

(1869)

1/15 84-78 35
 84-78 35

אז פארנען יאהר גאנג . קול מבשר . איז געגאנגן א פערדיגן אין דרייצן טעג
דעם פולישע יונגער . דא ערצייילונג האט אזו שטארק דעם עולם אנגער האלטען
און אנשטעלעס : אז מען האט אונגעוואנדען ערווארשטע פון איין וואך צו דר אנדערער
דא פארשטענדיג . נאכער האט פיהער געלענען דען פערדיגטאן איידער אלע פרישעסעסע
בייאגקייטען און אנדערע ארטקער . אפילו אזעלכע וואס זענען גאר נישט אפאנירט האבען
זיך געלייגן דאס בראט דאס מעשה צו לייגן . נאך מער חסידים וואס זענען ברויט און דעם
קול מבשר בכלל . ווייל ער פוקט זיי אפט . וויא זאגען פשוט ער איז טאט . פון דער
סעף אהרא . און ווירן אים גאר נישט אן קוקען . ווער שטימט און דעם פולישען יונגער
זענען זיי גאר אין פעס גייערען . דאך האבן זיי נאך וואך גענוגט דאס בלאט און האבן
גלייכע דעם פולישע יונגער מיט פא געניגן . האט זיי האבן פאר שאלטען דעם שרייבער
דיא ביינער :

[illegible]

דאריבער האבן מיר אויף דאס פילישע וועגד וועדער אפ געדוהט אין איין פונקט אים
 באזיין: דען ערשטן מיר (וואס קומט פאר אים קריט פון פארניקס יאר) מיט
פילע פערזענלעכע און פון פערסענלעכע און אין קאמפיל אין (נישט) . אז זאמען מיט
דען צווייטן נאך אים געדוהטן מיר :

מיר צווייפילן גיט. אז דאס וועט ביי אונזער פערזענלעכע אנטשען פון דא פערזענלעכע פירקליי
נעמען זיך אנטהאלטן. אפילו פאר דאס וואס דאס דעם צווייטן טייל זייער גלייבט זיך אנטהאלטן
זייער. דאס וועלן זיי אדעם קראדער אונזער פערקליי אין אונזער פערקליי. אז אונזער
מיינט דעם צווייטן טייל וואס איז דא שוין אונז דא עיקר:

ד"ר רחל קרן

דאס פוילישע ווינגיל

דער צייכט נישט. איז ביטער. עס דריקט ווי א שטיין.
דער צייכט יא. לשעם איך מיר נאר פאר מיר אליין.
בעסער שוין אלעס בעשרייבן. און וויס שווארץ.
וועט מיר האטש גרינגער ווערן אונזן הארץ.

דער טאטע נאר גינעוין פיהלען דא ציות ווס איך קראג היינט איבער וואלט ער נישט אזוי
צו פירדען גינעוין אז מען האט אים דא פשוטה גינאנט. בשעת ער איז גינעוין
אין מקנה. אז דאס מאמע איז למקד איבער גיקומען מיט א בן זכר. גישט מער וואס דאס
נאך איז פער פארין אונדא ווער איך צייג פערדערט וואס מען האט מיר געפראכן פון
אויפגע מענט אין גן עדן און האט מיר גיבראכט דער צו. איך נאר פון צוא ברייטען
הימל מיר דארפן אב מיטשען גיין חדשים ביא דער מוטער אין זיב. נישט אין מאר
האט זיך גימאכט. וועגן דר סקאף וואס האט מיר גילערנט תורה האט זיך אפסיל לענגר
דער שקאפין שבת נאך טיש. בשעת דער טאטע איז און גישטאנען און דאס מאמע האט
גריינט דייטש חזקש און וויא האבן זיך גינעט עסן אב געאטענעם ארבים און פאר
טרקענטע דארע פארלד נאך. פלעג איך הארען ווי דער טאטע האט גערעט מיט דער מאמע
וועגן מיר און איך האב שוין דעמאלט פאר שטאנען ווס פאר אמעגליש ווי וועגן. אשטייער
איך דער אמאל השעה פאב ארום האלבער נאכט אז וויא וועגן גינעט און דרוסן און
דער פריאויבע ווען וויא דער הימל שפאקט זיך. וויא צו ווינשען פל טוב. אנט אז דער
טאטע צו דר מאמע ווי מיינסט דו קאמטשע. ווס וועט דאס זיין. א ווינגער צו א מידיר.
ווס הייסט זאגט דו מאמע דו דארפט נאך פרגען מן הסתם אז דר צדיק זאגט א מידיר
אז א מידיר. איך וויס זאגט דער טאטע: נאר איך לשמים עס אקעגען דעם ווס דר דאקטור
דעם עפס געבטן גיברודערט. אז דא וועסט האבן א ווינג נויס איך אז דאס עפס צוא
גרייבן. גיי שוין גיי: נאר איינער ענטווערט דאס מאמע: מאל דר ווי פל שטייט דאס עס
זאל אפילו באהט זיין א ווינגיל. וועט עס איך דער צדיק מהפך זיין און א מידיר. יא
זאגט דר טאטע דו ביסט מאקי גירעכט. ביים רעפין איז דס נישט פון דא גרוסע זאבן.
א ווא אויך מיר אקרוסע וואך. אז ער האט געקענט מאבן. דר נאדעלעווקער דוקעס זאל
גיוולגד ווערן אין א אישטשערקע. וועט ער דאס מלאכה נישט קענען: דער טאטע איז
אפילו גיפאלען און דר הקצאה און האט פאר גיטראגין דר מאמען בשעת דר הימל וועט
זיך שפאלטען זאגן וויא בידע מיט ציין קור א גיטריא טון אינגיל. וועט דאך אונדא
מקוים ווערן: נאר דאס מאמע האט עס געקענט פל א זינד צוא גיין געגען דעם צדיק
און עס וועט נאר נישט פועלן. אז איך האב דער הערשט אזוי לשמים איז מיר אונדא פ
קלט ווארין אישטעכעם אכר. איך האב געפיר פשוט מירא גהאט איך זאך חזקיה
ווערן אפוליש וידע מידיר. און דס איז ביי מיר ערנער ווי אין מאמען אריין גישט
ווארין אז איך בין נאך גינעוין אפשטח. אז מיר ארט אום גיקומען אין גן עדן
אפענהער

א פענסטער אקעגן א פענסטער פונם גיהנם. פלעג איך נישט אין מאי נעין. וויא מען
שקעפט ארין פולישע דריקענס. פל דריפעט פאר סמאקישע. הונגעריגע. און אז מען
דעם זי עפוס א פרגע גיטן מבח יענער וועלט. פלעגן וויא אום גראטען א פאר אונזן
און אן קקען ווי אקלאק. האב איך נאך דעמאלט מירא גהאט פל דער מירא ווס וועל איך
טואן. אז איך וועל נאך חזקיה דארפן זיין אמידיל ביי אפולישען חסד: נאר איין זאך
דעם מיר גיטרייסט: איך פלעג אפט ווען ווי מען פלעגט אפילו דאסען אין גן עדן אריין.
עפוס אזוי ריין אזוי שוין אזוי צעקטוב. וועלע זייד דער קווקען אישטעם אכר. האב
איך זיך דער מיט גיטרייסט. אז דער אייבערשטער וועט מיר שטענען דס דעפן וועל איך
נאך אפער קענין ווערן פון אפולישע דריקען אפערקענטע דאסע. גישט מער וואס אז
איך וועל זיך שוין שרעקן פון היינט פון איבער מארין: איך מיר דאך קימען אויף דער
וועלט און בין בין ביים רעפין אין דא הענר: ווי אזוי נאט וועט שוין געפין אזוי וועט זיין. מיר
איז אפילו אקרום תירוש גינעוין. וואס איך דער אלץ פון דס פאטען. רבי מיר. גופער
יוד. און ביי אונז אין גן עדן האב איך אונזנס נאר קיין מאר נישט גינעט און נישט גינעט
וויא אז דאס וועט אים נאר אקליא און אפולישע. אפולישע גינען וויא אויף איין אונזער
מוזיק אין גיהנם אריין. וויא וואלען מוזיק דא פולישע דריקענס. אקצור. איך האב דא
גיין חדשים קום מוט דא ציין דער שקעפט און אלע מינוט האב איך ארין גיטרייסט.
אט אז ווער איך אמידיל. איך דארפט וויסען. אז מען האט מיר פשוט נישט ווס חושד
צוא זיין. ווארין איך האב זיך נאך דעמאלט דעם שטח נישט גינאט. איך נאר פלעקען.
אז דאס וואס נאט מאכט קענין שוין פשוט אונזן נישט איבער געגערט ווערן עס זאל זיך
אפילו צו נופקומען ארע פולישע נופע יעדעקדאן נאך אזוי פלעקד ווישע ראש יעדעקדאן.
ווערן וויא נישט איבער מאבן אפילו דאס אקעריל וואס איז אונזער דעם אויזער פון אפער
מען זאל אפילו מאבן אשטאנען פון דס וואו לעגנער מירס שטענען מיט דס טריפונקער
רבינס פטשילע. און דער צוא נאך צוא משעפען דעם סראקאנער צדיקס מדיה קמן און
מיט דעם פאבן פון משיח צישי וועט מען נישט אונזן טרייבן דאס טרענסטא שטיקל
המאדע פון זיין ארט. ווערסט אמעגליש וואס איז דא ערשטע און דא לעגטע קיין אין
דער גאנצער נאטור. זאל מען זיך דאנען אין רעדן אז א פוליש נישט וועל וועט קענין
אפער מאבן פון איינגעל אויף אמידיר. ווערנאך מען הערט דאך דאס נישט פון קיין
קלענען צדיק. נישט מער פל איך האב זיך דעמאלט דעם שטח נישט גינאט נאר דאס
האב איך און זיך גינעטען. אז נאט וועט מיר העלפן: איך וועל זיך אום דרייען איינגעט
זאל איך דער וויינען אז דא פולישע נופע יעדעקדאן האבען נישט אזוי דעה ביא נאט:
צום אומגרוק האט מיר דער מלאך נישט אשטאל אויף דר ליפ און איך האב פאר געסן וואס
איך בין. ערשט אז מען האט מיר גיבראכט פאקי צום רעפין. ער זאל מיר מאכען
פאר איינען. בין איך זרשט גינאט גינאט און איך בין איינגעל. און דער רבי האט
זאגט: אז מען האט אום נאר מן השמים פון אקער אב גינאט. ווארין איך בין
ווער אהויבע נשמה. נאר איך מען שוין זיין אפילו אונדערנע נשמה: אבי איך בין
דאנקע

דאנקען האט נישט קיין פאלישע דרייפקע. נאר וואס דען נא דיר דא אנדערע מען יום טוב
 עפס איין אדער פאפע האב איך געהאט. וואס ווא האט מיך נישט גילאזט אנהעמען קיין
 רגע. טאג און נאכט האט זיך אויף מיר געלאזט און געווארשטיט מיט דעם מויל: אפילו
 אנטענין אז איך דא נישטאן האט זיך מיר אן געשיגען אין מויל אריין. נאר וואגט זשע אריין
 מיין קליינער רי מרוב. ווא מען קענען אויס האלדען פון אזעלכע ממשותשע אן שטעלן
 אזוי האב איך זיך אפ געמישטעט אקעגן א צווייטע דרייט. געפונען ווי אפאמעניק
 הענד און פיס. פהאלדען אין אקישען ווא איין נארוג אין דער קלאשטער. צווא
 מיטענס אין דער מאכעס פעט. תחלת האב איך דאמט געזעהן דענען אפעסער. איך
 האב עפס ווי איין הילום געדענקט וואס דער מלאך האט מיט מיר געדענקט דא מעשה פון
 יחזקעס עקדוד. אז מיר אלץ דער פוח דעם (הקדמה) פאר געאנען אויפ מען וויר דא נישט
 מיך אויף מויל צווא וואס דען פונט מען מיך ווא אשעפס עפס אפיקעל האב איך אויף
 בעשענקט. איך האב אלץ נישט וואס דאס קן זיין. אויף איין מאל האב איך דער
 קענט אז דאס איז אקאראט אזוי הומשיר ווא דער מלאך פלעגט מיט מיר רעדן און אפער
 איז עס טאקי דאס אייגענע. איך האב אן געהאבן אויס פסקין תלומות. איך דא
 יא געוואקט ווי הייליג דס ווירד געהאלטען אלבן אין געזען. צום סוף ליגט מען עס נאר
 אריין אין פעט. ווא עס איז דא פון אלעם גוטן און פער שיענע פארפין. רוט און גרין
 און גער. און מהשכחות האב איך גאר פאר געשין פון דעם ערשטן טאג אן האב איך
 געזעהן ארום מיר אויף אקע גייסן הענגן ברויליך. אין מיטען עפס אקעסעלי מיט דא
 געמין פון דו אבות און אמהות ווס איך האב געקענט פקענעליך אויבן א שיר המעלות פון
 דוד המלך עיה וואס איך דא אפס געזעהן אים קאנעקט געבן אין היקעל אז וואקסענדיג
 זאכען: דס איז ביא מיר שטארק אן געזיגט געווען עפס האב איך מיך געפיהלט
 וואס דער היים. נאר דער שרעקען האב איך זיך פון דעם שמו מיט גרויסע אוהות וואס
 שטייט ווי אשילד ווינעקסן איבער דער מערת המכפלה. היינט האב איך נישט פארשטאנן
 וואס מען דרייט דאמט מיט דער ממשותשע נעקס מאל אהין און אהער. ווער האט וויר נאר
 ביא אונז אין דר היים אומגעקוקט אויף דו שווינדעקס איך פלעג זעהן דורך דעם פענסטער
 מינעס גידיגס ווא מען מאכט פון זיי חזק און זייער שטראף דארטען איז. מען טוט
 זי אן פד העינים און פראגט זי אפ. שפרעכט ווא אפ אויף אלע ארטן מען וואל זיך
 מיט ווא רייזן. אז דא שטעקט מען זי ארום דא אבות אן דא אמהות. ווא פאר
 שומרים. עס איז מיר גאר נישט געפאלן נאך ערגער האט מיר פאר דאמס וואס איך דא מיר
 דא נאנע צייט געמישטעט אז דר גיין דא אונטערשטי שירה. אוממעליך. מילא ווס
 דס מען צו שמעקען. אויף יענער וועלט האב איך דאך פארשטאנן שבעים לשונות רעדן
 שרייבן אין לייזן ווא אומאסער. עס קענען אפער געדן זיין. אז איך בין געווען א נשם
 פון א מלאקאג. ווא דא היינטענע ריפן עס אן. און בין דארטער ממוגרד געווארן
 איך וואל מחקן זיין ווס איך דא פונם געווען און האב געזאגט פון מיניגס וועגן וואס א
 האב געגבט ביא אנדערע. נאר אויף צרות האב איך נישט געקאנט דע גיין

עפס

עפס איין ווארט שטייט דאמט נאך צוויי מאל. ווס אזא שטיינער רעדען דא ווסען אז
 דא ווירדן. אין דאס דריטע האב איך גאר נישט געקענט דער גיין. איך האב שוין
 געלערט אויב דאס זענען נוס צוויי לשון קודש ווערער. נאר דער שרייבער האט נישטאמט
 געווען: פראגט א דא און א דא מוט א ב זענען זיך מתחלה אין דרוק פון ב ומניק ב.
 מילא דא אלע צרות האבן מיר פילל מאל נוס געקאנט דאן. טייר מאל האבן מיר
 פשוט דא געדער וויא געטאן פון דא שטריק וואס מען האט מיך איין געקעמפונט. אז
 עס האט מיך געזעט אין בייכעל. אדער עס האט מיר געפרייעט דא הויז. אדער עס
 האט מיך געפיעט. פלעג איך ווייניג האט מען מיך אן געהויבן שטארקן. אז דער קאפ און
 מיר פאר דילט געווארן. מען האט מיר פארשטאמט דס מול מיט דר פרוסט. אין אז דא
 מאמע איז געאנגן אין קלייט אריין. זיין איין אשט חור. האט מען מיר געשטאמט איך
 מיר אריין עפס א שטאמטאקארי (א מעקיל) מען האט מיר שוין געוואקט אפ נאכען. איך
 וואל מי זיין דאס אז דא פרוסט. נאך צוויי דרייט ערשט האט מען מיך אריין געלייגט איך
 וועקע. אז דאס האב איך דא זוכה נישט געהאט דרייט צווא ליגען ביז מען האט פרוו אויס
 געוואקט א קאפ נא איין ווינעקע ווארט מיר שוין אפילו נישט שטעקט געווען געלעבן.
 ווי נאנט מען עפס: מען שטארקעט זיך. אומאדאן אז גלייכער ווא אונטער דער פארהאנג
 מען האט מיר שוין געהאלטן האט א פנים פון א געזעהן פון פערער. מען האט מיר נאר
 דא הענד אללין געפונען. נאר ווי קען א יודיש קינד א האנד האבן פון זיין לעבן. נא
 דר נאך אז עס איז דור קארג נא דר א נאנקע אויף מיין קאפ. אז איך האב זיך געוואלט
 אפיקיד שפילען. קוקען אין לעכט אריין. זא וויל אפער שטארפן פון אויך שולדיג. דאך
 זא מיר נאר איך שרעקן ביא נאכט מוט א שר א רוח א קומעקערער. א בעטדיר וועט
 מיך נאר האפן און שטארפן אריין. אזוי האט זא מיך געטראשט טאג און נאכט ביז איך
 האב שוין מורא געהאט פון זיך אללין און דא רוישע און מיר נאך היינט געליבען אז איך דר
 זעה ביי נאכט רעם שטן פון א קומען גענען דר רבנה אדער ווייסע זינגען שלעפס שטרי פון
 דר סטערבע. מיין אויך שוין עס און אונדא א דאמאניק אדער א שר א לעץ. און מיין
 לעבן אז שוין נוס ווערט א גראשען:

פקאד נישט אזוי גיך ווא עס רעט זיך אויך פון נאקאש אדס געווארן זיאר אויך קריד שוין
 אין אלע ווינקערך. אין עס שוין אש פון דער גרובע. איך נהרג מיך שוין אכטעני
 מאל אין טאג נאר דער רוח האט מיר נוס געגעבן. ווארן נאך איינליכען פאר האט מיר
 דא מאמע געריסן דעם ספאן. האט וואסורגעפאסן און אפ געשפראכן דאס ארט. מוט
 אקאלעדאשט אין אמת פון איך געליבען מיטן ווא הייסט מען עס אין דרוסן און האב
 מיך בעסער געקענט איין נאדען אין דער בקאמע. ווס דס וואסער האט אן געמאכט אויף דער
 בריק. וועלכע מען פלעגט אוס רידליוו פון איין פחת צום אנדערן. נאר גפאלן בין
 איך שוין אף איין אנדער ארט. איז דאמט וויסען אז מיין פאר איז ערגער געווען פון
 אדע קינדעס. ווארן אויף מיר האט דאך דער רבי געזאגט אז איך בין אהוקע נשמה און
 וואס מען איז העכער איז זיך דער פאל גרעסער אין א פערדרישע העסיד פון איך געאנגן

משובת

משבת לשבת און אז עס האט זיך מור עפוס גיטראפן . האב איך דריי שעה גווינט איידער
דיא מאמע האט זיך און מור אים גוקעט . מען האט און אור אפירט ניש גיטראפט פראפער
האפן . זיא האט שוין דעמעלט געפיר גיטראכען און האט און קיין פלייש ניש געקענט
קוקען . איר ווייסט דאך אז גווישען יא און ניו ווירד גיבורן א שאק חסידים . עס זאל
האמשי און קומן און איסלעבן גוטן יודעס א קינד אדער איין אייגענע א פאלק פלאסקערדיגס
און ניו חלק . און וואס מער דער נבי סטאריט זיך צוא האפן קליינע גוטע יודדיק . מער
סטאריט זיך דער עולם אן צו פלאזן קליינע חסידים . נא וואס זשע זאכ אטאמע ערנר
זיין פון אלע וואס ניו גשמה איז פון קלאמפע איך וויל מיר שוין אפסיל אפ ריאן .
אז איך ווער צייט האפן וועל איך אייך גאך פערשייבן מין ביאגראפיע פון גאך
דך חתונה :

2
דא וועל איך בעשרייבען דעם סדר
פון מיון ניון אין דארדקי חדר .

מילא וואס מיט מור האט זיך פאסירט פון איך פון אקט גווארין פיר יאר . אז אסאך צוא
דער צייגען . על פן ווער איך אייך בעשרייבען פון מיון ווירדקי חדר . א איך
האב גאר פאר געסן נאך מוט איר צוריק פאר דעם חדר האט מיר שוין דער מאמע אן
ניווערן מתוך ניון מיט מצות . אפשיר מיינט איר מוט אונזע פוסטע מצות וואו דא דייטשען
זענן מתוך דא קליינע קינד . א שטייגער אום לערנן דעם פסוק תורה צוה . דעם
מאמען מוט דר מאמען קושען און דא הענד פיר דעם שראף דאנקען גאט און דא עלטערן
פאר איסלעכען עסוק און מרגען . ופדומה אונזע מצות מיינט איר . האט מיר דער מאמע
זיכערנט אפיר גאר לא . אדרכא גראד פאר קערט . דער מאמע פלעגט מיר פמיר דערנאך
איך זאך דער מאמען טאפעלין א פיר . און דא מאמע פלעגט מיר ווייזען איך זאך דעם
מאמען רייסען פירא דער פארד . און אז עמאזיר איז אריין גוקמען אין שטיב אריין פדענן
זי מיר שוין פירע מיטשען : אגא אפדומיר זאג אום . ווייסט איר זשע וואס מען האט פון
מיר גוואלט איך זאך זאגען . שרונ עליכס אנטער יוד . זענעם חלק אב גיבורה .
גא מילא פון אונזע מצות שטימט מען ניש . מיר האט דער מאמע מתוך גוועזן פיר און
מתוך וואס א יוד פון פילמיג יאר איז דאס און ניש מהיב צוא טון . ווייסט איר זשע וואס
אלע פייטשא פלעגט ער מיר געמען מוט זיך אין מרחץ אריין און פלעגט מיר מיטשען
דארט און דער אייבערשטער פאנק מיט דעם פענומיר גאר הויז דורך חטבע . גאר דאס
איז ניש אלע אקליינעקייט . אט אז ער איז מיט מיר אראפ גיגאנן און צעפראכענע
שטאלע נאמען טרעפ און אקאמלען פירשטערין טרעפ גריב . אדא פלעגט מיר טאקי פשוט
מיון חיות אום גיין מאהלט אייך . פאר א קינד פון דרייא יאר וואס ווייסט מער ניש גאר
אירם רופן פארוויס אונזען שיינעם דעכטיגן דרוקען . אז מען פירט אים גאר אריין און
א גריב וואס מען זעהט ניש דא דעכטיגן וועלט . גאר איינס דאס אנדערע שטימט זיך און

אלע

אלע מאד הערט מען עפוס אפדעס און וואסער און איידער קיר פון אפטישען ווס עס
ווייט זיך אים אז מען דעם אפשיר פאר אמיל . און אפטישטערער מירד . וואס מען קען
קיין מאד ניש ארויס פון איר . מירא קענט איר שוין פיר שטיין און וואס פאר אמין שרעק
איך פון דעמקלט גוועזן . היינט אז ער האט מיר גאר פלוצים אהאפ גוטן פירא דא
הענד און האט מיר גוטן אפשיטן און מקנה אריין . אונדא פון איך ארויס אן אנשטח גאר
דער מאמע האט זיך גאך דער מוט ניש גיקולט און אט מיר אז דריי מאד פסיר אונטער
גישטען . איז מעג אייך שווערען . אז דא אלע סצענים ווס דר שבת מיסר שטעקט פאר
און גיבנס מיט דא שלאנגין און מיט דא עקדילשין זענן גאך ניש אטוויגער חלק פון
דא שרעק . וואס איך האב דעמקלט גיחאט . גאר וואס האב איך געפיר גיכענט מאכען
אונדא אייבער דאנק איך אום דר פיר . ווארין פון דו מקנאות פון איך אזו ריין גווארין
אזו צעכטיג . אז איך קען מיר גאך ער הווס ניש ארום וואשען מיט דא בעסטע ריסקענער
זיפען . נאך אונזע מיט מצות פדענט ער מיר דערנאך גאר ווס גיבט עס מיר צו שרייבן אן
איך ווייס איר וועט גאר ראכען דער פון . און פייס טאפען איז דאס גוועזן דער ערשטער
חיוב אין דער וועלט . דריבער איז גלייכער איך זאל אייך אן הייפען דעם צייזון פונעם
דעדיק חדר :

אז איך בין אלס געווארן פיר יאר צוא מיר . אדער צו גלימאז . האב און איך דער
הערט אז מען שמוסט שוין פון מיינעט וועגן מבוח א חדר און פון אפילו זעהר צוא
פירדען גוועזן דארפן . חלעפין מיר איז שוין אריין נמאס גווארן דא היים : אז איך בין
גוועזן הפקר וואו א הענד . קינד האט זיך איר מיר ניש אונטעקוקט : דער מאמע האט
מיט אין זענען גיחאט וואו דעם פאר זארגען שטייט : אז ער האט גאר קאג און נאכט
בעדאקפט אונזען גאך מעמדות געלד פנים רבין . וועגן . דא מאמע און נעכט
גוועזן . דער שראגין פון די קליינע קינדערדיק . איינס האט זיך איר גאך גשקעפט פייס
פארמיט . דס אנדערע פיר דער פרוסט . און מיטען דרייען אייך דער צייט . נא אונדא האב
איך זיך מתוך גוועזן אז איך האב דער הערט אין חדר אריין : איך האב גומינט : אין
חדר וועט מען און מיר השגחה געפין און איך ווער ווערין גאר א פירן יונגער גאר אז
איך האב גאר פריצים דער הערט א שמים וואו דער מאמע זאגט צוא דער מאמע : וואו
מיינסט דא לאדמטשע . וועמען זאל איך איהם אונזע געבן צוא נחמן טראסק . אדער צוא
נחמה שטורמאק . דא דארפט גאך פרעגן ענטפערט דא מאמע . מן הסתם צוא נחמה
שטורמאק . מיר האט היינט חייטשע דא זאגערין דער צייט . אז נחמה קען א פאך
פעסיר לערנן פון נחמין . נחמה פארט זיך אפער ניש צו אונזער דעפן . האט דער מאמע
אפדען גוטאן . נא וואס זשע איז . נאנט דא מאמע פארט ער קיין וואקווען . וואס איז
דער חידוק אפי אפדיס . אי שוטה ריפט זיך אן דער מאמע שיש א ביידער דא ווייסט גאר
זיט מה דקאמרי רבאין וואו הייסט א פנים דער וואקוועצער איז דען עפוס א גומער יוד
און האב פנים רעבינט מול אריין גיהערט אז דער וואקוועצער איז א פשוטער פלוידער
זאק און ניון גשמה האט גאר דער אדטער גענומן . פנים עולם הרצה . א סיסן

אז

אז דער ווייז איז געווען דו געזען נאכט . נישטער ווס האב איך מיט דיר צו רעדן . אז
דא בוסט נאר אפראכטע ביהמה . איך ווייס : זאגט דא מאמע . איך וועל אוועקט
פאדערט צו אים . אז ביא מיר געזען רעכט . אקשיא וואס מען פאדערט זאגט דער מאמע
מיט אנדערמיר . מען פאדערט אין דער ליטא אין די ישיבות אריין אויף . נא האט עס דען
עמים אממש עס אז נאר אפערסדעט נאך קארג האט דער רבי געקעכט הייטונגען שבת
ביים קינעל אויף דא ישיבות . ער האט בפרוש געזאגט . אז דא ישיבות מיט דא
ראבינער שולען זענען גאר אויף איין ביהמה . פון דארט וואקסען אפיקורסים און פון דא
מתנגדים . נא זאגט דו מאמע מיט א רחמנות פנים : מן הסתם פערשטעקט דא דין מעהר
פון מיר . נא מיה זשע וויא דא פערשטעקט . פון אזא לשמים האב איך דין שוין
געשטוסן אז אין תור איז נישט בעסיר וויא אין דער היים בף תה . אז דא מאמע האט מיר
דס ערשטע מאל אריין געפירט צו נחמן טראקט אין תור אריין . אז מיר אויס פונקטער
נחמין אין מינע אויגן : אין שטיב איז געווען א פלאטע איבערן נארשעל : א פאר
שייטלעכע פאמעניצע איז געשטאנן ביי דער סודר מיר מיט א ווערד און פון אויבן איז אים
געשווימען דס ווס המן איז גופאלן אין קאפ אריין . פון דער הויכע האט געזעט איהר
ווא פרייזאג און פאר . דער רבי איז געזעסן אויבן אן מיט א צעלשפאלטענע פאר
שטאנדענדיגע יארטקע און מיט אנגעלין פערשיטער טלית מען פערווארסן איבער דא
פליצעס און האט זיך געשטעקעוויט ביא דער תרופע . אין איין האנד האט ער געהאלטן
אקאנטשיק מיט מיניר געמערדן . מוט דער אנדערער האט ער זיך געקראכט אין פונעם
דורך אגרויסר פאנעכע ווס פאר אוועקסט וואלט מען אויך גוקאנט ארויס זעהן פון דעם
קנאפ פון און פופס נאר אן פערקעקאפ . דא רעפצין איז געזען קראנט אויבן מווען
געט . צוויי קליינע קונדערדן זענען ארום געקראכט אויף דער ענד מיט דא העמערדן פער
שפילעט . אויבן פיש איז געשטאנען אגאנץ גרויסר קאלשעק מיט מעפלדן . און א ראבע
קאטער מיט צוויי גראע אויגן ווא דער מלאך דומה . שטעט און לעקט . צעקן פער
פארקאטע יוגנדן קוקען אין איין סודר אריין . און דאס איינע סודר איז שוין אויף
דרייט פאר אזא גראב ווא עס איז געווען פון דער דרוק דער רבי . דא בעלפערס קראכט
מיט דא קאנטשיקים . דא יוגנדן שרייען נאגעוואלט . דא צוויי קליינע קונדערלעך
זענען אקערשט נישט צעריסען פאר געווינן מין מאמע איז אונזע גאנצן און איך בין דא
אלין געבליבען אין דער גיטער גאטשניצע . דא מאמע איז נאר ארויס געזאנגען . אז
דער רבי אפיר געזאנגען פון אונזער דס מיט אין דעם מיר רעקאמנדרט זיין קאנטשיק מיט
דא וועקער . זעהקט דא דעם קאנטשיק . אט מיט דעם שטייט מען אזא יוגער וואס
ווי נישט דערין און אזא ווא ער האט דס אומגעקעט . האט ער דער וויל דער דאנט עמים
אוינגעל מיטן קאנטשיק איבערן קאפ . פרי ער נאר מיר ווייזן ווס דער קאנטשיק בעמיט
מיט דא ריד האט ער מיר צו געפירט צום פיש און האט אויף געפירט דס געוויסע סודור
און האט מיר א פרעג געווען . קענטו דא עמים לערנען . גיין גיין האב איך
געענטערט מיט אגרויס פלאטערניש . און האב זיך צווייט . שא שא . וויין נישט מין

קנר

קנר . האט ער מיר געזאגט און האט מיר געזאגט אקנים און בעקל . א דא האב איך
זיך נאך ערנער צעווייט . ער האט מיר שיר אשמוק פלויט אויס גערסען פד ליב שאפא
ער האט מיר אנדער געזעט אזא דער קניע און האט מיר אנגעהויבן צו ווייזען איין ארף .
א פיר . פישעט ער האט מיר געוויזען דא פיר האב איך פערנעסען דא ארף . און אז
ער האט זיך אנגעקערט צו דער אלף האב איך פרגעסן דא פיר . ופירל ער האט אקוס
געזאגט עס איז שטעקט . האט ער מיר אנגעהויבן איין רעדן . אז איך וועל פנערוון אז
דער הערט . איז מיר נישט אין קאפ אריין . און וויפיל ער האט מיר שוין געשייט מיטן
שטייטער אין סודר אריין . האב איך אקס פערסען דעם קאפ אויך דער שטעלע . איך זאג
שוין זעהן דעם מלאך מיטען גראשען . א קיצור . ער האט געזעהן עס איז נאך ערנער האב
ער מיר אנגעהויבען סגראשען . אז איך וועל נישט לערנען וועט מען מיר שטייטען מיט
איינעלע קוקערעס . און דא מלאכי הפלה וועלן מיר אונזע טראקטען אונזערן ארון
חושך (הרי חושך) געהט איהר . אט א דס איז איך האב דער הערט . איז מיר שוין פערקילט
געווארן אפילו דער מאמעס מידה . איך האב שוין געפיר געוואלט אריין קוקען אין סודר
נאר דא שרים מיט דא קאקערניגעס האבן מיר שוין אזא נישטראקין אז איך האב געשייט דו
אלף און א שד און דא פיר א קאקערניגע . ביז איך האב מיט אפאר אויס געפלאכט מיט
א געזיין און מען האט מיר געמיסט אס פירען אהיים . פאנאכט און שראף האט זיך מיר
אלץ נאך אויס געווינן אז שרים מיט פיערדיגע קאקערניגעס גראטצען אויף מיר דא אויגען
און שרייען זאג אלף . זאג פיר :

איך ווייס אפילו אז אפוליש יודער אדער איידענע וועט דאס ליינען . ווערן וויא זיך
גאר אויס ראכען אויף צווייגע נארישקייט . און מיטען אז אויך דער צעהל זיין
נאר א מעשה . גלייך ווי איך מין גאר נישט וויא . נאר אים אמת ווייס איך : אז אזא וויא
אזא האב זיך דעמאלט געשטראקן פד דו מלאכי הפלה מיט דא קאקערניגעס . אזא האבען
נאך וויינט אלע פולישע יודען מורא פד שרים מיט רוחות וויא פאכען מיט . און וויא
בערענקין זיך גאר נישט . אז דאס האבען וויא נאר ברושה פנים דודקי תור . און האבען
קין רחמנות נישט אויף זייער קליינע קונדער מען זאג וויא עמים אויף א פערסערן אופן
ערציען . וויא זאלן שוין פערשפארן פעררענגען זייער לעבן און פחד און אין מורא .
נאר איך בעט אויך וויא אזא זאגן . וויא אויף דא קונדער רחמנות האבן . אז וויא גלייבען
אלין דראכען וויא איינעם רבין . קארג מאכט זיך אין פולדין מעשות מיט אלעין אין
קעחלי . קארג מהוט ויך דארט מיט דא מתים און שול . קארג רויפט מען צו דו נוסע
יודען פון דא קליינע לשעזשליך מיט א ריפוק . און מאקי דארפער בעווארנען וויא
זיך נאך ווען דא קונדער ווערן געבוירען . מיט דא מערפאקע געטן אונזער דא שיר
הקעחותן צו דו פערנסטיר און אויף דא סודרען . מאקי דארפער שראגן וויא אן שמוות
מיט שמוות ביא דא קאמירען און ביא דא קעחלערס . דוד דער אשטראי מוט ויין
הברה שרים זאלן מין שריטה נישט האבן צום הויז און וואס מעהר וויא בעווארנען זיך :

מעהר

מערד האבן זיי מורא. אז נישט איין מאל פערטערן נישט זיך אליין דאס לעבן און פאר
 לעבן זיך. דאך און טאג וואס זיי זענען געבוירען געווארן איך אזא מיטשענע. זייא
 וואלטן זיך אריין גערן איינערען אז עס איז נישט דא קיין שרים און דער וועלט. פארשייא
 פדען זייא דוא קינדער און דעם אייגענעם נרד דוא ווערע נא יושע מאטעס האבן זייא
 געפירט און צום אמת וואס דאס זיך אויס אז עס איז מאקי פארט א פערפיהרטע וואך
 מען האט גאט קיין מאל נישט פערפיעטען אקומפערסירט און א שיר. מען האט נאך קיין מל
 נישט געזעהן א קין און א קעהליר. מען האט נאך קיין מאל נישט געהערט מרים זאגן
 דאזיגן און שיר. און אז דער קברות יוד גנבים דוא חקריכים פון דוא מחים : נעמט
 ער דען מיט א שיר העכרות און קעשיגע. וועט איהר. דאס יא. א מוזה מוז מען
 האבן און שמוע פאר א זכר אז מור האבן איין גאט וואס האט אונז ארום געזאגן פון מצרים
 און ער העלפט אונז און אלע צרות. און היינט אים דארף מען פאר קינעם קיין מורא
 האבן. ווארן עס איז פשוט נישט דא פיר וועמען. זאגט מיר. וואס מיט דעם רעפנים גבאי.
 אז ער פאר נאךט וועמן איך ווייס בייא נאכט און בית הכבוד אריין דאכט איז דאך אונדא
 נישט דא קיין מוזה. נישט קיין שיר העכרות נישט קיין שמויה. וואס טוט מאקי דער רבי
 אריין אז מען רופט אים צום מפראנוניק אדער צום סטאנאוואי. דאכט איז זיך אויך נישט דא
 קיין מוזה. נא. דאס ער וועט דען מורא פאר א שיר מיר דאכט אז דאכט דאס ער נאר מורא
 פיר עפוס אנדערש :

נישט מער ווס האט מען צו רעדען. סארג פריער שרייבן ווענען פוילישע יודענס פאנאטיומוס
 קארג שרייען דוא יודישע צייטונגען ווענען ווערע נארישע איין פילדונגען פריטייא
 אז דאס פוילישע יודעס ליינט דא מינט ער אז מען דר ציילט אים א מעשה און ער דאכט
 זיך אים דער פין. און פריערענט וואך גאר נישט פישעט מעשה אז דוא אזא נארישקייטען
 ליגן און אים נאך מער וויא טען שרייבט. און אז עס קומט עפוס צו רייר. זאגט
 ער נאך אריין. איז זיך טאקי דאס פריער געדענט וואס שרייבט דאס און דאס. איז זיך
 טאקי דער קול מבער געדענט וואס ער שרייבט אזא און אזא. אבער ער זאגט בייא זיך
 פאקט טאקי גאר נישט אראפ אפילו און איין האר. און ווייס אזא זיכער וויא איך קעב.
 אז ער וועט דוא האנדע פערשרייבונג אפליגען וועט ער און נישט איין מאל זאגען אז דאך
 טאקי דאס פוילישע יונגער ווער געדענט ארים און ארים גריף וויא אים מינט מען גאר
 נישט. און און זאג איך אז דוא פערשרייבונג מאך איך נישט פין אפעשה ווענען. איך
 מיין טאקע פשוט סאמאר וועט און האטשע קעני דער מיט אב ראטיווען איין פויליש יודען
 ער זאג אונזע ווארפן וועט : מושים. און זאל ווערן א מענטש וואס א מענטש הייסט
 און דעם איינעם פוילישען וועגל מיין און ווער עס פוקט זיך. און אוב דוא
 מאמעס זענען שוין פיר פאלען. דאזען וויא האטשע ווערע קינדער נישט פאר וויסען דוא
 וועלט :

נישט מער ווס נאך איך דא סאריך פרוש זיין איך בין שוין צו ווייס פאר קראכען לאס און
 זיך בעסער אים קערין צווייט צו מיין דרדקי מלמד :

אין

בין אקירדער צייט מיט דעם חדר גוואנט גווארן. דא שרים. האטשע איך האט נישט
 נאך נישט געזעהן. פריטייא האב איך שוין פאר זייא נישט אזא מורא ניהאט. ווארן
 איך האב זיך פון דוא וועגליך און געדענט אסאך מעשות פון שרים און מלאכים : דער
 האט דער ציילט אז זיין מאטע האט ניהאפט א שרעטשעקע און קעלער און האט אים אראפ
 גירסקען דאס קאפערשעל. האט דאס אים גיבראכט אפער טווענד און טווענד און צעהן
 און גוואנציג מערפליך. דער האט גאר דער ציילט אז זיין מאטע נישט אלע נאכט אומים
 היסעל ארום און לערנט תורה מוט דוא מלאכים דער זאגט. זיין באפע איז גינאנגן אב
 רעקטין חזות און ווייפערשען שיליכין. האט ווא געזעהן דורך דא גראפעס שפעקט אטשע
 האנד מיט א שווארץ קעכט. נאך אונזע טווענדער מעשות. מיט דרדריך : אבינו מר
 ציגעלע מיגעלע. אייגענע דיפייגענע. פי פי פי פיגעלע. פערדע פערדע פערדע קום
 זיך רונען. הפדר עס איז גאר נישט קשה גוועזן און חדר. נאר דער בעלפער. אט ער
 אז מור דער גאנגן איין עק פון אים האב און נישט גיהאט קיין תי שעה. ביים לערנן המ
 ער מיך גיהאט גיטלאגן. איך בין פיר אים געזעסן דאס העמיל פאר שארצט. ער זאג
 שפעקען ווען ער וויר. דס ווארימעס האט ער און גינאשט פי מור. האב איך אים גינאנט
 דר מאטען האט ער מוק גיממחט. האב איך נישט אים גינאנט. האב איך נישט גיהאט ווס
 אז עסן : פין דעמעלט און האב איך מור געמען אז וואס איך ווער זעהן פין אים זאג
 איך קיינס נישט אים זאגן : און איך ווער איך טאקי נישט אים זאגן אז ער דאס נאך אפאל
 אונזער הארטן מיטן מלמדס מידל איין קאמער : ווארן עס איז נישט מיין עסק אבי. ער
 טשעפט מיך נישט :

איך מינט וועטן אזא מיט מיין בעדפער האט מען פאר נישט געקענט אים פירן. ווארן ער אז
 מוט גרום תקיפות א בעדפער גווארן. אז ער איז גאך אלט גוועזן א יאר אונזער
 המ ער גיהאט אפסתר הרנגן פליגען און פיר קולין דור ריפאקיס אומן פונט פיר ארייבער
 פרוש. איין אצייט ארים האט ער פוקמען אשט לע און באד. היטען דאס אנטהין.
 קלינגען און גאר אריין. דער ווייל איז ער זיך גווארן א מהותן מיט דער פאנפעוואטע
 פערדערין און נא האט אים פאקנט גמאכט מיט דוא טקערנים און שמעשים פון דוא
 ווייפערשע שרעכליך. דוא שמעשים האבען אים אפסיל אים גישווישעט ער האט
 שוין גוויסט אסאך זאכן און שטאט : ווען ר' חיים יעקעליס מאכט א זעקס און פראנגין
 ווען דר דין וועט די מקנה פשרון וועלכט בעל פתע און שטאט איז א נאשערין און נאך
 צוועק פאדאפעט נאכן. דר אז דאס אים געדענט עטרכי לשון קודש ווערענער :
 ער האט שוין געקענט זאגן : א פאר תפילים. אויע סיינע רב. (בעלותינו תרבים) :
 שגד נקמור (שקר וכו'). ענקר ושורש זיין (חוקר ודורש זיין) מלך העולים (מלך העולם)
 אז ער שוין גווארן א שטאט משרת : אז דוא פפרות פקענט ער נאך טראגן דעם
 שורש דען לאממענין. נאר דוא מארפע מינץ האט מען אים גאך נישט געטראכט. ערב
 שבעות פקענט ער טראגן שאווער און שויר וויא א שרעכע פשוטה האט מען מיט אים
 נישקט מורע זיין אז א פיר מינץ פקענט ער טראגן דען מלמד זאג. דער ווייל וויא מען
 האט

האט

יסמין לשערין . פארט ער נעבדן אראפ ביי דעם אונגערן פאר ווערט ער נאך
 ערדיר קראנק און מאכט אשטאנד . נא וויא אזוי עס איז שוין דאָרט , דער ווייז האט מיין
 זכרונד אהרען בראגפין . איין אנטיקסען האט ער אויף געקריגען אדו צייט . ווארן ווא
 מאכט זיך נישט אין אשטעטער אלע טאג עפֿים איין אנדערע קערמישיל : היינט איז איין
 ארים מאהרצייט ביא ר יעקב דוד מירקיס . מאהרען א סעודה און טעקעס ביא ר
 לשמעון סטעקעווער און מיין רבי האט זיך געקענט אי פאר איין ארים טאן אי אקלונד
 אין שטעטער . און אז עס האט זיך אפילו געמאכט אטאג אן אקערמישיל . איז דער
 קעגן אויף דעם ארט געוועזן אנדערע פערדינסטען . אשטייגער תהלים זאגען פאר
 ארייבן הולת און וויא פארד ער איז געווען פון דא תהלים זאגער האט ער דאך שוין
 זיין חסות פאר דער משה אויף גענימען אנטיקסען חלק : היינט דעם האט ער נאך געהאט
 מווענדער פרנסות : גיסן פלעגט ער ארים מראגען נעקסטליך משה שמרה צו דא פלעג
 פתים . אדוד פלעגט ער זייען מצבות אויפן הייליגען ארט . סובות צייט איז ער ארים
 געמאגן מיין אחרון איין דא היינער : פאר השענא רבה איז ער געווען דער
 הארמאנע סוחר פון ווערבענע צווייגליך אויף השענא : פסקו פלעגט ער מיטן בעקפיר
 מאכען שותפות אין דא דרייגליך . היינט האט ער אפמאכט צו געשדעכט . אפמאכט
 צו געקענט און אפמאכט ארים געשעפערט משכנות און קרש געזאגט דאס
 גאנצע יאהר פאר אפמאכט וואס האבן נישט אפער געמאכט קיין ווה . און נאך ארומן
 פלעגט ער נאר מאכען טאפאקע בונדא און פלעגט ווא צעמחילען אין קעניעל א קאפיקע
 א פישקעלע . און וויא פאלד ער האט דער העקט דער העוואר סובות : פלעגט ער דא
 טאפיקע געבן דא קונדער צו פעהאלטן אין דער היים . נא אארט אים שוין וואס
 זיין ווייב און קונדער פלעגן פאר הונדער אייגמאד דאס איז שוין איין אלטע מעשה . אז
 אפמאכט העקט ווייב און קונדער וויא דעם פאר אפמאכטען שטעט . און צווישענס האט
 מיין רבי גלאט פיינד געהאט דא העכצין . ווארן ער איז געווארן אפמאכט אפער א מעשה
 קיין רבי איז געווען א בעקפיר אצטוט מוט יאהרען . גערופען האט מען אים נאר נחמן
 אליון . ביא זיין מלמד איז געווען א דער וואקסען מיידל פון אייר וועקענען וועקענען .
 נאר מיט אים איז ווא געווען האט וואל מיך נישט שטראפען פאר דא רייד א מנהא דער
 בעקפיר איז אפער קיין גרויסער ספגע נישט געווען . קט ער זיך בעקענט מיט דער שפחה :
 איין גערעט האט ער איהר און איר האט זיך אין שבתות מיטן ריין . אויף דעם ריין דעם
 מען זיך פרום . אז דער טאמע נעמט געוואר ווערן . זאקסט דא זאגען : נא עס איז
 פנים ריין און דער ריין איז זיך היינט איין ארמן : נעמט ער מווען חתונה האבן מיט דיר :
 נאקאל דער מלמד איז געווארן געווארן פון דער נוסע בשפחה . האט ווא פון חסות
 געזאגט וויא דער בעקפיר האט איר געוויסען : אדא איז דער מלמד אריין געמאגן בסוד
 אים ריין און האט אים אנגעהויבן נעה צו ווערן . דער ריין געפירט וויקט דא נישט
 פון עפֿים צו זאגן : האט ער פאלד א טאג געטון דעם מלמד : דער נאר אים שלום .
 אויף שטייגער דיר ביא מיין פארד און פארו איז אויך פון ריין דערפין . נאר וואס

[illegible]

דען דיר איז וך געפון שלעכט און וואס דור אז און האט זיך נישט און מאך געזעהן רעדן מיטן בעקער. רבן איז מין עצה. אידער וואס זאלסט מאכען לייטש געלעכטער. וואלטסט אי דיר אי מיר פערשערן דאס פנים. און דיין טאכטער וועט וך סאי וויא סאי הייסען א מופקרת פאלג וועט מיך און לויק בעסיר שטילערהייט א שידוך צום בעלמור. ער וואר נעמין דיין מידול. וועסט דוא פטור ווערן לייטשע נאכרייד. און ער וועט מוען דיין איידעם זיין. נאר פארפן נאך דער חתונה וועל און וך שוין סטארן אדער וואס זאלט געטען. דער מלמד האט אום געפאנגען און האט נאכאיש דעם בעלמור פאר איין איידעם געניסען. דער מלמד איז אבער אויך דעם פארד געשטארבען. און נחמן איז אויך ויין ארם מלמד געווארן. נאר וואס דען. דס שטעטל האט וך אבער פארט געממעלט און דעם נייעם מלמד. האט ער וך נאר פון אלע קייטל געווען און איז געווארן א חסיד. דס איז דאך דוא ערשט סגולה מכפר צו זיין און פל עבירות שבעולם און מען הייסט נאך איין ערליכער יוד. נאר דער נאמען טראסק איז אים געליפען איז ער האט נאך ער היום פייגל דא געפיצן.

קורץ געזענט אופן אנדערן זמן האט איך אנגעהויבן דערנען טראף. א דא וואלט אהרן זעהן וויא איך האב עס געטראפען אזוי וויא דער גוטער יוד האט געטראפן אז איך בין אמירד. שווא פארים ווארט האב איך בשום אופן נישט געקענט טרעפן. קיים מיט צוויי אז איך האב געטראפן פתח קרף ק. א קיצור איך האב שוין אנגערקט נאך א זמן איז דא שוין נאכאש קיין טראף און נישט געקענט דא האב איך עס אופן דריטען זמן אן געהויבן חובש צו מול. וואס זאל איך זיין זאגן מיין ליבער פריינד וואס פאר א צויל איך האב איבער געטראגן איידר איך האב נאר אן גוקוקט דעם חובש. מען האט מיך נאר אן געהויבן מיטשען מיט א דרשה איין יונגל איז גווען א פרעגער. דר אנדערער א בענטשער. אלע טאג האט מען מיך אנדער געשטעלט אויפן טיש אזוי וויא חזק און גן ערן. און דא אויך יונגלעך געפן מור. דער פרעגער האט מיר אלץ געקענטשט ביזא דער פארד און דער בענטשער האט מיר געהייסען אן רענען מוטען קאפ. דער האט מיר אזוי לאנג גורטען דאס מאדע ביז איך האב בקימן ער היום א גאנגעל מוט א קנאפ. און דער האט מיר אזוי לאנג געפונען דעו האלו און נאקען. אז איך האב געקומען נאכאנאנדען רוקען. און וואס ער האט מיך גיפדענט. ווייס איך אקראט וויא איר עפס האט ער מיך גיפדענט א סדרה לייט א סדרה פארט. וואס הייסט מרפנות. היינט אנגען האט ער אפ גערעפן דער צו. אז איך האב אים געזאגט דאס היינט ווערער פל דפן גאנצ. וויא דאס יודישע גלות. פיסקים האב איך דעמאלט געמאכט אזוי וויא דא פערשטענער געמאכט פיי קייטלעך לייגען. אצונג האב איך ארומ געקענט וויא דער מיניריווער שוואט אז ער פריינט דען חלק. אפאר אנגען האב איך ארומגעטראקט וויא אפירישער מעקלער. בשעת ער וועט וך ציידען געלד. אצורה האב איך בקומען וויא א דווישער ישיבה פתור אז ער דר נעמט איין ערליכ. אט און אונטען שטאממעס האט מען מיר אפ געמישטעט אהרש דורך איינאנדער און האב קיין חר שעה נישט געהאט.

געמאט איבערשט צום סוף. אז עס איז שוין גיקומען דער שבת פון דער דרשה. האט מיר דא טאמער נאך פרייטאג אן גאטן איינשטיל מיט שפאנע. וואס ווא האט מיר איבער געזיט פון א טוישפיל. מלחמת אז דער רבי האט איר געזאגט אז ווא וועט האבן א פריידי. האט דא שוין פערשיידענע אן געזיט אטשפיקר פנים מידעלע וועטן. אז איך בין אבער נאר א יונגל. נא וואס דען וואל ווא שוין דער מיט. איידר ארומ ווערען גלייכער א יארגאליק צו דער דרשה אזוי האט דא מיר ווא יארגאליק אן גיטאן און האט מיך אונטען געקומען צום גוטן יודען. ער נאר מיך גענישן. איר מענט עס אים הערן וואס פאר אפסק און האב דעמאלט געהאט אימנסט און אום נישט. אז דאס מאמע האט מיך אריין געפירט צום רבין. איז געווען ווער ציג און זיין שטייגער. האט מען מיך ווער צו גענישט. אז דער בוך האט מיר אן געהויבן ווייט טהון. דאס מאמע האט מיך אבער שוין געפירט צו אים. נא האב איר וך שוין געמאכט איין האלטען. נאר אז דער רבי האט מיך אן גענישן ביים בעקלעל איז האט מיר אפגען געזאגט. וואס וויקסט דא מיין קינד. האב איך אים פראקט געגעבעט. רבי איך וויל ארום. און ווייס עפס חבמות איך בין אזוי געזאגט גווארן נאך אן חדר. נא נא. זאלט איר מוען זעהן ווייכער קלעם איך האב געזינט פון דער מאמע. און פון דעמאלט אן האב איך מורא געהאט צו וואס. טאמער וועט מיך דא מאמע שלאגען. קענט איר וך מצער זיין וואס פאר אונגליקען מיר בעקען וך טרעקען איינשולדיגער ווייס. בקיצור איך בין וך דארום צום אויסגען. דעם שבת האב איך קיים מיט דא ציין דער שלעפט. מיר האפען נאר אפ גענישן. איז פארד גיקומען דר רבי מיט דא יונגלעך. היינט זענען וך צווייגיקומען בער פתים. גיטע פריינד. חוץ חברה פראסקס. און דעם איז מען וך אונדא גיט ווערען וויא קומען וך נאר אומגעגעסען. וואקסען אים נאר אן רענען. אלע האבן וך אומגעגעסען ארומ טיש. דאס מאמע מיט אהרע ווייבער איז מיטען שטייג. א דא האב איך עס אן געהויבן ארום קריקען אויסען טיש. און בין מאקע און איין וועגס אראפ גפאקען. אז איך האב שיר דא ציין געקריגען. איך געדען נאך אפירי דעם דרש וואס דער גיטער יוד האט דעמאלט געזאגט אויף מיין פאר. געלתי פירי לא אפיל קים. קים. מינט מען דאס תורה. אזוי ווי דער פסוק זאגט. משגיח קים וויא פליהען צו דער תורה. איז דאריבער בין איך געפאקען. און אין מיר איז מקיים גווארן דר פסוק. בליקבוקמיה דאס חייט. בליקבוק. אז דאס פוקט שוין נישט גפאלען און דאס ליגט שוין נאר ובעקמיה וועסט דאס ווייך זיין לערנען תורה וואס וואס חייט. קים. נא אפער א שטייגער דרש ער איז וך מורה געשט. נאר פרייטא געזינט ווארט ער בעסער גווען גפאלען. וואלט איך אים דעווענען אז. געפירי פירי לא אפיר קים. איז שטייג פירי. איך בין גפאקט וויר איך קען נישט דאס תורה. אדער איך בין אריין גפאלען אז אזוי מלמד און דאס העלד אריין וואס שטייגט מיך אהן וויא ער קען גיטע. אזוי וויא און פסוק שטייט. דחת דחת לנפול. דאס האט מיך געשטייגט צו דער תורה. אזוי וויא דא גמרא זאגט. כפול ערשט דר גמרא. און אין אום איז מקיים גווארען דער פסוק. למה נפלו פניה. פאר וואס

וואס האט זיין תורה זאגן אזא שלעכט פנים * נישטער בא * געפאלען בין איך זיך און
 זיט ער * פערפאלען * מיין פערער מיטען פערטשער זענען נאך מיר ארויף * דער האט מיר
 געריסען און דער געבויגען * דער גערענט און דער גענעשט * איך בין געשטאנען און האב
 עס אן געקוקט * נאר דאס מאכט מיט דאס ווייפער האבען זיך פאר פרייר אזא צעיאמערט *
 גלייך איך וואלט עפוס געדרושט אינאדע שילען * נא * מן דסמס האט זי אן געקוקט
 פון דאס גרוסע חכמות וואס איך האב גאנט בייד דר דרשה * דער שבת איז יאקאלש אונזע
 וויא א האמער * איך האב זיך שוין גאר און דער אויס געקענט גייעס פון מייע גייע
 וויאש חברים * א שטייגער שעלעטען און מאטענס מאטען * און מאמאס מאמען אריין *
 און ווער עס האט גאנט סער מיט א סאר מאטענס * מאטענס * מאטענס * דער איז
 געזען א וואקער יונג * איין אקטען פערטלער זאך מען נאך ווארפן שטייגער * האפען א
 מייער און סמאלען ביים לעכט * מאכען פון ראקעס חתן כזה * האפען משה רבינוס
 פערדעקע * היינט בין איך גאר גוואר גווארען פון פישוף מאכערס * פון אלץ * פיינסמלאה
 חמות אויגען * פון דער באשעלעקע וואס דער מראך דומה שטיפט אריין דעם מת און דא
 אחרים אריין * אז נא איז האלב פון פיער און האלב פון איין * פיינס קור וואס דער מת
 שרייט אויף דעם שטרוי ביים אפ הייפען * אז עס גייט פון איין עק וועלט ביז צום אנדערן
 גאר הערן הערט גאר אשווארצער קאפהאן און א משגיגע קעלבער * פון דר פאפידענער
 ברוק * פון שרעטליך אין א קערקער * דער וויל האב איך מיר אויס געקענט שיערע
 סגולות * מען זאל גיט מורא האבן פון שרים מיט פישוף מאכען * דא ערשט סגולה איז
 מען זאל תמיד האלטען צונאך גלייט דעם גראפען פיעגער מיטען מינדעסטען * און אז מען
 דע * זעהט איין אקטען גוי אדער א גוי * זאך מען פאלד זאגען * אדנע פארנע
 דעמבע קאדנע * ווייזנע קרייגען * גלייך אופן בית החיים * און אז מען זעהט חיללה
 עס העלפט ניש * זאך מען פאלד א געשריי טאן * שבע ישראל * און מען זאל דריי מאר
 אויס ווישען דאס לעכט אויג מיט דער רונקער פאה * און בייד איטליקען וויש זאך מען
 אויס שפייגען און מען זאך זאגען * ספיא פריטש מיר * איך זאג אייך דעם אמת * דו
 סגולות וואפען מיר טאקע ביים לעפען דער האלטען * ווער ווייסט אז וואלט דער פישוף
 מאכער שוין לאנג טון מיר גיט געמאכט א שווארצע ווארענע אדער א לאקשען
 טאפ :

איין סאל געזען איך * האפען מיר דאס יונגלעך אז איך וועל זיין שענקען דאס
 געערגע קנעפליך פון דאס פרידערן וועלן זיין מיר ווייזען א שרעטלעך איך האב
 באדן מיט דאס זיין אפ גריסען אלע קנעפליך און האב זיין געגעבען * פליצט האב איך
 דער זען עפוס וויא א ראבע קאטץ מיט א יארמיקר אופן קאפ און אלע יונגעליך
 דאבן זיך צעשרגען * שרעטלעך שרעטלעך * איך קען איך זאגען איך האב זיך טאקי
 פשוט מתה געזען * עפוס א שטיק געזאגט איז מיר צו גוקמען * נאר דער נאך * אז איך
 בין גוואר גווארען אז זיין האפען מיר גאר אפ גיארט מיט א פראסטער קאטץ האט
 מיר עפוס אזא פערדראסען וואס סגולות * נישטער וואס האט מיר צו פאר ריסען * א

קיין א קריין יונגער אפ צוואגארן * מען נאט היינט אפ אסאך עלטערע מענטשן פון
 א קערפיר דעם מען זיין און אברהם יצחק יעקב טאנצן דמשל רעפן צו דער סגולה
 טלפה און שרה רבקה רחל ראה פערעסקין אין דאס יאמפעקיס * האטש דער
 חסיד קוקט זיך ארים אוף אלע נישטען און נעמט גיט קיינעס * וואס הערפט עס אבער
 דער רבי שרייט פארט : ברוך חפא ר' אברהם * ויצא אנדער * אסקאציל קינט שרה *
 וואס מאכט איר גיטס ר' יצחק * וואס שטייט איר קאה * נא * מין זיך דער חסיד נאך
 שטיפען דאס קארעטע * זאגט * איז ער דען גוט נאדרישער פון מיר * איך האב האטשט
 געזען א קאטץ מיט א יארמיקר און ער נעמט זיך גאר א פייג * נישטער * וואס זאך איך
 געדען * איך ווייס * עס וועט פונקט אזא העלפען וויא איין ארבוס אן דער וואנד * אט
 לויפט זיך אויסגעטען מיט חרשט אלס פולישע גפאטיס און מיט אפגען שטאק דריפקיס
 וואס זיין אלץ אונדעם ביין און זענען אלץ וואס אין דער קארט און אז עס טומט
 צו עפוס * לויפען זיין צווא דאס גיטע יודען און רייסען קברים אויף זייער ביין
 ווינער :

מיר ראכט * דאס גיטע יודען אלץ וואלן זיך פערעכענען מיט וועמען זיין האנדלן * מיט
 וועמען זיין פערדענגען דאס ווערט מיט קריינטשע דאס גבאטע * מיט פיינעקע
 דאס פירזאגען * מיט ויסול דאס גאטעכע * מיט פריינדל דאס שפערעכערן * מיט וויטע
 דאס קערעלאפנצע * מיט טויזענדער שרעפטשים * וואס מען קען זיין איינערען אופן
 הימער א יערד און זיין זאלן מייען עס אזא חורח קאקשען : אונדז זיין זאלן דאס
 אלץ ווערן פערעכענען * וואקשען זיין אונזען געווארפן דאס וויסע פונם נאר איך מיין *
 אז זיין אלץ עסן זיך אויף אויס דאס גאל * עס איז אבער פערפאלען אונדזער גוטער
 יוד אז געבויט פער קופט ביים גפאי : וואס ווייסט אזא סודות און האלט אום אויף דער
 אדענדע * און מער נאך בייד זיין רביצין * און וויא פאלד זאס האפט איהם און דאס
 לאפקיס אריין * א דאס אז ער שוין פערפאלען * דאס מאנען הארנע * ווער פערשטווארצט
 גאר דאס ווערט * האנדער מיט דאס טרעכעטראסנקיס ווער מער ריידענדיג מיט טויזענד
 דריפקיס א טאג * אפי איך זאך האבן אסאך ציעריג * א סך קריידער * א סך דענקטשן
 א סך פאקאיעס * און צום אמת אזא זאך דען גיט גערעכט וואס פאר א יודנע וואלט עס
 פעסער געזענען אז מען נעמט א פערדריפעט מיידער * ר' שטימציס א ריידער געשטעטער
 סיד * וואס ביים פעסער ר' שטימציס האט זאס געשטימט לעמישקע פאר פרייט און פון
 קארולשעס האט זאס געמאכט גאלובטשיקיס * נאר פאר איר וואס האט מען זאס געזען *
 חלעפין * פארט ר' שטימציס געשוועסטערקונד * נעמט מען אונז און מען טהוט עס אן
 מיט פריינטענע זאקען פערדליך * מיט שיקרדיך געשטקט מיט פעריל * מיט א מאנטער
 פון קאטשעקע קעפליך * און נאך אונזע טויזענדעלליא אויס פערענגערייא * א שטייגער
 וויא דאס מ' * ווער רביצין פיהרט אום : פאדרייט פיעפען טויזענד קערפדיך זאל קאטשען
 דאס ווערט * אפי ארון פוק זאך ויסגען און טוימע * דער פאר וויי ער האט איר געזאגט
 און א ווערט * אז וואס וואלט אויך געקענט פראווען א טיש מיט יונגע לייט * אזא

פרענט קען געפירן אום דאס ווערט יונגע לייבליך באקען א פיר פון זייער פיסער גידן .
 דאס איינציג גיבט ארום ביים ווייב דאס פערל און ענטווערפט צום רבין . דער זייעט
 גערד ביים ארכנאט און יתומים און שיקט און לאגן דעם רבין פרונוט פון ער געזעט אן .
 דא ריגט ביים שיקער קראנק א ווייב . נעמט ער דאס לעצטע קערפער . וואס ער וואלט
 זיג געפירן געקענט ראטווען דער מוט און שיקט עס אונזער דעם רבין . דער רבי קרעכט
 און לאגן ביז איהר געדט דא דא קלוגה נעמט אום א פלל . מען מהנט ארום היספלה אפי
 מען טראגט דעם רבין געלד און ווייטער גערד :

אויך שווער אייך באמונה שירי (איהר קענט וויך מוז נישט פאר קיין רינגער) אז איך האב
 אריין געזען מוט מייע אונז . ערשט צוריק מיט צוויי דרייא יאהר אז דער משער
 רבי גוועזן און אונזער שטעטער . ער אז דאס אפגעשטאנען א פאר שבתים און האט
 גענימען פון מויטע און פון לעבעדיג . נאר וויפיל ער האט געמאכט . האט קיינער נישט
 געוואוסט . ערשט ביים ארום פארין . אז ער אז שוין געשטאנען פון יענער ווייט גרעכדי
 און דער נאך אז נאכגעקאפען נאך דער קארטע . האט ער וויך פליצט צוגעגעשטעלט
 האט ארום געשקעקט דעם קאפ פון דער קארטע און האט אים גערופן ווער עס וועט מיר
 געבן פופצען רובל . זאג אויך אדום צו בני חיי מונא . דער בייא אז געשטאנען עפס
 איין אריבער קאפערלישטיק איז ער נישט כולל גוועזן אויך דער פון און אז נאך אונזער
 געקאפן צוריק און שטעטער אריין און דאס פרוקט וועט עטליכע פילע קאפערלישין האב
 אומקוקט און האט צוואויפגעשלאגען פיסצען קערפליך און געקומען פערקאפטע און מראנט
 דאס געלד . דער עולם האט אזו מקנא גוועזן דעם קאפערלישטיק מען האט געמיינט ווער
 וויכט אויך וואס פאר אכצוה דער רבי געמט דאס פופצען רובל . נאר אז ער האט שוין
 געזען דאס געלד דעם רבין און דאס הער אריין . האט ער א געשלייט געמחן : היינט ווען
 זיט געווען איך דאס שוין א גלייכען מבר דרייא טויזנט קערפליך און מוט דאס ביי און
 ער אונגעקענפארקען :

איך געפילט אייך אפסיל וויא איך בין פערקראכען נאט אייך נאר פון שרעקליך אויך
 נוכע ידען אויך האב נאר דאס נישט געמיינט . אויך מיין וויך נאר מיין חובל לערנען
 יא נא . דערשט זשע אום . חובל האט מיין רבי געלערנט וואס מען דארף נאר טיין
 בעסערס און דער וועלט . עפס אז גייג . עפס אזו קארן . וואס עס אזו נאר מדיה
 נפשות א שטייגער . וויא ער האט מיר געטיישט אשה איין אשה בי חטמא אז וואס וועט
 שטא ווערין . נהקריב . און וואס וועט מקריב זיין קרפן א קרפן ונהקריב ער
 זאל מקריב זיין דכהן דער כהן : איך הכובת צום מופת באוהל מועד . און אוהר
 מועד . א פאר פקענט ער מוז שטייטען אוהר מועד דאס בעמיטשענאג אפיקעקע
 שווערליך אז מוז גוועזן דאס טייטש פון דא ימים עליה שכן ער זאל נישט טהון טהון
 כהן אריינטהון קיין בויגעל . אזו איז גוועזן דער המוש . און דער חיבור אזו אויך נישט
 ערגער גוועזן . א קיצור דאס צייט שטעמט נישט . אויך פון שוין אלס געווארן פינף נעקם
 יאהר . איך האב מיר שוין געפיען הכצאות וויא אזו גא . ענטווערפט פנים הדר און וויא
 אהין צו ענטווערפט דאס בעקטע ארט אזו גוועזן און פאר . דאס חסדים פלעגן

מיר

מיר אפילו אונזער שלאגען . ווארין פון זייער אונזער וועגן וויא אריין אין פאר און
 שטימען פאשטען . נאר דאס האט מיר נאר וועגט געמאט : ווארין מיין רבי איז וויך אויך
 געקומען פון אונזער אונזער און פאר . האב אויך וויך פרוי פערשפאטט דעמאלט צו
 קומען און פאר . און פון נאך צוועלף פלעג איך וויך שוין קעגן פערשפאטט און פאר :
 איין מאל געקענט איך . אז איך בין געקומען און פאר אריין נאר צוועלף האב איך נאך
 געמאכט איין געמאכט חסד פלעג ווען געזען אויך דער איינציג שטאט : איינציג
 האט געקוקט און מיר קען דאס דריטע משה פון מצרים . און דער אנהער האט געמאכט
 אפאפישעל פאר האמאקע מיין צו דאס נקיוח . איך האב וויך פאלד אונזער געמאכט
 איינציג דעם קעסיל און האב וויך ציגעקערט וואס וויא רעדן . וויא איך הער וואס וויא
 איינציג צום אנדערן : ווערליג עס ווייטש וויך . וועט זיין גרויס מרחמא פון וואסעט ווייטש
 דאס וואס דער אנדערער מחמא דער ישמעאל ווייך דא פראגעלישע פת מרקה פאר
 א ווייב . נא און ער ווייך דא איהם נישט געבן פקענט יענער . אי שטאט דער ישמעאל
 איז וויך אמולך בכפה ! ער מוז וואס איהם געבן נישטער וואס פקענט יענער . נישטער
 דאס ענטווערפט . דער ערשטער דער קרה איז געווארן געווארן פון דער מעשה אפיינט
 ער נאר מעשים דער פאר מן החסד וויל ער וואס אזו אפיינט נאנט דער אנדער . הערשט
 דאס . ווער פקענט דא . וואס איז א נאך אזו ער מן החסד אז דא ישמעאל איז אפאלעט
 אויך איהר . מן החסד איז וואס איינציג יפת תואר . נא וואס ווען איז גוועזן . פקענט
 יענער . עס איז אונזא שוין גוט געווען . דער קרה האט נישטעלט אויך דער גרעניץ
 צווייט געווען קאמאקען מיט לאנגע וואסמיש . און האט וויא אונגעזאגט . אז ווען מען
 וועט דאס פת מרבה דורכפירקען . וואסען וויא אויך האפען . כך הוה וויא האפען וואס
 געוועזן געשלאגען . אז וואס איז קום א לעפערליגע ענטווערפט . פערשפאטט דא שוין וואס
 דער פון קען נאמח ווערן וואס וועט פקענט דער אנדערער שטאט ארום מלכותים האפען
 געשלאגען שטאטעס (עסאפעסין) מען נאר האפען דא צווייט קאמאקען . נאר ווער פירפה
 גרוק איז . וואס ווי האפען וויך פערשפאטט פאר גרים און האפען וויך אום פערשפאטט ביא
 א מרמז און אקעלער : נאר דעם מהיט וויך הוישף צווישן דא מלכותים מיר האט דא
 מעשה ווער געוועזן צו וואס דארף איך מיר פערשפאטטען און פאר וויא היינערשער
 אונזען געזן מיר . ביא מיין טאטען איז אויך גוועזן אקעלער . האב אויך וויך מיינט
 גוועזן און פון אריין און קעליר אריין . און אז איך האב געקענט דאס מאמע געקענט נאך
 א פערק : האב איך אונגעוועזן וואסען מוט שטייגער נא נא . זאלט איהר זעהן וואס
 איך האב אונגעמאכט דער מוט מיין פונט איז נאר נישט גוועזען אויך דעם . און שטעמער
 איז אפאר פאלד ארום אקלאגן . אז ביים טאטען און קעלער איז דא אלעס . דא
 מאמע האט שוין געוועזן שפערעכערנס . דער טאטע איז אונזער געקאפן צום רבין נאך
 שמועות און דא איז שוין טאקע גוועזן סוף זמן און איך האב געוואוסט אז איך וועל שוין
 ביא דעם מרמז נישט לערנען . האב אויך וויך אויך געקענט צו פערשפאטטען איך קעליר און
 דער רבי איז אומקום און אדום נישט נאגער גווארן . אז ער האט דעם לעטן אדום
 געטריבען

נעמדינען . קורץ בעלעש מען האט מיך פון דעם מרמז אפגענומען . און מען האט שוין
אנגעהויבן שרייבן וועלן גמרא מרמז מיר האט עס אפילו נישט געשמוקט . נאר וואס קען
מען טהון . גמרא איז גמרא :

3

א נייער מלך נייע גזירות

א נייע יארהר מיט נייע עבירות .

דיא דאדקי יארן זענן אונזע ווי אהמאדע דר ראש השנה פון מיין וויפטען יאר איז שוין
געקומען . דאסער דער ראש השנה האט מיר אפסער וועניגער געשוינט וויא דער
מארגענשטערן . ווארן איך האב גאנץ גוט געוואקסט אז איך געה אויף צרות . ווייל מיט
וואס קען דאס גייע יארהר ביא אזא סמאקאטע פוליש יונגל ווער אויף בעסער זיין פינים
אלטן א וועט איהר ויך וועלן זאגן : וויא קומט צו אזא סמאקאטע יונגלער ער זאל
ברענגן ווייניג פערמאגנענע יארהר דס איז גראד קיין שארה גיט . ווארן ארויס צו פארן אסאך
הער פון א נאל אויף א נאל . דאך קען קיין גרויסער מאטעמאטיקער גיט זיין דערצו .
פון מיניג פערשוינדענע יארהרליך האב איך אויף געקענט ארויס צוהען דעם סך הבר
אדברא פריקט לויט אפער און וועט אפער זאג איך אלינגער . דאכט ויך אז גיין אויך
פארנוועגן הפקר און פון הפקר . איך האב גיט געקענט און קען ווייטער גיט : איך
פון געמאגנען קרויע און פרייה איז געה אגט אויך גיט שטענער דוא פאר שיקלעך וואס מען
האט אפגוקפט פון די שמואל ברוקס יונגל . ווען אויך דאס נאך אנגעהויבן געהן אין
הדקי תר ארין . אין דיא אפגען שיקלעך געה איך נאך היינט . אז ווי אזויא
אדראפא ענטווערט איהר עפס אגלייכען תירוץ דארויף איהר זענט ויך עפס קלוגער פון
מיר . נאר היינט איז מיר שוין נאך קיין חידוש גיט וויא אזא פון איינגעל קען ווערן
אפידער אלץ מאי פון מיניג פאר שיקלעך איז נאך אהן א רבין געווארען א פאר פנטמליך
אז דאס . נאר גייע מאדע פאנטעפליך . מיט דיא פרישונעס אראפ און מיט דיא
פאדעטוים ארויף איהר מענט מיר גלייכען . אז מיניג אייגענע פונגער פון דיא פיס האב
אויך שוין ארין גיט דער קענט פון וואס וויא זענן : צווא פון פלייש אדער פון קעדר דיא
מאמע האט פראוודע אזאג געטוהן דעם מאמען וואקלט דערעפן עס איז שוין צייט מען
זאל קויפן דעם קינד אפאר שיקלעך . ווארט אויס האט דער מאמע גענטווערט : אויף סופות
איהר ווער איך צווייגקען דעם קישקווער אדערדאר מיניג צווייא לעכריגע אהרונים :
דעמאלט וועט שוין זיין א קוויט יאק פאק וויא היינט זאגט דוא מאמע וויא קאסט ויך
דיך ביידע מיט אמאר חר גדולים . וויפיל קענט דוא עס נעמן פאר וויא :
אויף מיר א דאגה זאגט דער מאמע : א פנים דוא ווייטט דען גיט אז פעריר דער
קישקווער פקענט מיר תמיד צאהלען זעהן רובעל סיגנאציע פאר איין אהרונ : און
זונט ער האט דעם איידעם גוממן גיט ער מיר פיצעקען רובעל פאר צווייא אהרונים מיר
שנה בשנה : און ביא קיין אדערין וועט ער גיט נעמן האטש שטענען אים אומקומט יא
זאגט דיא מאמע . דוא בוקט מאקי געקענט . דאס יאר איז גרויס פערקענט ויך : אט

פרעג

פרעג מיך ברוח וואס איך האב געקענט געקעסן . גרענק אויך אויך דאס גיט . האטש גיט
מיר אראפ דעם קאפ . (אזא אלזיין האב אויך פראוודע פערקעסן . ווארן עס איז גיט
געווען וואס צו גרענקן) נאר זאג מיר אויך בעט דייך . דיא אהרונים זענן ויך אפער גיט
קאזי לברכה עט דיא בוקט א שטייה ענטווערט דער מאמע ער איז א גראפער יונג . אזא
וויא ער ווייטט גיט . אזא וועט אום גיט שאדען שטאטש זאגט דיא מאמע . דוא ווייטט ויך
אדער א מצוה אויף איהם . ענטווערט דער מאמע לאז ער גיט דאנען דעם איידעם פאדעקען
צום טר . . . ער רבי :

פון דעם שמים קען שוין יעדער פערשטעקן . אז א פאר שיקלעך . צווא ווער איך האבן
צו גיין . נאר צוויי לעבעדיג אהרונים פאר פיצעקען רוביר וועט שוין בעריר קישקווער
זיכער האבן וועט איהר : דאס האט ויך דער מאמע יא אנגעהויבן אז ער וועט זיין אייך
עקדריק יונגער . און וועט ויך היינטגען ראש השנה גיט אום ווייזען ביא דער שמונה
עשרה . קען זיין אז אויך וועל איהם נאך פאר סופות קופין א פאר שיקלעך מיר איז דאס
גיט אין האב ארין . איך האב ויך מיישט געווען . דאס איך פריינען וואס ווער איך דא
אונזערין נאקאל דער ליכער ראש השנה איז געקומען . איך פון מיטן מאמען געמאגנען
דאנווען אין שיד ארין . איך האב ויך געשטעלט אין אונזערע און האב אנגעהויבן קרימען
פסקים . קוועטשין דיא אונזן נאר וואס העקפט עס קוועטש היינט קוועטש מארגן עס
זעהט גיט . און צום אמת מאמע . וואס זאל געהן אויף וועמן האב איך געהאט צו ווייזען
אויף הייטשע רי אפגעלעס . וואס דער מאן האט יא געשלאגן פאר וואס יא האט גיט
אנגעריט א שאפין קעפער אויף ראש השנה צו אויף מוכשע דער נבאי ווס מיהת אויף אים
געמאכט א פלבור אפער עפס א מעשה צו זכור פריה . דיא תפלות אלזיין האבן מיך
גיט געקענט ריידען צו ווייזען . ווארן איך האב דאך גיט פערשלאגן איין ווארט : עס איז
מיר אפילו שטער געווען דיא עכרי צו זיינען נאך פרוטיא האב איך ויך מיישט געווען אויף
ווער גיין אונטער הערן צו דוא יודען . מאמר ווער איך ויך אויס לערנן ווייזען . גיט לאג
געמאכט און גיט געמאכט אויך פון אויס געמאגנען געבן ארו שטענערס און האב ויך
גיט צוהעקענט וויא אזא יעדער וויינט . צום גרוק . אז דוא יודן בעטן עפס שטענערייט
קענדן וויא אויף פראם יודיש :

צום ערשטן פון אויך צו גמאגנען צוויי רבינס שטענער . וויא איך דער . וויינט ער אזא
און בעט . אבינו מלכנו סתום פיות מסמנינו מקארגינו . רבנו של עולם . דיא
ווייטט ויך יא אז פנייע דער שוחט אזא א קר שפוקלים . קוידען מיט א חלק פנים מאכט
ביא אים אויך גיט אויס פאר וואס וועט קומט מיר . ער זאל מיך רויפן ביי יעדער שארה :
ביא יעדען דין תורה . געט זשע אים צו . נאטעניא . פרי עס זאל מקום ווערען דער
פסוק . ובערת דער מקרפך . איך האבזאם דער הערט פון איך פאדער צווא גלאפען צום
שוחטש שטענער . לאס איך הערן וואס וויינט ער . דער איך וויא ער זאגט . רבנו של
עולם . גליי ודוע דערפך . אז דער רב איז א גראפער יונג . ער איז מאכיר מרפוח דיא
גאנצע שטאט און אזא מרבה ממורים בישוראל מיט גמון וקדושים . פאר וואס וועט קומט
אם

אזים נארא סלק פון מינע שפירות . נישט ווייט פנים שוואט און נישטאנען אונזער קליין
 שטעטלעך גביר . א דא פון איד א בארען צו וויסען וואס קען ער וויינען : ווס פעט
 ער איד גיט צו : הער איד וויא ער וויינט : רבשע וואס וויקען פון מיר האבען דא
 ביישע יודען . זייא ברענגען מיך אים אויפן לויט : איד פון שילדריג געקד אלמנות . אונ
 קהלים וואס דא האר ווערן נישט מין . אונ זייא וויסען פון מיר דא האט גאר גוב :
 פאר אידן נאר וועל איד נאך קהלל מוען אין דא היינער גיין . פעט איד דא גאטענע
 גויז ארום ווער פאלשקייט איד דער וועלט . אלע זאכען וויסען . פי תלמיד ממשלת
 פון הארץ . פון דעם גביר פון איד צו גאנצען טאטע צו זיין אייגענעם זון א פינגער
 לינגער מאן אין שטעטל א גאנץ הייסער חסיד . וויא איד הער . וויינט ער און : רבשע
 דער טאטע איד וך שון עבר ופטל . פריטייא לויט ער נאך אונ היט דאס פאך פשעל
 מיט נעדרדוף וויא דא קאץ אויך דער שטיק פרייש . העקף זשע מיר איד נאר ווער פטור
 ווערן . ער זאל מיר אויך הערן דעות צו זאגן אין דא גיטע ווערן אונ איד וואר . קענען
 אונ גיטע נאך מאכען דעם רבין א ויקענעם פארומסיק אויך אקצעןן שטיק קאפ .
 א מנהג . נא דאכט זיך אז ער איז גרעכט א נא לאס איד נאר צו גיין צום ספאדשטיק .
 איד גיט צו . הער איד וויא ער וויינט אונ ערונקט מיט היסע טרערן . אבשע וויא
 זענען דא נסים ונפלאות וואס איבערע אבות פלעגן אינ דער צייטן . פאר וואס מין
 אידע . מין טאטע האט אלע יאהר גהאט א נאפאר אונ איד האב נאר אין נאפאר אין
 גביר יאהר . פון איד זשע רין חלילה וחס מער הימליא פון וויא . מיר דאכט פיר קהלים .
 דער טאטע ער פלעגט פלעגן צעהן נעקערשען אויך איין קייט אונ אונ גוב אונ איינזען
 פלעקט א פאונקטע קייט . דער טאטע ור הט גיטען דא שטעטע בעל פתישע
 קונדער פיר ספראטען . אונ איד שטעל דא פאמוניקס . וויא איד האב נאר דער טאטע
 א פלעקטען . האטשט מוט א פאשפאדט . פלעג אונ צו נעמין דעם פאשפאדט אונ פאר
 זינקען אונ אונ האב איד אפ געבען . ער האט געקענט זיין א זון פון העכער חמשים .
 אז א רב פון א קליין שטעטל . צו אונ איין עהרדוקער יוד פון ווייב אונ קינדער . אפילו
 אונ יוד פון איין אקטער ברידער מאטע ווס ער הט זיי ארום געפירט אונ מפינס
 ברידער . האב איד אונ שוין אפ געבען . אפי מין קה . צו פערדישען . מין טאטע וציר
 האט אים געטרויעט א מיער אונ דריי גארן פון יודיש קייט . אונ איד האב מיך קיים
 אז געשלאגען צו א פערדישער מידל . א רודאנסקי בעדער . א פינגע היצעגע קליינער
 א גויז דריי שטענען . אונ א גיטע וואקע . אונ נאך עפס קליינזיכען אונ מוטן אונזיגען
 האב איד חתונה גיבט מינע גוי טעכטערדוף זען לעבען . פיר קערט רבשע אפטיג
 גיט שוין חתונה גיבט רבט וך א שיינע חתונה ווי דיין יודעליך שטייט אן . אונ ווס פיר
 א חכמים איבערמירי קב אונ איין געגעט . אז גאט אונ זייט זענען מיך מקנא . פירדע
 זענען דאך פשרה נשמות . ווי דער רבי נאר לעבען הט מיר אריין גהאנט . חוץ דעם
 זענען זיי דאך אייגענטומט אונ יחוס . העלק זשע מיר גאטעניא . אונ שיק ציין
 דעם מיטשטער אין קאפ ציין . ער זאל גיין זיין . פאר מיר אפילו איד האלבע יאר א
 נאכער

נאכער . לאזען ספארטשטיס אויך וויסען וואס פאר א ויסען האט מיר האבען : גייענדיג
 פנים ספארטשטיק . האב איד וך אן גשלאגען עפס אן א גרויסען שטענער . איד טוא
 א קיק . זעה איד אז דס איז דער גבאי פון דער חברה קדישא . איד הער וך צו : וויינט
 ער אונ שטודענטיס . קיים וואס מען הערט : רבשע מיט אונ יאר וויא היינענעס יאר
 זאלסט דא מיך שוין נישט מער שטראפען . געקטען האב איד אומקומען אפיר גועהן אונ
 פאקס דא ממים פון היינטיגען יאהר . זענען זייא בסך הכל צוויי אונ פיפציג ממים . וויפיל
 געטט וך אן עס איז פגעט א מת אונ א וואך . נא רבשע קען איד זשע דען לעבען
 דערפון . ופכט דאס רוב זענען גווען אריבער לייט . וואס זשע פעט איד דא גאטענא
 דא שטייט איד זאל דא פגעטען אויך א סאך ממים : איז וך נישט פרא . נאר וואס דען
 פישער מיר עפס אונן גיטעס יאהר א פינגע וועקס פגעטען ממשלעך . אונזע ווי דא ווייסט .
 אונ נאך דעם יאר וועל איד דא ווייטער בעטען : זאלסט מיר נאר געבען דא געפילדעטע
 אונ דא געקענעטע אין דא הענד ציין . פון זיי וועל איד שוין שווערן דא האט . אונ
 וויא וויא שטייט אן . היינט פירט איד דא גלאט א קשיא : אט לויט דער דאקטער שוין
 דריי חדשים . ער איז וך אקאראט אונ יוד ווי מין שטיינער . נא האלעט ער . מיטשעט
 וך אונ מיטשעט מיך . דער רוח ווייסט וואס . א מער מאך אים שוין דעם שפיגל . אי
 ער וועט פטור ווערן זיין שרימור אונ איד וועל קענען אפ לעמין א נוס ביידער . וואס
 זאכט עס דא געזאגט . וויא איד האב שוין גוואקט צוריק גיין אויך מין שטאטטו אויך
 א קיק טאטע ביי דער מיר שטייט א יוד אפ געזאלעט א האלבען קאפ . אונזער אים שטייט
 א מאסקווער מיט א פיקס . א דא פון איד א פאלקען מיך אפ צו שטעלען הערען וואס
 וויינט דער יוד . וויא איד הער . נאגט ער אונ : רבשע . דא ווייסט וך יא אז איד האב
 חקרת נישט גוואלט נאך מאכען דעם פאלשען קוויט אונן פריין . נאר אז איד פון גפארן
 צו א . . אונ ער האט מסכים גווען אונ האט מיר נאך מבייט גווען אז איד וועל
 אידיש אים פיררען . אונדא האב איד נאר אונ ווייט גישעלט אונ רב עס גאטן .
 היינט מוז איד וויסען אין אספראג . אונ גאט ווייסט וואס דערפון קען נעמה ווערן . זאג
 זשע רבשע וואס פון איד דא שולדיג : זאג איד נישט גייען קיין מענשן ווס דא גאנצע
 וועלט גרייכט אן אים . הא . פאר וואס זשע קומט מיר איינזעטע צרות . אין מיטען
 דריטן האט דער שטשט א גרויסען גשטיא נשען צעהן גילדן פמקום פון . אונ ווייטער ווייטער .
 אקצעןן גיידן עס שליש : אונ מען וואס אן גווען זינען : איד טוא א קיק . אונ . א
 ביידער שראט הט מיך דער שטאנען ווייסט אז ווער עס איז ארויף גאנצען צו שרייט .
 א יוד מיט א ראצעמארגער זשיפצע מיט סטראקס . מיט א שוועזישענעם קישעל . צו
 גענאטעלט מיט א ווייס אשלאסען גארשאלע מיט שפאנע בייא לעגט . א מליח מיט
 א גאנץ ברייטער עטרה . א ווייסע יארמיקע אויך מיט ווייסע שפאנע ביי לויט . א פאר
 דינע לאנגע פיקאלעך ביז אין שפיץ צאפענענדיג ציין . אין אויסגעוויקט פנימיר וויא
 א פערשטיינען העכטער וואס מען בעהאלט עס פון דא ערשטע טעג יוד אונ אפילו
 חג . א פלד איד נאר אים ציין נישט גען הערן וויינען . וואלט איד גיטעס אז ער איז
 טאק

מאקע גאט דא גשמה שוודני . וויסט איר ווער דאס איז : אנט מרעפט : עס :
אומקומסט אייער מרחק . איר וועט פשוט אופן נט מרעפן . דס איז מחזקה דר ספארקשיק
אליין : נא פעטער . וואלט איר וך אין אייער לעבען גרעכט און אים און מעשה : מיר
האט איר וואלט מיר געקער גרעכט און אים איין אויסהאפעניש . נאר אז איר האט דער
זען אז דורך ווינען גיט מען שלישי . א דא האט איר אויס געשאטען א געוויין אומפן
ספארקשיקס קאפ . וואו האט איר האט וך מאקע געפונעט דער טאטע האט דא אונז
אחרונים געפעטערט . אזו וואו ער האט גואנט אונ איר פין ערב סוכות אריין אונ אנז
פאר שיד :

מִיָּד מִיָּד אִיו נַעֲקִיבֵנָה אֶנְדֶּסְסֶרֶע צִרָה .

אז אף דא שוין אנדערלייבן לעבנען נמא .

בא האפען מיר שוין נאכאלס סוכות אויף . מ'זא פון סוכות ביי מאג . האב איך זיך אייף
ניט וואס צו דער ציילען וואס מען עסט אפ דאס מאלטע דאקשען און מען לייגט זיך
שלאפען : נאר אויף דער נאכט איז פאר מיר גווען א וועלט . דער טאטע האט מיך מיט
גנומען אויף זאל גיין מיט אים . וויא אזוי גיין . האב איך אזוי גווען . נאר גווען
האב איך . אז איין דרויסען שטייט א גאנצע שיינע מיט חסידארגע איז איינליכער פונדע
מ'זאגט איין עמער נאכט אין דער האנד . איך פרעג דעם טאטן . וואס דאס איז . זאגט
ער מיר . שטחית בית השואבה : איך האב גלייבט ער זאגט . ביי שטחית איז א שורפה .
נאר איך זעה וויא מען גייט גרייך צוויי ר' שמואל סידקס סוכה . איין חסיד איז אויף
גראדען אויף דער סוכה . און האט זיך גוט צווא געקענט . און האט א ווינק געזאן צו
דער חברה . אז מען שלאפט . מ'ין חברה האפען אן גוויפען . קעטערן אויף דער סוכה .
וויא אקאטין דראפעט זיך צום פסחדיגען שטאדל : וויא האפען ארומגעפערט א ביזנעס
עמער נאכער און מען האט דא מיט אמאד א געם געזאן אין סוכה אריין . טאמער איינער
בעט ווי ר' שמואל איז געלאפען . מ'ין ר' שמואל האט פלייצים א גשרי געזאן . גווארד
ראשינועט . מ'ין ווייב חרשט . און ער אזוי איז אויך אין איין וועגס חלשות געקריבען
מ'ין חברה זענען דער ווייל אראפ פון דער סוכה און זענען ווייטער געגאנגען מאכען דאס
שפיר . אז איז מען ארום געגאנגען דא גאנצע נאכט פון סוכה צו סוכה . ביז אין ווייטן
טאג אריין . דער גאד זענען אלע געגאנגען אין מקוה אריין און מען האט זיך געשטעלט חוץ
אונדז ב'ין איך צווא פרידען גווען פון אונז נאכט . נאר וואס איז מיר ארום געקומען דער
פון אז איך ווייס אז בארגען גוט מען מיך אפ צווא א גמרא מקדמ . בן הוה . דען ערשטען
טאג חול המועד האט דער טאטע געשיקט רופן א גמרא מקדמ . איינעם אברהמל חיריק .
צווא האט ער געקענט דערנען צווא גיין . נאר א קאדק האט ער ווין איינעם געהאט וויא בייא
א גוטען פאנסקי בורייא . אויף דער רעקטער פאק א רויטע פארדיווקע . א פאר גרינע
אויגען וויא בייא א ראבע קאטער . פיר קנישטשען האט ער געהאט אין שטעטל אז איז
אימריילע

[illegible]

שון אביסור בראשון און קריינער. דא צייט איז גיקומען איך ביי שון איז מיין גייער
 אריין. איך קום דאס ערשט מאל אין דער. האב איך שון גראדן דעם רבין זיצן און
 און קאממט נישט ערקער פון נחמן טראקס. נאר און שטייט איז אקאפערקע ריגער געווען
 פון פיינט אפער און תמיד. גיין אסיר טאקי נאר איבער דא מעג ויט מחמת דאס גאנצע
 יום איז געווען און סופה. נישט מער דעם דארף איך זיך נישט דער ציילן. און ווייסט
 זיך אריין. אז ווס גרעסער דער מלמד איז. איז גרעסער דער הקדש און שטוב. לאס איך
 בעסער רעדען פון זיך :

איך האב נאך פאקט נישט פאקטאמפיעט רעכט און שטייט אריין צו גיין : כופט צו מיר צו
 דער רבי און געמט מיך אן ביים אלער און מאכט צו מיר פהאי ריטא : הערסטו שיקן
 איינער. דא מיינט אז דא וועט דא און איינע וועלשטן פירן וויא פייא נחמן טראקס הא
 געמער נאר הערן וואלט ער גימינט אז איך בין דא אבער גראנגין פון א יודיש חדר און
 א פאנצערשער פאנסאין. דא וועל איך דיר פאקטען שניידען קעגן דעם הייט דא הערסט
 אז גיין. גיטאק טעפע ר. אליקים. און האט אז פאר ביסען אקילאק צווישען דא ציין
 דא צוויי נאך קענער האפן זיך צעלשפרייט און א מיר און דא מיר קייטשען האפן זיך
 געפילט וויא פיד קברים. און טענט מיר גרייבן אז דא נשמה איז מיר שיר ארום פאר
 פחד. נאר נאך נישט מיט דעם אלליין בין איך שון אפ גיקומען. עפס פליצט האבן זיך
 געוועט פון אונטער דער פאלע צוויי בערענעווע ריטער. איך האב גימינט נישט אנדרש נאר
 אז דעם זעגן דא איינערנע קאקעריוועס. ער האט מיך שון אנדער גיליגט און אבעקער און
 און דעם מיר און צו גימבעלט אפער מער וויא איך האב נאך געקענט ציילען. נא אונדז איז
 דעם צושטענער פרוך הפא. מען קען אנדערש נישט רעדען און פרוך הפא נאר ער האבן און
 גענער ווערט. נאר ווס וואל מען טון מען מוז זיך האקטן און שווינגען. איר קענט שון
 פיר שטיין וואס פאר אנדערע מעג ויט איר האב גיחאט נאך א פרוך הפא נאר פריטייא
 האב איך שון שמתת הורה אל גיחאט פיר צרות. וויא מיין דרדיק רבי האט גישפירט אופן
 עמיר און דעם גוטאנצט און ווס דא וועלט שטייט האמשי איך האב גאנץ נישט גיויסט אז
 אגאנץ יאר דעם ער מיט אונז קיין ספר נישט אן גיקוקט. היינט ווס זעט איז מיט אים דא
 שמתת און גרום מיט דער תורה :

נאקאש דער ריבער סוכות איז אונזען. אונזען ווי אדוואושישער פרוש פון ווייב און קינדער
 אונזען וויא א ווערדיגע פערפערונג נאכט. אונזען וויא א הייסע ריבע פאכד נאך
 דער חתונה. אונזען ווי דר פדא פון אשפערעקע און און צו ער הער. אונזען וויא דער
 זעצער אונגעבליק פון א פאלשער האפנונג. פון דא הסדרישע שטריימליך זענן גווארן
 שמועסען הייטלעך. פון דא ראצערמארגען וועלשעס דישענע פרישקיס. און פון
 שטערנדיק פון שטארצעווישע קופסעס. זינגען איז פאר קערט גווארן צו קעכענען.
 פרייטען און ליידיען. פאנאפער און געקראכעס און יונגע ווייבליך און אקטע פאכעס
 נאר מיר איז נאך ערקער פון אלע. מען דארף גיין צו אנדערמיל חרין אין דער ארין.
 נאך נישט אז מען דארף ווי מען מוז. נא ווס קען מען טון :

איך בין נאקאש גיקומען אין דער ארין. דער רבי איז נאך געווען און קריינער : מור
 הערן און אים גיחאט ביז ווער צווערף : נאר ווס דען ליידיג פלענען מור קיין
 מאל נישט זיצן : דו רעפערען דא און תמיד אים גיחאט ארפייט : דעם יונגער פלענט איר
 מראגען ווי פאמעניקע : דעם יונגער פלענט איר דער לאנגען דעם פרוש און דער לאפענא
 דעם פלענט גיין קולפער צעפדיקעס פינט רעבינס מידערע ווענען : און דער פלענט פאר
 קענטען אפסער לייט דען אויבן דען קויטען צו פיר קלענענא נאר און מיר איז תמיד אים
 גיקומען דער מול שטארק דעם אש פון דער גרובע : און טאקע דריבער בין איך נאך היינט
 אזו שייך אז עס איז נאר אין מיין צויה נישט אריין צו קוקען : קיין גרעט אים צווערף
 איז דער רבי גיקומען פינט קריינער מוש אפאר רוטע בעקלך : מן הסתם דעם ער וועל צו
 פלאקערט ביים דאוונען : און אפער טאקע נאר פון אפסער חיקון. דא רעפערען דעם
 נאר ווס גיחאט אפ גיחאטען רעשטיגע פערעדיק מיט מאהן. דעם דער רבי גיחאטען. יא
 זאל איר פיר קופען צו צוויי גראשען א פערעלע. מיר זאלן דער ווייט האפען ווס צו
 טון פיר ער וועט אפ עסן און וועט זיך אים שלאפען. דא רעפערען דעם גיחאט א קוטיג
 זייליך מיט טינקער רוטע פונשעליך אין פירן צו זאפען גיליגט איר דעם מיט גיחאט
 צום טיש. ער דעם זיך גינעט עסן. א טבע פלענט ער האפען צו עסן פינט זאט.
 נאר עס גיחאט זיך אבער פארט פלענט ער ארום שטעלן ווי סדאך געטאנא דעם.
 אזו זאט פלענט אש פיר קריבען אריבער א האכע נאך. אזו דעם ער אפ גינעטען און דעם
 זיך צו גיחאט שדפען. אים ווער דריי איז ער און גישטען מיט א אונגעקוועטשטע
 שטערין ווי א געפאמנוויער איר דו סלינג דעם אים גערינגען איבער דער פאד : ער
 דעם זיך פאד נישט אים גיחאטען און דעם זיך אונדער גינעט אויבן אן איר דעם געפערט
 א גיחאט פאד מצויע. אונדעם ער און און און געמישט דעם דעם דעם איז אסיר גינעטען
 אום גישמירט מיט זאכע חרב און מיט פלעקען פון טאפיקע. נאר ווס קען מען טון : אזו
 דעם ער גינעטען אפערמאנע ציפיקער און דער תמיד אריין איר דעם אגשרי נישט :
 נא קינדער זאט : (היה רובק על גבי פהמה) : מירא צווישען איר איז געווארען אגשרי
 אזו ווי צווישען גינעטען אז מען פינט ווי און דער קאראמילע צו דער שחיסה : דער רבי
 דעם אן גיחאטען קלאפען מיטען אונדערל שטאט ארום און איינער ט : נאך א מאד דאס
 איינענע : היה רובק על גבי פהמה : ווען ראובן דעם גיחאטען און אפיהמה. וואך איר
 תפוצה און דעם דער זען דו מצאה. א ז ו : איך יונגער האט זיך פיר שפעטונג מיטן
 גיין : דעם ער אים גיחאט שון נאך אלע וועלעך : און ווי דער גיין און דער תורה :
 דעם זיך פאד נאך איינער ארום גיחאטען און דעם אום פיר דעם דו גוי : נישט אזו זאט מען
 נאר שטיין און דער קניע און האב נאר וואס גוואלט זאגען אז ווי זענען ביידע גוים :
 עס איז נאר אזו : ער דעם גיחאטען אונדעם מצויה : נאר דער רבי דעם שון געפונט דא
 פיר קייטשען איר דעם אונדערל פונדערע מלכד געווען מיט אפערעט איבערען אקסער
 און האט אגשרי גיטן : אפיהמה ארום און איינער ט. אפיהמה אפיהמה
 אונדערל יונגער דעם אן גיחאטען שרייען. איז אזו איר רעפערען. אפיהמה : פקצור איר
 האט

הם מען אב גוקאטשט בוי פ' נאכט איז מען האט גראנט ארויס פ' דעם אונזע
 גיין האט דר רבי גואנט נעמט וועט אז דער טאטע וועט אייך פ'רעגן ווס איר לערנט . וואס
 וועט איר ענטפערן . א דא האט ויך ווייטער אן גהווען א תורה . א קינט מיט א שבוועה
 וואפען מיר ווייטער גהאפט עטליכע ציבעלעך . מען וואר נאר וואגן א מצאיה . א פ'ר
 אייך גיין אזו אום געוויסען געווארן בוי שבת :

שבת ביי טאג נאך דעם שלאף האט דער טאטע געוויסען אייך ואל פ'רעגען דיא גמרא
 פנים חדר איז ואל ויך פ'ר הערן . אייך גיין געוואנגען אין חדר איז האב גומען
 דיא גמרא . נאר פ'שעט אייך האב שוין גוואלט אונזע גיין האט ויך דער רבי מיטש גוועזען
 ער וויל אייך גיין מיט מיר אן גוואנט האט ער מיר אזו : אז דער טאטע וועט ויך עפ'ס
 פ'רעגן איז דוא וועסט נישט וויסען וואקסט די פוקס טון אויף מיר ווי אזו אייך וועל מאכען
 מיטען פ'נגער . איז אז אייך וועל עפ'ס אן הייבען צו ענטווערן וואקסט די ביי מיר אויס
 האפען פ'נגעס מויל גרייך ווי די וויסט . די הערסט צו גיין . אייך גיין גוקמען ארויס
 דער רבי האט אויף גימישט דעם שיעור איז האט א מאך גשאן מיטען פ'נגער אייך זאך אן
 הייבען וואגען . נאר אז אייך האט דער ווערן א מאך מיטען פ'נגער האט אייך שוין פאלד אויס
 גינקאנט אפאר אוועק אופען רופן אזו ווי ער האט מיר אן גוואנט . בוי ער האט גמזט
 א גישרי טאן נא זאג . הנה רובב ער ג'י פ'תחה . אייך האט פאלד אויס גהאפט פון ויין
 מויר : הנה רובב ער ג'י פ'תחה אז ראונו איז גריטען אויף אפ'תחה : פ'רעגט טוט מ'ך
 דער טאטע אפ'תגע : זאג נאר ווס איז היינט דעם שבת איז גראד גוועזען א פאר שפיל
 ביי ווער רוקלין . מינס א גיטוועקטער קינד . האט אייך פאלד געענטפערט אזו סמעלע
 היינט איז פאר שפיל ביי ווער רוקלין . א דיר אכציג . . האט דער טאטע אנגשרי גשאן
 ווער רוקעלט פאר שפיל קינט דיר אונ קאפ . א דא האט אייך שוין אן גוויפען קוקען אופען
 רופן : ועה אייך ווי ער וויקט אזו אויף מיר היינט איז שבת . אייך האט פאלד גיטוועקט
 איז האט גוואלט פ'נים מויל היינט איז שבת : אים שבת מעג מען רייטען האט
 מ'ך דער טאטע א פ'רעג גיטאן . דס האט אייך שוין וואקא געוויסט . האט אייך אים פאלד
 געלעכערט די מען מען . אייך האט היינט אפ'ויר גווערן דעם רבינס יונגער פאדען רייטענדיג
 אויף א צאפ דר רבי איז ווער מבויש גווארען איז האט מיר קלאמערשט אקניפ גשאן אנים
 פ'קער . איז וואנט מיר אזו . מיין יונגער ווער אייך שוין מארגען מקנים פסק ויין . נאר
 די וואקסט וויסען אז אים שבת טאר מען נישט רייטען . נא זאגט דער טאטע ווי אזו פלייכט
 עס מעג מען צו טאר מען נישט : מען טאר נישט . האט אייך געפ'רשט אז מען טאר נא
 נישט . פ'רעגט דר טאטע ווי וועט קומט עס אז ראונו וואר רייטען אים שבת . אזו קלאמער
 קשיא האט אייך נאך ווייט אייך לעב נישט גהערט . אייך האט פאלד אויס גינקאנט דיא
 אויגען אופען רופן ועה אייך ווי ער מאכט מיט דיא פ'נגער איז קוועטשט ד'ך . דהיינו אז
 ראונו איז ו . . איז מיר פאלד דער תדוץ איין גיטאקען איז אייך האט פאלד אויס
 גהאפט פ'נים מול מיט שמוחה . דהיינו אז ראונו איז גווען אנו . דר רבי האט פאלד געפונט
 דיא פיר קייטשען איז מאכט אזו צו מיר צווישען דיא ציין אוי א רוח אין דין מ . . .

וואס האט אזו ממור גהאט גיבורון צו ווערן אויך דער וועלט . דער נאך וואנט ער הוה דוא
 ביסט ויך אזואר יונגער . נא וואס פ'ר שטייט די דא נישט דהיינו אז ראונו איז גריטען איז
 דר ווא . . . ווא . . . ווא . . . אייך האט אים פאלד פ'ר שלאגן מיט אן עטריא מלא שמוחה
 איז אייך ווייט דהיינו אז ראונו איז גריטען איז דער וואקסט מיטען אריין יא אייך ווייט הא
 ארום איז ויין טריפה פ'רציק אריין . האט דר טאטע אנגשרי גיטאן איז האט מ'ך גוועט מכבד
 ויין מיט אפאטש נאר דר רבי האט פראווער נישט גילאזט איז האט אונא גיטאן אייך שווער אייך
 גוואקסט אייך האב אים וואקא תופס גוועזען פאר אונלדען פ'ר שלכל . נאר אפ'נים דוא בוסט
 טאקע גוועקט וואלשטי ווער רוקעלט פאר שפיל לוגט אים איז קאפ לאזשע שוין אייגענער
 ויין . איז האט פ'ר מאכט דיא גמרא מיט בעס איז האט מיר אונא גיטאן : ניי שוין שטייט
 איינער גיין אופן פאר שפיל .

מיכא דאס קען מען שוין פ'ר שטיין אז היינט איז גוועזען פ'ר שפיל . איז מן הסתם איינער
 אכט טאג דיא חתונה איז אפ'ער צווייא וואכין דוא קענשע שבע פ'רכות איז ווייטער
 איז ויך אסען איז דרוסען . דר טאטע שטארבט פ'ר הונגער . נאך מעסדות געדקען ער
 נישט גיין ווארען ער האט שוין צוויי פאר פאנטאפער פ'ר לוויין איז דער פ'ראטע . אזוויא איז
 אום שוין נישט איז ווערן גוועזען . ער וואר מ'ך נאך פאר הערן נאר מיר איז נאך אלץ נאר
 נישט גרינגער וויאריין . דאס גיין בייא נאכט האט מיר ארויס גיטמען דאס דס חתמציא . אז
 די טאטע פ'קענט מיר שוין געפ'ן דס פ'רעג דריי קאפ'קאנע לעכטיל איז חדר אריין פלעג
 אייך ויך מן הסתם פאלדען פ'רעגן מאר איז דער פ'ראטע . איז דס דעכט האט ויך צוא
 פ'ראכען איז פ'רעגן . איז האט ויך אום גיטמירט מיט גאלע פ'ראטע דער נאך האט דער רבי דס
 לעכט אריין געשטעלט איז אפארשיווע לייכטערדי לייכטערדי . ארום גיטאפט מיט חת
 איז דאס דעכער איז גווען אן נישטאפט מוט שוויטצען ווארען דוא מעשיגע לייכטער האט
 דיא דעפ'צען אויס געוויפן קבבד שבת דאס טייטשעק איז גוועזען אקליינס מען האט נאר
 אויס גיליינט דיא גמראס איז שוין פ'נגעס לייכטערדי ווערען נישט גיפלעפ'ן קיין ארט היינט
 מענט איר פ'ר שטיין אז מען האט דס וועט לעכט אן גיטענע איז דעם ווערען לייכטערדי
 האט עס אקוראט אזו גיטינט ווי דיא קאליושעס שיינען ביי נאכט אקענען די מאסאטווא
 פאנאקען . דאס לעכט האט גיטפריאט פון אלע וויסען איז נישט איין מאר אז אריין
 איינעם אשפ'רין חלב איז דיא אויגען אז מען איז שיר פליגד גווארען איז קיינער האט דעם
 אקענען נישט גוואלט אויס לעקין דאס אויג . וויא דער שטיינער איז דיא רפואה אז מען
 שפילט ויך איז וואקט ווארען חלב אז ויך טריפה . איז שטוב איז גוועזען הייט איז דוועט
 אשטאנדענער געקעכטער שטאטען האט פ'ר דעכט דוא ווער : איז דיא קעפ'ד פון די ווינגער
 אס האפען ויך גיטאקענט אקענען שטאטן מיטס רעבינס נאך האפען אויס גווינען אקוראט
 יא די סענען פון דיא טייטשע אויף ראפערט דיאוועל . אכטען מאר איז דער מינט איז
 אס וועט לעכט ארויס גיפאלין פ'נים לייכטערדי איז אז דער רבי האט עס נאר וואס אן
 גוהופן נאך אמאר אן צינדען האט ער שוין גושריגען מיט איין קול וואנט פ'רכים
 אכטעןשט . אזו האב אייך ויך גיטשעט בוי אייך גיין פ'קעט אן אויגען גיפלעפ'ן איז נאך

עד היום בין איה גיליפון קרובות היום ששעלט איה נאר פאר אז מען באהא און אזא
 בקאטע און אזא פונשטענדיג אלץ בין אהים ווי פיהר שיעק האב איה גיהאט . הארען
 חוץ דא גומע מעשיות ווס איה קב וק אן גיהערט ביי נחמן פראסק און הדר קב איה וק
 נאך דא דרייא מאד אזא פיר גיהערט . דר רבי הט מיר שון גאר מורע גוועזן דא מעשה
 פון הויפט הקבר : ווי אזא דער מלך דוסה צו שפאלט דעם מה דען בויך איה גוועזן
 און שיעקט אים ארום די גיהערט מיט די קישקים און וואקט ניא אים פנים ארין :
 ווי אזא ער האפט דם מת איה א פו בי דער נאז און מיט אים וואקט פון ארין עק העלט
 בוז אין דער אנדערער און דארטען האפט מען איהם אין גיהם המתות ארין און מען
 קאכט אים און מוט טענה אזא דאג בי ער ווערד אים גישייער פון נייע חסאים .
 נאך אלעסין האט זיך גאר גומאכט אנדעם צוריק מיט א וואך איה געשטארבען מין הדיק
 מקדמ אין ארום געמאכטען אקראנט און שטאט אז נחמן מראסק גייט ארום אונטען עולם
 התווה : דא אקע נאכען פלעגן וק מיר פאר שיעקען ביא נאכט אונטען וועט אז ניש
 אין מאד פלעג איה קיום ארין פאקען אטויטער און שטוב ארין : נאר וועמען הט דאס
 דען גיארט ווער הט זיך דען אים גיקוקט איה מיר אזא בין איה פאר שטארבט גווערען ביי
 חנוכה ערשט ארום חנוכה פון איה איה גירעכט גווארען : קלשטענס האט מען שוין נאר
 גילערנט ביי וינער צוויי : א דם ניש קין גמרא צווייגנס פלעגן מיר אלע וונדערקע שפילן
 טישען רעבינס וינגעל און דריידעל : דם קען מען שוין פאר שטיין אז דעם רעבינס וינגעל
 הט מן חסדים ביי אונז אים גישייעלט דם קלעטשין גראשען ביי דער נשמה : אין מאד הט
 אום פשוט דער רבי צו גוואקען און צווייגנס האפען מיר אום אלץ צו געקאנט דם קאהן
 פרי ער זאל אונז איה הערען מאטערען בייס רבין : אלע טאג פלעגט מען אונז דאן ווארימיט
 און דר רבי פלעגט אונז אן וואגען פו דעם אוועק גיין : קונדער פרעגט מארגען געלד וועט
 אהר ווייטער שפילען . איה קב שוין פארייא ארום געגבן דען לעצטען גראשען בייא
 דער טאפען . אבי שפילע : און פון דעמאלט אן קב איה ליב פאקשען צו שפילען און
 געקד . אז אפילו שוין נאר חנוכה פלעג איה איה שפילען מוט די וינגערקע אונטערען טיש
 ביי דער גמרא : און אז דער רבי פרעגט דער ווען : אבי נין וינגער האט נאר גוועזן :
 פלעגט ער ווישון נאר איה קלאמערשען ביינערען איה חסד פלעגט ער שוין אישמיכד טון
 און וואגען . נא שפילעלט איה אהרבע טעה : שפילט איה מיר דען מער נאט בעדדוס איה
 קב וק שוין אום גירעכט אין לעשע אדלער . האדבער צוועלף : אין און דרייטעג :
 אין קאלעק . און דאמינע . און נאך עד היום אז מיר דם געלופען אז איה פרען צו אקארט
 העליש פיער : אזא וועקט מען צו ליטען גלייך מיט אפאך יודישע מדותופון אדריידעל
 וועקט מען אקארטאנשיק פון תיקון און קלייזעל וועקט מען אישיגור : פון ארום געש
 אקאפיקע ביי דער מאמען אים דעם פארטויד וועקט מען מוט דער צייט אגב : און פ
 חסדישע ספלאקעקעס וועקט מען אפראכטער מסור : נאקאש נאט אזא גוף טוהט וק ווע
 דעט וק : איה קב דר לעבט פורים צייט :

אדא האט וק מיר געפונט א נייע וועקט ווארען וואס גענוער צו פורים האט דער
 רבי

רבי אנגעהויבן נעמן אפילו פראנפין . האב איה וק געטענט דער ווייב אריינפאפען
 אין באד ארין . דארט פלעגן דא וויסע חברה וק לערנען מאכן פורים שפילע . פון דעם
 פלעג איה געהן זיך גלייטשען אופן פיר : דער ווייב איז גווארן פורים . פון איה וק
 גראט גוועזן פערטראגן אין טווינדער ענגעס : שקאון המן קופן פורים גרעט נאכלופען
 דא שפיערעס . שיעקן דא ווינגערקע שלוח מנות איה האב געשיקט תיקון ארעשעכיל
 מיט אפאקיר דאט ער מיר אפ געשיקט אפאקיר מיט ארעשעכיל . אנשילן האב איה
 געשיקט אפיינעלע מיט אדאקשען מעפער און ער האט מיר געשיקט אדאקשען טעפיל
 מיט אפיינעלי וועסין איה האב געשיקט און ער האט אזוי גוף נאט אפ געשיקט . פון איה
 ניש אזא פויל גוועזן איה דער פערן און בין געלאפן צו איהם אהים און קב אום אראפ
 גערוסען דאס היפעל . פנאכט זענען געקוקט דא פורים שפיעלער צום טאמען און
 האפען גומאכט דם שפילע . אישיסשער וינג איז גוועזן המן מיט אפלוסער שווער .
 דער בעדער אזא גוועזן אהשורוש . ער איז געסין איה א בענקיד אין מיטען שטוב מיט
 א לאנגער לילקע צופעק און הט געשאפט . גפס איינער א ביינער בעדער איז גוועזן
 מרדכי (מאנדלש) פון זיין עזות קייט און ניבול פה מיט דא אים געדאכטע ווערטקע
 האפען ארו פרייטע ווייפער אנגעקווארן . ער האט גערעט איה ווייביג שפראך נאר רשון
 קודש האט ער גערעט נאך בעסיר . אישיינער וויא איין ארין ישיאר יוד . אז ער
 קוקט קין פוירן און רעדט לשון קודש . מקנא גוועזן האב איה נאר אהשורושין איה
 האב וק מיר געטראכט איה זאל זיין . אהשורוש . ווארט איה זיך אפס געטיסען דעם
 רבין אין דער האקראנגע ארין ווארפען אקלד עס איז גוועזן פרייליך אופן העקססין אופן
 תיקף נאך פורים האט מען אומגעקערט גיין פאנאכט . א דא האט דער רבי גוויסען מיר
 זאדון וק ארו וינגעל צונופדעגין איה אסענדא : איטליכס וינגער האט געבראכט ביינע
 צעקן גראשען און דער רבי האט געקוקט דאדע קישקיש מיט פראנפין פלעקדוק הט דא
 רעביצין געפארן . דער רבי האט איה איטליכען געטייט צווא סראפין פראנפין מוט
 אישטיקול שאקעקן פון דאדע קישקים און הט איה אנגעוואגט . אז מיר ווערן גיין אהים
 זאלן מיר וק פאקען שיפור נא נא וויא מיינט איהר אופען וועג ווען מיר געמאכט גראד
 איהר אגלייטיג ארט און מיר האפען זיך אזא געמאכט שיפור איה ביי וק חסיד אומדריידער
 דא מן חסדים דאדא איה פארזון און זאל מיר צו ברעכט אפס אין דרייען און נאט
 אדרייען אערך פון אגד האלפן יאר נא פראפאלן ווען איה קב גקענט הט דער טאטע מיט
 מיר געלערנט . און אזא פון איה אקט גווארן זיין יאר פון דעם רבין האט מען מיר שוין
 אנגענומען . און מען האט מיר אנגעהויבן רעדן שדוכים . מחמת סעק האט געהערט אז
 איה פון אגרוסער וויסער העברדאנק און דאס איז דער ערשטער סען און פוירען איה
 אוילדען פו שער . נא אצויד ווער איה שוין אונטע ווארפען אזא חסיד נאכען און וועל
 שון אנהייבען בעליידיגען מיינע חתונה יאהרען וועט איר הערן ווער איה איה דער ציילן :

גימל

בארנים אין קרוז. אין באר איעריר.
אין כחות רעדט מען מיר אופן פיד.

דער פוס האט זיך מיר נאקאש אום געהויט: קיין מלמד אז שוין פון מיר נישט געווען צוא קריגען. ווארון אזוי מלמדים האבן געוואלט דעם מאטען אויף מיר. אז איך וואקס אינמיטן ווערן רב זיי האבן מיך שוין טאק פשוט געוואלט פטור ווערן. חלעבן און קיין שוין למוד האבען זייא נישט געווען א צפראכעניש שווינגער. נאר אלץ מעמדות געקד נא ווער וועט וויל עס אשטייגער איין אוממוסטגען קלאפאט נאר אין אמת אריין קעגן. דאס מיר טאקע מיין קעפיל קיין עין הרע אזוי געשפילט. אז נישט איין מאל האט מען מיך געדאקט אום שטייגן מיט שארע זאלב. איבער דער נעקסטער מפה פון מצרים. נא אז ווידער אום מלמד באהן קען זיך אנהייבען אין קרייזעל אריינגען און ווער רייבען אינמיטן דאס אלטע סטאטקע סקארפאטע בחורים. וואס זייא פארהערן נאך בחור ווייס צום גוטן יעדן אויף שבת השוכה און אז זייא קומען אהיים מווען זיי האבען סודות מיט דעם רופא. איך האב אנגעטוהן דעם טאטענס אפאר אקטע פאנטאפיעל: אהאקאמיקיר האט מען מיר איבער געגעבן פנים אונטערשלאק פון דער מאמעס הופה קלייד. ווי אויפגעטאן ווערן האב איך געהאט: ווארון דער רבי האט געשיקט דעם טאטען אויף ראש השנה זיין יארמלקע. האט ווא מיר דער טאטע אונזעק געגעבן. זיא איז אפילו געווען צו גרויס אויף מיר. נאר מיין וואזשנע חסדון איז דאס אויף נישט. ווארון דער פאך איז נאך געסער געווען. נא היינט וואס נאך האט מיר געפערט אפאר לאנגע קרייזעליך מיט איין אויס געגעבן געקעקע דאס האב אה מיר ביא קינעם נישט געדארפט זייען. איך האב עס געהאט פירושע פון אבות אבותי. נא אצינד מיין דיבער יוד מען איך שוין דאכט זיך ווער גען אין קרייזעל אריין. הא יא האט זינע מיר אנשטען טאג איך געה שוין טאקו מיטן רעכטן פוס: איך בין אין קרייזעל. געקומען בין איך ארום איינס א נידער. קיין גרויסער עולם איז שוין נישט געווען: נאר עטלעכע יונגע לייטליך געגען געסען אינטערס עמוד: געבן ארון קודש און האבען געטרונקען רחיים. איך מינט חזירה וואס אסור נישט מיין נאך טאקע נאר פשוט אפוסער פראנפין. נאר וואס דען דאס איז געווען אפוסער מנהג משקה. אויף דעם פראנפין האבען זיך צוגעפאלענט צוויי קלויגער בחורים. איינער האט זיך געקוקאנט. אז שוין פון אציט מאכט זיך אום. ווען ער זאגט שטע ישרא. שטעלט זיך אהם אלץ פאר א צאם: און דער אנדערער האט דאס נאכט געענדיגט אין קרייזער. האט זיך אהם געקוקט אז דאס ערדית וואס האט געשטייט דאס קרייזעל איז אהם תובע: מלא האבען זייא געגעבן תיקון: דאס סליפות זאקען זיך אפטיין פון נישטע מחשבות ורייא יונגע לייטליך האבען זיך ארום געדרעקט און קרייזער. איינער מיט אריקע ציפון אין מור. ער וויר זיך ערשט פערטיג מאכען צום דאוויטן און צוויי גען ארום מיט דאס טליתות מלך אויף דאס אקסעל און דעקן דאס פער ציצית וואס אקקלייטשטיל דיער באטמאן דעקט דעם קיפס פנים חאלאט: ווען איין ארום וידער פטע אהם: ער זאך נאר געמען ביא אהם גען קערפליך פאר אהלב

א האלב געהרגען פירעט. אזוי גענין זיי פידע ארוםגעגאנגען און האבען זיך פערטיגט אין איין עגן. איינער דעם אנדערן שפארט אלס איבער. און דרינגט אהם אויס מיטן פינגער פונקט קאפיר. איך בין דא ביא זיך ווער געפאלען איך זייס. אז איך האב א פנים ביא זייא אקראט ווי א מערשיקע אקעזין דעם רעפליקס קאפאטן פון פפרות. האב איך השק געהאט צו הערן זייער שמים. א דא האב איך זיך אנדער געגעבן אין וועקענע ביי דער גרופע און דא נישט צו גיבענע דא אוערן הער איך און ווי איינער מאכט גלייב מיר ענדאליק. אז דא שוויגער איז דא נאר נישט שוויגער אט פריג דיר א מיגסט קינד. ווייסט מען אז עקקע דא שווערן איז איין אשה צעטה. נאר וואס דען טאקע פשוט איז פשוט. דאס ווייב אריין איז א גרויסע פריגע. און פון וואס דאס נעמט זיך ווער איך דיר זאגן: זיא איז פיר שטייט דאס מיר. געווען א פאקאטאנע ביי ר' שמואל מירקיס: און ר' שמואלס דעהרער קענסט דו זיך שוין פון חסמס. ימח שמו וזכרו נאר ער ווערן. נא נא ווי מינסט דא א שטייגער. ווי הייסט האט זיך ענדאליק א האב גיטאן: דא האט דען חזילה חסמ געווען מיטן דעהרער אי פטע גאמנות מעכט זיך שעמן: חס וחסידה ענטפערט מירשטע איך זאך דיר דען חזקה אז זיא האט חסמ געווען אקעזן ווס דען דער ציילסט דו מיר אוינע ענינים זאגט ענדאליק איך שמים עס אקעזן דעם. זאגט מירשטע. איך בין זיך א סופר און שטייטיר. מאכט זיך מיר אפט צו צוא שלאגן מוהות ביי ר' שמואלין. הא איך פון איר אמאל געווען זאגט וואס קער נישט צו קיין יודישער טאכטער. ווס זשע האסט דו פון איר אונזס געווען פריעט ענדאליק. אדרבא דאס איך אויך ווסן דא קשיא. אויך דא אייגענע מעשה. זאגט מירשטע. ווס ווער איך דא אום געהאלטן פיר דיר אונדאט טוט מיר זייער נישט ווער דאס הארץ אויך דיר נאר אויך דא אייגענע מעשה. א מענטש איז זיך נישט קיין סטאקער. איך בין אמאד אריין געגאנגען צו ר' שמואל אין חדריר צו שראגען א מוהה. הא איך געטראכען דעם דעהרער שרייבען און זיא האט גרייטט אין דער גרופע און האט געווינט. וואס פיר איז געווען זייס איך זיך נישט. נאר אויף דא רייד בין איך אן גיקומען וואס זיא זאגט אזוי טאק נאר איך בין אין אונא פינגערטער מוז גבוירען גווארען איך האב גלייבט אז איך ווער אב דענען עטליכע יאהר ווער איך נאך דעם געמין עפס א רעכטן כאן ער זאך מיר געבן מיין שטיקל פרויט. צום סוף האט מיר דא מאמע פאר שרייבט מיט אפליאקעדריע. ווס קען נאר קוועטשין דא באנק אין קרוז און טוג נישט אויף דער וויסער וועלט. א פלר ער איז נישט. נישט. נישט. נישט. איך ווער ווייטער מענען דיענע און פאר שוויגערט ווערן נאך מינע יונגע יאהר אום האט דאדווען. דער פיר וועט ער מיר אן טון א מענטש א זיין פריגעקין אין דער שמונה עשרה. אה דא רייד האט זיא זיך און געקריכט. איך ווייס נישט דעקען צו האב איך נאך אזוי געהויפערט ווס פפוד צום ער חסמ. נא דאקלע. היינט איז דיר שוין קיין חידוש נישט וואס זיא זאגט דיר חסונות אויף דער זי: שטייטש זאגט ענדאליק. איך ווייס זיא אפער אז איין אמת אריין האט זיא מיר דא נישט פידע: ווס טוג מיר דא אן שטעלין. זאגט מירשטע: איך זאך דיר אז זיא איז נישט

צ'ט פ'ר דיר, וואס וועט קען איר טון. וואס ענדליך: ווי הייבט וואס וואס מירשט
 א פנים עס איז שוין גאר קיין עצה נישט דא איר ווייס. אז איר זאל חלילה האבען א ווייב
 זאל מיר זאגן דעות אין ירושקייט אריין. וואלט איר אונדזא געקען ווי ווייט מעגליך
 איר זאל איהרער פטור ווערען: מחמת זיך וואס מיר דען דעות אין ירושקייט. וואס
 ענדליך: גלאט זאל וויל נישט איר זאל מיר שווענקן אונדז מנה. אז איר זאל נישט מראגן
 א קושטען מלית קצין איר דריי ארשין דא לענג. וואס דא איצט זאלן ויר נאך שטעפן
 ביי דא שוף. אז איר זאל נישט גיין גינאקט דען קאפ ווי איין ארעסטאנט: נא וואס וועט
 קוקט איר דר פ'ר: אונדז ענדליך וואס מירשט: ביסט דו ויר שוין טאקי נישט אין דער
 ארבייט ווי הייבט דא דאקטאט נאך פרענען צוה דאס איז דאס גאנצע ירושקייט וואס דען
 איז ירושקייט. אז נישט דא: הא נישט מער אז עס איז פ'ר דיר רעכט. איז ויר נישט
 דא וואס צוה רעדען יא רעכט נישט רעכט. וואס ענדליך: נאך אפער אונדז וואס זאלן
 מען ויר נאך נישט דו האסט פ'ר געסן וואס דא גמרא וואס אז פון שלום בית וועגן מען
 מען אב מעקן א שם הרה. ופ'רס אונדז קליינלייטען וואס מירשט: נא נא ווארט
 וועסט דו ווען. ווייט געלט איר נישט דא מנה. מארגן וועט איר נישט געפערן זיינע
 זמירות. אונדז אפער מארגן וועט זיך שוין טאקע הייסען גיין האנדלען א מעקטער
 תבואה אפ'ן מארק. נא וואס וועט מיינסט דא אשטיינער. וואס ענדליך וואס עס איז
 אפער שטעכט אז מען קען אי דאס אי דאס נארוגיא. פון אפערסער תבואה ווערט מען
 מיט דר צייט אנאגן שיינער סוחר. אונדז דאס איז דאך טאקע גאר נישט שטעכט אט קוק אן
 האטשע אהריקע ר' שמואלס איידעם. חלעפ'ן ער זאל ווערן וואלט אים דר שווער געגען
 אייביגע קעסט: פריטייט וועסט דו ויר ער האריוועט טאג אונדז נאכט. פארט ארום.
 קופט איר תבואה. דינגט פירן אונדז ווען ער דא נאר צייט. מ'היבא תיתי: פאר וואס
 דען נישט. קוקט ער אריין אין א פ'ר אונדז ער קען טאקע רעכט לערנין וואס מירשט איר
 דא ויר פיינד צו נאכען. עס איז עפ'ס א תכלית אויף צו זיין אין קליינער אונדז פראטען
 קארטאפליס עס איז נאך נישט וואס דא שווער נישט מיר נאך קעסט. וואס איז ויר שוין
 אפ'ר נישט קיין יונג מענטש... נא וואס וועל איר שפעטער טון הער נאר אונדז מירשטע.
 מען קען דא ווייפער אויף גאר נישט שולדיג מאכען. אז מען וויל ויר נאר נישט פערקערען
 ווערן ויר נעכט גענוג אונדז געריכען ביי אונדז וואס ווי וועלן האבען עולם הבא דער פון וואס
 דער מאגן האפעט מיט דא פאנטאפער ביים רבינס מלח מלכה איר ווייט נישט חלעפ'ן.
 נאר וואס דר נאך וועט זיין דר ווייב וויל וואס נעכט עסן מיט דא קינדערקע. אונדז א פאר
 שוף דאך וואס אויף אונדז האטשע אפאל א קינד אויף: נאכט קען מען נישט גיין אונדז
 אלע וואס וועט וואס נישט פולען פון אונדזע מקנאות מיט דא מנה מלכים וויל
 אז א שפחה אז איר טאגן אונדז אין איינע תחתונים. וועט וואס דער מיט וואס ווי
 דענען. ע ענדליך ביסט דא ויר שוין טאקע איר א שיינע גראד וויסט וי
 א פנים פירען ווי דא אפיקורסים. אז דר מאן זאל האריווען אפ'ן ווייב אונדז וואס
 ווי א פריצה נא נא טאמער וואלט דא איר שוין טאקע בעצייטענס צו געטענען א
 איר

אויף: זיך נאך ויר פ'ר שפארין איינערשטן דא הענטעליך ביים מומען. הא: אז איר
 אז: וואלט איר איר צו געטען א דעסט. איר נאך נאך האבען פ'ר עפ'ס וואס איז דא
 גמרא וואס דען נישט אז מען דאך דאס ווייב האלטן נאך ערליכער ווי ויר אליין שאל
 מירשטע: דער רבי איז אונדזא נישט קיין אפיקורסים. פריטייט איז דער רביצין נישט רבנו של
 עולם. איר זאל עס נר דער לעפ'ן צו ווען אן איר שארין אויף מיין ווייב. הא הא הא:
 האט מירשטע אונדז גישאקען א גילעכט א דא שיקן איינער דא ארצע פריסקע עזות מחוצה
 פנים איינער דו וואלט ויר גלייכען צו דר רביצין א וועט דא שיקן צווישן דא יונגע זיינדיק
 איז גינאדירן א גינאדירן. אונדז מען דא ענדליך ארבייט גלייכען איינער דען מיט. מען
 דאס אים אן געצייכענט ווי פ'ר עס איז נאך אריין. נאך געשטען דא מען אים מיט מינע
 פאנטאפער. אונדז פ'ר דעמאלט אן דא איר ויר איין גינאדירן דער חברה. אונדז איר פ'ר
 גינאדירן אשאלאשע שמש ביי די אלטע סקארפאנוע בחורים:
 דאס ערשטע שרידחא איז גינאדירן אויף אונדז: עפ'ס איין אלטער בחור דא מיר צו
 גינאדירן אונדז פ'רענט מיר: דו ווייסט ווי פריינען אונדז: וואס דער בחור אונדז וועט אונדז קינער איז
 איר גענעטערט: גיי וועט צו פריינען אונדז: וואס דער בחור אונדז וועט אונדז קינער איז
 דאך נישט דא נאך איר מיינדיג: וואס דאס דו איר זאגען אז נא וואס פ'רענגן עפ'ר אין קליינער
 אריין אונדז אויב די מוטער וועט זיין וואס דאס דו גר נישט גיין נר וואס ויר פריש אונדז פריינען
 פ'רענטעסט. איר וועט איר זאגען. וי זאל דער מאמען איין עין דער אפ שפ'רעכען.
 אז נא נישט. נישט. דא דער בחור א גינאדירן גמרא מיט א שטייבעל א מאדאדען. נא
 גיי וועט אונדז מאך קיין פ'רענט נישט. אז איר פ'ר שוין גינאדירן פ'ר וועט ווייט מיר. איז ער
 מיר נאך גלאפען אונדז דא נאך געשריגן. הערסט דו. אונדז וועסט א קוק טהון אז וואס
 גייט שוין מיט די עפ'ל: וואלט דא אריין גיין צום ריין. אונדז וואלט אים פ'רענען פ'ר
 מינע ווענען. ווען הייבט מען אן וואס מיר וואס. נא געכער. ווי ווייט די קענט. ווארן
 די חברה ווערן אן קימען וועט נישט סטאנען קיין עפ'ר. איר פ'ר אונדז גמאנגען אונדז
 דא מיינעל אונדז געפראוויט אין קליינעל אריין אונדז אליין צום ריין. אונדז א פערטיר שעה
 אונדז פ'ר איר גינאדירן אין קליינער דא איר שוין דא מיינעל נישט גמאנגען אונדז דער בחור
 דא ויר עפ'ס אונדז צו גמאנט צו מיר. גרייך איר ווארט אים עפ'ס אונדז גמאנט פון גלישע
 הענד:

אונדז אונדז גמאנגען א טאג אים א טאג. איר פ'ר מיט די בחורים גמאנגען א גמאנגער
 מחותן. ווי פ'רן מיט מיר פ'רשטאפט אלע דעכער: אפאל דא מען פראקט צעשניידן
 דעם גמאנט סוחר אויף לאקשען. אפאל דא מען פראקט צעפערעכען דעם דודיק מלמדם
 שטענדיג: דאנערשטאג אז מען איז אויף גינאדירן דא מען פראקט גיין פאנטא גמאנט
 קאנאנאנס ביי די סערעכעס: אפאל אונדז רייסען איין אלטען יידען די פארד. אפאל
 אריין ווארפען איינע דא אונדז אונדז. א פ'ר צו די אלע וואס פ'ר איר
 גינאדירן א חנוואט. נאך איר דא דא חנוואט עד היום חרטה עס וועט אפ'ר מיר שוין
 גאר נישט הערפ'ן. פערפאלען. די חברה דען ויר אפאל פערלייגט אים א דאנערשטאג
 נוכח

בנאכט מען זאל עפס אפ טהון לייבטשע רי חנהס א שפיצער * פר וואס ער לאזט נישט
רעדן ביים דאווענן * האבן זיי וך מיטשט גוועזן * אזוי נאך הצות וועגן ער פלעגט
קומען אין קליינעל אריין און האבען מיר אנגעהן א קיטער און א טלית איבערן קאפ *
און האבען מיך אנדער גשטעלט אויף דעם פעלעמער * מיט א שופר אין דער האנד און
הבין מיר אן גאט * אז ווען לייבטשע וועט אריין קומען אויף דער טיר זאל וך שטיין
אויס געצויגען ווי אמת און זאל א בלאז טהון מיטן שופר און אראפ שפרינגען פון דער
בימה צו אים * ארע זענען אונזעך גנאנגען אונטער דער הרובע * די לעכט האט מען
פערקלאשען און אויף שטיי אויף דער בימה * דער לייבטשע איז גווען א יוד פון העכער
שבעים * ויער א פשער יוד * א פראסטאק * אזוי ווי ער איז אריין גיקומען און אויף הב
דא געמאכט די קינג * אז ער פאלד אנדער געפארען קדשות * מיר זענען וך אכע
צילאפען און העבן געמאכט א גוואלט * א מיצר ערשט צום טאג האט מען אים קוים
מיט צרות אפ גראטוועט און ער האט גקערעקט א הדשים דריי * ביז ער איז
גשטארבען :

נישטער ווס דארף איך דא צרות הבין ווס אמאל איז גוועזן * אדא מאי עס איז עפס בעסערס
דא אין קריינער און קינעס אויט עס גיט * נאר דער ווייז פון איך גווען פל וך *
דיא חברה הבין וך פון מיר נאר גיט גקענט אפ הויפען פארן טאטען * און אקערשט מען ווערט
פון איך גווארן א בחור פון איז ער * שדכנים גיין פון אכע נישטען א פלל מען רייסט די
טירען * דער קומט מיט א שידוך פון קארעוואונקע און דעם מיר א מידעל פון גיין יאר *
נאר אפלינדע אויף איין אויג * קיין גיין * זאגט ער * איז נאר גיט דא * נאר ווס דען * דער
מהותן האט בירושה פון דעם גרויסען רי גאדין א פאר פאנטאפער ווס מען האט אים שוין
גוואלט געבן פון זיי דרייסיג ווייטע רענדליך און ער האט זיי נישט גוואלט פערקויפען * אצינד
ווי ער געבן איין פאנטאפער אין גבן אריין און דעם אנדערן וועט ער פערקויפען אויף
החונה הוצאות * נאר פאופן * אז דער דהן טאג נישט פערקויפט דעם פאנטאפער אפילו פאר
אנגעזער מלוכה * דער טאטע איז שוין אפילו פאלד מיספס גווארן * נאר די מאמע האט וך
דא שוין * ארויס גישטעקט פאר דעם ענות פנים און האט אן גהויפען שרייען * פרוט זאל
דא פערנאסן ווערן ווייז איך דעם שידוך גיט * דער אנדער איז גקומען מיט א שידוך פון
טראקעוויצ * א מידעל פון איז אכעזען * גייען * אי יתומה אן א טאטען * א גרויסע
מיוחסת געלד האט ווא גיט * נאר קריינער בגדי מכות * דרייט * ווא האט גירשות דער
קלא טשוואר דעביצנס א וואטאנע לייבטשע קאנעשעל אויף העקעליך מיט איין אייגענטימער
קערטע אין א פאקעלי * און א בריסטעך מיט שפאניע האט ווא פון דער קארטעוואטענער
מגידקע * אין דס זל דער טאטע געבן שניידער געלד * מען זאל דא קריינער איבער גייען
אויף איר * ווען זיי זענען דער ווייל צו קעפיש און דער פאר וועט מען מיר שיקען
א מתנה דעם פטערס רבינו תמים * מפילין ווס ער האט נאך פינים דערלוינקער סופר *
דעם טאטען איז דאס אריין אין קאפ * נאר ער האט געשווארעוועט דער ווייז דאס
שניידער געלד :

אמאל

א מאל ווען איך אזוי אין קריינער איז שפיר אין ציען וואקע * קומט מיין פרויער
פערטאפט * און פערענט מיר דעם טאטענס שפערדיגען קאפטען און זאגט * טוה
ווי אן גיכער און קום אהיים * ווארן א שדכן און גיקומען מיט א פרויער * איך
האב אן גמאן דעם קאפטען * האט מען מיר אויט נישט ארויס געהן * איך האב וך אין
גאנצן פהאקטען אין אים * נאר אז איך האב אן גהויפען צו גיין * האב איך אויסגווען
אקראט ווא א זשאפע שטעקט ארויס דוא פוסליך פון דער טשערפאבע * אזוי האב איך
קוים דער שרעפט אהיים * איך בין אריין גיקומען אין שטיב * מאכט אזוי דער פרויער
צום טאטען * אט דאס איז אייער יונגעל * יא * זאגט דער טאטע * אזוי * זאגט דער
פרויער * און האט וך אום גקערט צו מיר און פערענט מיך * וואס לערנעט דוא היינט פיר
א ריטוד איך האב אזוי גקענט גפינען א מירון אויף זיין קשיא * אקראט ווי דער סאקראט
וואס גנבות וך ארויף אופין פוידעס און פאלט אין סוכה אריין און מען פערענט אים * שטא
טיכע נאדא * נאר קוים מיט צרות האב איך וך דער מאנט וואס איך האב נאך פאר
דריי יאהרען גלערנט אין חדר און האב אים אין אנגען גענפערט * איך לערן שפח *
א נא ווייז נאר אהער דוא גמרא * האט וך דער פרויער אן גריפען * איך בין אין אריינ
צרות אונזעך גנאנגען נאך דער גמרא * אינטערווילעכס האב איך גהערט ווא דער שדכן
האט וך א בייער גמאן אופין פרויער * וואס ער שדכנט מיר אזוי אין קאפ אריין * דאס
האט מיר ויער גוט געטויגט * איך האב גבראכט דוא גמרא און האב אן גהויפען קוקען
אופין שדכן מיט א רחמנות פנים * דר פרויער האט געפונען דוא גמרא און האט אויסגעשט
א פקאט * בינה שהסקיחה בקל ובגבא * איין אופין וואס מען האט אים אום גיחצונ
מיט שטריי און מיט שפערליך * דער שדכן האט א קיק גמאן אויט מיר אז איך בין
טויט ווא דא וואגד האט ער אן גהויפען זאגען פיר מיר * אזוי ווי ער האט נאר אויס געזע
דוא פור ווערשער * האט אום שוין דער פרויער א חאפ גמאן אופין פאס און האט אים
א פערע גמאן א קלאטש קשיא * אז דער שדכן איז געבליפען שטיין האטש נעם מעלס
אום אויס * דער ווייז האט וך דער טאטע אויף אריין געמישט * א פלל עס איז גווארען
אוישען ווא אזא געפירדער * אז מען האט גאר אן מיר פיר געבן * דער פרויער האט פיר
פויגען דעם גראפען פינגער ארויף און שרייט : אדאס * איז דער קוועטש פון דער משנה *
און דער שדכן האט אויס געצויגען דוא פינגער פונגער ווא א פאפע און דרינגט אום פיר
קערט אז איך בין גרעכט * דער ווייל האב איך אויף עפס אריין געמישט א ווארט * אז
פלל איך בין גבריען דאס וואלע יונגער * און מען האט גמאכט א ווארט * גרן האט מען
צו גוואנט פיפציג רויכ * האקב זאל מען מסדק זיין פאלד נאך דער חופה און האקב נאך
דעם ערשטן קויד האבען * מתנות האט מען מיר שוין גבראכט גרייטע : א פוסקען
מיטצער פון רי אייבישין : דס מוטצער איז ארויס געקראכען אכצען יאר נאך זיין פטירה
אופין טיש * איר קענט פאר שטיין וויפיל חיל אין דעם מיטצער איז גוועזן און איין
אקטען שבת מוסר יועפאונער דרוק * נאך פינים גרויסען מגיד * היינט האבען זיי גבראכט
א יחוס ברוך פינים מהותן * אז ער איז שוין צוויי און פיפציג דורות פון סקפלים * אונז

דער פֿרֿה האט מען שוין גאר פאר שפאט צו פֿרעגן. ווארן דא מתנות האבן אזו
פערלשעט דעם קאפ. אז מען האט שוין גאר מין גוט בראכט. איך בין צו מזל א הילף
גווארן פון קראקאדאריקע :

6.

איבער מול טיבין פֿירען פון ארבע וויצען .

איך האב ויך אנגעהויבען רייבען צווישען דיימען .

דיא חתונה מיטע האט מען אנגעקענט און אנדער האנדען יאָהר . פֿונקט אין איינעם מיט
דער פֿר מאַנע . פֿר איך נאר שוין קענען אנגעהן דא תפילין מיט דעם טרית
און איינעם . אצור אז איך בין שוין אחרון פֿון איך ויך שוין א פאלגע מענטש . איך טרעט
שוין אריין אין געטיל גלייך מיט ארז סטאטסקי בחרים . איך האב שוין געקומען ארז
קראוויס וואס זי א שטייגער . אונזש שיקען א שם גמרא פֿנים קרייזל אין שיקען אריין
א משבֿן פאר אשקאליק בראנפֿן . ארז גען מיט א פאפראם אין מזל ווען דער
עולם שפֿרינגט קרעשה . ארז ווארפֿן אופן חזן דא שפאטע וואס מען פֿערשטעסט דען
קייטען אראפ ווארפֿן קרעקעשט אומגעריין איינעם א פאר תפילין . פֿר יעד נאר בראפֿען
פאסטען . אז גוט נאר ער ויך אום לייזען מיט א האנדע אקע בראנפֿן . איינטיגקען
א שווערע יארמלקע אין וואסער מיט סאנשע און אויס שפֿיערען איין אלשען שפאטשט פֿעל
דפֿות דאס פֿנים . אונזש טאקען איינעם א פאנאפער און אהם פֿהאלטן אונטער
דעם שרדן . צו שפֿעלן א פאטעניע מיט א קאשערע ביא דער טהור . אז דער רב
וועט אריינגען נאל ער ויך נהגין . אים תשעה פאב ווארפֿען פֿערעליך אלשע ווען איך דר
פֿאר און דא פאז אריין און הייסע קאדאפֿים און מזל אריין דא וואס האפֿען ויך
מזל תהלהבות זאגן אקע . אים הושענא רבֿה קראפֿען דא הושענא ווי מוט א פֿענימל
אין פאר און דא אפגעשקאנענע ווארפֿען דער פֿאזן פֿון דער מורח וואנד גלייך
אין פנים אריין . און נאך אונזע טויזענדער בראוויס . היינט האב איך אנגעהופֿען ווערן
אין עולם פֿמזרות . אקע פֿריטאג בין איך מיט נאך א סטאטסקע בחר ארז גענאנען
פֿאך נדבות . וויפֿיל מיר האבן געמאכט . האבן מיר אבגעגעבן דעם סטארשע
סאקראנע בחר . און ער פֿרעגט ווי שוין מוט דעם ראפאראנאשאנען . גאר דאס ווייס
איך . אז ווען עס האט ויך געמאכט א וואס דפֿרא . אשטייגער : פֿירם קמן . פֿסח
שני . וואת חנוכה . דעם אלשען מגיד . ס יאָרצייט . נדבונה פֿהמרד פֿראוויקיס . און
עס איז נט געווען פֿון וועגן צו נעמן תיקון . פֿלעגט ער קיפֿען בראנפֿן פֿון דעם געלד
היינט און א גרוסער נויטה האט מען ויך דערמיט ארז געהאפֿען . א שטייגער און א חברה
האבן ויך געשלאגען און האבן אויס געגענעט אפאלגע אין קרייזער . אז דא גוישע
קענדע און געקומען צו רופן דאנערשטאג האלפֿר נאכט און קליינער מיט א הייטשאק
אין דא הענד . מען נאל איהר געזאקען פאר דא בראפֿען וואס דא בחרים האבן ביא
ארז אום געהאפֿט אז מען האט פֿעדראפֿט אויס לייזען דא מגילה וואס אז געלעגן פֿרא

דר

דער שמשעט פֿערנעט פאר נעשענע קינדער . היינט פֿרעגט ויך גלאט מאַנען אפֿס אז
אין ערילות האט ארז געטראָנען וואָסאָ אופן מאַרק א טרית סטן . א גארטעל צו
פֿערקויפֿען . פֿלעגט ער דאס שוין פֿעצייטענס אפֿקויפֿען . עס נאל חרילה קיין עין חרע
נוט שוקט זיין . אזו האב איך פֿערבראכט דאס שטיקיר צייט . ביז עס האט פֿערטקעטן
דער ליפֿער פֿסח מיר האבן ויך אנגעהופֿען פֿעצייטענס פֿעדראָנען מיט מעסירליך . צו
שטייגען קליינע קאפאטקליך און דער שטיקיר קרופֿען . אשליכער בחר האט און ויך
גענומען א טאפ שטירה א טאג אום צו קרופֿען און און מיר אזו אום געקומען דעם
דיינעס צוויי טעג שטירה . פֿעדרינגען האבן מיר ויך . מען נאל און צאָלען א גראשען
פֿון א ציפֿולקע און צוויי גראשען פֿון א וויז (אויסגעוואָסענער ווייז) . גא נא . וויא
מינט איהר . און מיינע צוויי טאפ שטירה איז גוועזן הונדערט צוויי און צוואַנציג
ציפֿולקיס און זעכצען וויזשען . נמצא איז מיר געקומען הונדערט פֿיר אוןר פֿיפֿציג
גראשען פֿנים דין . גאר ער איז געראט אונזש געפֿארן און דו דערפֿיר צו פֿאפֿנעמין
מעות חסין ביא דא ארענאריס און טאקי און איינעוועגס פֿרעגן פאר ויך א שטייגער
גענו מיט קאפֿהנער און א פאר אינדקיס . האב איך שוין געשטאן און איינע אנגסטען
ווארשען ביז ער וועט קומען . קום מיט צרות איז ער שוין געקומען . א דא בין איך
געקאפֿן צו איהם מרא שמה און האב איהם אבגעזעהרט דעם מספר ציפֿולקיס מיט
וויזשען . און האב איהם געמאכט וואס מיר קינט . אדא האט ער ויך און מיר גאנץ
גראב געפֿיינערט . איי דא קונדאס איינער . ביא מיר וויזסט דא און סך געלד א נא
געלד נאך אפֿאר איבער א קיצור איך בין א פאלגע גוועזן נאך אפֿאר איבער צו געלדן
א פֿל איך האב אפֿשר הונדערט מאר אים געזעהרט און דער האנד אריין און ער האט
אונטערוויילעכס אלץ אראב געווארפֿן געליכער דורף דא פֿינגער ביז עס איז אים גאנצע
איבער געפֿינען עפֿים אקענין פֿיפֿציג ציפֿולקיס און פאר דא פֿיפֿציג האט ער מיר נאך
און געוואלט אפֿרייסען . דאס האט מיר שוין טאקי געלד פֿעדראָנען און איך האב שוין
נאר וואס געוואלט ארז וויזשען מין עזות פנים . גאר און מיטשן דרייגן טהיע איך א קיט
רוקט ויך עפֿים פֿנים אקקעריל אפֿאדעק מיט א גרוסע פאר פֿאפֿאפֿער און פֿון אונטערן
פֿאדעק שיינט עפֿים ארז א גימיר אקונדאס וויא א פֿרויא אונטער אפֿאקרישען . איך
גוב אפֿרעג דעם דין . ווער דאס איז ענטווערט ער מיר דאס איז אפֿער שטיק אייניקיל .
א וויקדער מופֿק . א ירא שמים . דער ווייל איז ער צו געקומען צו און און מאַכט אזו
מיט א שטייכעל . דס בחריר איז ויך געלד גרעכט . ער זאגט פֿונעם איז גוועזן הונדערט
צוויי און צוואַנציג ציפֿולקיס און זעכצען וויזשען . גא נא און דאך דאך טאקי זיין
פֿערשטעקט איר מיר הונדערט צוויי און צוואַנציג איז פֿגמסאָב צו און מיט דא
זעכצין וויזשען צוואַנציג הייסט בחינת צמח (א גענועכס) און אפֿאקע קעדרט סאכט עס
חמץ און איהר הייסט ויך צמח נמצא אז דעם אייבערשטענס השמחה און טאקי אזו גרוס .
אז ער האט איך מרמו גוועזן דורף דעם בחריר . אז איהר וועט דין ויין היינטשען פֿסח
פֿון א משהו חמץ . אך גבורות הבורא . מען וועט עפֿים ארז געשאנפֿערליך וויא דער

איבערשער

אויפערשטער היט אפ זיינע יודעליך אוף איינליכען טרעט: 'ניט וועט אב ר' צמח דעם
 בהרדיל זיין געלד און איך ווער ביידא אים נעמען א גרבה צווייטא מאהל חר'. איהר ווייסט
 זיך ר' צמח. אז איך דארף חתונה מאכען א מיידעל. עפס דא טיפע תורה איז מיר אזוי
 געפעלן אז איהר האב שוין פערנעסן אן מיין בעס אוף דעם זיין. וואס האט פארפאד וכושה
 מיר געמיינט אום צאלן מיין געלד איך האב גערין געגעבן דעם אייניקל זיינס. איך האב
 געהאפט מיין עטליכע גראשען און בין געלאפען אהיים מיט אזא שמחה. אז איך האב
 אזוי צילן ניט געוואקסט אום וואס א וועלט איך בין גאר אזוי וויא איך בין צו געלאפן
 צו דער שטוב און איין אימפעד. האב איך מיר א טראף געטון מיטן שטערין עפס
 אן א שטיק הארץ אז דער קאפ איז מיר שיד אראב. איך האב קוים געפענט דא אונזען
 און האב דער געקן אז עס שטעהט גאר א דראכענע מיט א וויסער שקאפע. און דא
 מאמע שרייט און איין קול. אפרים אריין אין שטוב איך בין אריין געגאנגען און פרעג
 דא מאמע: וואס איז דא פאר א דראכענע פריצים יאונעט זיך פרינס טאטענס אקעריר
 ארום איין אלטער יוד מיט א בייטש איז דער האנד. און מאכט אזוי וויא אין אבייזער.
 אזוי חתניא א דראכענע זאלסט אבער וויסען מיט וויפיל צרות דא דראכענע איז אנגעקומען
 עס איז אנגליק וואס דעם דאקטערס ווייב האט אייער נאכגען א מיתה משונה איין
 גענומען. ווייטער וואלט נאך אפירד דא דראכענע אוף נוט געוועזן וואס סער
 זיך אן בודעם מיט לאקשן האט דא מאמע א פרעג געטון דעם ארמטען
 שטייטש וואגט דער ארמטער. עס קער זיך משונה אן. ווא איז אריין מחדה געוועזן א
 גרויסע היקטיקע. דא איז חמיר געגאנגען מיט אירע אייגענע האר וברוכה נאך אועלכע
 ניט יודישע נאכען. היינט קיין יודישען נאמען האט מען גאר פין איר ניט געהערט. גאר
 מאדקום און פיע. ריזע און קלארע. איצט אזא חשית האט געהאפן ווא איז געשטאדן.
 ווי קיין שום קרעכער ניט פערקויפען קיין שטענדיש איר אויף תכריכים. וויא זאגן.
 אז פאר דא האר איז ווא ניט קראנק צו ליגען אין א דעקע. אונדא האט דער דאקטער
 געמיינט דענען א פיר אונז שיקען אהער נאך תכריכים. דער ווייב איז דעם מחותן געראטען
 פאר שטייטש דא מיר שוין חתניא. אזוי וויא דער אלטער האט דא נאך גרעט. האט מיר
 דער מאמע א רופ געטון צו זיך. איך בין אריין גיקומען אין אקעריר. ווייט מיר דער
 טאטע א פרוייר און מאכט אזוי צו מיר. גא ווע א לשון קודש פרוועכע פרינס מחותן.
 אונדא קומט זיך מיר גאר א מעשה אן צו טאן דורך דיר. אז איך דארף דיר שיקען צא
 אזא בלדן א מחותן און דא פיסט אזא עס הארץ. אז דא קענסט אפירד קיין אלץ נישט
 אן שרייבען. וואס וועט בין איך שוודיג האב איך גענומען דעם טאטען. האסט מיר
 גזאט אפ געבן צו יעקיר דעם ש' יפער וואלט איך אויך געקענט. יעקלין. האט דער
 טאטע א געטריי גטאן. א דיר אכציג! יעקלין דיר אפ געבן. זאגסט ווערין אזא תכיש
 וויא ער. זאגסט אויך גיין שבת און שיד מיט א פאר גענועקטע שטיוועליך און מיט
 א קליין טריל אויפן הארז וואלט אויך גיין און צווייט פאר לאנגע חתונות מיט קארצע
 פיינקעליך. זאגסט אויך גיין און א היטעל מיט א דאשיק און צו געפונדן דעם הארז וויא

אהאדט

א הארט. הא. יעקלין וויקסט דא א מיתה משונה זאל אויף דיר קומען. נא. האסט
 דא מיר אריין גזאלט קערנן שרייבען. האב איך שטיקערהייט גענומען. איך. זאגט דיר
 טאטע. וואס איז. איך בין א שרייבער. מייןע אבות אבותני זענען קיין שרייבערס ניט
 געוועזען נאר וויפיל א יוד דארף. האפען זיין אויס געקערענט פון יך זעקסט פאר וואס
 האסט דא יך אויך ניט געקערענט אריין. איהר קענער האט אפשייט א תירוץ אויף דער
 קשיא. מהיכי תיתי ענפערט איר. איך האב קיין שום תירוץ ניט גהאט. גאר אין מיטען
 דרינגען האט ער מיר א שלעפ גטאן ביים ארבעט און מאכט אזוי. זיי שוין אהער בוקוואן.
 דאס איך דיר האטש איפער דרינגען דאס פרוועלע. טאמער וועט עס דיר אריין אין
 הארצען. וועסט דא יך דער פון לערנען שרייבען. אזוי האט ער אן געווייבן לייענען דאס
 פרוייר. וואס וועט מינט איר. דס פרוייר שטייט מיר טאקי נאך פאר דא אונז ווארט
 פיר ווארט. איך האב גהאט א ווילדען זפרון. עד היום געדענק איך גאר דאס שיינע קישון
 און דאס אויס לייענענס. עס איז ווערט מען גאר עס מפרנס מאכען. לאזען דא אויף
 געקלעקטע וועקן ווי אן ווערע גראמאטיקען קען מען אויף לשון קודש. פיר קערט זיין
 וועלען יך דא מענען לערנען פון א למדן. א חסיד אום דרינגען. דעם פראכטען עולם צו
 ליב מאך איך איין גערינגעלט איין איבערזעצונג אויף יודיש פון דא ווערטער וואס אפראכטאק
 וועט ניט פיר שטיין:

דיר מהושני (מהותני) המופרעק (המופרג) ווסיק והתיר (ותים) וחסיד) מרה ר' וואלצא.
 אני משרה אנדע (ועגלה) עם סוסתי לבן נא וויסע שקאפע) אשר שלמונית רפניה
 (איר) האב בצאלט פאר איר) אי וחצות צפור ואנדערטהאדען פיינער שותעסם (איר) זאקט
 וויסען) שלא קמנתי (איר) האב ניט געזאלענעט) מדרכי בתי החתן (פון) ווענען מיין
 מאכטערס חתן). רכן נא ווא שתשלחני רי תיקף עם כותלי מטה (איר) זאקט מיר אים
 פאלד שיקען מיט בעט גוואנד). פי אין רי כותלי מטה רתן אותו עד שכיבה (ווארין) איך
 האב אים ניט צו געבען. קיין בעטגעוואנד אויף א געלענער) גם שלא שכחתם (איר) זאקט
 אויך ניט פיר געסן) עם רתן לו את המיצעל (אים) מיט געבען דאס מיטצער) פי פראו המיצער
 יהיו לו פנים כחזק (ידוע). תהיה בריא עם האשתה (זיי) גוונד מיטן ווייב) ובריא בתיכם
 (און) איער הויו געוונד) מהושנחמכם (איער מחותן) שרגא פיוויש בן שמריה כץ. אף
 זאגט דער טאטע. עפס אזא טיף לשון קודש. איז ווייס גאר ניט וויא עס קומט צו אים
 בנאמנות:

בקיור מען דארף פארן. קיין קעסטל קיין טיילעק קיין זאק איז דאך ניט געווען ביידא
 אונז. האט דא מאמע ארום גענומען פרינס קעכער דס פערטל פון אינגערקס און
 האט מיר דרינגען איין גיפאקעוויט דס גאנצע בעט גוואנד פרינס קינדס ווינעלע. און אלע
 מינע מקבוישים (איר) פיר שטייט שוין אויס וואס זיין זענען פערשטאנען) זאגסט פערשטאנען נאך
 אין מיטען דרינגען האב איך זיך דער מאנט. ווי איז דס מיטצער: יא יא דאס מיטצער.
 זאגט דער טאטע דס מיטצער. זאגט דא מאמע אפ וועל איך עס דיר אום וועקן: יא יא
 דאס מיטצער זאלסט דא געמען חתניא זאגט דער אלטער. נא מאמע ווי איז דס מיטצער

בא דיר א מיטצעל אוף מיין קאפ . זאגט דאס מאמע וויא אוף צוא קהעם . איך קען עס
 גיט גענוען אפער אז עס קענין אונזען געדאכען . זאגט דר אלטער עס איז דאך רי אייבערשעס
 מיטצעל : בקיצור מיטצעל אהין מיטצעל דער מען וועט דס מיטצעל גישט דא דס מיטצעל .
 אז געשרי א געפירדער : מיטצער מיטצעל האטשו שריי פון היינט ביז אייב א יאהר . פאר
 פאלען דס מיטצעל אויס מיטצעל . דריי אונ צוואנציג מאל דס מען שוין גאנגס מיטצעל .
 עס זאל גענוען וויין דר ביי דס בעל שמסקי אייניקער וואס שטייט ביים דין . ווארט ער שוין
 גאנגט אז דריי אונ צוואנציג מאל מיטצעל מיטצעל מיטס פוקר בעטערעשט מיטצעל אויף
 מקפר קען . גאר פליצט אזוי ווי עס ווערט ווי דא . מען טוט א קוק קרייט דס מיטצעל
 פון אונזערן אויבן אראפ . דאס ווי שוין דאס מאמע קום דרוממאט : אז ויא דאס נאך געקטען
 צו געדעקט דעם טאפ סערוויטעקע מיטן מיטצעל . דער מאמע דאס ויא גוט אויס געזינדעלט דער
 פאר . דאכט ווי ויא וועט שוין פאר זאגען דעם צעהנטען . בקיצור מען דאס מיטצעל פאר
 פאקט אונ איך פון אונזען געפארען :

אויפן וועג שארט זיך אזוי צוא מיר צוא דער אלטער . אונ מאכט אזוי צו מיר קוקסט דו מיר
 אן חתונה אט ווי דו זעסט מיר פון איך אגאנצער חשוב אין קראקאדאליווקע
 דאס גאנצע שטעטעל וועט פאר מיר קיין נאך פארשט . נישט געזען . עס קען ויין . זאג איך
 מיט אשמיטקער דאך נישט חתונה . זאגט דער אלטער דוא מעשה דער פון איז אזוי . איך בי
 פון דער חתונה אן א מקבל . איך האב א צייט מיט יאהר קיין קינדער נישט גהאט מוט מיין
 ווייב . פלעג איך אלץ פארן צו גוטע יודען . ניי זאלן מיר געבן א קינד : אונ ויי האפן
 אלץ גענווענערט אז איך קען אנדערש קיין קינד נישט האבען סיידן איך זאל געבן ג' פעמים
 חיי רוב אוף אפדיון : איך האב זיך אפער נישט גיהאט אפילו מיין חיי צעבראכענע
 שריינגער . האב איך גימאט שווייגן . איך האב גאנץ גוט גיזאסט אז דוא צדיקים זאגען
 אזוי מן חסדים קען אנדערש גישט ויין . בקיצור איך האב אקוק גיטאן אז איך בין שוין
 אלט . דרייסיג יאר אונ קיין ג' פעמים חיי האב איך נישט . אונ דא וויל איך אקוק פשוט
 מיין חיות גייט מיר אויס . האב איך אן גיהאפן איין רינגען דוא ווערט . אונ בין גיפארן
 צום רבין אונ בין מיט מיין ווייב אריין גיפארן צו אויס אין שטוב אריין מיט אגיוויין רבי
 מיר וועלן אייך נישט אפ טרעטן אור מוט אונ געבן א קינד . דער רבי האט זיך וויער
 פאר טיפט אונ מאכט אזוי צו מיר . הערשען אונ קעמערל דוא קשיא . איך זאל מיר ווערן
 איין שפארן ביים בית דין שר מעקה וואלט אויך מן חסדים גיפוקט . גאר ווס דען דאך
 איך מיט עקשנות אונ פירן אטער גוב האטשו איין מאד חיי . ווער אויך דאס אייגענע פולין
 אונ גוטען מיטה . אייז בין גיפארען אונ האב פאר וועגט מיין לעצטע קאפאטע מיטן ווייבס
 אייניא העמער מיט ר' אייבערשעס מיטצעל פאר חיי רוב : אונ האב גיפארעט דעם רבין
 אויך שדאג אויך אפער דוא רייד . האב אויך זיך אן גיפארען וויא קומט צוא אייך דער
 אלטער דאס מיר פאר שדאגן אקע פאקע אייך זיך נישט חתונה . זאגט ער איך וועל דור
 שוין דער צייטען אז איך האב גיפארעט דאס געלד . דאס דער רבי פאלד גימאכט א פרוין
 גאר גיזען האב אויך . אן ער מיטשעט זיך וויער אז פאקט ער פארט זיך מיטן בית דין
 של

שר מעקה אונ וויל מיר מיט גיזאקט אויס רייסען אקוק פון דאקט . בקיצור ער האט אפ
 גימאכט דעם פרוין . זאגט ער אזוי צוא מיר : הער וועל לעמער . דא ויא דא אונ ריין
 ווייב קאז גיין אונ מיין מקנה אריין . אונ איך וועל שוין שיקען מיין גבאי מיט דוא סגולות
 אהין צוא . אז ווען ווא וועט זיך אונזער טונקען זאל ער אור זאגן פון ענער וייט וואנד
 דא אקע סגולות . אונ ווא וועט שוין אייז נפקד ווערן היינטס יאהר מיט אונזער חתא
 נקמא . דאכט זיך ווערטער דא איך בין אהיים גיפארן מלא שמחה . פון חתונה מיין ווייב
 איז נפקד גיזאקען . אונ האט צום יאר גיהאט אמיידער . וויא פאר שטייט דוא וואס פאר
 אשמה אויף מיר איז געווען : גא פרייטא דאס ווי מיר אלץ גיזאקען מיין הארץ איך דאס
 גיזאקט אז דאס קינד האב איז עפס מיט נישט אויס גיזאקט ביים רבין . בקיצור דאס
 מידעלע איז גיזאקען אלע מאד שטענער : הפכל ווא איז גיזאקען אזוי נפת תואר אז עס
 איז טאקע פשוט אונ איר צורה נישט געווען אריין צו קוקען . גאר ווס קומט ארום אז וואס
 איך דאס ווי אקע געזאקען איז טאקע אזוי אויס געקומען : אויך האב גאנץ נישט געוואקט
 אז ווי איז נאך אקע געווען פיר פינגער יאר : האט מען ווי אויף שטיינעוואקט אפארע
 גיטאן : קריינדעקע (אזוי דאס ווא גיזאקען נאך דער אלטער רעפארט) ווערן וויקסט דוא
 בעסער פאר א חתון . דעם אונזער חתון . צוא דעם ראקשער אונדא האט ווא גענופערט
 ויא וויל בעסער דעם דאקטער . אונ דער אונזער חתון מאד דיר איז גענווען אייז
 אהכשית איין אויס גענויטקער וויגער מאן אונזערער מוהם : גא קענסט דוא שוין פאר
 שטיין ווס ווי אזוי עלטער גיזאקען מיט אטא . דאס ויא מער ארום געווען איז שטענדיקייט
 אט האט ווא געוואקט מיט וויגער אונ איינעם שפילען אונ נישט : אט האט ווא זיך
 פליצט פאר הונדערט מענשען צעלכאט פון דער מאמעם שליער . אט האט ווא זיך נאך
 געקרימט דער מיר זאגען ווי ווי צענעוויט זיך מיט דעם פיסק פייא קריינדעקע לייגען אט דאס
 ויא גאר אויס גיזאקט דא פראקטעריג'יס מיט וויער טאנצען . אפער עס איז פון איר נישט
 מעגליך געווען אויס צוא שטיין . איך פלעג אלץ דיקען דעם רבין מנחם דעם אונ ער
 פלעגט אלץ ענטווערן ווארט אויף ארעמין איז דא אצייט : דס עוהת קומט איר אייב איהר
 שיינקייט דאך מען זעהן ויא זאגט עס אן ווערען . מיר דאס אונדא געקלעמט ביים דאך
 גאר ווי זאגט ער : ווס טויג מיר איר שיינקייט אן דעם פריימקייט ווס טויג דס גיטע פיער
 אים שטענדיקען פאס . הא ויא זאגט דוא חתונה בקיצור ויא איז אלט גיזאקען אונ איין גיזאט אונ
 מאכט זיך אטאל פליצט ווערט ווי קראנק . ויא איז אריין גיפאלען אונ איין גיזאט אונ
 איז גיזאקען גאר מסבין . איך טוט מיין ווייב האבען מיר ויא גיזאט אויף אפיר אונ
 אונ אונזען געמירט צום רעבין : דער רבי איז אריין גיזאקען צו איר אונ דאס ווי בעטערעם :
 בעטראכט אונ דאס וואס גיטאן קאז ויא לייגען : ויא וועט איהר ויין געוונד אונ פון אונד
 אן וועט ויא טאקע פרייטער ווערן אויך : דער רבי איז אונזען גיזאקען אונ ויא דאס
 גיזאקען פאקען . גאר אזוי פאקען אז איז גיזאקען פאק אן גרויס געווען ווי דער פשוט פנימ
 רעבינס אהרונ : אן אפאר טאג איז דער רבי ווייטער אריין גיזאקען צו איר אונ האט
 ארויף געלעבט זיין פלעקט חתונה אויף איר פנים . מיר זענען גיזאקען פון ווייטען
 פרייט

פלגים הם ז' גישות אנשי ראי. דער רבי האט געזאגט שא שא דו וועסט אייה זיין פון היינט
 און איין עהרליך מיינער פאר זיין שוין פנים האט איה דער געזעצטן א גוט הארץ. קורץ
 גרעסעס עם האט נישט געדורכט קיין דריי טאג. איז מין מיינער געווען געווארן. נאר מיאוס
 און געשטופלט. אז איין גאט זאג וואו נאך דער בארעכענען נאך קען דאך איה ר' קרוב.
 אז וועט אנדא זאגען אז דער רבי האט איה אפ גערשען דא פאסען מיט דא גענער:
 האט דאריבער איז דא געווארען מיאוס און געשטופלט: זאג איה איה. אז דער ארשער
 האט געשווארן ביא יודישקייט. אז טאט נאך וויי דער רבי האט איה איה איה איה געלעגט
 זיין האנד. איבער דס איז ווא אזו מיאוס געווען: און ווייטער מינט איה ווי טיר וויקט
 איה וועל קיין אלס פאר איה נישט דענען איה וויס אז מאקע נאך איבער זיין האנד אז איה
 האט דס דער געוון פון איה באלד גרעכען צום רבין און איין קור: רבי ווס וועל איה היינט
 טון מיט מין מיינער. ווי קען ווא חרקה פאר ווערען פון און גרעכען צאפ אריין שא
 שא האט דער רבי געשטופלט. איה וועל איה געבן איהן נאך לאז נאך ווי דער ווייל
 אזו איז אונזעק געגאנגען איהר געוואנגען און קיין חתן איז נישט דא גמאל פון איה אזו צו
 געשטאנען דעם רעכען. און איהרען ער מוז מיר געבן איהן פאר מין מיינער דער רבי
 האט אקוק גיטאן עם איז שלעכט. מאכט ער אזו צו מיר: גיי אין מרדך אריין דאך
 וועסט דו געפונען דא חתן שטאנש רבי האט איה און גרעכען שרייען. וויא אזו וועל איה
 איה פון געגאנגען און מרדך איה טיה אקוק: סאמע פנים קעסער וועט איינער. איה
 האט געהאט פון ער וועט ווא און טון. און פון צו אים צווא געגאנגען און פערט אים צו
 דא איה שפח. ער האט אפילו נישט געוואלט גיין און האט מיר געזאגט מיט דעם לשון:
 פון איה שיר אים דער הויט ארום: אט דס טראכט איה מיר איז מין טאכטערס זיווג:
 שפח איה האט איה געשען ער איז יאקאש צו מיר געגאנגען איה שפח. אנגען
 ער מיר מנה געווען אז ער איז ווער אגרוסער עם הארץ. נאר צום שרש סעודות האט
 אפגען רבין. נאך ווס ער האט מיר געזאגט ווינע סמנים מיר האט ער בשווארען איה זאל
 קיינעם נישט אים זאגן: און בזה האופן האט ער חתונה געהאט מיט מין טאכטער:
 נאר איה האט אים געמזט אים ליינען דס מיטגעל און איהם אונזעק געפונען און טאקע אט
 איהם מיטגעד האט ער היינט דיר געשיקט אמתנה: פאר שטיקס דא שוין חתונה ווער
 איה פון:

זענט איר היינט עם. דעם מחתנים א שווער: האט איה אפרעג געטאן. טאמע. טאקע.
 חתניא. זאגט דער אלטער. ווער פערט דא: אזו האט איה געזאגט מיט איין אים
 געזאגען קור. אזו. וואס איז דיר דא אזו קשה. זאגט דער זידע. ווס איה פון
 אשמיסער: אלא מאי דער בער שם זר איז געווען אפערפער און טאקע דער מחתן. מין
 איידעם זאג לעבן איז געווען אפערפער. נא פרייטא תלמידי וואקסט דא מיר
 איה

איה געווען א שמיסער. אפי וואקסט זיין דאס וואס מין איידעם איז. זענט איר א זידע
 דעם פלגס. זאג איה. יא יא. זאגט ער. און טאק אקעגן דעם האט איה עס דיר דר זידע
 ווארן ווערליך איה זעה ביזט דא נאך נאך אקונדאס. און מיטן דריטן קען דיר פלג
 נישט געפונען. וואקסט דו האטשט וויסן וואס פאר א מחתן דא האסט. דו מינט אז דאס
 פרינוועלע צום טאמען האט ער אן גשריבען אפער נאך דא. ער וויר ווא נאך נישט ארום
 וויינען און שטעטיק ווס ער איז. דס האט דער רב אן געשריבען פאר אים. איינער רב. איז
 איה א גרויסער חרף. טאק דעם רבנים א שטי פשרישי. אזו רעדענדיג וועגן מיר אריי
 געפאדען קיין קראקאדינוקע:

דא נאך זאגט. איינער עשיר כל ישיב לו בית דפס סמוך לשדהו. אט א דער עושר
 אז מין מחתן געווען. ער איז געשען סאמע איינער דעם פאר. נישט ווייט פון דעם
 עשירות. איה פון אריין געקומען און שטוב האט ווא פאלד דער מחתן געוואנעט און האט
 מיר געגעבן שרם. וואס זאג איה איה זאגען מין ליבער ר' שרם איר וועט מיר אונדא
 נישט געפונען וואס איה וועל איה זאגען. שווער איה איה בנאמנות אז איה האט אים נאך
 נישט דר מענט וואס ער איז. צו אפגאנגען צו א זיטש ער איז געגאנגען אן גיטאן נאך
 עם לעצטען זשונאר. אקאפאטע נישט נאך מיט איין שפאקט נאך מיט געווען שפאקט
 א פאר קאמאשען אפער דא שטיווער איר מינט דווקא קאמאשען. און אז דא וואקען
 זענען אריבער געפאלען אפער דא פאנאטאפער איז דען שטעכט און שטוב און געווען וויא
 ביא דא נאנץ גרויסע אריסטאקראטען ביא וויא שטייען פלוגען טעפ איה דא פערנסטער
 ביא אים זענען גישטאנען פארשט טעפ דא ווערד געמאכט מיט געל דיים און פאר ציערט
 מיט שטענע פערנען. ביא ווי הענגט אקריסטאלענער הענגעליכטער און מיטען שטוב און
 ביא אים אונזעל. ביא וויא זענען פארדעגלוק פיי אים זענען נאך אים געשלאגען ארו
 טאפערעם נאך פאר שטעקט מיט א קישעקע מיט א טשאקענט פערשער אקאשען טאפ.
 אדנא פון ארשעקע. ביא וויא הענגען איה דא ווערד שטענע פלוגער. ביא אים איז
 געהאנגען איה איין טשעקא א ספאדעק אופין אנדערין א דוקא אופין דריטען אסאפערלע
 מצה שמרה. ביא וויא שטייען שפיקעסטריק געפונען דא טרען. ביא אים געפונען איינלעכער
 מיר א פאטענציע. אפאל איה האט מיר נאך מנה געווענען אז איה פון אריין געקומען
 און א שטוב פון אדעם געשען. נאך נאך איין נאך האט מיר געפערט דא פלג האט איה
 געוואלט אן מקען. איה ווארף אונזען איה אדע וויטען דאכט ווא איז דא נישט דא
 נאך דר אקטער זידע האט ווא פאלד אן געשטאנען אן מין קוק און מאכט אזו צו מיר:
 דא וואסט אונדא דר פלג. אט אזו ווא פל דיינע אונזען איה אדער האט מיר דער שלאגן
 וואס אז דס שטעלט איה נאך פאר: נישט גענוג פון איה געווענען דרום נאך אפער גרעסער
 יט א קאפ פון אהנדיג. האט ווא נאך אים געווענען אקעגן מיר ווי אפילו פאר מארעט
 יפות שוחטיר. אקעגן א מאלדאונער מיינער. איה זאג געווענען האפן און ווא קינגען
 פאר איינען. וואלט איה איהר געקענט גלייך קוקען און פנים אריין אז אים גאנצען
 א ווא אים געווענען וויא א לייטשע פאמפישקע איה דער לינקער זיט. דאס הארץ
 מיט

מיט דאס פרייז איז געווען וואס דאס צווייט הארפעס ביי אונזערליד נאמען איז דאס
 קעפל אזוי איך געווען אזוי גרוס. אז מען וואלט עס נאר גרינג געקענט דורכציען און
 א לעבליך פון א וואקנאדער. נא היינט וואס האט אידן שוין א פנים און מיט צרות הער
 איך וואס דער וועג פונעם דאס נא צייטלעך (עס וואלט שוין א סך גלייכער געוועזן
 שטענדיק) וואס געפערט דור דער חתן וואלט איהר הערן וואס פאר א זיס
 קלעפן ווא האט ארום געקראט פונעם פער קריסטען טייליכען און האט געענטווערט דעם
 אויס געשטענען הויזן אבייט געפערט דעם טאטען און אזוי פארד ענטקאפען און קעגן
 אריין דאס קיר מיט דעם ענטווערפן האט עפס אפנים געהאט ווא דער שד. וואס
 האלט וואאך אונטער דאס לעטאקעס פון א פיסטער מוהר. פון איך פרייכען שטענען און
 געהאקטע וואוירען. איך האב עפס ביז מיר אריין אזא פנים געהאט אקראט אזוי
 וואס מין פערטעטאן האט א פנים ביז א געבורעניס פראגען ישען יודין. וואס אז מען דר
 ציילט איהם יודין יא א מאהר פון אפוידישע גוטען יודען. גלאזט ער אום א פאר
 אויגען. און מיינט אז א גוטער יוד איז עפס וואס א מין וואקענאק מיט בערישע פיס.
 מיינע מיר אז קען זיינט איהם פאר. לאכט ער אויך. נאר פונעם אים וואס לאכט ער
 פלייכט ער שטענען וואס א טענעוואטע מאהר אויך זאג איך דס אמת מין ליכער רעדאקטאר
 אז אויך וויס טאקי נישט און וואס פאר א זכות קעפן אונזערע מענשן וואס אזא האפן וואס
 קונדער אן דעם רבין וואס אזא פערדנען וואס געלד אן שמחות וואס אזא האפן וואס הצדקה
 אן דעם לעבנים שטחים פון קונדער איך זאג איך פירוש. איר זאכט וך נישט דער וועגן צו
 שיקען מין פויליש ווינגער צוויי וואס טויג מיר האנדלען מיט אונזערע ליים אהן
 מוח. אן אהרען. וואס ווייסען גאר נישט דעם טעם פון אהסידרש טענעל. פון פאנאמאפיל
 און א פערטערין. אריין פון א מענע אונדער ווארמער מקנה. פון א פריאס קערנענישען
 קראפן און ביזעס. פון א טרעסיל דעם רבנים פארקערט לאזן וואס פריער פארהערן קיין
 פוילען און נאך וך נישט אנשטויטען ביים לעבנים טיש. קעקן דאס פינגער פון שרדים
 מוח טאכעקע. אום וואקענערין וך אזא ארו קליידיק. פערקויפען דעם לעבנים מופתים
 אפירד דעם ספאדעק פאר א גראשען. אנשטעקען וך מיט דאס ווארמע מקנאות. זיינען
 א תיק הייטע פאנאמאפיל. דער נאך לאזן וואס פארהערן אום האלמען עקנאמין אין
 בערדיגטויב. ביי דא צווייט מרמרים וואס דרעקן וך ארום בין הזמנים און ביז דא ווינגע
 זייט פון דער סאדונערער קלוז אט דעמאקט מענט איר ווי שיקען מין פערדעטאן מין
 פיקער פקבור גורד דעמאקט וועלדן וואס איהם האפען וואס הייטע דאקשען אפער וואס
 פאר א פנים האט ער ביז וואס אצט טאק אקראט וואס אז אויך האב דער וועקען מין
 כרה. אט וועקט איהר ביזא מיינע פוילישע יודעליך. האב איך גאר איין אנדערען וועקט.
 מוח מין מעשה. אמת טאק פון איין צו פערשעלט מען מיר מין געפין. אז וואס זאקין
 נאר וויסען וואס אויך היים. וואלשען וואס פאקד צו גושטעקט מין נאמין און דער
 רעבנים פריסטעט נע און דער רבי וואלט איהם שוין תיק וסד איבער געפין צו דער
 מראכים יאקקי. איה. קין. עלצי. וואס זאקין אים פירען גלייך צו דער פאקיא שר מען
 און

און מען נאר מיר דרש סודען פאנאקאני יא עס וואלט פון מיר געקענט ווערן א שנייד
 זייט מען וואלט מיר פאלד אריין געלאזט אינים שבת מוסרים גיהנם אריין. וואס איך
 איטליכער וואנד איז דא ויפציג טויזענד שפאקטען. אין איטליכען שפאלט ויפציג טויזענד
 ערדיסען. אין איטליכען ענדים ויפציג טויזענד פאנקערדף מיט סם. וואס וואס. און נישט
 גענוג איך וואלט געפיר אריין אויס געריסען גיווארין. איבער געקאכט פון די וידענדיגע
 קעקען וואס מען וואלט מיר געלייטעט אין ניי. וואלט איך נאך בעדארפט מיט מין ווייך
 הארץ צו זעהן ווא דער גיהנם שמש הייזט אונטער דעם אויבען צו פראמען ארע
 צבונקעס. דארויטער אויך מיינע וואס שפיקען דא פארשע ראלע פון הייטע חסידים.
 און דאס נן ערן פאנים. וואס זענען אין דער וועגע גוועזן ארדעס ביז. און אויך דער
 עקטער זענען ניי גווארן נפאטיס. צים גריק ווייסען ווי אפער נישט מין נאמען. אז איך
 היים גאר נאך דער בערדיגטעס אייניקוד. א יא. קענט איר וך שוין פיר שטיין וויפיר
 קללות איך רב פון דעם צד. דאנענען פנים אנדערען צו ווינשט מען אן א פירען פולליב
 מיט פרכות. ווער שמיסט. ווי זאקען ליינען דאס פוילישע ווינגער ביזא מיר פון מיינע
 שריפטען ארום ווקשען ווי מיר אונדא אויס געקוישט איטלעכעס אבר און אפין רעדקטער
 וואלט ווא שטארק ברוגן. גוועזן וואס ער ווארפט ארום אפער א דריטער דער פון וואס
 פאסט נישט צו דריקען. איך פיר שטיי אז ביי אים וועקט עס אויס אפסיל צו גראב. נאר
 מען האט דעם רעדאקטער אויך נישט הויט צו זיין. שוין גאנץ גענוג פון זיין זייט אז ער
 שטעלטנדיך ארום אפגען א האדער ווערט יודען און ווייזט ווי ווערע פעלער ארום.
 גאנץ גענוג אז ער שטעלט איין זיין געלד. זיין פבור און טאקע וך. אלליין פיר דעם ריינעם
 אמת. פרווא די רעדאקטער. פראוויסימא. יישר כותף. צדק ורכב על דבר אמת.
 זייט אייער וועג און טהט אייערס. נאר מיט מין מוחות וואלט איר נישט זושעפין. נאט
 זאל אייך היטען. איר ווייסט וך אז ער איז א זמן אויך. א סמן ווער איך אייך שפעט
 זענען. אז ער איז א נסתר וועט איר שוין פאלד וויסען. מאלט אייך ערב פסח פון איך
 מיט אים גאנצען אין מרחץ אריין. מיר זענען דאכט וך פירט גלייך אריין גאנצען. איך
 קוק וך אים. ווער. וואס. ער האט נישט געסטאנעט. ערשט אין א צייט א יאס אז מען
 גוואר גווארין אז ער פונעם האפן ערליי נשמה אויך דער סטעקע פון דער ווייפערשער
 פאר. ווס ער האט גמיינט דער מיט. ווייסט מען ער היינט נישט. איה ווייך גאר נישט קלערין.
 עפס האט ער וך מיר פארט געפין א טאכטער פאר א ווייב. נישטער ווס האפען מיר צווא
 רעדן פון נסתר. לאס איך אייך בעסר דער ציילען וואס מיינע אונגען האפן גזען. מיינע
 מוחותנשט איז אפסיד קענען גוועזן פון צוויי נאמען בודקים. נאר פון זיין קליין ביי
 בית וועגן איז גוועזן גאנץ גענוג. וויפיר איז דען אים גאנצן גוועזן זיין בני בית דער
 מוחותנשט דא מוחותנשט. צווייט אויסגעגעבענע זון מיט ווייטע ווייפער. מיט ויפער קינדערליך.
 מין פכה. אויך און נאך פירען קינדערליך. טאקי דעם מוחותנשט. נא וואס זשע איז אונזם.
 יא. ביז זאל מיר אזא פאר געסן. וואס איך האב פאר געסן צו רעכענען דעם ווייטען מיט
 אשטויף זון און דער מוחותנשט אשטויטערול. און שטוב אז גוועזן זיין האטש פערול

צו ציין : ווען די פאמאנצע מוט מין פלגט צוויי הארבעס זאלען נישט גוועזן פאר שטערן .
 דאס מאגסטלעך האבען געטון שטימלעך און דאס ווייבער פראסט מוצות אלע שטימלעך
 פון קראקאדיל יונקע האבען ער פלגט צוויי גומען ריזיגער . עס זאל זיין אפ פיהרען דעם
 קמץ : פרייטא האט זיך מין שוואגער . דעם מחותנים עלטער זיין נישט געקענט צוויי האדעלען
 און האט דעם ערשטן מאג פלגט ארום געפאסט בגנבה א מצהדיג קניידער פיגוס זאג און
 צו צוויי גלאפון און אפ טריט . ער זאג עס דארט און עסין און פאר איילעניש האט
 ער זיך שיעור דער ווארגען . אזו זענען אונזע דאס ערשטי מעג יום מיטן חודש . ערשט
 שטייט ער פלגט האט מיר דער מחותן געפיהרט נישט יום פיעטען צום רב . דער פאר ווער
 און אים צייג דאנקען . ווארן און האט פיגוס ראב געהערט א תורה פראוועד נישט זיין
 אייגענע . ער האט וואו נאך געזאגט פיגוס רבינס וועגן אזא תורה ווער און וויי און לעב נישט
 הערן . דער אן הייב איז און גוועזן :

פאר שטייט דאס חתן . פלגט און בחינת חתן און מצה און בחינת בלה . א חתן פלגט קומען
 זיך צונויף ווער א קינד בחינת מרור . וואס דא קינדער וואקסען אפיקורסים לערנען
 ספרים געזונט . פלגט זיך דעם גוף . צו געפאלען געבורת רב און טון מעשים אשר לא
 א דאס זאגן מיר און דער הגדה : מרור וו שאנו אובלין ער שום מה זעהקס דו וויא דער בעל
 בגדה קוועטשט דווקא . וו . דאס חייט : מרור וו . היינטיגע קינדער . דער פלגט דער פון אז
 אזו : עס איז גלייך וויא עס זאל שטיין . ער מרור ווא שאנו אובלין שום מה . נאך וואס עסין
 מיר נאך קנאפעל און היינטיגע קינדער . ערס הגמרא איז . שום : קנאפעל . דאס ווייט דאך
 דעם טעם פאר וואס אז א מצה פרייטא צו נאכט צו עסין קנאפעל . א דאס פיעטע דער
 בעל הגדה : היינטיגע קינדער וואקסען זיך אים גוים : נאך ווי שפע עסט מען נאך קנאפעל .
 צו אחריו דארף . ער שמרו המצרים את תי אבותינו . ווייך דאס מצרים האבן געזען
 קנאפעל עסין אונזערע עלטערן . פרי זיין זאלען האבן קינדער : א דאס חייט . שמרו .
 צו האבן געמאכט קינדער אונזערע עלטערן . ער שום : מיט קנאפעל . וויא דער פסוק
 גאט את . השום ואת תפלים . און א דאס זאגט ווייטער דער בעל הגדה : פחמור ופרכנים
 איינער עבדו פתם פפרך . דאס חייט דאס מצרים האבען זיך געטאמט יודישע קינדער
 אקען זיך מערן . עס זאג ארום קומען . דאס חייט . פחמור . מיט אפגיטעלע אין
 דער כף . בחינת בומר . גלחים . אזו בעוהר דאוויגן וויא און פרייפלן וויא גלחים :
 ופרכנים : חייט מוט דא ווייטע מאגשקים . איינער עבדו פתם . וואס אז מען דיקט נאט
 דער מוט . פפרך : אזו מען א פאדך . ווארן דאס אזו אום גאנצן דאס זימט מצרים .
 דארפער לעגען מור חייט דעם מרור אקעגן דער ביצה מען זאג מתקן וויא דעם חטא בחינת
 ביצת ישראל ממצרים . דאס תורה אזו מור נישט צוויי און קאפ : און האט ביא מור
 געראכט אז מוט אזו מצה ווי מין פלגט אזו פאקי נישט פריי צו האבען אקורד :

א קיצור אחריו חב פארן פאלען זענען געווען צום מחותן א גאנצע האפטע וועג ליטמדיק
 מיט פערטן איינער האט געראגען א גרויס דיק ספר אונטער דער פאוווע און
 האבען

האבען געעסן דעם מחותן : אזו ווי איינער חתן וועט זיך נאך אין עשיריגע וואקען ווערן
 א וויינער מאן . ער פון ווילען מיר . ער זאל זיך צוויי שטייגען ביא און אין דער חברה
 אסור דער . דאס חייט א חברה וואס רעדן נישט אים שבת . אונדא האט דער מחותן
 זיך מיר געזען צוויי שטייגען און איינער פון דר חברה האט מיר פאר גלייט דאס תקנות
 פיגוס . אויב איר ווייט ווי אים הערן קען איר איר דר ציילען . נאר איר זאגט
 זיך נישט צו קוקען צו איינליקען ווארט . ווארן איר וועל איינער וועט דעם פיגוס
 און פאט פיגוס שער פון אין לעגט :

אזו איז געשאנען אין פיגוס :

פיגוס שד החבורה אסור דערב בשבת

אזא בווער (בוחר) הקדוש כנוונא דאטן מתחרין לאיע (לעצא) אויף (און) הכי איהו
 איתאחדות רמזה (לחמא) ברוא פאחד : עכיל . לכן התקמתי (הסכמנו) כולנו
 החסומים טמא (החחומים טמא) שלא דערב דברי חור בשבת כי בר יחוד הורף בשמיקה
 (בשתיקה) כמאמר הארי ז"ל והבן לה בערה וכסודא (ביסודה) דינה : וכל העובר ער כל
 התכנות (התקנות) הנ"א . הוי (יהיה) באור וישבנו נחש :

א) פון דעם פיעטען פון נאך הגדה פאר מען נישט אים רעדן קיין שום דבר חול חוץ
 פון פקיד נפש וועגן גלחמה :

ב) דא ווערטער וואס האבען זיך ארום פייס דאוויגן ממש גרויס השלכות (התחבנות)
 מעג מען יא רעדען . א שטייגער : פאטע ויסער . הארצדיגער פאטער . מאטע
 מייע געטרייע וכדומה :

ג) אז מען מוז עפס נייטג אום רעדן זאג מען פערער אום פידען מיטן ווייג . נאר נאר
 פיי א נישט מעג מען אים רעדן דאס צוויי ווערטער . אי נא :

ד) אפילו קיין פראסטען נאמען זאל מען נישט רופען אים שבת . א שטייגער . דאס
 ווייט חייט גאנצע אונדא קרייטשע אונדא ויסער . זאל מען יא רופן . וקבה אונדא
 עטרה אונדא מתקנה וכו' :

ה) מאגסטלעך געמען פראסטען איז און דעם אייגענע . א שטייגער . גאט . זאל מען
 רופען אחריו (נאך איהם) . אייזיק זאל מען רופען רותיון (השגיג) . הערשקו זאל
 מען רופען . צבי פרה (הערש קיה) וכדומה .

ו) אלע שפתידיגע מחלים (מאכלים) זאל מען רופען און לשון קדוש . א שטייגער
 פארפיר זאל חייטען . לפני מלא (פר פור) קוועל זאל חייטען פרה מרה (קיה)
 גאט וכדומה .

ז) אז א גוי וועט עפס פדעגן זאג מען אים ענפערן . אסור דערב בשבת . אז ער
 וועט אפער דר לאנגען א פאטש . זאג מען אים זאנען . רשע . נישטע סאפאטע
 אז מען זאל אים ווייזען מיט דאס פינגער און דעם מויל וועט ער שוין ווייזען וואס
 מען מיינט .

דס אונזע וואס מען קען זיי בשום אופן נישט אן רופען אויף לשון קודש . זאל מען זיין מאכען מיט סימנים . א שטייגער . מען וויל זאגען דער אונטער הונ . זאל מען זיך מיט איין חתונה האלטען ביים גארקעל און מיט דער אנדערער ביים אחר וברכות :

ביז אהער זענען געווען דיא תקנות . דער נאך איז געווען חתימות . זאלט איר זעהן מיני חתימות . עטליכע געזעצט איה נאך . א שטייגער : סמחה בן יאסעף . האוקער בן מארחיי . פונחע בן יכיעל . מעחול הקוהן . ארען בן שאיע . ערש אריווי . איך האב אנדער געוואלט מיין חתימה . פרועס בן ווארצא . דער מחותן הט זיך גאר מתיה געווען :

א כלל עס איז געווען צום געזעצטען . האט דער מחותן ארויס גענומען פון דער שראפע א גרויסען קעקעלעס תפילין נאך . און מאכט צו מיר : זעהסט דוא מיין קינד . דוא דארקסט זיך שוין בארד חתונה האבען . נא זשע דיר דעם תפילין נאך איה האב אים נאך בירושה פנים גרויסען ר' גארין . און ער האט אים בירושה פון זייעס איין עלטער זיידען . וואס דער עלטער זיידע אריין הט אים דר ציילט . אז זייער איין עלטער עלטער פעטער האט אים אפ געקויפט פון זיין פאטער שטייגער מאן . וואס ער אליין הט אים געקויפט אין צפת . איה האב צו גענומען דיא זיסע מתנה און פון אהיים גפארען טאקי מיט דער אייגענער דראביגע . נאר שוין מיט א גוי נישט מיטן זיידען דעבדיך . נאר אז איה פון גענומען אהיים איז ערשט גווארין א געשריי ביז אונטערין הימל : דער גוי האט גמאנט פיר געלד און האט געשוואלען וויא א פארג אז דער מחותן האט אים נישט געזאגט און דער טאטע הט בשום אופן נישט גוואלט פצאקען . א קיבור מען האט געמוזט פערזעטצען דאס מיטצעל און פאצאקען דעם גוי . און מען הט זיך אן גהויבען צו גרויסען אונד דער חתונה :

קיד חתן וקיד כרה :

אויף מיין חתונה בעט איה ארבע :

וואס זאגט איר מינע ליפע לעזער איז שוין צייט א דרייבערן יעהרלינג פחד חתונה צוא מאכען . הא יא צו זיין ווס שווייגט איר : איה ווייס אז מיין מחותן הט נאך צוריק מיט א יאהר גשרבען אז עס איז שוין צייט חתונה צוא מאכען און איר שווייגט נאר . איר זענט זיך א פנים ערשט מיטש ווס איר זאלט ענטפערן . העקט נאר אים איה פון איה אזו קרוג ווי איר איה ווייס ווס אייער שווייגען בעשטייט . עס הייסט וויא אייער רעט קיך נאר אן דעם לייטשען פרשון . וועמין מען גיט דא א נויב מיר דאכט ער איז נאך פון דיא קינדערישע שיקליך נישט ארום . א יא דס מינט איר זאג איה אז איר האט א גראבען טעות . פון דיא קינדערישע שיקליך פון איה שוין דאגט ארום א סימן הט איר אז איה גיי שוין פון פא א יארען און דעם טאטעס פאנטאפער . און דס ווס איה געער אייך נישט פון קיין לייטשען פרשון דס הייבט מיר גיט אן צו ארען אפי איה גפעל דר כרה אנה

א גא פרענט זיא גאר אומישטע וועט איר שוין הערן . זיא זאגט אז איה פונבייא איהר אסך השובר פון אקע אייערע דייטשען . אסמין ווער איה אייך זאלען אז זיא הט אליין דר ציילט פון איר פאפע אז וו הט זיך פיר ליבט און מיין שטאטען . יא איר וועט לאכנין דר פון און ביי מיר איז דס זייער גוט צו גרייפען . איר זאלט זיך גאר וועלן איין מאל צו קוקען צו אפוקיש חניאקיל ווען ער גייט אין גאס און די וון שיינט און אונטער בלאזט סאמע אקעגין פנים . וואלט איר זיך אן גוקוועלט קוקענדיג וויא אזוי ער לעגט זיך אויס אופען שטן : ווי דיא צוויי קריינעליך פליהן און דער רופט און דס צאפען פערדעקע שטעקט פאר זיך ארום . דיא פאקעס פינעם קאפטען צו שפרייטען זיך ווי צוויי פליגל און מען זעהט ארום צוויי דיטקעס ווי צוויי מאסאדנים . אוכען גראב און אונטען שטאמאר און דו בענדליך פון דיא ווייסע תחתונים הענגען ביז דו ליטקיס און אז ער טוט אשפאן טיילט זיך אב אופן שטן דיא פאטע פנים פאנטאפעל אויף איין אלשין דיא קעגן און דו זון חאפט זיך אריין און דער מוט . און אז ער קאזט אראפ די פאטע צוריק . קעמין זיך אריין דו צוויי פערדעשטע ציצית פנים טרית קמן און דיא פאנטאפעל אריין . ווארען דער וויקד טרייבט וויא אונטער און דו צוויי אונטערשטע ציצית עקן זיך אויס אין דער דופט אזוי וויא דיא צוויי פים פון אשטאדניווי ווען ער פליהט און דער הייך . א דאס אדלדיג עקט מען אלץ אופן שטן . נא קען מען זיך אפשר נישט פיר ריבען אן אזא סיגאר היינט קענט איר שוין פיר שטיין אז און מיין שטן איז נאך גרינגער געווען זיך צו פיר ריבן . ווארען איה פון זיך געווען זייער קליין און גינגענען פון איה און אגרויסע פאר פאנטפל מיט אגאנץ גרויס מיטצעל . אז פון מיר הט מען טאקע מער נישט גייערן נאר א שטן . . . נא האט איר שוין עפס צוא לאכען פון מיר . אי וואס ווס איהר מינט אונדא קיין פונטה ווער איה נישט קענין געבן צווייב : הא א דאס מינט איר טאקע . הא הא הא מער קיין דאגות זאל איה נישט האבען . פראיערע פרידער ווס וואקסען אויס אין דו שטלעס אן טאטע מאמע . איז דאס אויף א דאגה מינט איהר פאמט אז דאס ווייב דארף זימפען און געמעפעלטע דירות ווי איין געפאטע ליאקע און איר זאלט הארווין מוטין פרושטען שווייס אפער נאר דא . איה האב דאנקען גאט גייערן ווי אזו מינע עלטערען פירען זיך : דער טאטע פרענט ארום גיין נאך מעקדות געלד פנים רעפנס וועגען און דוא מאמע הט מפרנס געוועזן דיא שטוב . פון וואס פון סנייטליך לייגען פון גארען מעסטען . פון עין דהעס אב שפערען פון סגולות . פון אב טון פון מצות קאטשען פון פאנטרייא פון סארדערייא פון פרודעריי . וו פלענט געפוק הארווין ווי א אייזעל און אז דער טאטע פלעט זימען פנים דאווינן און עס איז אזוי גיך נישט געווען פאנטג דער אנגיטסן האט זיא שוין גיהאט איר ערליך אויס קומעניש און ווא האט נאך אויף איהם דען גרעסטין פבור גיכייגט . דס שטעסטע שטיקעל פוש פון וואלציס וועגען . דאס בעסטע שטיקעל פכייש פון וואלציס וועגען . ווא הט פון זיך בעדני גריסען דאוויף און דאווישער אפי דעם טאטען געבען אשיין בילקעלע . אשיין רעטעכיר . א פעט שטיקעלע ברוסט און ווא אלץ פלענט עסין פכות מינו שונאים . נא ווייס איה זיך שוין ווי אזוי מאן און ווייב זען

ענין זיך כפרים. נא ווס זשע דב איך צו זארגען וויא פור מיין ווייב וועט נאר קענען
זוכט זיא דארטען אונ וועט מיך אב היטען. אי וו וועט זאכאל קראנק ווערן אויף אפאר
דעשנים. איז אויך קיין גרויס אויבגליק נארוף איז דא ארבי אויף דער וועלט. פארט מען
זונעק צום רעפין אונ מען עקט אונ מען מרינקט אונ דס ווייב לאז זיך אזוי כאנג מיטשען
אונ דר היים ביז וו וועט זיך אויס מיטשען. הא ווי זאגט איר בין איך גירעכט נוס מער ווס
דאב איך אייך נאר צוא פנענען דעות ווען אייך זאל התנה דאפען. אויך ווייס פרא אייך
וואלט אייך נאך געמענט אפניף עקס יאר זיטען אפחור. אי דא מוסר כפרים ארביטען
פארט מעשים מען זאל נארה התנה דאפען צוא זונעליה דרייצערן יאהר דאס ארש
אייך בונקא נאר נוס. נא אז אייך ארש נוס דו מוסר כפרים דער פאר ארש מוס נוס ווס
אזר וועט דאפען פון מיר אונ ווער אייך אויף דרבעים התנה דאפען צו דרייצערן יאר אונ
גייט מיט מורעפים:

קורץ גירעט מען מאכט מיר שון התנה קליידער. אנאנדערבא מענען זיך וויזשען ארו גומי
יודישע קליידער א זונס: צווייא ליינאנדענע העמדער אפאר ווייטע תהוונים.
אסיראשקאטע קאפפאנדיל אויף אונ דער וואפען אונ א ציילענקושיענעם אויף שבת:
אויך ירט אסירופיד פון דר מאמעס יופע: נאר קיין ארבער דאפען נוס געכטאיעט דס מען
ארין גישעקט דעם מאפענס אפאר ווייטערדונע תהוונים אונ דא ארבעל אריין:
אפערשטער טלית קטן מיט אפאר יוכטענע פאנבאפער. אזוי הט מען סוף אן גיטאן אונ
מען האט מיך געפירט אונ שור אריין צום אויף רופענס. געדענק איך נאר ווי היינט אז
מען הט מיך אויף געריפען מיט דעם גרויסען. געמוד: פון איך צו גינאנען צו דער תורה
אונ דב גוואלט זאגען דו פרבה. הט מיך דער בער קורא אפרעג גיטאן געשאן קענסט דוא
שוין בענשען מוזקן. פאר אייגעניש דב איך אן גיהלפען הערט צו רבוחים מור ווערען
בענשען:

אפאל איך בין דס אלדונג איבער נקוטען. נאר איין זאך ווער איך נוס פר געסן ווייט
איך וועל לעפין: דעם טאג ווס פארין ארויס פארען. הט מוס דער מאפע גישקט
מיטען ששט איך זאל זיך גיין גענענען צו דא גיגדים אונ צו די לייטשענע בער פתים.
איך נאך אצינד אז איך דר מאן מיך אן דעם עקט זיך מיר פין חיות. אונ איך שעם מיך פר
זיך אלץ ערשטענס וויא איך בין נאר אריין געקומען צוא אנגיר האפען פון מיר ארע
מיידרדי נמאכט דס גרעסטע גילעכטער. אז עס וואלט מיר ניהא גיווענען אגריב זאל זיך
אונטער מיר עפענין. דער בער הבית וואס הט אפירט נוס גיראכט הט ער מיר אויך נאר
גענומעקט פאר געזונד אונ איך בין געשטאנען אונ דב גיהעמער זאל מיר געבן עפים
דרשה געלונקט ווארין דער מאפע הט זיך סוף נארויף גישקט. אז דער בעהב האט מיך
אפרעג גיטאן נא וואס שטייבט דו האב איך סוף קוים אפ גיטראנען בחרפה ובחשה וויא
אמיידער דר אבאטיין. מיין גלוט האט מיר גיטרופט ווי פון אצאפען. אוי אף אונ וועה
אזוי מייע יונגע יאר מיט וואס איך דב זיי פאר בראכט. נאר אויך בין זיך שוין פר פאלען
אפער אייך שוירישע חתנים לעה זאג איך אן איהר זאלט זיך נוס דער ווענען צוא

ניין

ניין זיך גענענען אונ שטאט איבערין מאפענס דרשה גישאנק. דארפט איר ין מיט דיא
מאפרים אונ דוא היינער. אונ איר זאגט זיין אייביג צו שאנד אונ צו שפאט. גייט נוס:
גייט נוס: ווארין איר וועט אייביג תרמה האפען דארוף אפירט אז נאט וועט אייך העלפין
איר וועט ווערין מענשין. ווי איך האב זיך אונ געדרייט וועט איר זיך אויך שעמען צו קנקען
אונ פנים אריין דוא דאזיגע ווס איר האט זיך גענענענט מיט זיי. נישט מער וואס פאר
פאלין צוריק קען מען שוין נוס האפען:

דיא פירין שטייען שוין אונ מען פארט אויף דר התנה. דס מיטצער האט דער מאפע גיש
גוואלט אונ ביינען אונ דר יוד הט עס נוס גווארט געטרווען אן געלד. איז גיבדיפען
דער יוד מיטין מיטצער זאל אויך פארין אויף דער התנה. היינט איז גיפארין אברהמיל
היריק. אונ דר שמש אונ נאך עטליכע חסידים. אפאל מיט ווייבער אונ מיט דוא פופקים
איז גיווענען אקעגן א צוויי. מען האט גיהאפט אפסיר בראנפען אונ מען פארט:
גירעקט זשע פערקעק איז מען אפסיר גוועזן אונ ר אייבלישים מיטצער פאהרט זיך אויך מיט
אונ. דער צו האט נאך אייטליכער פערונדער מיט גיהאט א שמיחה פנים רבין אונ
קעשינע. נא דאך מען עפים מואך האבין פאר עמיצין. הא פארט מען זעהר פרייליך.
וויא מען פנענגונט א גוי פארין. שראגט מען. גיהט אפ איין אקס. טראגט א גוי
עפים פערקופין אונ שטעטיר אריין. געמט בייא אונ צו. מען זונגט אונ מען לאכט אויף
וואס דוא ווערט שטעקט. נאר אונ מיטין דרינען טראגט אן דער רוח אנדאק מען הערש
א געשרייא. סטאי מייע חסידים זענין נאר נישטערין גווארין. עס איז זיין פערקירחט
געווארין אין פופקע דער גראט איז צו געפארין אונ איינער עפים מיט ארוימען קאלנער
מן הסתם איז דאס געוועזן דער סטאנאנוואי האט אפרעג געטהון וויא אטקורא וואס
דפערט ער האט דער מאמי אפרעג געמון דעם עולם. מיט א פראשערניש וואס הערסט
דוא דעם ער טמא האט זיך אברהמיל חיריק אנערפען יודעריך זייט מעהרער בחשובה
האט דער שמש א זאג געטהון נא דא זאגט דער רוטער קאלנער אונ האט א מאך געטהון
א פאשפארט איז וואס יעסט א א דוא מעשה. האט זיך אנגערופען אברהמיל חיריק.
אונ האט זיך אומגעקערט צום רוטער קאלנער. נוס א טרעסיר מיט דיא צווייא פאוח אונ
האט א זאג געטהון פאגא נאשטא פאשפארט יאכ מעני סאם מוש דער רוטער קאלנער
איז ווילד אונ כעס געווארין אונ האט אקריטן געטהון מיט דיא ציין סטופאי. דייראק.
עטאקארא זשיראוסקארא הארא שטמאבי סעי פשאם בילי פאשפארט אקאמרי אונ
וואס סטארשי יודעריך בעט גאט. מיר זענין פערבייא האט זיך דער שמש אנגערופין צו
סטארשי האט דער רוטער קאלנער א פרעג געטהון דעם מאפען אברהמיל וואס זאגט ער
האט דער טאמי גופרענט אונ איין ציטערניש. נעם דעם רעפנים שמירה אונ דער האנד
אריין האט אברהמיל געטווערט ער פרעגט זיך אונדאי וויא אהין דוא פאהרסט אפאנע
יאק מעני יעהאלע ני גייע נא וועטירע אף מי ושיד סוויגא. אסיראד נאנווארי משיסמים
רוססקים יאקאם: מי נא סוואדבא יעדיש א זשענדק גייע דער מאפע האט אונ
אנגעקוקט אונ געשאקעט מיט דיא פרייצעם גיע זאגט פאנע. דער חתום דער חתום

האט

[illegible]

לאנג דעבין זאָלען טאָקע אונזערע פּוילישע ווײַבער וואָס זײַ קאָנען נישט אַרויס אויף דאָס
לאַנגע הויזען מוט דאָס קערצע סערוועסען און זײַ פּרײַדלעך זיך נישט פאָרד און מען
פּיצט זײַט נישט אַזוי דאָס קאָמפּלמענטע . נישט אַזוי ווייז דאָס געפירדעטע דאָמען . ווי פאָרד
זײַט פּערקען עפּים אַ מינערטע תּוּעֶה פּרײַדלעך זײַט זיך פאָרד : עס שטײט זײַט נישט
אַן אַז אַס חסדיש יונגער מאַנטשליכער רעט מיט זײַט און פּלעטער רעדן קראַפּט ער זיך און
פּיצעס . צו ער שטײט אױס דאָס גאָט און שטױט אַ וואָרף אויף איר קלייד . פאָרד הויסט
ער שוין בײַט איר פּרײַסעס טאַרעטראַפּיק . פאָרדאָזשניק . זײַט האַפּען גאָר רעכט מען זיך
מוט זײַט רעדן פּאַרטישע און מען זאָר זיך מיט זײַט פּרען סאַטעטשענע . גלייב ווייז
זײַט זענען עפּים גאָט גרויסע פּרײַסעס . אונזערע פּוילישע ווײַבער קענען . דאָנקן גאָט
אויף אַלדעם פּשעמין : האַטש קראַפּט זיך . האַטש שפּײַט . האַטש שטײט דאָס גאָט . האַטש
גײַט מיטן קאָפּ אַראָפּ און מוט דאָס פּוס אַרויף אַרשט זײַט גאָר נישט . פּר קערט וואָס מער רעדן

א קיבור דער גלגל איז אונזער גפארן. און מינע חסידים האבן נאר אנגעהויבן אפריש
צאפעלדיג נייגורד מיט דיא ווערטער. דעם רעפנים זוכט זאל אונז טאקי חסיד
בייא שטיין האסט דא געזען וואל צו וויי ער האט אפסיל גיקוועלט פנים מיטצער :
אנט אברהמיל חיריק א שאקל צוא און האב געזען האט דער טאטע געטווערט וואס
זשע איז און דא דאס חידוש האט דער שמש א פרעג געטון נאך פאר ר אייביש
מיטצער זאך אזא ער טאט נישט פאל ווערן יא נאר דער פפארטיק ווס אז געוועזן און
פרייזשע קער אונדא וין א גגול פנים אלטען מגידס פאנטאפער הט ון אנגעהויבן
א חסיד נאך דייקא פנים פאנטאפער זאנט אברהמיל חיריק א מזה אום און דער ווייט :
און אז פנים רעפנים זילקע איז דור קארג און זאגסט דא האט דער שמש א געשנייא
געטון א פנים דא ווייסט דען פון וואניט דעם רפנים זילקע קוקט ארום דעם רעפנים
פאטער. דאס הייסט דער אלטער מגיד דר. ווען ער איז נפטר גווארן הט אים דר מלאך
מיכאל געמקט און גיהנם ארין. ער זאך דארט מתקן וין דא נשמות. נאר דא ווייסט
זיך. אז דער אלטער מגיד האט אנדערש קיין תיקון נישט געמאכט סאדען מיט א זילקע
זיבד נא. הט מען פאלד געמאכט פון משה רפנים שפעקן א ציבד און קיין זילקע
איז נישט געוועזן צא קרגען האט זיך פאלד א נשמה פערשטעקט א זילקע און דער
מגיד האט אנגעהויבן ריכערין און איהר. און אונז דער אנדערער נאכט אז דער מגיד
געוועזן צו הלום פנים רפין און האט אום געגעבן דא זילקע ווייסט דא שון ווער דא
זילקע איז הא הא הא האט אברהמיל חיריק אים געשאפען א גילעכטער א דאס איז
א חידוש בייא דיר : וואס דא זילקע איז פון א נשמה און דעם רפנים בנדים. מיט דער
קאנצע. מיט דא פערד. אי דען נישט קיין נשמות האסט שון נאר פערנעסן. וויא דר
דבי און גפארן דר פערד אלסין פערד מיט וין ווייסען אגער און אן ער האט געוואלט
שיסען

חֲסִיד מֵאֲבֹת וּיְלָדֵי הַנְּנוּחַת. מֵעַד גִּפְעֵלֶת עַד אִזּוֹ אִזּוֹ וְעַתָּה נִיט בִּישְׁטֵן זִיין מִגְדֻסְטֵן
נִאָנְטֶר אוֹיף אַ נִאָנְצִין דִּישְׁט. אִזּוֹ זָשֶׁט דָּען נִיט גוט אַזוֹ. וְאָס דָּען. נִי נִאָר הָאָב צו
מֵהֶן מִיט ווייפֿער. הִיט זיך פֿאַר זִיט אִיין אִיבֵּרִיג וואָרס. אִיין אִיבֵּרִיגֶע תְּנוּעָה.
אוֹיף מִיד מֵעִנְשִׁין דּוּא בִּסְט אַ מִבִּין דִּארױף. מֵעַן זאָר נִאָר מִיט זִיט פֿירען פֿאַלשִׁקֶע.
נִאָר וועמִין הָאָט מֵעַן צו דִאָנְקֶען דָּער פֿאַר טאַקִי נִאָר דּוּא דִרְאָבִים דּוּא גֵעִפִּיקְדֶּשֶׁט זִיט
הָאָבן זיך נִאָר אִינגֶעֶרֶט אַז דִס פֿרִינְעִימֶר אִזּוֹ אַ שְׁוֹאָף. אִידעל פֿאַשֶׁעפֿעניש אונד דָּער
מֵאָן דִאָרף זיט אָב. הִיטֵען. עס זאָר אוֹף אִיר חֲרִידָה קִיין שְׁטוּיבִים נִיט פֿאַרען. דָּערצו
זאָגן זִיט נאָך. אַז דּוּא נִקְבָּה אִזּוֹ מֵעַר מִבִּין אוֹף עֲשִׁעֲטִיקֶע. אוֹף עֲדֶעלִקִיט אונד וואָס עס
פֿאַסט. גֵעִכִּיר ווי דָּר מֵאָנְפִּירֶד. עס הָט קִינֶר נִיט צו דִאָכען! מֵאָהֶרס אִיף. זִיט
זִי גֵעִהֶען שוֹן נאָך ווייטער אונד ווִילען אִינגֶעֶרֶט. אַז נִקְבּוֹת פִּירֶדען נִאָר אוֹיס דָּען נִיט
פֿון דּוּא זְכֵרִים וואָס אונטֶער־האַטֶען זיך מִיט זִיט אונד האָבען אִיין עֲדֶעל גֵעִפִּיחֶל. אִיבֶּער
דָּעס דִאָרף מֵעַן זיך פֿאַר זִי הִיטֵען מִיט אַ מֵאָיס וואָרס. אַ מֵאָיסֶע תְּנוּעָה! הָא! הָא! הָא!
וּס זאָגט אִיר דִארױף. דּוּא נִקְבָּה אִזּוֹ שוֹן נִאָר אַ שְׁוֹאָף ווענען. אַ מִבִּין אוֹף שִׁיין אונד
מֵאָיס! הָא! הָא! הָא! אונטֶערֶע חֲסִידִישֶׁ טאַטִים ווענען קִינֶר גֵעִווענען. זִיט האָבען
יֵא נִקְבּוֹת גֵעִהאַטֶען פֿר פֿשוּטֶע בְּהִמּוֹת. דִארױפֿער האָבן טאַקִי דּוּא ווייבֿער בִּיט אונטֶערִי
קִינֶר עֲלִטֶען גֵעִהאַרױטִט אַזוֹ ווי דָּר אָקס אונד פֿלוג אונד ווענען אוֹיסגֶערִיסען גוואָרן בִּי זִי.
נִאָר ווער האָרֶכט זִי. דּוּא גִארִישֶׁ דִישְׁטֵען. מִיר ווערן טאַקִי מֵהֶן אונטֶערֶס. מִיר ווערן
דו ווייפֿער אָבִירֶעֶהֶען דו קֶעפֿ אונד זִי ווערן אונד דָּעס גִרֶעכֶטֶען פֿבּוֹר אָב גֵעִפֿען! אונד אור
רֶעֶדאַקטֶער. אִיר זאָגט נִיט מִינֶען אַז מִיט אִייעֶרֶע שְׁרִיפֿעכֶען וועט אִיר עִפִּים פֿוֹעֶלִין בִּי
אונטֶערֶעווייבֿער. זִיט זאָלן אָפִיסִיר קִינֶר ווערן אונד זאָלען זיך אַרום קִקֶען. וויט זִיט
לִינֶען בִּיט דו מֵאָנְען נִיין אִיזֶלען אונד דָּר עֶד. ווי אִזּוֹ זִי גֵאָטִישִׁין בִּיט מֵאָן אָקוּאַט וויט
אַ הִוִּי קאַטִין: ווי אַזוֹ דָּר מֵאָן מֵאָכט פֿון אִיר דָּס גִרֶעכֶטֶע גֵעִרֶעכֶטֶע אונד אור וועלט פֿרִיהֶעט
אונטֶעק ווי אַ חֵמֶרֶע: וויט שְׁטאַרֶבט אַן אַ צִיט. אונד בִּיט אונד מוֹיט הָט זִיט קִיין חֵי שְׁעָה
נִיט גֵעִהאַט! נִיין רֶעֶדאַקטֶער. דָּאס זאָגט אִיר זיך נִאָר נִיט אִינגֶעֶרֶט. אִיר מֵעִנט נִאָך
אָפִירֶע צֶעקן מֵאָל אַזוֹ פֿיעל שְׁרִיפֿען: אִיר מֵעִנט אָפִירֶע מֵאָכען אָפֶעֶרֶקֶטֶען. דָּאס
פּוֹרִישֶׁ מִידֶער: וועט אִיף אוֹף נִאָר נִיט הֶעֱרֶפֶען: וואָרן אונטֶערִי ווייפֿער שְׁרִיפֿען אִיין
מֵאָר אִיבֿר אָלֶעמֶען: שְׁטוּינֶער ווערן מִיד טִרֶאָנען. עֶד ווערן מִיר גִרֶאָפֶען אונד דו מֵאָנְען
ווערן מִיר מִפִּנֶס זִיין אונד זִיט מֵעִנען אִינֶע אָפִירֶע מִיט דּוּא פּוֹס טִרֶעֶען. וואָרן אָפֶערֶשִׁימֶר
מִלִּית קָשֶׁן אִזּוֹ פֿאַרס פֶּעכֶר ווי מוֹינֶעֶד פֿאַר פֿאַנְטֶעקֶאָנִים אונד דָּעס בִּן עֶדן וועלן מִיר האָבן
דָּערפֿאַר נִיט זִיט:

8

ווער אין מיר גייע. תרן דומה למנה:

אין כוין דומה טאג מעג איה ויין פרעהדיה:

דער קאפּ הָט זיך מִיר שוֹן פֿערֶדֶקֶט אַרום פֿאַרִידֶע אַרום דו קלייטֶען. ענדֶרֶךּ הָאָט
מִיר

מִיר שוֹן גאָט גִדֶּאָקֶען מֵעַן אִזּוֹ אונטֶע־פֿאַרֶען צום הִוִּי וויט מֵעַן הָט זיך שוֹן אַ נִאָנְטֶע
וואָך גֵעִרֶעכֶט דָּער חֶתֶן וועט אִינגֶעֶרֶט. מֵעַן הָאָט מִיר אִרִינגֶע־פִּירֶט אִין אַ שְׁטִיב אַ
פֿאַלִיט. קִיין סֶךְ מֵעֶבֶל אִזּוֹ אָפִירֶע נִיט גֵעִווען נִאָר דִאָנְעֶען ווענען זִיט ווער אַרום פֿונקֶען
מִיט פֿיטֶערֶשִׁים אונד אִין מִיטֶען שְׁטִיב אִזּוֹ גֵעִשְׁטאַנען אַ דִישְׁקֶע מִיט אַ דִאָנְטֶע־נִפֿרֶעט
פֿון אוֹכֶען. פֿאַר אַ טִיש. אונד אַ טִהוֹר אוֹף צוויי קלֶע־צִלֶּךְ פֿר אַ פֿאַנק. מִיר הָאָט מֵעַן
גֵעִשְׁט אוֹכֶענאָן. דָּער עוֹלָם אַרום מִיר אונד מֵעַן טִרֶנֶקט לֶחִים. פֿלִיצִים קִינט אִיין אַ
בִּינֶדֶער אוֹף בִּידֶע אוֹנְעֶען מִיט אִיין אוֹסגֶע־רֶע־שֶׁטֶען שְׁטֶעקען אִין דָּר האָנד. אונטֶער
גֵעִנאַרֶטֶקט מִיט אַ שְׁוֹאָפֶער קִרִיֶקע אונד מִיט אַ פֿאַר ווייטֶע יאַלֶע־שְׁטֶען שְׁטוּוועל.
אַז אַ מוֹיֶשִׁק אוֹף אַ מֵאָרֶק פֿאַר דִאָרף אוֹף מִיין גֵעִרֶעכֶט נִיט אִין מֵהֶן. אַ יונגֶעל פֿון
אַ יאָהר פּוֹפֶּזֶען הָאָט אִים גֵעִפִּיחֶט. נִאָר אִים גֵעִווען הָאָט דָּאס יונגֶעל קִיין עֶדן רֶע.
וויט אַ גִבּ פֿון פֿערֶצִיג יאָהר. צווישען עוֹלָם אִזּוֹ גֵעִוואָרן אַ גֵעִשְׁטִיט שִׂאט דָּער פֿרֶחֶן
גֵעִהט! ער אִזּוֹ נִאָר אִרִיין גֵעִקֶמֶן הָט ער פֿאַרד גִרֶאָפֶען בִּינֶדֶערֶשִׁים גִרִיף צום פֿרֶעשֶׁר
אונד הָט גֵעִמֶהן אַ זִפּ. אַז ער הָט שִׁיעוֹר דָּעס דָּאס פִּינִים פֿלֶעשֶׁר צוֹנְעֶענען צום הֶעֱלֶעֶר.
גִרִיבֶט מִיר גִנֶּאָמֶנוֹת. אַז דָּער קִינֶרֶע־תִּלְיִן טִהוֹט נִיט אַזא טִרֶנֶק בִּרֶאָנֶען. ווען ער
דִאָרף אָפִילוֹ נִאָקאָווען אִיין אָרֶעסֶטאַנט וּס הָט שוֹן דִרִי תִרְיִים גֵעִשְׁטאַכֶען. ער הָאָט
נִאָר אוֹיס גֵעִטוּקֶען דָּען בִּישְׁטֶען טִרֶאָפֶען. הָט ער פֿאַרד גֵעִהאַפֶט אַ שְׁשִׁיק לֶעקֶךְ. אָפִירֶע
נִיט קִיין גִרֶוֹסֶע שְׁטִיק. אָפִישֶׁר אִין גֵאָנְעֶען ווי אַ צֶעקן קאַפֿ־קאַווע בִּישְׁטֶע (אִין אַזוֹר).
ער הָט גֵעִפֿענֶט אַ מוֹיֶשִׁק ווי אַ צוֹנְעֶלִיף גֵעִהֶרֶנֶדֶר קִרֶאָקאָדִיר אונד מִיט אִיין מֵאָר אִרִיין גוואָרפֶען
אִינֶים גֵעִשְׁמאַדֶטֶען האָדז אִרִיין. בִּשְׁעֶת עֶר הָט נִאָך גֵעִמֶאכֶט מִיט דִיא פִּיטִקִים הָט ער שוֹן
אַ גֵעִשְׁטִיט גֵעִהֶען. שִׂאט רִבּוּתִים. אִיף וועל אִיף זאָנען עֲלִיבֶע מִיט ווערֶטֶער דִבּוֹר
דָּעס חֶתֶן. אַ נִאָ פֿרי זִמֶר אוֹף גֵעִשְׁפִּיקט.

אִיף פֿעט אִיף זִיער מִיין לִיפֶער רֶעֶדאַקטֶער חֵאָטִש אִיר קלֶוֹכט זִיער אִיר נֶעמֶט אוֹף
גִרִיבֶען אִין אִייעֶר גאַנצֶען. פֿרִישִׁיט. אַזוֹ ווי עס אִזּוֹ שוֹן נִיט צוֹעֶרֶב יוֹכ.
פֿעט אִיף אִיף אִיר זאָגט זיך אִיזֶע־גֶעס מֵאָר מִתִּיר גִדֶּר זִיין אונד זאָגט דִדֶּקֶען דָּעס גִרִיט פֿון
מִיין בִּדֶּחֶן אוֹת בָּאוֹת. פֿשוּט אִזּוֹ פֿשוּט אִיר וועט טאַקִי דָּערמִיט אַ גִרֶוֹסֶע מִוֶּכָּה מֵהֶן אָלֶע
בִּדֶּחֶים.

חֶתֶן רֶעב. חֶתֶן רֶעב. הָער אוֹיס מִינֶע רִבּוּרִים.

ווייטֶע־טֶאָג אִזּוֹ בִּי דִיר יוֹס בִּפּוֹרִים.

בִּפּוֹרִים אוֹף טִרֶוֹקֶען (נוטֶרִיקוֹן) נִאָך מִינֶע פֿרִידִים.

מֵאָכט. פֿל פֿלֶעֶךְ וְרִחֶמֶךְ יֵה מוֹלִדִים.

חֶתֶן רֶעב. חֶתֶן רֶעב. חֶתֶן רֶעב.

צוּא גאָט אִין הִימֶר טִהוֹא אַ שְׁוֹעֶב.

צֶעֱבֶרֶךְ זִיין האָרץ מִיט חִישֶׁע טִרֶעֶען.

אַז זִיין מִייעֶרֶר ווייז זאָר דאָג גֵעִוועֶרֶען.

זאָלסט זיך עֲלִטֶען מִיט זִיין ווייבֿ אִין אַ גִטֶּער שְׁעָה.

אז

אזו ווי חתן מאכט חיים סמכני נא :
 חתן לעב . טהנע תשובה און דייען טמאים
 עס זאל פון דיר ארויס קומן א דור פון תנאים .
 זאלסט וויסען ווס היינט איז אונז דיר פאר א טאג
 דוא גייסט צוא דער חופה מיט יאמר און קלאג
 ווייסט דוא מיין קינד ווס חופה בעטייט .
 שאט רבותים ! שאט ! שאט !
 חופה הייסט אזו מיין קינד .
 הער אום מייען דיבורים אצינד .
 חופה הייסט מיין קינד חופה .
 דיין זיווג זאל זיין אין א גוטער שעה .
 דאס ווארט חופה מאכט אהין און צוריק פפוקים .
 חומר וגומר פושע אני עשירות פלמני וגם חיים .
 חתן לעב . חתן לעב . היינט איז א שמחה וצחלה .
 היינט געהסט דו אונטער דער חופה מיט דיין פלה .
 וואס הייסט דען פלה . פלה הייסט .
 ווער עס הט אונז אונזערעס ווער עס ווייסט .
 פלה הייסט . אט הער וואס איך ווער דיר זאגען .
 אונז אונזער ווערער דארף מען וויינען און קלאגען .
 פלה מאכט אי אהין אי אהער .
 וויא אזו דו וועסט דיר טהון א קעהר .
 זאלסט דוא אלץ בעשראקטען דאס ווארט פלמני עינד .
 ק ודם ק כל ע שנה . ה תשובה ק מצות ק דושיד !
 חתן לעב . הער אום מייען לעצטע ווערער .
 נאר אריין הקב"ה איז דיין בעשערטער .
 זאלסט נאר צו אהם דיין פנים וויינען .
 וועט ער דיר מיט דיין זוגתי שפיינען .
 אזא חתן לעב . טוא נאר מיט טרערן א גיס .
 זאלסט געהן צו דר חופה מיט'ס רעכטען פוס .
 אזו זאלסט דו בעשען נאט פד דיין זוגתי .
 אזו ווי אשה מאכט . היום ש מע ה בצעקתו .
 און מ' זאלסט דוא בעהאנדלן ווי עס קעהר צו זיין .
 וועט אונדא דער זיווג עולה יפה זיין !

געוויינט דא איך און וויינען וויא אפילו נישט אזו שטארק . דאך האב איך דא אריבער
 געקומען און מיט אונזערעל רויטער פאשטיקע מיט געקע קוועטערק האב איך
 מיר

מיר פד שטעלט דס פנים . נאר בשעת ער האט אזו אלץ . גדרשות אפער מיר : אז דער
 טאג איז ביא מיר יום כפור . איז מיר קשה גוועזן . מיט וואס אז דער טאג גלייך צו ווס
 כפור . חוץ וואס איך פאסט און אויך ערשט וויא דוא וון איז אויף גאנצען . ווארין פאר
 טאג האט מיר אברהם מיר חיריק דער לאנגט אפיסיר בראנפן אין קרעטשמע : מ'קא איז
 עס דאך נישט קיין יום כפור דיער פנעני . ווייטער זומין איך נישט מערב עד ערב אין שיל .
 זאג נישט קיין פיוט קיין סליחות . פאר נישט קיין פנעני . הער נישט קיין תקיעה ראויין נישט
 קיין איבערנע שמונה עשרה נעידה : געכער האט מיר דער טאג אויס געהן וויא ערב
 יום כפור . מנחה דארף איך דאנווייזן דוא וואכענדיגע שמונה עשרה . מיט דער חידוי וויא
 ערב יום כפור . א קיטיר ווער איך אן טון נאך מנחה וויא ערב יום כפור . בענשין ווערן
 מיר טאטע מאמע און שווער און שווער מיט דעם אקטען זיידען וויא ערב יום כפור : לעכט
 וועט מען אן צינדען וויא ערב יום כפור . גיין אין שיל אריין און בלייבען שטיין ביים פאגליש
 וויא ערב יום כפור . אי מלקות . איז דען פאר האנדען ערבערע קעפע וויא דוא חופה אריין .
 ביא אזא שניק ווי איך . וואס טויג נישט א קאשן א שוואנץ צו צו בינדען . חוץ וואס
 איך ווער ערשט פוקטען קעפע . קנים און שטאף מיט שפילדקס פין דוא ווייסע חברה נקים
 שטענדיג אונטער דער חופה . איין זאך האט מיר נאר געקעט . וויא איז ערנש דוא
 כפרה . דוא שאקט איז מיר אויך פארד פאר ענפערט גווארין און מוט איר נאך צווייא
 קשיות . איך האב נישט פאר שטאנען צו וואס דרייט מען אונז דער פרוה דעם חתן ארויס
 דוא קרייטען עטריבע מאל און אונטער דער חופה דוא פלה זיין מאל ארויס דעם חתן
 נאר עס איז רעכט . עס שיינט אז דער מיט וויי מען אויס דרוקען אז אין דעם טאג זענען
 איינס פארים אנדערע דוא כפרה . דער חתן פאר דער פלה : ווי פאלד ער קומט אריין
 און שטעט איז ער שוין אור כפרה און ווא פאר אים אז ויא קומט צו דער חופה . אי
 מען איז נישט מהרר דווקא נאך ווייסע כפרות . אז ווי איך האב גהאט אפנסטע שווארצע
 פלה און ויא א קויטעקן חתן . אט דארפער מיין איך פאסט מען טאקי דעם טאג : דער
 מארשעליק וואלט נאך גוועזן גיזאנט נאר אין מיטען דרינען איז דער מחותן אריין
 גיקומען און האט דער זעקן ווי איך ווייט נאר אן דעם מיטער . האט ער פאלד א גישריי
 גיטאן : ווס אז דס ווי איז מיין מיטער : הא אריער מיטערל זאגט דער טאטע נא און פד
 דער פיר האט איר בצאקט : הא עט איר זענט א פארד . האט גיזאנט דער מחותן . עס
 איר זענט איין אקטער נאר זאגט דער טאטע . אנווארט פאר א ווארט ביז עס איז גיפולגען
 אין טאטענס טאטען אין מאמעס מאמען אריין . אז דוא שטוב איז אש גיאנגן חאדענס
 אפאל דער סוד איז ארום געקומען דס מיטער איז פד נעצט ביים יידען . מענשין האבן
 זיך אריין גילייגט מען האט גירעט מיט דעם יידען . ער זאל אב געבען דס מיטער און
 פנעם דרשה גישאנק וועט מען אום בעצאקען און מיר האבען דוא אונטער פיהרערס אן
 גיטן דעם קיטער און האבען מוק גיפירט צום בעדעקענס . דארטען ביא דוא ווייפער
 האט מען זיך געוואנדן דריסען ביי דוא שלייערס דיא מאמע הט געפירערט וואס מען הט
 איר קיין ווייס העמד נישט גישוקט צום בעדעקענס . און דוא מחותענישט הט געפירונגע

פר ווס מען האט דער פרה קיין פערלעך מושקע נישט גיפראכט. בקיצור איך פערדעק דיא ברה און פון דארט האט מען אונז צו דער חופה גיפירט. מען האט אונז עפס קיין סך צום גיפירט. פליצים האט מען זיך אנדער נישטעקט: מיר איז אפירן געהר קלש גוועזן פון ווס מען פירט אונז נישט צו דר שיר נאר איך האב מיר גיפראכט איך וועל צו זעהן דאס גרייטע. איך טוה א קוק מען טראגט שוין טאקי ארום דיא חופה. נא ווס זאגט איר דארף איך זאג מיך נאר רעכטען אז דאס איז א שיר מאלט איך אקריין צעפראכען שטיינער מיט א שטויבערעם דאך. דיא ווענשליך זענען אונטער נישטאט מיט דריי פויקע פארפארט. צוויי פערלעכערדיגע פערנסטערליך און איינע אז רחלשין אום גישלאגען. דא ווענד זענען גוועזן אום גישמירט מוט שווארצע פלאשע און אום אייגענע ערשט נאר אב גישלאגען דאס זאמד נעהט זיך ארום. דיא פערדעלשע וואנד איז נאר מחילה מעופרת פנעט היינט מארגן נעמט ווא פיל זיין. סאמע אונד דער מיט איז אום גיפראכט א שטיק אונד דורך דעם דאך זעהט זיך ארום א שטיקל ארון קודש. ווס דער שטיק גיפראכט פון דארט מוז מער צו א ברית מילה: לא מיין דיעדע רי קרוב ווי גיפערט איך אזא שיר.

נאר אזוי ווי איך שטיי אונטער דר חופה. פריצים הערן מיר ווי א ווילד געוויינטערייט מיט א געפערעכערייט אז דאס שיר פארט שיר איין. דר טאטע האט א פערע געזאגן ווס דאס בעשטייט האט מען אומגענומען דיא חמאקוויטערע חסידים האפען גיפראכט דעם רבין א דאס. קאכט ער אפאר היינערעט קערפער און מארגען פירען זיי אים אונזען צום רבין. א דאס היינערעט מען אזוי איינע. איר וועט זיך אונדאן רינגען אז פאר דעם געקד וואלט גלייכער גוועזן מען זאל פערסער דא שיל פאר רעכטן אפער נאר לא מוט א ספאדעק: ווס איר האלט מיך אפשייט פון א משתגענעם וואס איז אפנים איך ווייס דען נישט אז דער רבי און אפאר היינערעט פון א שיר. ווס איז דען דר גאנצער יום פון א שיר ווס מען דאוויינט און איר אז דער רבי און ארין פהינת תפכה. ווייס אונד זשע דען נישט אז דער גרוסר רי היילי האט גיפראכט אונד דער אקטער רביצין בשעת ווא איר מעופרת גוועזן אז ווא איר איין ארון קודש. ווא טראגט צוויי ספר תורות (צוויי ווען). אי ווא האט נאר גיפראכט א מידער מוט אומאנקאב: אפער א קוק אונד עס דאך נא גישטיקט זיך צו זאגען: אז דא שיר און בילדער פון דעם רבינס דאס. נאר גלאט איך דער צייט עס אקעגען דעם ווייל אין אזא שטעטיק קראצט מען נאך אום צוויי הונדערט קערפער: אפער טאקי נאר פינעם רבינס ווענען. ווא ראה אז עס קומט צו פארט צאלען טראגט מען די קישערדיק און פארציע ארין און דאס גאנצע שטעטיק שיקען א שרית מיהר צום רבין מיט א פרוין אונד דער רבי און מביט א דער אספראוויק וועט אראפ אונד דער סטאנאווא וועט פון זי דאך ארין הענען. ער איז אפער גירעכט דער אמת וואס האט מען געבוך פריי אונזע קנעגס צוויי הייסען פארטאט:

בקיצור דא אונטער פירערס מיט דער פרה האפן זיך שוין ארם גירייט וועגען מאד אונד דער רב האט אונד ספר קידושין גוועזן. איך וואלט איך אפירן נאך גיפראכט דאס עברי ווס ער האט גיפראכט ווארין דער רב האט זייער ביין גיפראכט עברי נאר קענט זיך שוין

פון שטיין פנים פרייט. נאך מיך האט אונז גיפראכט בשנת סידור קידושין. אז איך האב שוין פון געסן ווי איך הייס עפס פליצים האט מיך דו בלה און גיפראכט אונד רעכט פס אז איך האב גיפראכט אונד וועל קאפען אונד ארם. נא נא דיר נאפאן עס איז דור קרב נאך דאס איז מיר אפגאנגען צו מינע גולדענע צייטן היינט שטייט איך נאר פאר. אז מען דארף מיט אזא פוס צעפערעכען דאס קידוש גלעויל נישטער אלדענ קומט מען אפער איך דאס מיין פלה מקדש גוועזן מוסין טבעת קידושין. אדא זענען מיר פירע גולדליך גיפראכט: מען האט אונד צוריק געפירט נאך ארם געשלאסען איין מאד אים רעכען גייען מיר גארטאט איינער ווייס דאך דעם סימן) מיט אגרום געפירטערייט: מול טוב מוז טוב דאס פארשטע יונגער איז שוין גיפראכט אפולישער יונגערמאנשטיק מען האט אונד אהיים געפירט צום מחותן אלטע ווייב האפען געטאנצט אונטער ווייזעס אונד געפליקט מיט דיא הענד א שמתה א גרוסה יודען הענען געקריגען זייע פערזאנער. יודישע קינדער זאגען זיך מערן. בייא דער סחור איז מען אונד אקעגען געקומען מיט אנפלאכטעניס קידוש. אפנים מען זויגט אונד מיר זאלען אונד זיין צו זאמען געפראכטען אונד פערפראכען זיין דער קולישט מען האט אונד אנדער געזעצט אובין אן. אונד מען האט אונד דער קאנט א שטיקלי מיט גירעכטע יאך. ווי אזוי דו יאך איז שוין גוועזן. פרייטא בן איך שוין זעהר גערן גוועזן איך זאג שוין פערזאכען דען ערשטען לעפער. איינער ווייסט זיך אז בייא מיר איז גוועזן אהעניט. דאך. אפער דער רוח אנטראגען דו צוויי אונטער פיהרערס. אז זי האפען ארין געטישטעט דו הענד אונד שטיקער ארין. האפן זי שוין פערנעסן ארום צו געסן. קודש געט מען האט זיך גיזעצט צום טיש. מירא מאכלים איז גוועזן טאקי נאר בנדי מלכות. דער ברוח האט אפירן געוואלט תיבה נאך דו פוש אום ריפן דרשה געשאנק האט אפער דער עולם אנהאפן שרייען קאן זיין נאכט עסן. מען האט שוין יאקש אפ געסן מיין ברוח האט אונד נישטעקט אנהויסען מעריר אונד ארין איז ער ארויפגראכען אונד מיט אונד האט אנגעשריין געטיק. שאט רבותים אונד ווער איך זאגען א שעהן פשוט פון דרשה גשאנק אונד פסוק שטעט וויקח קרח בן יצחק איז ממה נפשך אקשיא ווס אונד קרח גוועזן איז ער גוועזן אנקבה ווס זשע שטעט בן יצחק ווארט זיך פערדארפט שטעהן בת אלא איז ער גוועזן אוכר ווס זשע האט ער גענומען יצחקין פאר אנווייב דיא וועלט זאגט דאך אז א פהר מיט אוכר שטייט מען נאר דער תירוץ דערפון איז אז: קרח איז מאקע גוועזן אוכר נאר יצחק איז גוועזן אנקבה. א ווס הייסט בן מינע מען נאר ארם עס הייסט יצחק איז געוועזן איין ארעט נקבה א דאס פערעט טאקע רש"י קרח שפחה היה מה ראה לשמות זה. דו קרח. פיסט אזא קרנער. ווי קומט דאס צו געמין איין אלטע יודענע נא קומט מיר אכלה איז תרי תרי תרי חתנים צו דרשה געשאנקט דער טאטע האט פארד ארום גענימען אכתב מיט חתמות. אז אפער הונדערט יאר נישט ער מיר איינער דאס מעמדות געקד צונאפגעזען. אונד האט דאס אריינגעווארפען גלייך אונד מערל ארין. דער ברוח שרייעט ווייטער אויס תרי תרי תרי כהנים צו דרשה געשאנקט דער מחותן האט געגעבן אשטר חצי זכר אויף זיין מאיאנטיק. דער ברוח שרייעט אויס.

און ווייטער חתנים צד. צד חתן כלהים צד דרשה געשאנק מימעם. פערשערס: זיידעם:
 באפעס גייע פריינד. אקטע שיקראפעס ביים אויס אקאפיקע אוף מינץ דרשה געשאנק:
 ער ווערט שיר צערסקען שרייבונג. און דער עולם שוויינט. דער איז פערקנאקט: דר
 חראפעט שוין אופן מיט דער זאגט. ער האט יא גברקט מיט זיך דרשה געשאנק נאר
 אפנים ער האט אקאך און מעשיגע אסוצור קוים מיט צרות האט זיך ארויס גערקט דער
 גביר פנים שערדטיר און האט אריין געווארפען זעקס אלטע פערטאקס. אז דער מעליר
 האט געקאפעט אונטער זיי צעפראקען דער מעלער איז דא מחותנתמעט און בעס
 געווארען: דא מחותנתמעט און בעס האט זיך דא מאמע אגעפראקען און דער מאמע
 האט אקאפ גולאט דא נאך דער מחותן ווארטשעט און זיך. דא אונטערפיהרס זענען
 נאך ברוגן פאר דער גולדינער יאך דא אונטערפיהרס פראקען זיך אובען אן. א כלל עם
 איז געווארען אשאר פאר מיט אסומאטבע. דער וויל האט זיך מיישב געווען דער יוד
 פנים מיטצער אז קיין דרשה געשאנק איז יא נישט דא. נעמט ער און רייסט מיר אקאפ
 דס מיטצער און ענטווערפט. שטעלט אייך נאר פארה און ווס פאר אראגע אייך בין געליפען
 אז ווען נישט חסדא דער שוחט ווארט מען זיך חרילה געווען דא שרייערס אבעריסען
 נאר חסדא האט באלד אריין גיטראקען אפאמעניצע און האט ווא ארויס גענאמען און
 מיטען שטוב. אריין האט ער זיך אום געטון און איינע תחתונים. און אזא האט ער אטריבן
 פערנער אויס געטון: אן א יאקמיקע איז ער געגאנגען אפשר מיט צוויי פוד שפאקען
 האט ער מיט איהר געפאשט דא אלטע ווייבר. זיי זאקען שטארקער פרישקען: זאג
 דעבען זאל דער מאקע דער פאר ער האט אונט מאקע ממש מחיה געווען אט א דאס הייסט
 א גרשער יוד אשוחט וואס דען אפשר דא ביים אונט אין מ. איז אשוחט. אזא יאהר
 זאלען האבען אקע דיטשען מיט אלע געפיקדיטע. וואס פאר אשוחט הייז איז נא נא:
 אויך מיר אשוחט. האט איר נאר געהערט: אשוחט זאל נאר געהן ריין פערקמט דו
 האר. מיט געפאשטע שטיווערדיק און דר צו זאל ער נאך קען שרייבן אונגלייכן רוטיש זינט
 אייך קעב ונט אייך שטעה אוף מיינע פיס. הא אייך מאקע נאך אונט נישט געווען נאט אייך
 נאר אזא מין הפקרות נאר וויא אויף צו דהקעים. איז ער אדורך געטרופער און אגרויסער
 פריה אין שחישות מען וועט ארום פערשאנפערלעך וויא דא קריפה אימשיטינס
 גאנט איז נאך אזא גובר אז מען האט זיך ביים עפס צוא חאפען. געווייט ווארט ער
 ער האטשוי נישט. געווען מיט אקע מערות. ניין אוף צעוועטציג קען ער אלדיג און אז
 נאך צו דו צירט אגרויסער מכנים אורח אוף ווס זאגט אור אוף אזא מין קריפה אפשר מיינט
 איר אז עס איז שוין גענוג: ניין ער אליין איז מאקע דער בער מאקסע און שטאט נא
 הערט זיך אזא רציחה און דער ווערט. עס געפינט זיך אפירדו הייז עטריכע ערליכע
 יודען ווס זיי רודמין אום אוף יעדען טריט אונטערן נישט פון ניין שחישות. אלע טאג
 טאג גיבען זיין אויף איהם איין אנדערע דא נאט. נאר צום אומגליק האבען איהם דא
 נאטשאווקסטונע זייער ליב. אז פשוט זיי לאזן זיך פאר איהם דא פינגער שטיידען און ער
 מירט אויס און צום אמת מאקע. איר זאקט דענען מיט א הם איז פשוט אפערנענען
 בנאמנות

בנאמנות עפס און שטיל. און מיין און אזא קרוג און אומעטום האט ער א ידעה. היינט
 געה ווייס אז ער איז אזא פד בונק. אז ער קען נאר גיפיען א סטאטיא אינים חוסקען
 סוואר זאקאנאו. און אז ער קען נאר ערשט שבת שטאק נאכט אב שטיין א שעה און
 אעוועק סאד. אפי א יודען ארום נעמן. פינים אסטראג. און שבת ארט אים נאר נישט דר
 דער היינער רב קריכט אים אפירדו און דא גרנרת אריין. און רייסט אוף אום אן דס שטעטל
 מען זאל אים נאר מעכיר זיין פון שחישות נאר צו זיין טרייפע גליק קען ער אבער בעסער
 דערגיין פינגעס רב ווארין דער רב איז נאר א הייסער יוד א פקשים אבער דערגען קען ער
 זייער ווייניג אז נישט איין מאל האפט אים נאך דער שטענער שוחט און א שווארץ איר ער
 מוז שוויינען נא וואס זאגט איר אוף אזא שוחט אי פד בנאמנות איר מענט זיך שטענען-
 ווי פיר דא עטליכע יודען גיטראלעווען און רופען אום און דא שיקען אז ער איז אפאכר
 טרפהניק און וויא דער אמת איז א שוחט ווס שרייבט נאר פון דער לינקער זייט צו דער
 רעכטער (רוטיש) און דעריינט דעם אן נאר שפראכען. איז ער דען נישט קיין מאכיר טרפהניק
 צום סוף הערט מען דא הערליכע יודען וויא דו קאשן. און דער שוחט בלייבט אלץ שוחט
 וועט איהר מין חסדא האט מאקע וועניג געווען. און קיין אפרינער פריה און שחישות און
 ער אוף נישט געווען. פריטייט וועל אייך איהם נישט בייטען אוף אונטע צעהן שוחטים דא
 דער מ. ער. וויא האט נאר דער יונגער היינטיג וועלשנער שוחט איינע זיסע תנועות ווי
 פערקאנט ער נאר זיינע זיסע פאסטעמס זיין פראנפען טריימען. מיט זיין יארטליכע
 פאטשען. עס איז זיך מאקע פשוט א תענוג צו צוועקן. א קיצור אזא האט מען נאך
 געהוירט אפאר שעה. חסדא האט זיך געגלייטשט אוף דעם גאטן פאר ווי קנדיס אוף א
 געפריינער קאנאווע. ער האט דר קאנט אטריבן דאס פיר. און איין עק האט דא פד
 געהאלטען אז ביים דעם אנדערן האט איר פאר איין אנדערער יוד. איין אנדערער יודען אן
 גענימען. פא אטשערד ווי דער פריה האט זיך אונטערפיען יעדער האט דא כלה און
 געדרייט וויא דר ציגלינער דעם בער דו כלי זמר האבן צו געשפיקט און דא איז געפאלן
 שבת פון איר זיטען איין צימבעל אריין. אפונט קיפער האט דר צימבעלער אונדא דער נאך
 ארוסגענימען. נאך אלעמין האט חסדא א געשריי געטון געמון. מען זאל טאנצן א ראד.
 איי פאך אויס דעם גאנצען עולם געווארן אדערעהריג ראד ווי ביי אפערדסטיל און חסדא
 האט זיך אין מיטן געדרייט פונקט ווי דס פערד אוף דס מיהר ראד. זיין פלעסמן. דע
 צערגלייטשע אויגן דר ביי. האבן גהאט דען וויבשן חן. דר פערמיר עולם איז וואס
 ווייס צענגנין. דא מחיתנים זענען שוין אוף מיר געווען. נאר זיין האבן מורא געהאט צו
 זאגן חסדא דעם שוחט. ער זאל אונטערן צו וואוויין פיר דו אונטערפיערס האבן זיך דס
 מאנט. זיי דאפען פריה געהן און מאק אריין און האבן אורח געקענט אויף מור און אויף
 דער כלה גבן מיר זענען שלעפערס און אפירדו קיין לינער נישט. געוועזן מען האט אן
 גהויבן שפיקן דס מצוה טענציל פיר די צייט און געקומען. דו אונטער פירערס האבן מיר
 גענימין וויא א פאטיניק און דו אונטערפיערס דא פד אונטער דאס ארום און האבן אונט
 געפירט זיין איין א אקערור אריין ווי אבידימיר. קום א בעטיר מיט א טאכטאן זענען
 געשאנק. שטאט מיינע ריבע קען לאזן זיין שטיר. מיינע אונטערפירקס זאגן מיר א סוד
 און ווייטער האט אויף א נישט נאכט אייך וויל שראפען:

צווייטער טהייל

היינט האב איך געמוזט האבען כוונות.

ביים יעדעלע היי אה.

קינדער עס זינגט זיך ניט בנאמנות

איך ווייס שוין וואס דאס בעמיט:

וואס יודיע צין א. נאדראדען

מיין ליבער רעדאקטער. אזוי ווי איר קענט מיך פון מיין געבוירענדיגט און ביז דר לעצטער מינוט פון מיין חתונה. איך דורך איך אז דאס גאנצע ווערט גווארן גווארן וואס פאר א טייערע בליי איך בין. ווייל איך שוין פאר איך דער צייטן פאר דער שניש פון מיין גאנצן לעבן. מהיכי חתא. דאס וואס ווערט וויסען וואס עס ווערן ביז יודען ביה פון קינדער וועלכע ווייזען זיך פון קינדעריי און פאר ביין און וואס. היינט ווייזט נישטאליכע צאכען וועלן זיי דר פון גוואר ווערן. מה דאך פון קליינערהייט און ביז צו דר חתונה וואס איך בין גאנץ גוועזן א סמארקאטע יונגער. האט מען פון מיר. דאנקען גאט. געדעקט חידושים. וואס דאכט זיך נישט אנטלעכער האט זוכה גוועזן דאס משיג צו זיין. מדר שבן דער נאך אז איך בין שוין גווארען א פאלגע מענטש. אדרבא זאגט יודען עפ"ם א סאך אונזעלע יונגעלעך געפינט איר און פוילען וואס זאכען אזוי פשוט אזוי חילוי פאר פרייגען זייערע בחידישע יארגען וויא איך. בייא פיר מאמעס האט זיך געטראפען אז אים נישטען דורש נאר ווערן פון א מידעל א יונגער. א סאך זענען ערצויגען גווארן אויף אלעם גיטען מיט שרעקליה וויא איך. פיל האבען זיך אן געזעהן בייא נאכט וואס בחורים טראגן אים קליינעל אונטער דעם אויבען און אויפן בויקעס. וויא איך. היינט מיין שטייגער קימור. און דער עיקר. ר אייבישע מיטעל. וואס איז פאמא איינס און דער ווערט נא ווער האט עס. איך. ווער האט דר טאפט דעם נסתרם טאכטער פאר א ווייב. איך. ווער האט מוצה גווען דא ווערט און מקרב גוועזן דא גאנצא מיט היינטיגער תורה פליש אומרו. מיטן מהותנס ברוך. מיטן פנקס פון דער חברה אסיר לדבר. מיט דעם סניגהרם גראם. איך. היינט גענען דא שיקע ים מיט דא סטופענטין פון איך. זיך אונדא ווערט מען נאר מיך אפ גיטען. ווער ווייסט נישט. אז מיין מיטעל און מינע פאנטאפער האבען בייא איין אמתן יודען מער חן פון זייערע קאסטיימס. וואדא: דאמיר זענען און דא. אקטע ספרים און דעם לער. אדר אויף אקטע יודישע פאטערעטען וואס הענגן אויף מורה וואנד. ווי אזו זענען אויס גמאקט יודען פלעט זיי זענען צווישן געגאנגען פון מצרים און טאקי משה רבינו ציין. טאקי מיט דאפען מיטצליך. און מירכי וואס איז גוועזען שני למכות. נא איז ער אפער אויס גמאלט מיט א רויטען קאנדער. אונזער א קאפעליש. גיין חרעבין. פשוט מיט א ספאדעס. אקאפעטען מיט סטראקס און א גרויסע פאר פאנטאפעל. דר פון זעהן מיר ארום געשאנפערקע אז רבשע קא ציין אויף גהאנגן א מאדער פון דעם היינטיגען יודישען קאסטיימס אויף דעם העלעלער פנים שופר און האט

אן

אן גאנצן משהן מיט אלע יודען. אז וויא און ווערע קינדער און קינדער קינדער. ער סוף כל הדורות זאכען נאר טראגען דעם קאסטיימס. און דאס איז טאקי דער רמז אין דער תורה וואס גאט האט געוויסען יודען פרייגען תרומה צום משכן. זיך נספך ונחישות. ווארין נספך מאכט: ספאדעס. ספאדעס. פאנטאפעל. דוד הקדוש ע"ה האט נאך צווא געזעט מקטב. דאס מאכט צירוק פערשיטער מריתים קטנים. און קטב מיט נספך איז דאך עפ"י דקדוק היינו הך. וויא דא פערלינגער פערזינגען אז דא אמתות. בומ"ה. נביא. דמ"נת. פאר פיישען זיך. נאר דא איז א פינטעלע אין דער ת און דאס איז אן א פינטעלע. א דאס מינט מען טאקי דאס פינטעלע יוד. אזו וויא יוסף הצדיק האט געוויסען אפס נספך. דאס האט ער געוואלט גאנצט אויף היינטיגען דור: רחמנא יצילנו. וויא דא צוויי ווערטער מאכען. אים פארקע ספאדעס: קאפעטעס סטראקס: פאנטאפעל: דארום האט מען טאקי פאמא צו קראגען וויא אויף חרובן בית המקדש: ווארין און מיר ווילען נישט פערטראכטען ליגט אין דא קליידער מער קדושה וויא און חבנית המשכן: דאס פלאן פון דעם משכן האט גאט נאר גוועזען משה רבינו און ער האט אונטער פל ישרא: ששים רביא מענטשן: קום קום געקריגען איין בצלאל משה אורי בן חור וואס האבען געקענט אום פירען דעם פלאן: און פון דעמאקט אן אזו טאקי בייא יודען קיין שיר נישט געפונעט אויף דער ארט פונעם משכן אונדער פונעם בית המקדש און דעם היינטיגען קאסטיימס האט רבשע אלע יודען גוועזען: אז וויא מענן אים נאר נישט פאר געסן און בכד דור ודור גפינען זיך בייא אונדא דוקא פראכטע יודען: שניידעקס און קליידערס וואס מאכען נאך דא מדינשים אקראט וויא אונזערע אבות אבותינא האבן זיי געזען אויף דעם פארג פני: ווארין וויא מיר ווייסען פון אונזערע חכמים זענען דאך אקע נשמות פון אלע שפעטערע דורות אויף גשטאנען פייס פארג סיני און האבען מקבל גוועזן דא תורה און דער בייא דא פגדי פבור: נא אזו גוט א הארץ ווייסיג דאס: שניידר. דא קדושה נאר אראפ חו פון יודען: ווער אזו קיין מבין נישט. אז קום טהיש א יוד אום דא מסיני פגדים: גייט פון אום אראפ דער אלם אלוקים און דורך וועמען האבן מיר אן גווארען דא מקבלי פבור: ווען נישט דורך דא שילוקס איז דא סקופענטין. וואס זייא גיבען אריין א כח און דער סטרא אחרא ר"ר: זי וואר שוקט זיין ביי יודען. אזו אז מען קען עס שוין טאקי פון זיי נאר נישט אום שטעלן נא מען אויף זיך דען נישט איבערגעמיין אקענען זיי א וואס זיי רעדן אוי שטריכע לשונות אט נאט אייך א גראשען פרי זייערע צווי לשונות מוק דאכט נישט נרעם דכט זיך מיר: נר דער אמת אזו טקי אזו אז מוש איין לשון וואס אויף חב וואס געדענקט פון אברהם חורוס וועל אויף אפער רעדן צווי ווערע לשונותין. און קט וואס זיך גהרש דס זוכע לשון פון אברהם חורוס נא וואס זיך אדר וואס דאס נישט גבורות הבניא נר אקט א לשון וואס נישט נר דר גוי פרי שטייט עס נישט. נר אפילו דר יוד און נישט דוקא דו אויף גוקערטע. נר אפילו נר פדסער פדסער וואס פד שטייט עס אויף נישט. סידען אונזע וואס חבון נשמות ווי אברהם חורוס און זענען מסידר דר צו. און דס שטוסין זיי זיך אויף דס ווינק. נאמא אז טאקי נר איך פון דר גגער פייגער פחור

נא

מיט אים אזו לאנג קאמטוים ביז זיי פלען איהם און פוסק אריין נאך עפס ערנעם ווי אירקע.
 ווס אזו נעבנדן גענוי זיינע גוויסן און ער שלענגט עס טאקי מחמת איין ברירה אראפ
 נאר ער עסט זיך דר נאך אום דא גאר און שטעקט דם פאגיר און נא גיל אריין ער
 זאל אויס פלעכטן . אונא שנה הארין ביידע האפן ווי זיי טיין . דר חילוק איז נאר ווי אזו
 פלעגט און לאזט זיך פארן פון פירטע גיטע יודן פון ווייפר ווס דר ציידן זיך אן
 ניסים פון צדיקים און זיי זענען קלאמערשט וואלי יונגן . מיט פון דם וואס זיי
 האפן עפס גרעניט ווארין זיי זארגן לערנען און אמת גיפיקדיט זיין וואלטן זיי דאס
 און נאך אענדענע בארשקייטן מיט גיטן . די מעשה איז אפך וויא זענען פוסטע מנשין .
 וואס דען זיי גייען נאך בייען האדן און ווילען גיטען פאר אויף געקלערטע האפען
 זיי זיך אן אן איין אקטען בער עבירחניק וואס מאכט חזק אום דער באנצער תורה און
 זאגט זיך אין אונערשיל אז ווער איז דו אוערין וואס הערין עס אז משה רבינו הט געקענט
 בעמיע און פתחיק דארפער האט ער געקענט מאכען דא אקע מופתים אז פנחס איז נאר
 גוועזן אייפערדיקט און דם איש ישראל וואס האט פיר גיהאט מיט כוהי בת צור .
 ופדומה אענדענע הילטאיעקע איין פעקע דר פון ווערען זיי פרייענקער . זעהט איר זאגט
 אייז ווס איר ווילט צו האט איר מיט חסידים צו גישט אענדענע בארשע עבירות ווערין
 זיי שוין גישט טון . אדרבא זאגט אונזער פוירן איז ברוך השם פאר פלייגט מיט חסידים
 לקיין עין הרע . וועט איר גיכער הערין א שטייגער . אויס דינגען איין גאנצענע פאלש
 ווענען און מעסטן אין אונט אמאר שווערען פאלש . עס טרעפט זיך אמארה אפאר
 בארגענע עבירה צו ריב דעם יצר הרע . נאר צום מיינסטען הט מען דארות דעם בעסטן
 תירוץ : דא אלע זאכען קומען ארום פון איין ברירה : זיי קארטעט דם פונטעלע יוד .
 חלעפין זיי מענען דאך האפען דעם רפין אפדיון צו געפין דער חברה אויף תיקון אפגיטער
 פפור שמונה ציצית אפאדווערע נארטעלע אלעגא לוקמע ציפעכיר אויף חבנות :
 נא פין וואגן ווערין זיי דע אלסדינג נעמן אפשר פינים רעפינס שורים פון דר רעפיצינס
 יב חלות אז אסור אונדא מוז מען אמאר אהאפ טאן בייא זענעם . עס איז מיט אז עס
 מאכט זיך אמאר אפסידיל אפריה ווס איז אזו גישיקט און נאך אראפ אויפגעניט רייכער
 טאקי פינים רעפינס טיש צי אפגיטער פון דער יונגער רעפיצינס האנד . נאר גישט
 תמיד טרעפט זיך אפער אענדענע ניסים . נא וואס זשע מאכט עס אויס
 אז מען קוילעט טאקע זענעם מיט ווייב און קינד פין דער פרנסה אפי פון אמצות
 ווענען . אפער אז ער נעמט מארט אייך אפ דא ארענדע האט שוין דער רבי וויא
 איין צו שטיין מיט זיין באנצער סוויטע און פראנפין גיטט מען ווי וואסער אויף אשליפה .
 באנין גענוג . אויף אנדערע פאר באניגענע מאוסע פערפערען . האט דער חסיד
 אונדא עפס א מין דער בייא קיין קשיות פלעגט מען מיט . ווער ווייסט . אפשר האט ער
 געזען אין חלום אז דער פון קען נאר מיט דער צייט ארום קומען אונטער יוד וואס וועט
 אפ געמען דא וועלט און טווערער יודען מיט יודענים וועלן צו איהם פארין אקרייגע
 זכיה . נא איז דא עפס א שאלה אז פין אזא מצוה ווענען . מופה רפיס צווא

זיין . זאל מען מיט טארען שטיכערדייט פערשטפען א מעשה . אפער ביין אירקע וועט
 זיך מיט דאקואשין אז א חסיד זאל האפען גנעסן האטש קרונע לומדים ווייען אויס . אז
 אירקע איז רוג פון פשרה פיש : קיין שוויצער קעז אוף מיט . עס איז עפס גרינג ארום
 צו רעדן : אירקע . שוויצער קעז . גאר גלייך מיט קאפבאס . נאר בענוותיני הרבים פון
 וואס קומען דען דא אלע צרות ארום . איר מיינט אפשר . אז מען וויר צוריק רעדן .
 זענען דרינגען דא היינטיגע נאך געקומענע אוף געקלערטע אין דא קריינע שטעטלעך
 נאר אין באנצן שוויצער . חלעפן זיין . ווארט מען מיט זייא מיט גהאט צווא טהון פיר דער
 מינדסטער זאך ווס זיי ערדנען זיך פאר א קערצען ראק מיט לאנגע פאנטעלאן מיט א זשיקעט
 און א האלד טיכער . פאר אונטער געשניטענע פאות און זיי נאך טייטען מיט דא פאגיר .
 רופען אפיקורסים . מיט לאזען עולה תורה זיין . ווארטען זיי זיך גישט דער ווייטערט פון
 דעם עלטערן עולם און וואלטען בהדרגה זיך אום געפילדעט טאקי אוף דעם יודישן שטייגער .
 צווא גאט און צו לייט . דער פיר ווס מען דער ווייטערט זיך פון זייא . מען דאקטשעט .
 מען רייצט זיי . שפירנגען זייא נאך ווייטער אפ . טיין אוף צעזענעניש . קהכעם . און
 ווארפען נאר אראפ דעם עור פון יודישקייט . איידער זיי האפען ארום גנומן דעם עור
 פון דר אמתער פיקדונג : ווס הייסט אום דריקדיך זיין רעליגיאן מאראליש און זיך האלטן
 אן אלע עכט נאציאנאלע זאכען און מנהגים ובפרט דינים . דער צו פארט ביי זיי אראפ
 דאס גאנצע יודענטהום אז זיי זעהן צווא שוין אפסל פון ווייטען : דא פוסטע מחזקתין
 ווס מאכען זיך איין קליינע שטעטלעך . צום מיינסטען איפר א שוחט . דר וויר גיט עסן
 פון דעם שוחטם שחיטה . יענער פון דעם אנדערענס . מאכן זיי א פשרה און היטן זיך
 אפ פון ביידע . זיי גווייגן זיך אלע מאר דר צו ביסקה ווייס . מאלט אייך . זיי ווילען דר
 סיון . אסתר תענית מיט פאסטן . וואס טהוט מען אפך . ואששעפין מיט יידען . און דער
 היים מענן זיי צאפלן וועט מען דאך זיי מיט געפן . גיין ערגיץ אוף א יודישע גאספאדע .
 קען מען נאך קומן אין רייטענס מייכער : נא . וואס טהוט מען איז דא גלייכסטע עצה :
 מען גייט דורך איין אונטער טיר אריין אין א רעסטאראציע . דארט איז מען פ ווארענט .
 מען טרעפט ביין יודן מיט . ווייטער אז מען דר פילט שוין דעם טעם . ציהט עס שוין וויא
 א באנגעט און מען האפט זיך אריין עשרה בטבת . שבעה עשר בתמוז . צום גדרה .
 פאנוואלשטיקן גוויינט מען זיך תשעה באב און צווא קעצט יום פפור דארט זיך אום צווא
 זיין פינים תענית . איין אמת דר צייקט מען נאך אז א רעסטאראטאר האט זיך אמאל נאך
 גפרענט . ווען גפארן דא טען ווס עס איז א מצוה בייא יודן מריפות צו עסן פיר ער זאל
 וויסן אן צו גרייטן . איך קען אייך ברענגן א קעפדריג משל וואס האט זיך פאר מייענע אונזן
 גמראפן דורך א מחלוקת פון א שוחט :

2

דער שוחט קוידעט מיט דעם חלף.
 אי כשר אי טריפה בהמות אונ עופות.
 אינטריגאנטע ווייזען מער מופת:
 וויא קענען קיין צלם פאר איין אקף.
 אונ קוידען א שטאט אויף טריפה.
 ערגער אסאך וויא דיא גרעסטע שריפה.

איר ווייט דאך שוין וואס פאר א מין שלדאק א שוחט מיר האבן אין מ... זאלט
 איר זעהן ווס דורך אים איז ארום גקופן. מיינט איר אפשר חס ושלום אז נאר אים צוא ריב
 געט מען ווא קליידה טריפות. האט איר אנרוסן טעות. מען האט נאך פאר דרייא זארגען
 געשטאבן יעדן איין שיר אקף אים. מען קען זאגן זינקעם בלוט רינען אין דיא נאסן
 איינער דעם פינגעס מענטשן. דר היגר איספראוויניק האט שוין אפילו גפרובט זיין חלף. מחמת
 ציינע מתנגדים האבן זיך אהן קיינס נישט גוואלט פאר דאזן נאר אהן דעם איספראוויניק:
 ציינטיגן זומר איז אראפ גקופן דר ס. רי גופערנסקי רב הי ש... מיט צווייא דעהאווע
 ברגים: גשיקט פון דר גופערנסקי פראווקעניע אהן דר סקידעסטווא פינים שוחט: זאלט איר
 בווען זעהן ווס עס האט זיך געהן אז דר ראבינר האט צוא גוף גרופן נאנץ קהל אונ האט אנדר
 גלייבט א פאפער. דערער בונדער זאל זיך חתמין צו ער זענעראקעט דעם שוחט. צו זיין.
 מיקא דיא אפיקורסים האבען זיך פאדער גחתמות רוכיש אהן יא. אונ דיא מתנגדים טאקי
 צאו וויא אמתע עהרליכע יודען האבן זיך קיינער נישט גוואלט אונטער שרייבען נישט אהן
 רוכיש נישט אהן יודיש. אונ אז ער האט זיי אום גפרענט בער פה. ווס זיי האבן צום שוחט
 דאבען וויא זיך איינס דאס אנדערע געשטאדקיש ביי דיא פארים אונ האבען אדע אין
 איינעם אום געשריגען. טאקע מיט איין אמתין יודישען ברען. מיר האבען צו אים נאר
 ביישט. נאר פרוש וועט פאר גאסען ווערין אונ ער וועט קיין שוחט נישט זיין. נא. דא
 געהן מיר ארום דעם אמת פון ערליכע יודען. הא. ווי זאגט איר. איז זאג אייך טאקי
 גאך אסאל. אז פון אונא שוחט איז טאקי אים מעגליך אים צו האלטען. כר זמן איך
 קיב מיט מיינע אויגען נישט געהן. האב איך אלץ נישט גגרייבט. נאר גראד ערשט פאר
 צוקט טאקען מיטוואך זענען מיר פרייע גוועזן ביי א יונגען אויפגאקלערטען ש... ר... ר
 צעה איך ווי עפס שטייט זייער אפ ביי אים דיא ביזנעס מעשנע. איך מו א קי. קינט
 אין קעשינע דער חלף אין איינעם מיט א לשון קודש בילעט אהן א חתונה און גשריבען
 אין גרייס אונ דר צו גאך זייער שיינ העברעאיש. טאקי זיין סאטשינעניע איך האב עס
 בער זעהן בין איך שיר אום דער הויט ארום. גוואלד גשריגען. וויא קוקט דאס צוא א
 שוחט. היינט בין איך גוואר גווארען אין שפאט א נייעס. וויא שרייען: סטאטש ער
 צוי שוין דא פמה שנים שוחט אונ אפשו איין מאד אין יאר מאכט זיך אזו עס טארפעט
 זיך איין עוף פון זיין שחיטה: נא. וואס זאגט איר דארוף. זיי זענען געבויג זייער גרעכט
 אט

אט בייא אונז אין פוילען מאכט זיך דאס ניש. אז א שוחט נאר קוילען מיט א מאל א
 צעטן שטיקליך עופות אונ עס. נאר ניש טריפה ווערן פינה פון זיי. וואס הייסט. עס
 איז עפס א קלייניקייט שחיטה. וויפיר מאל מאכט זיך אז א שוחט נאך דער שחיטה
 ווארפט אנוועק דעם חלף אונ האפט דעם האן אין מילר צריין. אונ וואס מאכט עס.
 יראת שמים. אונ בייא אונזער שוחט זעהט מען דאס נאר ניש. אט ליינט ער א פראט.
 חפליין. אט שטעקט ער דעם חלף. אט האט ער שוין אפ. גקודעט הונדערט עופות
 אונ אדע פשר. נא: מעג מען אונא שוחט אין א יודישער שטיב צריין דאזען. אין אמת
 רודפין אים דיא עטליכע פרומע יודען ער כתיו. וויא ווארפטען אים שוין דאזען ווארישיט
 ערגיין פראכט אין א ווינקעלע נאר צו זיין טריפה גליק שטעלין זיך פאר אים דוא הינע
 משפירים אונ דאזען אויף אים קיין שטויב נישט פאלען. איסליכע קריפה אומשטיינסגאנט:
 האט זיך איר פח. איך מוז אבער מגדה זיין דיא נעמין פון דיא משפילים. קאז דיא וועקט
 וויסען וואס פאר א כייט זייא זענען. איינער הייסט ש... : : : איר. קענט פאר שטיין ווס
 ער איז. אז זינט ער קעכט האט ער קיין שטאה נישט נאך גשראגען קיין מענטשן: אונ
 פערגינט זיך צו קענין לערנין: העברעאיש: רוכיש: דייטש. פראנצויזיש: מיט אראביש
 אונטער גשראגען. דער צו איז ער נאך א מטופר פון א מאה אדף קערפליך. אונ ביי
 דיא אדע גרויסע געשעפטען קען ער זיך אסאל אנוועק שפארען א גאנצען מעת רעת איינער
 א שטיקל אבן עזרא אונ זיך נאר נישט אומקוקען אז איינער שטייט בייא דער טיר ווס
 האט אום אפ גבראכט א חוב טויערד קערפליך. נא ווס זאגט איר אויף אונא סתורה:
 אונא מור נאר ער האבען: דער אנדערער הייסט ז... : : : א יוד איין עושר: איין
 אויף געקערטער: איין זאך ווער אייך זאגען פון אום. וועט איר שוין פאר שטיין
 וואס ער אזו. עס מאכט זיך אונ שטעטיל נישט איין תפוס ער זאל זיך פאלד נישט מוסר נפול
 זיין ביז ער נעמט אום ארום: אבי נישט פאר קיין גניבה. פאר קיין מאשענסטווא: ער
 קען זיך נאך פערגינגען צוא זיין א ווערסט צוא פוס פון א מצוה וועגן. אונ וואס פאר א
 מצוה. איר מיינט עפס רעכטס: אסור: נאר מעגשליכקייט. נאר נישט פד דעם הימער:
 זוייס איך: אונטער שטיינען גפאלענע זכר מה: עס ארט אום נאר נישט וואס דורך אזונע
 מצות מאכט זיך אז ער איז אמאל עובר מנחה: אונ מוז שטיין א שעה און א וועל: דער
 דריטער הייסט מ: ד. זפון אום האב איך שוין נאר נישט צוא רערין: שטעקט אייך פאר.
 אז ער איז נאר א סעקעטער אין דער הינער זעמסטווא: אונ זיינע דעות ווערין אפ
 בעדרוקט אונ וויא אזו ער זאגט אזו פרייט אין דער גופערנסקי זעמסטווא: אונטערלעניע
 נא. וואס נאך וויקט איר. ער טהוט אויף אפט א טובה א יודען. נאר וואס גראד פאר
 א יודען: ער אזו נאר נישט מקפיד אונ פאלט זיך נישט נוסם צו שהן אנעלכען אויף ווס האט
 צייט ער קעכט נישט טעם טעם גוועזן פון שיינע מיט מלוה מדבה. דער צוא גאז ער נאך
 איין עושר אויף: א שיינער יוריסט: נאט אייך דעם סך הכד פון דיא דרייא דייטשע
 פערשינען: נאר מיינע קראקאדילונטער חסידים ווער איך בשום אופן נישט ווינשען אונ
 יאר איך קען בישטיין וויא זאלען בעסער האבען אונ יאר וויא מעכטשע דער גבאי איז:
 אי

איך ווער איך דער צייכער פון אום עטליכע נאכען וועט איר אלעין מודה זיין . אז אונז
שטענדיג פרי אז ווייט צו ווען : הערט אים אמעשה ו

פאר א ביווער שוויגער איז מען תמיד אומגעזעכט .

וויא אזוי מען מוהט שרייעט ווי אלץ שרעכט

אז מיינ שוויגער האט מיך שוין גוט אפגעמישטעט דריי יאר פסד פון ווא האט שוין
גפולט ווס ווא האט גוואלט דא טאכטער האט אנגעהויבן מאכן קרומע תויות דא זאלט איר
זעהן ווס איך האב געדינט פון מיינ שוויגער . ווא האט מיך געוידעקט פאחד חרקים גשאקטן
מיט דר תוכחה . אזא ראנג פון ווא האט מיך ארום געשטופט איך זאל מיר פאקלן צו אלע
שווארצע יאר . איך בעט איך ווי אהין פארט איין ערקער יונגער מאן ווי איך . מן הסתם
צום רבין . א פראשע איז גווען איבערם גארטעל . פרא פוקר האב איך אויך נישט גהאט
צו צאחקען . האב איך געהאפט דס מלימיקל און דא פרייזים אונז וואלייא צום רבין !
איך בין געקומען צום רבין אויפ'ס הויף פרייטאג ארום צוועלף א יונגער . איך טוא א קוק
הבדל לעבט נ דר בייקערט א גילקע . דר מאכט א פוסה . דר קנאקט א רעשטעניק . דער
לופט פון דר מקנה . דר האפט ארום א פאטשייקע ביי יענעם פון דר קעשינע . אונ דער
שנאט דעם אין דר נאז ! פעטש פליהן פון אלע ווישען . יונגע חסידים מליך פאלן ווי דא
האלישקיס . דא גמאים ביישען בערד . אונ מעכטשע (דר גמאי) שטייט דער וויר מושן
פנים צו דר זאפע אונ טשיפט דא פיש ! איך האב אויך געלייזט עטליכע פעטש מיט
קוקיס אונ האב ויך נאקאלש אריינגעהאפט אינים פארשטיביל . דארט ווי מעכטשע איז
געווען . ווארן פון דארט איז גוועזן שוין איין טהור צום רבין ! איך האב נאך נישט אוספערעט
רעכט אריין צו גיין איך ווייס נישט פון וואניט אונ פון ווס . פרייט א פאטש פון מעכטשען
צו מיר אז איך בין אנדער גפאקען אויך דר שטער . אונ ער האט ווייטער געשטייט דא פיש .
געוואקט האב איך אז מיט מעכטשען וועל איך נאר נישט אויספיהרען . ווארן ער איז דעם
רבינט ביימקענש . אונ אז ער וידעקט אמאד דעם רבין אלליין נישט אויס . מוז ער אויך
שווייגען ! א דא האב איך ויך קוים אויפגעהויבן אונ האב ויך צו געראטשקעוויט צו אים אונ
האב אים איינגעריקט א פולישען צווייגער . ווס איך האב נאך געהאט פנים דין ים שמירה
קלויפן . מעהר האב איך טאקי נישט געהאט א פרוטה ביי דר נשמה ער האט מיר נאך דר
לאנגט עטליכע סטראקיס אונ האט מיך אריין גלאזט צום רבין אין שטיבעל אריין . דארט
האב איך געטראפן דעם רבין ווישען נאר ווס ער האט אפגעטרינקען דא קאנע . דו רביצין
איז גשטאנן ביי דר טהור ווס גייט אין האקני אריין . מיכא ווס קען איך איך אפמאחקען
דא גדולות פנים רבין . א קאנוואר געלייגט אויפ'ס פאר . אז ביי מיינ טאטען האב איך
אונדא אונזם נישט געזען . אונ אפער ביים גרעסטן גביר . ביי א פולישען פריין אויך נישט .
א שטיהר איז געשטאנן . מיכא אויפ'ס האקני פון איך קיין מבין נישט . נאר דא פיס מיט
דא פארע טשים האב איך געזען אז ווי נעגן פון זילבר . אויפ'ס טיש איז געשטאנען א

וידענער

וילבערנער קאפעניק אונ א נאדען גלאז מיט א שאר . ביי דר וואנד א וילבערן צונופגלייגט
פעטש . מיט ואמשען פעחאונע פעטעוואנד . פון ווינע בנדים האט קען ויך נישט וואס צוא
שמעען . הברר גאד אונ זילבר . אז איך האב א קוק געטוהן אויך דער רביצין . האט מיר
געזען אזא בלישטש פאר דא אונ . נאך ערקער ווי פון מעכטשע פאטש . א האלד מיט
אדוואנסקי פעריל . אפער צוואנציג שניידר . א פארמאד פון ברילאנטן מיט א גרוסן
רובין אין מיטען אפער ווי א ווערטשין ניסער דא גרייס . היינט אוהרינג מיט פינגערק
מיט בראשען מיט בראשקעטן איז נאר אן א שיעור אונ אן איין ערד . א פוסער האט ווא
ארום גשטעקט . האב איך ארום געזען אויפ'ס שייכל אונ געשטעקט פעריל מיט ברילאנטען .
איך האב אב געהאפט דעם שלום ערנס פנים רבין אונ בין קום ארום ! . . .

א קוואטיר האב איך גהאט אין קלויז וויער א גוטע . איך בין געקומען אין קלויז
אריין פון איך שיעור וואדשעט גווארן פנים ליארים דר לופט ארום מיט א שר ראש אין
איין האנד . אונ מיט א שטיק באפעק אין דר אנדער . אונ שרייעט אין איין קול : גיב
מיר מיינ חלק שלישי ווער איך דר נאך גוט טרינקען : איינער לופט צום בראנגן שאפערקע
אונ איינען שטעקט ויך אויפ'ס נאך דר מלית מיט דר רביצין שר יד אפער דר גאנצער קלויז
איינער ויכט אונגענאן מיט א שפיצערדיגער פריסענער נאכמקע אונ קרינגט וויד ווא
גלאק . מיט דר רעכטער האנד האקט ער צו דס גרענער אן דעם שטענערד : אקעגן שטייט
איינער מיט פנים צו דר וואנד . דעם טרית איבערן קאפ . נאר סאמע געפן דא שטישקיס
דער קענט מען אונן טרית אז ער קיעט א רעטשאניביל . דר פאטשט אין דר וואנד דער
שאקערט ויך פאקאס . דר לאזט ביינעלד פון דער ליקע . אונ דר האפט אראפ פון
איינעם דעם ספאדעק אונ ווארפט אים ארום דורך דעם פענסטער . איינער שטעקט נאר
צווישן א רעדער אונ קניפט צינוף דא ציצית פון עטליכע טריתים . אונ א סאך יונגע
דייטש מיט בחורים דופן אים אהין אונ אהער אונ שאקלן מיט דא קעפ וויא טאבונסקי
פערד . אז ווי פערמישען ויך אויך דר קאנע . דס נאר אייך נישט קשה זיין מתגדים . וואס
מען איז עובר קריאת שמע . אונ אפילו אים פרייטאג ווערט מען ערשט פערשיג מיט
דעם האוינן נאך האלפן טאג . פערקערט דס איז טאקי נאר פרייטאג אונ פריה קפבור
שבת : אין דער וואכן דערט נאך לענגער . ביא איינער כח חסידים געקט מען אויך דען
קאצקער שטייג . קיין ווייך איז דר מענש נישט אקע טאג צו דר מינוט צו דאווינן . איך
האב ויך גשטעקט דאווינן . אפגעראונט . איינגעטון אפסל מים המארים : אין מיטען
דרין האב איך דר זעהן ווא דא טהור פנים רבין ויחידות קליינער שטעקט אפסעקע
אפען . איך האב ויך אהין אריין געהאפט . קליינער נאר נישט זעהן . איך מען אייך
שווערן אז א פולישען מרד'ס קאפניט איז אונדא נישט לענגער גווען פון דעם . א רינגע
וילבערני שטיל מיט א וילבערנעם שטענער מאסקווער ארבייט : דא ווענד פעהאנגען
מיט גאד אונ וויכער . א גרוסע שאפע ספרים איז אויך גשטאנן . איטליכעם ספר אין
א וילבערני ביד מיט גולדענע העקלעך אונ מיט גולדענע שונט . איך בין א פאקען
געווען ארום צו נעמן א ספר אונ אנקוקען אינגעווייניג . הערט וועט אום אייז אומקליס .

איר

אִיךָ וְיִי עֲפִינָען דָּס ספר : וְעֵינן אָפֶר דִּיא בִּלְעָטֶר צו גִּקְלֶעבט אַיִנס צום אָנְדֶרן וְיִיא אִיזֵן
וְיִיפִיר אִיךָ הָאב זיך גַּעמִישטעט . עס העלפט נישט עפֿים גלייך ווי מען האט עס ערשט
פֿינעס אַיִנבֿינדֶר נפֿראכט אִיךָ הָאב מיר גַעטראכט אפֿשר האט נאך דר רבי גראד אין דעם
ספר נישט אַרײַנגעקומט : דאס אִיךָ פֿרײַווען נעמֶן נאך א ספר . עס געקט נישט . א גר
דִּיא נאָנצע שאַפע ספרים הָאב אִיךָ כמעט אִיפֿר גענישטערט : ווער וואס עס איז אָנגעקֶנֶד
אָב צוואַרײַסן אַיִן בִּלְאט פֿינעס אָנְדֶרן א סאך בִּלְעָטֶר : נאך פֿין פֿאַרנט וְעֵינן נאך גאר
נישט אַיִנבֿינדֶרשטען ווי עס מַרעפט זיך אָפֿט בײַא א יודישען אַיִנבֿינדֶר . א דאָ הָאב אִיךָ
גַעוויסט . אַז דאס איז שוין א מופֿת פֿינעס דִּבֿין פֿרײַד וואָר נישט קֶנֶן אִין וײַנע ספרים
אַרײַן . ערשט גאר העט צילעצט . הָאב אִיךָ געפֿט א טאָנער . אִיךָ מײַא א קוק . דאָס
עפֿים א פֿינגעלע פֿאַפֿער . פֿעשריפֿען פֿין פֿיידע וײַטען א דאָ פֿין אִיךָ א פֿאַרען גוועזען
אַיפֿר צו לײַנען אונד הָאב דס מיר גוט אין קאפֿ אַרײַנגענומן . אַז איר ווילט . ווער אִיךָ
עס אִיךָ אִיפֿר געבן אונד פֿאַות : קײַן גרײַזען ווער אִיךָ חרירה נישט מאַכען . וואָרן אִיךָ דב
מורא צו זאָשטעפֿן מיטן דִּבֿין :

סדרה הנסיעה

ביום ג' פרשע ועסהנען התחיר נוסעת (ארום פאהרען .) רצוהן על העורם .
מפּוּ אַני נוסעת להבקר יבש (צום רינדאר) ר' מאַשקע טאַרפֿע : ובשם הוא נותן ר' ח'
פאמם ח' ר"כ . אַז אַני נותן לו בן עם זוגתיו ובשם דאָ . אַז אַני עושה מזנו תעל .
גם לראש כחתי רכוקה ממנו את המשתין פיה (דיא פֿישק) שר כתף למען שכיבה את
דעקריג שרי :

משם אַני נוסעת ראוהו הומן (פאשטשטאר) לרוקה ממנו את סיסו השכה דס גריע
פֿערד) כִּי צריך רי מעור . משם אַני נוסעתי רחוק הוא (ווייטער) דקפר סטוקערקע דעשות
קעמפֿיל להפֿיץ דשם . משם דק"ק קראָקאָדאָליווקע דקרוע (אוסרייטען) את הקהל בעבור
שכמה שנים שרחנו רי כתיב מגדות על רבע מאות (פֿער הונדערט) ר"כ לשנה וראש שדמנו
לי אפילו פֿראָגם שם אַני עושה מפֿדה ראחי היהודי טוב בעבור שלא ישקור את עצמו נער
זאָר זיך נישט דר וועגן) נסוע במקומותי גם את הסטאָנאָוואי דשם אורוק מן השבֿה ווער
אִיךָ אָרפֿאָ וואָרפֿן פֿינעס פֿענקל) ער כאַן סדרה הנסיעה :

אַז אַז געשטאָנען אִיךָ דער רעכטער וײַט . אונד אִיךָ דער דנקער איז שוין גאר גווען
אַנגעשריבֿן מיט אַיִן אָנְדֶרן האַנד בשעת מעשה דבֿ אִיךָ נישט געקענט פֿאַרן וועמים כתב דאָס
אַז . גאר נאך שבת דבֿ אִיךָ געקען ווי מענטשען דר גבאי שרייבֿט קוויטקע : הָאב אִיךָ שוין
פֿערשטאָנן אַז דס איז וײַן האַנד אונד וײַן דשון . וואָרן ער איז פֿאַמט גווען א ווידער בער
לשון קודש . א סימן אַז ער איז כל ימי גווען דעם דִּבֿיןס מדמד אונד אִיךָ ווירט מיר נאך
אַלץ נישט גלייבֿען קען אִיךָ אַיפֿשריבֿן דס דשון ווס מענטשען דס אָנגעשריבֿען אופֿים
דִּבֿיןס פֿינגעלע פֿאַפֿער :

סדר הקיחות שרי

עצר ר' מאַשקע טאַרפֿע צריח אַני דקאבל שניים ישישים ביחים (צוויי שאַק אייער)
וּדאָרשטעט :

וּדאָרשטעט אַדער חמע (פּוּשטער) ושניים ווארשטיקים כעס (קען) רענדיר אַדער אדמוני תחת
מבּח (אונטער געשלאָגען) עצר אונד חומן צרוח אַני דלוקח קובע אַדער סטטסיקס (אַיִן
היטעל צוקער) עס צפּור שלום (מיט אַנאָנצען פּוּשטער) דִּיא אַיִן קערפֿיר . עצל הבקש
יבש סטטקערנא בידהוי רוקחתי עשר אוותיים ושניים אַחוּל לך (צוויי האַרדיר) דס הייסט
צוויי הינדקעס א פֿנים מחמת א הינדקע מאַכט האַרדיר האַרדיר) ושלש עשרונים
שכוותין (דרייא צעהנדריג הינער) עד שניים צפורות ועצל פֿרוניתתע שרן מקאבל אַני
בשטיקה מהקשר שרה (פֿין אִיךָ קניפער) ח'י וחוויים פּוּלעט . ואצבעלע נא פֿינגערס
בק"ק קראָקאָדאָליווקע אַני קודע סמיתא ומחיים וועל אִיךָ לײַטען פֿון טודט אונד פֿון דעפֿיד
כִּי מענטשי אַני .

אַז אִיךָ הָאב דאָס אַלדִּיג אָפֿגעקײַנט בִּין אִיךָ עפֿים געפֿריפֿען שטעקן וויא אַפֿאר
טִימעקטער אִיךָ דבֿ פֿי מיר אַלײַן געטראכט . אַז ווי העקפט מיר דער אַיִנבֿינדֶרשטער אִיךָ
זאָר אִיךָ זוכה וײַן אָמאל צו אַזא מדרגה ווי מענטשען גאר עפֿים וויא דאָ האַרץ האַט מיר
געזאָגט . וואָרט אַביסער אִיךָ אַקעמין אַז אַצײט אִיךָ דבֿ וזך יאָקאָש דאָ אָנגעפֿאַרעט
אונד הָאב זיך שטיקערדייט אַרײַם געהאַפֿט קײַנער זאל נישט געהן אִיךָ טוה אָקוק אִיךָ
קלויז איז שוין נושט דאָ אָפֿים פֿין קײַן חסיד אִיךָ דבֿ פֿאַרד אָנגעקענט סרית אונד תפֿירין
אַיִן פֿין אַרײַם געזאָנען אופֿים הויף אִיךָ טוה אָקוק סאַמע בײַא דער טויר שטעקן
חסידים אָנגעשלאָגען וואָ אַהמאַרע אִיךָ בִּין אִיךָ צוגעאָנגען אִיךָ זעה מען : טהיילט
בידקיס . טירא אַיִדער אִיךָ הָאב זיך צוגעשלאָגען אַז מיר אָנגעקעמט מיט ווערים וואָרם
אִיךָ הָאב זיך נאך נישט געוואָסט ווי אַז מען דאַרף האַנדלען מיט דער דײַנעסט . גאר אִיךָ
דבֿ גאר געהאַט אַיִן אַנדער גליק . געבן מיר אַז געשטאָנען אַ חסיד מיט אַראָנגע פֿאַר
הענדִי וואָס ער האָט געקענט אונד אַפֿרייטאָג אפֿשר צוואַנגו בידקיס

דער ווייט מאַכט זיך ער האָט געהאַפֿט אַ בידקע אונד האָט זאָ געוואָלט אַרײַן לײַנען אָנגען
צו זיך אונד קעשינע אַרײַן . האַט ער גראָד געטראָפֿן צוואַ מיין קעשינע . אִיךָ דבֿ זיך
פֿאַרד אָנגעטראָגען אונד קלויז אַרײַן גאר הערט אַמעשה איר מיינט גאר דִּיא בילקע דבֿ אִיךָ
געפֿינען זיבֿיא מיר אַיִן קעשינע אָפֿער גאר דאָ שוויינט . נאך עפֿים ווײַטס אִיךָ וואָס
אַיִנבֿינדֶרן נאָדעל מעשיל מיט אַשטערקל קרעדן דס קען אִיךָ נאך ער הווס נישט ווײַסן צו האָט עס
דר חסיד אַז ווס געשלאָפֿט בײַ דר דײַנעס פֿינעס פּוּשטער אַרײַם בשעת ער האָט די בידקע געהאַפֿט
צו זיך האָט אַים אפֿשר אַלײַן געגעבן . צום אַיִנבֿינדֶר גודעכנישט קאָ שוין וײַן ווי עס וויר זיך
אַיִן אִיךָ דבֿ עס דערמאָט :

פֿאַר נאָכט האָט מען אָנגעהוּפֿען גרײַטען צום טיש אַיִן קלויז זאָרט איר זעהן וואָס
פֿאַר אַנאָלד אונד ווירבֿר מען האָט אַרײַנגעטראָגען אופֿין טיש זעקס אַיִן דרייסיג ווידענע
זיבֿיטער . דרייא רעהענדיגע פֿיז צעהן רעהענדיגע צוועלף גודקענע פֿעכיר . דריי זיבֿענע
שטיקער . עטליכע טײַן קעפֿיל אונד גאַפֿעל טהייערע קריסאָאָקענע קרעדענען . אונד נאך
פֿרים כּהור הים . היינט דאַרפֿט איר שוין פֿערשטעקן וויפֿיר אַיִן שטוב איז געפֿריפֿען וואָרן
מען האָט זיך פֿאַרט מורא . אַז עפֿים אַ חסיד זאל נישט אָפֿטראָנען אַרײַכטער

דער עולם קען אפגעראטן און מען האט אנגעהויבן ווארטען אופן רבין. ער זאל אריין
קומען צום קידוש מען האט אפילו נישט פיל געווארט: ווייס איך דאָרטען אַקעגן א פֿינע
זעקס שעה. דער ווייל זענען געוועזן רעדליך און האבען געפאלאקעט צווישען זיך דיא
דערין פון ארץ ישראל באקערען. פון דיא רוטקע יודליך און דיא רעדן פון אלעקסער דם
בער שמים. דיא פֿינים רעבינים קאדע פֿערד. דיא פֿינים קאראפֿירער אחרונ. א טהייל
דערין נאר פון פֿינע חלומות: א טהייר פֿינים רעבינים שטיף טאקטער נאר אין צווינקע
אין געזען אַנאָן רעדיל און האבען זיך וואָנשענע פֿערטיפט אין חקירה איך האב זיך און
פאנאלינקע צו גערקט און האב אפֿגעשטעלט מור אין אויִהרען. וויא אַקסן אין סטעם
אז ניי דער דערין אַנאָן. מירא הערט זשע אום איהר מענט איך לאַקען ביז מאַרגען.
איך זאג אייך פֿאָרט אז אונזע פֿהיקאָאפֿין וויא צווישען חסידים געפֿינען זיך קריגט מען
טאקי נישט אין דער גאנצער וועלט איך מוז אייך טאקי אפֿשרייבען אַלס וייערע חקירות:
פֿדי איר זאקט דאס אַנאָרעקע מאַר נישט ראָבין פון פֿוילישע חסידים. אַחוץ דעם: וויר
איך טאקע פֿשוט אז דער פֿראַסטער עולם זאג און וויסן וואס הייסט א טעקעגראַף איין
איינענבאָרן. אַלופֿט פֿאָקאן. וכדומה פון דיא היינטיגע חכמות. וואס קינגער קען
זיי נישט געבן צו פֿרשטעקן אזוי ריין. אזו קלאַר ווי אונזער פֿוילישע חסידים. דער
אַנהייב איז געווען אַ שמים צו קען אַשכּענע (אשדים ווייב) דאָסען א צוויילונג. דערפֿין איז
מען אַרומגעקומען אופן רבינים הינער פֿרעט. אזו לאנג ביז מען איז אַרויף אופן טעקעגראַף
הערט אום ווער איך אייך דר צעהלן:

דער חסידווער מעדעגראַף!

פֿשיטא! רופֿט זיך אן א חסיד. פֿשיטא! אונדא ווייסט דיא אסאך זאכען! גלייב
מיר טפֿיש. אז אלע חכמות חיצונית זענען נאר פון דער סטרא אַחרא: אזו איז דער
טעלעגראַף און עס איז מער נישט דא אפֿה פון דר קליפה וואס איז זיך מחגבר בענוותיני
הרבים. און דר יוד ווס קען שולט זיין און דם רוח הטמאָה. קען ער אונדא מבטל זיין
דיא אלע חכמות אין אַרבע! עט ביסט אַשויִש. רופֿט זיך אן אַרין ינדעקע פון דר נישט.
אַמֿת טאקי אַקליפה איז דם. מען קען נאר אנדערש נישט רעדען. נאר עס איז אַפֿר נישט
אזו גרינג מבטל צו זיין וויא דו מיינסט קארג קען זיך שרמה המלך געמישטעט אַיִדער ער
הט גחאפֿט דם אַשכּרא: קארג האט זיך רי נחמן פֿראַסקעווער געפֿראַנט אַקעגן דער
קליפה פון רוישקיס. און דיא דם אים פֿאָרט גובר געווען! דאס איז שוין איין אַלטר פֿרד.
אז דיא קליפה קען אין זיך אַזא פֿות וויא דיא קדושה. דען טעלעגראַף קען מען נאר
פֿשוט פֿרשטעקן. דא יאה דר רבי. אז אַחֿסיד ריהרט נאר אן בייא דער קריאָקע פֿין
זיין טהיר. ווייסט ער שוין וואס מיט דם חסיד האט זיך אַפֿער געטוהן זינט ער איז
גפֿאָרן. און ווס מיט איהם וועט זיין ביז אין טוט! נא דר טעלעגראַף איז אַפֿאָזא מין קריפהֿים
אז מען ריהרט איהם אן ווייסט שוין יענער ווס מיט דם טהוט זיך ווייל יענער איז און אַחלס פון
דר קליפה! נא: ווס האָט מען דא נישט ווס צו פֿערשטעקן: דר רעדט שוין נאר ווי אַ מקאָלניק
רופֿט

רופֿט זיך אַ עפֿים איין אַוים געווינקט פֿענימיל מיט אַ שייטער בעדערעקע פֿאר שטייט
אַליין. האט דאס עפֿים אַ כּמל וואס דא זאגסט. זאָל עס אַנדערש זיין אז דער
טעלעגראַף איז גרייך צום רבין. ווארט זיך בראַכט פֿינים רבינים קלאַסעקע ביז צו דער
שטייט. אויך שטיין סטאפֿעס מיט דראַטען. הערסט דיא. האט אַ חאפֿ נאָטן עפֿים אַ
ווינד חסידים מיט שפֿאַצֿיִדיגע פֿינגערליך. הערסט דיא. אַט דאס מיינט מען זיך טאקי
אז דא קליפה מוז האַבען אן עפֿים איין אַהיה יאָנהאָלעטעניש) און דו קדושה דארף קיין
שום אַחוזה נישט האַבען. דיא האַסט שוין פֿאר געסן וויפֿי דער רבי האט גהאט צו טהון
מיטן דיבוק וואס ער איז אַרין און דער שאַדעוונקער יודע אַרין. וויפֿיל דער רבי האט
אים אַרץ געשריגען: אַרויס פֿון דאָנש. און האט אים בלוואָרען אַפֿשר מיט חֿק שמות
און ער האט אַרץ געפֿערט בזה השּׁוֹן: רבי טיט מיט מיר ווס איר ווירט. פון דר יודע
וועל איך נישט אַרויס. ווארין פֿיר מלאכי הבלה שטיין אונטער מיר און ווארטען און דער
מינט וואס איך ווער אַרויס. זיין זאָלען מיר פֿערוואַרפֿען און כּה חקע: נא זעקסט דא
שוין וויא דא קליפה מוז האַבן איין אן שפֿאַרעניש אן עפֿים. דאָרפֿער קען מען געשטעלט
דיא סטאפֿעס מיטן דראַט. פֿדי דא קליפה זאל האַבען אַ קיום. והרואה. איך האב
אַליין געהערט דער ציילען. אז עס האט זיך אַמאָר אַפֿער גערעסען אַ דראַט (מן הסתם
איז דאס געווען אַ קיק פֿינים רבין) האט פֿאָר דיא קליפה קיין שרופֿה נישט גהאט ביז מען
הט געמוזט נאך אַמאָר פֿר קנפֿען: איי שוטים שוטים. האט זיך אן גערופֿען אַ פֿטאָגער
חסיד מיט אַ געשוואַרענער נאָז. עס איז נאר אַ פֿשוטער ענין. דיא גאנצע זאך דר פֿון
איז נאר אַ דרך הטבע. אז מען טהוט דא אַ טרעסעל מיטן דראַט. טהוט ער זיך ממילא
דאָרט אויף אַ טרעסעל. און אזו ווערד מען גוואָר וואס עס טהוט זיך און עק וועלט:
נישטער וואס האב איך מיט אייך צו רעדן. אַט געמט דאס פֿראַסטע תּהלימיר. וועט איר
דאָרט געפֿינען דעם גאנצען טעקעגראַף. וויא אזו זאגט ער דאָרט. (אנשור) והיה כּעץ
שחול ער פֿלגי מים אשר פֿרוי יתן בעתו ועלהו לא יבול וכך אשר יעשה יצליח. אַ דא
ליגט דער גאנצער טעלעגראַף. נאך אַמאָר. והיה. ער איז געוועזען. עס הייסט. דער
טעלעגראַף. כּעץ שחול. וויא סטאפֿעס מיט שייטער. ער פֿרגי מים. וואס גייט האַלפֿ
אין וואַסער. פֿינים לשון: פֿלגא עלי ופֿלגא ערך: אשר פֿרוי: וואס זיינע פֿירות: עס
הייסט זיינע פֿרועף: יתן בעתו: נישט ער מיט זיין פֿען (פון לשון עט) ועלהו: און זיין יאָך
(פון עור) דא יבול: ווערט נישט מיעד: נאר חסיד קראַכט ער: וכך אשר יעשה און אַלע
מאכען עס: יצליח: מיט גלעזעקע. (פון צדוּחית) עס הייסט נישט דווקא מיט דא ווייסע
שיטערליך: נאר מען מאַכט שוין היינט גלעזעקע אויף: נא: היינט ווס שפֿאַרט איר זיך דא
אַפֿער אַזא טיפֿשות: אזו איז דער טעלעגראַף און אזו איז דער איינען פֿאָרד (פֿאָקן) און
אזו זענען אַלע זייערע חכמות: וואס איז: עס שטייט דען נישט און שיר השִׁירים: לא. סוסתי
ברכּבי פֿרעה. אזו און פֿרעהס קאָרעט איז קיין פֿעהר נישט געווען: אי וויא אזו איז זי גלפֿן.
א דאס זאגט ער טאקי ווייטער: נרדי נתן ריחו: נרדי מיינט מע קולען. וואס דאס האט
גינגען זיין רויך. און אין איין פֿינט אַז מען גפֿאָרען פֿון: אַרוֹר חמור: ביז: ען גדי:

אם האט דא דיר דעם גאנצען איינען באנד. אזוי ווייזענדיג איז **דר רבי** אריין גקומען און קרויז און האט זיך גשטעלט צום קידוש. דא ווייפער זענען אויך אריין געגאנגען צום קידוש: בהאנגען מיט פעריר און ברילאנגען און געקליידעט נאך דעם לעצטן זשורנאל. אז איך וואלט און מיין לעבן נישט געזאגט אז דעם זענען יודישע קינדער. נאך קידוש האט זיך דר רבי געזעט פראווען דעם טיש. דא וון מיט דא איידעמס ארים אים. נאך ווי דו ווירדע מקורבים: נאך וויא דו פערטע ארענדארים: נאך ווי דא אקטע מקברים. און אלע חסידים זענען גשטאנען אויף דא פערק און געקראכען איפער דו קעמ איינליכער מיט זיין ביידע און און דר האנד: און אלע האבען זיך שוין ארים געזעט: אז ערשט אריין גקומען **מעכטשע דער גבאי**: און אזוי אויף אופן מיט: און האט אן געוויסען מיט. ריא ערשער: צום ערשטן האט ער זיך צו געשטעלט עפס צו ארפיר פון אקריין שטעטל. ער האט וואלט דאס רבי זאך ויך אראפ רוקען: אויף זיין אורט זאך זיך זענען דער סטוקעקער ארענדאר: דעם רבי האט זיך אפער געהייר. נגליסט אפ טרעטן. ווארין זיין אורט איז געווען דא זענטע האנד פיגים רבין: א דא האט זיך עס מעכטשע צעשריגען אויף אים **אראפ שייגען** איינער. א רוח און ריין ט. ט. אריין: תרבות ווייסט דו גאר נישט. הא. אזא ארבע עוות פיגים האט זיך גאר פערנעלשוועט איין אורט און וויר נישט אפ טרעטן. און דר חאראכע בוסט דא קראנט צו וויסען. **הא** אזוי האט ער אים אן גענומען גיב'ה ביים קאנגען פערדעקע. און האט אים געגעבן א שטיינער פיגים מיט אוועק אז ער האט זיך צעבראכען ריק און לענד דר רבי האט גשווענען מן הסתם האט דר רבי פארשט אפ קומען פאר א חתא ווי קען מען ארעירש זאגן הא. אזוי האט מעכטשע ארים געמאכט איפער דעם טיש און האט געמאכט ווייט דעם עולם. דעם אהער דעם אהין: דעם און טאטען דעם אפאשט: און דעם גאר וואן פיגים אונטערען טיש איינער האט בשום אופן נישט גוואלט אפיר גיין. האט ער אים אראפ גערשען דאס שטריימיר און האט עס ארום גווארפען דורך דעם פערנסער. ער איז גאר אראפ פיגים טיש איז מענדיר דר גבאי. ארום מוט דא פים און מיט דא אייגענע פערשט מיט דא אייגענע קינדעס גאר מיט אנדערע דיבורים: ער האט גאר גישריגען און איין קור: שיקים א רוח אין איינער ט. . . וואס שטיפט איר דעם רבין דער רבי האט אריין גישטעקט דעם נאפער אינים פארומיסעק מיט און האט זיך עפס גיפאכטע אקענין אפערטיר שעה. און אלע מקורבים האבען אום געסאלשט דא אויגען: אז דער רבי וועט גאר ארום נעמן דא האנד זאקין וויא א חאפ פון שריים. סיני חסידמדיק האבען אן גיהוען. קלעטערין איפער דעם עולם: דער האט זיך גישטעלט און געגעסן פלייצע דר אופן קרייז: איינער האט זיך גאר מיטלע געוועזען און איז אריין מיט ביידע פוס צום אנדערען און דא קעשיגעט אריין און האט אים אפ גריסען צווייא פאסעס ושיפצע ביז אראפ איך האב אלע דא גאנצע צייט גיקוקט אופן רבין און האב אלע גיזעהן ווי עס גליסט זיך אים נישט ארום נעמען דא האנד פון דא פיש: חקענין ער איז זיך מער נישט וויא א מעגל ער וויר געבוך און עסען ווייטער האב איך פערקערט וויא פאר טונקט גאר קולישט און פראנסן. וואס ער מיינט דער מיט ווייט איך נישט: בקיצור ער האט שוין דא האנד ארום גענומען מיין חברה ווי דא הייטערס

הייטערקען אריין און פארומיסק איך זאג אייך ביי מיינע הייליגע נאנטות אז מווייטעס ווערן זיך אזוי נישט צו האפען צו איין אומנסטיג פאס פראנסן. מען האט גיזעקט דא ווייטעס פון דעם ווס מען האט אום געווישט דען פארומיסק מען האט אום גישמירט דו קאפאנטים דו שטריימדיק און זיך גמאכט ווי דו רחלית: אזוי איז געווען ביי דער יאך ביים פרייט און ביים צימקס. נך אלעמין האט דר רבי פאר גראנט און פאר גיזיזט דו אונז און האט אן גיהוען וועגען און זיך א גיגנדיל און דר צו זאגען תורה איך האב זיך שוין פארייא מוסר נפש געווען און אריפער איפער ארו קעפ איך זאך הערן דו תורה. גאר זאגען זאג איך אייך אז עס איז אקסדירג פרא געווען אפי תורה הערען. דער. אן הייב איז געווען אזוי:

א יוד דאך וויסען אז דר גאנצער ענין דר פין. הייסט דו גנצו זאך פיגים יודען איז גאר מען זאל זיך אום טון פון תאות הגשמית (קערפערליכע ליידענשאפטען) מפר וכל און מען זאל מער נישט וויסען גאר עבודות הבורא (גאטס דינסט). גאר איידר מען קומט צו אזא מדרגה מוז מען זיך פריער משפיר זיין בתכרית השפחות אז מען זאך וויסען ביי זיך אז מען איז טאקי ממש א גאר נישט. ווארין דר גאנצער ענין דר פין איז זיך טאקי גאר נישט. נמצא אז א יוד דאך זיך אזו אראפ ווארפען אז ער זאל גאר אלען נישט פירן ווס ער איז וורין ווי פאלד ער ווייסט אקריין אז ער איז איין ענין. קומט ער זיך ווירד צו בחינת גאון. דארום זאגט זיך דר פאק ופגישו ושמה רעימה. ופגישו. זיין קייפס ווייב עס הייסט דו פאלשע ענינות. ושמה. ווס איר נאמען איז ראו מה. זעהט אז איך פין גאר נישט בחינת מה עס הייסט ער שרייעט אום איינליכער זאך וויסען. אז ער איז איין ענין ביי זיך. ואלד לו את טבח. א דס מאכט גיבורין דעם יצהר ווס ער קולעט דא נשמה אדס ווייזען דא נעמן פון דו שבטים: ראובן שמעון לוי יהודה ווארין אזוי ווי עס איז דא דו נעמן פון דו שבטים און דר קדושה. אזוי זענען זיי דא אין דר קליפה א דס מיינט מען. ראו בן. זעהט אז איך פין א ויהן. שמעון. הערשט אז איך פין א גאר נישט. דו ער איז זיך מתחבר מיט ערליכע יודען פון לשון: גויה. פערשטען. פדי יהודה פרי מען זאל אים לובין אומעטום אז ער איז א גרוסער ענין. איין עובר השם אין צום אמת איז זיך אזא עבודה גאר פגוד (אומוויידיג) ווארין א יוד דאך וויסן. אז ווס מער ער דערניט ווס מער ער דאווינט. האט ער נאך גאר נישט אן גיהוען צו לערנען צו דאווינען און וויא פאלד עס ווייזט זיך אים אום אז ער האט שוין גיראוינט ער האט שוין גערניט גאט און ער האט נאך א הנאה דער פון דער יוד פערקנט אויף זיך הצרות: א דס מיינט מען. וילד חנה: נכח וועמען עס ווייזט זיך אום אז ער נישט ארו מאד העכער אין עבודות הבורא. חנה. פערקנט און זיך גרום צארין פון גאט. דריפער זאגט דער פאק: דוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך. דוד. מיינט מען דו נשמה ווען דו נשמה חורט אפער איר תורה. און תפדה פארין. אבימלך. דס הייסט פראגאט. ויגרשו ויך. דאך זי פרי שרייפען דעם ויך עס הייסט זי זאל נישט מיינען אז זי נישט אלע מאד העכער צו גאט. ווארען א יוד דאך וויסען: אז דו גנצע תפדה איז נישט פין וויינעט וועגען עס הייסט דס ווס מען פערט

ווארט דינערד אז גיין פולן קלינגט דר מיט ואל איך גאר קיין גוטס ניש דערין און מיי קליין
היינט קענט איר פערשטענדן וויס פרא מין קונד דס איז :

נישטער וויס דס און צו רעדן וועגן דס קונד ער האט שוין גענוג דעקלערט און מיר
הקוצא ווארט איך פערקומט האפש א פערטיל פון דעם וויס וועגן דעקלערט און ווארט
איך שוין פערשטענדט פערטיל די נייע מאדעל אריסטאקראטען ווי וועגן מיר ענטווערן יא איהר
זענט טאקע ווער אפיינער מענטש . גאר ווי קענט איר טויגן צו אגעשטעט אז איר שרייבט
גאר אין די צייטונג אפנים אז אנאנעטען שרייבער איז עפנים אזא וועג . אז מען
טאר איהם גאר צו קיין שום געשעפט נישט צו לעזן פרא וויס דס איז . וויס איך אריין
נישט . עס קען אפשר זיין . מהמט אנאנעטען שרייבער קען בעשרייבען ווי מען נאכט אפ
דעם טשוימאק פון דער וואלקע פרא דעם אנדערן איז ווידער גלייכער ער וואר האלטען אזא
דינער וויס וואר אנשטרייבען אין פון צו צו דערעל וואן האציא קונארטע וויס קיינער וועט
אונדא נישט טרעפן ווי דס מאכט . גאר דר בער . אז ער וועט אקוק שוין וועט ער פאר
וויסען אז דאס מאכט צו צוועקענט (שבת צו נאכט) האט ער געגעבן דס ערד אינאן
א האלבע קונארט פראנץ ווארין דער פער בית אליון איז שוין כאטש געוואקסט מיט אזא מין
כרב נאך פון וויס טאשען ער :

אקצור איך האב דר דעכט שבת אין דר פריה מיינע חסידים האפן אנגעהויבן פראוויין
גלות מיט מקוואות . דר טאג איז אוועקגעקומען דר מוש וויס דר נעכטיגער און דר נאכט
מיט דס קונדע און דא קאדעט פיש צום שול שטודת האט מען זיך אזא מנהג געווען ווי
פרייטאג צו נאכט . די תורה פטאג ווער שטייט דא פונקטער תורה פטאג בני חכרא
אין גאר נישט נאכגעוואקען וואר פערקעט דס מנהג : און די פיינער פיינים מלכה פארשט .
פערקאנען נישט די היינטגע אריסטאקראטען איך וויס שוין נישט וואס מען קען זיך פערקעט
ווינשען אין גן עדן . ווי אשבת ביים רעבין :

פון קינדר ווערין דייט

פון דייט דראבוס . מיט דער צייט .

א כלל עס איז אזא אונזעק געאנען דריי פערשיר יאר . איך בין היבש פערקאנט
גיווארין מיטם רבינים בני בית און מיט דא גבאים . מען האט שוין מיט מיר אויסגעפירט
קליינע שריחות אפשיינער אזא וואל געקן צו די סי . . דער חסידים און קלויז אריין אין
שעקטען ווער רבין אין טאשען אריין : צו איך וואל נאכגעקן פנאכט דס געשטודירטען רב
און וואר אים אינגען ארים אפשיינען אשטאקער פארע פנים סעקדיש . צו טאקע פשוט אום
פאשטען פאנאכט אפגעהער פון דער שולע . דורך דא שריחות האט מיר שוין דער רבי
אליין און אביסער דעקענט און פערקעט שוין צו מיר אשטייכל מהון מאדא פא מאלא בין
איך געווארן אשטוקי סהער ביים רעבין אין שמוכ . און מען פלעגט זיך שוין פאר מיר
גייט היסטען מיט קיין סודות :

היינט

היינט האט געוואקסט טאקע און דר שטאט ווי דר רבי עפנים איינער ר . א . מעקע וויס
האט און געפראוויט ביסקענעוויס פרויזנט מיט קוויטלדא און פלעגט אונזער וויילעכט ארום
ווינען א טופליר א דא פלעג איך עס פירטן ספרדאטקס פון דעם ר . א . מעקע צום רבין
און בין אזא חשוד גווארן ביים רבין . פון איך בין שוין טאקע גווארן א שטיק בן בית ביי
אום . איך פלעג אים שוין צושטעלן דא פאנאכט צום פנעט . אריינרופען דא רעפצין
ווען ער האט סענדארפט אויסקערן דא קוויטלדא און בין בית הכבוד אריין . אזא און דער
נאכט נאך דעם פראווען און נאך כדומה אוינע זאכען :

פראש און דאס גרויז געהא . געהאט עס מיט אלעמין דארפן וואר גאר יאזין צוויי
ווייבער מיט זעקס קונדערלעך צום רבינס טיש גבאי און טשעפן וואר גאר צו איהם : דא
שרייפט ער אזא איהר מאן און דא שרייפט ער אזא איהרער . און דאס היימישע ווייב .
וואס ער האט היע גענומען האט וואר אים אריינגעפאדאנטעט און דער פארד און שרייפט
אין קול גט מיר . א רוח און דוין ט . ט . אריין דא אדער היימיש . דא מיינסט
איך וועל נישט אום זאנען דער רביצין וואל מאריך ימים זיין . אז דא האט בייא איהר
גנגיט א ויפערדן נאדער טעשיל מיט א שנידל קרעלן און האט זייא מיר געפראכט דוין
טריפה גרויז . וואס דא האט עס בייא מיר ארום גענאכט אז דעם פונעם : ווייטער
וואלט איך עס פארד אפגעגעבן דער רביצין . . נאכעס וואלט דא מיר געבן גט . ווארין
איך ווער נאך אום זאנען פון דא ויפערדען עין החיים . . וואס דא האט געמיינט דער
מיט . ווייט איך נישט גאר דאס געקען איה . אז צוריק מיט א האלפ יאהר האט מען צווא
גענאכט א דא ויפערדען עין החיים פנים רבינס ספר תורה און קלויז . א כלל ער אזא
מיט דא צוויי ווייבער אונזעק געפארן און איך בין און זיין ארט געווארן טיש גבאי ביים
רבין און א גיטער א מוז דינער שעה האב איך אן געהויבען פראוויין דעם רבינס טיש און
פון אזא גאנצן מערה למערה . פון גאט האט געהאדען מעכטישע איז געשטאנען פלייזם
פון א דער שרעק :

עס איז אפילו נישט פרא צו דער צייטען פון וויס פאר א שרעק . ווייט איך דאכט :
עפנים איז געווען איינע ווייבער און שטאט . וואס איר מאן איז געפארען צו איין אנדערן
רבין און מעכטישע ערד האט זיך אפער גלייגט און דער לענג און אין דער פרייט ער וואר
זיא ברוקא מאכען פרא דעם רביינס חסידה : נא : נא : ער האט זיך גענומען צו איהר בין דר
מאן האט אים געהאפט מיט איהר סאמע אים מוצאי ירכ פאנאכט און פאר גרום שרעק
פון דא פערט מיט דא קולאקס איז ער געפיר געשטארבן הוישענה רבה און דער פריה .
זעהר מיט אשטוקען שטונדאר געוואקסט האט ער א מינוט פארין טויש : איך גייא פון דר וועלט
גאר ווא וועט שוין בלייבען דעם רבינס א חסידה ! און מיט דא רייד איז אים דא פלשטה
גשמה אום גאנצען . דר רבי איז אפילו נאך גאנצען נאך זיין מנהג און האט איהם מיט
געגעבען א שטידע צוקאפנים . און ביים טיש האט ער געקעט פון איהם א פאך און האט
גאנצט פון הלשון : א ווא ! א ווא ! איין עבירה אזא וואר שמים גאר איך בין בטה און
ער וועט זיך אום דעקען פנים מקדא דומה . ווארין ער איז טאקע געווען איין אסטער

אז נעבד א צייט ווער נישט געווענד . דער צו האט ווא נישט קיין זכרים נאר גארע מיידלעך
אונזער וויר ווערד נישט א פן זכר . אדער יאר פלעגט אונז טאק דער רבי מבטח ויין
אונז צו זאגן געדענק פערד . נאר מן הסתם האט דער פאטשטאר ווער ווייט פונם גווען
אין דער נשמה . אז ער האט נישט געקענט מקבל ויין דעם רבינס פרכות . דאס אז שוין
אבער צוויין געקומען אין אזא דרך הטבע . אז ערדער האט שוין גוועסט : א דר פאטשטאר
פועקט גאר נישט . דאך פאקרט ער פארט צום רבין . מיכא ביי אונזערע הסידים אין דס
קיין חרדש נישט גוועזן . אדרבה : דא . האבען וויא גאנגט . נעקט מען ערשט ארויס
דיא גרוזות פינים רבין : אז ער שרעפט צו צו זיך אלע נשמות אפילו נאר דוא גרעכסטע .
האטש וויא זענען פון אונז קיין מאל נישט מקבל טובה . גאר בייא דא מתנגדים אונז ביי
דיא דייטשען אז דאס יא א גרויס חרדש גוועזן . נישט איין מאך פלעגן וי אונז ווערן
אפ פירן דער פון . נאר ער האט אלץ נישט גהערט אונז אזא פאסו ווייטער גפארען . וונס
מאך : מיט דער צייט האט ער גאר אן גהויבען פארן פינה זעקס מאך אין יאר . א יא
א חרדש : הא : נא אדרבא . פאקט זשע אויך דעם שכל ונס קען דאס ויין . נישטער
וואס נאל איך דא מיט אייך דייטשען א סאך דערין . איך ווייס . אז אור וועט אונדא
גיס פאלען אויך אזא איידעקע המצאה . ונס אונזערע א מינדסטער חסיד קען פארען :
אפילו אזא קליינע נשמה וויא דער פאטשטאר . ווארין ווי האט אור גאר דעם פירן . ונס
א מינדסטער חסיד האט אפילו צווישן טאג אונז נאכט . א מער גלייכער ווער אויך אייך
אונז זאגן דעם סוד פון אונז פאטשטאר . וועט אור אויך וויסען . אז דעם רבינס קעות
אפילו זענען אויך גאלע טובות . פשוט אז פשוט : ביים רבין אזא גוועזן א מיידעל פון
א יאר דרייצען . צוועלף : דער רבינס א פלימעניצע . ווער א שוין מיידער : ווי עס
מאכט זיך אמאך אויך דעכעס . נא . איך דארף אייך נאך א סאך געפין צו פר שטיין
דער פאטשטאר האט מן הסתם פאר שטאנען ונס ער טוהט . דערפין ויין ווייב אז געפיר
נישט געווענד אונז א בוכרון וויל ער נאך אויך . נא איז זיך דאס א פשער טאפ מוט א
זשען לעפיל . דער פאטשטאר האט מוט אור סודות גהאט זעקס יאר פסטר . נאר ונס
מאכט עס אונז . איך האב פון דעם ווער נישט גוויסט וונס איך בין גבאי גווארען . איי .
גיאם איך האב גשוועגן . מן הסתם נישט אונזיסט . אונזער פאטשטאר האט געקענט נישט
געזאגן פאר שווייגען . א פכר . דאס גשעפט אזא וואו געגען . ביז ווא אזא אופן אכצטון
יאר . דאס איך שוין זאגן וויא דא דייטשען : מחילה שוואנגער גווארע . אונז אפער
טאק נאך מוט א פן זכר . דס האט גרייט א חרשים פינה . פון דא רביצין אזא גוואר
גווארען . ווא האט אפילו הווער גוועזן דעמאקט דעם עלטערין וון איינען . ונס ער איז
שוין פמט גוועזן א פאלגע גושער יוד : נאר איך האב גוויסט אז דס אזא פונם פטשטאר
דרייצען האט אפער חוץ דוא יסורים גהאט נאך אנדערע . וואס איז . אז דער פטשטאר
איז דאס ערשט מאך געקומען צום רבין . האט ער ויין ווייב אויך גפארט מיט זיך . אונז
אונזער רביצין זאל מאריך ימים ויין האט קיין עין הרע ווער גרויסע אויגען . אור מיניט
טאק פשוט גור טע . היפשע : חקירה ונס . אדרבה . ווא האט נאר דווקא גהאט ווער
קליינע

קליינע קאזאמוסקסקי קיסאקי אייגעלעך . ווארין דער פאטשטאר זיך דער אקטער
נאך . פלעגט אויך איר זאגען נאך מיידער ווייס . אז וואס אלע לעכטיגע . אזוינע
דיינע אויגען . וואס וי קענין נאר נישט קענען אויך קיין מאנספירדס פנים : נאר ווייל ווא
נעמט זיך אלץ אן מיט א סאך מאנספירען . וואס פארען צוא אים בשטענדיג מיט פרוינות
איבער דס ווערן וי אדע מאך קענער . פרי די קליפה זאל רב קיין שרטה נישט האבען
איבער איר . נא פאר שטייט איר שוין ונס איך מיין . ווא האט גהאט ווער גרונטע ווייטע
אונזען אויך מקנא צו ויין . האט ווא פאלד דר זעהן אויך דער פאטשטארקע א פראש מיט
אפאר אויזערע ונס האבן גקאסט ביז פיר טווענד קענדליך . א דס איז איר באקד ווי
א דיער אונז הארץ אריין . אונז פון דעמאקט אן איז איר . דא פראש מיט דא אויזערע
פינים מול נישט ארום געזאגען א מינוט . הפלד ווא איז גוועזן פערשט דא נשמה אונזען צו
נעפן . אפ דא פראש מיט דו אויזערע צו בעקומען . היינט מאלט אייך . אז איך ווייס
דא פון אלע זאכען . נא דארף איך נאך מער געקעננהייט אונז צו פירן דורך דר רביצין
מיין פלאן . הא . ווי פר שטייט איר :

איך האב אזא פיסלעך ווייס געפין אן צו הערן דר רביצין אז איך ווייס ווי אזא ווא
פלעגט נאך דער פראש מיט דא אויזערע : אונז אז איך האב איין עצה ווי ארימער זי קען
זא פקומען . מיין רביצין האט זיך אן גהאפט מיט הענד איז מיט פיס . אונז מאכט צו מיר
בוה הלשון . דער אויס פרויעס . פסימקט דא מיר דא פראש מיט דא אויזערע
ווער איך דך אזא אויך הייבען ביי מיין אלטען : אזאן דיר וועט ער פמט נישט טהון
פון האבן אהין . איך ווער דיר נישט פאר געסין ווייל איך ווער רעבין : ווא אזא דו וועסט
זא פקומען . אבי איך ווער זא האבען : ווא הייסט רעביצין : האב איך גוט נאך אמאד
גנבנין וועל איך זיך נישט גיין אונז דעם פאטשטארס קאסען ארויס : אונז אונזער
שימען גנבנין וועל איך אפער אויך נישט : נא ונס זשע זאגט איר דא : שטאטש זאגט דא
רביצין . דא זאגסט זיך אלליין אז דא האסט איין עצה דער צו . נא . ונס פר איין עצה
קען דא ויין חוץ גנבנין . אונז ווען אפילו יא : האב איך גוט : ווא אזא וועט איר זא
טראגען אויך זיך פר מענשין . עט : מאכט די רביצין מיט א חטעווידיגען שטייכער האט
ציערונג נעמט מען אונז מען אפייט עס גאנץ פון אייך אונז דער נאך האטש : תיק פייגען
ארום שטערליך : גיין רביצין : האב איך גענפערט מיט אראפ גיכאזשע אויגען : איך האב
דך צו אזא עצה ונס מען וועט נאר דר צו פר שפארען גנבנין אונז דר פאטשטאר וועט
עס נאך אלליין פלעגן אייך אין דא הענד אלליין : פאר שטייט איר שוין : מיין רעביצין
האט זיך צעפלאמט פאר גרויס שמחה אונז מאכט אזא צוא מיר מיט חניפה אונז מיט
גיגערקייט : זאג זשע מיר פרויעס געביר וויא ארום קענסט דא דאס אונז פירען : ווארין
איך האב שוין קיין צייט נישט צו ווארטען איך ווער אייך זאגען רביצין : נאר בתנאי איהר
זאלט נישט ווערן זייקענין פר מיר קיין שום זאך : ווארין איך ווייס פכיון אדרנג אונז זיך
וועט איר נאך קאלע מאכען . צא רביצין איר וועט לייקענען אז אייזער שיינערע דא
פרימעניצע איז שוין העט העט דער בייא האב איך א ווייז גיפן מוט פירדע הענד
אופן

בשעת נעפידער דא איך דר מאכט. דא פראש מיט דא אורונג און מיר האבען
 גנואפט דעם פאטשטאר און און אונזע צום רבין. אים האבן מיר אן גטון דאס היט און
 מיר האבען אים און ארין גפירט צום רבין. בקיצור ביו ונטאג האט דא גאנצע שטאט
 גרושט מיט דר מעשה. און יעדער האט גנואפט און דער אפיציר האט און איין וועגס צוא
 גנגבט דס צידונג און. און טאקי ונטאג האט ער און גגעבן אנט. און דא איז געפן טוט
 קראנק אונזע גפארן אהיים:

דער פאטשטאר ווארט אפילו נישט צוא גרושער פארען. גווען זיך צו גטון צוא ליב
 דעם רבין. נאר ער האט אפיר נישט גמיינט דא הנדה נאר דא קנידלך ער האט ארום
 גקוקט און שיינדעלעך דר רביצנים... מיקא ווי פר שטייט איר נישט פיר גטראכט און נישט
 גמאכט. איך האב פארד פאר גשלאגן דעם רבין ווען דעם נייאם שידוך דר רבי האט זיך
 אפילו קלאמערשט קנייטשט נאר איך האב אפיר גנואפט ווס דס קנייטשן בעשייט. דער
 פאטשטאר האט בארד דעם רבין גגעבן פיר הינדערט קערפן און פייטל ארין מיר און מן
 הסתם א מנה יפה און שיינדעלעך האט צו מיר חתונה גהאט מיטן פאטשטאר. און דא פראש
 מיט דא אורונג זענן גברין ביי דר רביצין:

היינט קענט איר שוין פר שטיין ווי גרום איך בין גווארן ביים רבין און ביי דר רביצין
 א פיר איך בין גווארען א ונטאקא רבי און וואס איך האב גזאגט איז גוועזען בים
 פאסעמו:

וואס גיט אייך אן מיין ווייב און קינד.
 אבי איך בין ברה פריש און געוואר:

עס איז מיר אפילו א הודש ווס קיינעם פון די רעזער פאקט נישט איין צוא פירען
 און מיין ווייב. צו איז דא מיט מיר צוא בין איך דא מפרנס איך זאל איך האלטען פיר
 אנערקע צדיקים ווי בנעו. וואס דא גמרא וואנדערט זיך פאר ווס ער האט גפרענט און
 א גקבה (רוח) מיט דא ווערשער: ובי דרכו שר בועו לשאר בנשים. מוזט איהר
 מיר פויער דר ווייזען אז איר קענט און בעשטיין און דעם נסיון וויא בנעו. אז רוח האט
 זיך אום גריינט אין שיער צוא פוסענס האט ער זיא פשווארן בייא גאט זיא זאר רינען ביו
 און דר פרוה. אייך רעכענן פיר אועלכע אבירי רב. עס זאר אייך נאר נישט ארען א ודישע
 מאכטער שיקט זיך און נישט. דא וואס שיען זיך צוא פרענן עפס גראט וויא מישט מען
 זיך צווישען א פאר פאלק וויא וועל איך שילעךהייט אייגרומען ויצא צוא זיין. אז איך
 האב מיר ארום גהאפט א מאד: און א יאהר אז עס איז נישט דא צוא טון ביים רבין און
 א פאר טעג. טון דער שוויגער צוא ליב אן איהרע רפואות דא קינד האב איך מיר שוין
 אונדא גקענט אום רענען און ווייטער און פרנסה זאכען קענען מיר אונדא קיינער קיין
 דעה נישט זאגען. א סימן וועט איר האבען וויא איך וועל אייך דער נאך אין מיין ביאגראפע
 מוען דער צייטען. דער רבי זאר לעבן האט מיר גרעכט גגעבן. נאר און דא וואס האבען
 זיך גלאט פאר טיפט אין מיינע מעשות און דא וואנדערט מיר נאך מער. א פנים דאס
 אז

איז ביא אייך ניינס מיר דאכט איר נעהט גאנץ קלאר און אקעמין. איר ווייסט ביא
 אייך אז איר מאכט ארין דא געשטיקע ווען נישט איר ווארט איך נישט געהאט וואס צוא
 שרייבען: דער רבי וואלט זיך גקענט פניין מיט א ברישליק דא רביצין מיט איין אלטער
 לאמאונקע פיר זאקען בענדליך דא מעכטער דא שער מיט צינערנע אורונגליך. דא ווען
 דא איידעם מיט תחתנים און קראטשע און איר ווארט דוהנער געזעסן און דער היים
 ערב וברך גימענט גיין דאווערן גקענט פאר רינען ארדענטליך בכבוד איינער קערפיר.
 געקענט נישט איינער ווייב און קינד וויא דא טובען. נישט אים בעסטען שבת דעם בעסטען
 יום טוב לאזען פיר ווייסען דא היים און איר זאלט טאנצן ביים רבין מיט דא חסידים.
 איר וואלט צייט גיהאט זיך אים צו קוקען וואס אייך גייט אב צוא זיין לייטשע מענשען.
 גינדליך זיך און זיין פאמיליע און דר ווערט. איר וואלט אייך צו געקערנט אפסיל רענן
 אפסיל שרייבען יודיש און אפסילע רויש ווער שמיסט און איינער קינדער וואלט איר
 געוויס השגחה געגעבן און גזאגט וויא צו ערציען צו גאט און צו לייט ווי אונזער חכמים
 הייסען. עס וואלט אייך נאך צייט געפליקען אמאל א מענשין א טובה צוא טואן און
 זארגען פאר צרכי ציבור מיט שוכר. איר ווייסט דאס אז דא מענשטייט פבלר איז אקומה
 (אגרוסער קערפער) און דער מענטש איז פר זיך א קריינע וועלט נאר פון דר גאנץ גרוסער
 ווערט איז ער איי אבר. דער חידוק איז אבער נאר גרוסע חכמים זענען דא גרוסע קעפ
 זיי הייסן און און רשון קורש ראשי העדה דו ווס סקון ארין אן גימיינדע אנגעקענענהייט
 מיט אפינע אונזען הייסען עיני העדה גרוסע פאטראטען וואס פירען מיט דעם כלל זענען
 דאס הארץ דא וואס דא געזעלשאפט בעדינט זיך מיט וויא אום צוא פירען אירע פלענע
 זענען דא הענד נאך גינדליך זענען דא פס און אז ווייטער. גמאד דאך יעדער מענטש
 זיך סטארין ער זאל פרענגען א גוטץ דעם כלל און ווען צו זיין פון דא פערסערי אברים.
 איז איינער אבער אפירדנער אדער נא א שלעכטער שערליכער מענטש דאך מען אים
 בעטראכטען פיר איין אב גינטען גליד אדער פיר פראנדיג אבר וואס מען מוז אב שטיינען
 דר גאנצער קערפער זאר נישט אנגריפען ווערן היינט ווייזט מיר חסידים ווס פאר א נאליכע
 גינדער זענט איר דער ווערט מיט איינער מחזקתין נישט ווארן דא ווערט שטייט נאר
 איר שלום מיט איינער רחיים טרינקען נישט האטשט איר נישט צו לייזען דעם אקציו ווארט
 אייך דא רעגירונג מוחל געווען. ווארן זוא ווינשט אז אפילו דר טשאנע נאראד בייא
 אקע פלעקער זאל זיך און אפ גוויינען פון שפרות. דער חילוק איז נאר זענע האריוויי
 שווער און אנשטענענדע ארפייט פאדערט אמאל אפסיר גייסטיגע משקה צו שטעקען
 דען קערפער נאר נישט יעדער פאר שטייט דא מאס צו האלטן אבער ליידיגערס שווער
 זענען נאר פטור פון אקמין וויא דאכט זיך אז און וויא איז קיין משפט נישט דא. אפער
 מיינט איר אז מיט איינער פרוינות בעגליקט איר דא מענשטייט האט איר א גרוסע מעות
 פאר פערט דר מיט זענט איר מהריב. דא ווערט וויא פיר ארומע לייט וואלט מען גקענט
 אום האלטען פון דעם ווס איין רבינס שטיימיל קאסט וויא פיר שידען וואלט מען גקענט
 רעפארירען פאר דעם געקד וואס דער רביצנים זאקענבענדליך קאסטען פון דא מעכטערס
 שיכערדיך

ש'כערדיך וואלסטן גענוג גיהאט א גאנצע תורה יונגליך שטיווערדיך זיין זאכען
קענין קומען און דאס פלאטס. און פון דאס זיידענע קליידער גוטע מלמדים דינגען מיט
אלערער אויף ריכטיג אונרעמענין. האט ווארט אפ גאנצען דער ווערט דר רבי זאל עסען
א קאליש מיט א ציגערנעם לעפיל אויף אפראסע בעיקיל ביי א קאניין. דאס רעביצין זאל
זיך משה'ן זיין אונר-מאדק סופין א בעריקיל און פד מעדעזשען מיט אייגענע הענד אהאלטן
פון א וואלענעם זאך וועמען ווארט גיהאט אז צמח דעם טאטשטאדט ווייז זאל נישט האבען
קין פן זכר. און זיך פאר קאזין אויף דעם רבין ער האט דעם שריסער צו עולם הנשמות
אדער דאס טיטשקעווער קירעלאפענע וועט נישט נעמען דורך דעם רבנים ראסקע א ארימען
קלונער בחור פאר איר פת יחדה'ן נאן צו פלאדען ארימע לייט. דאס פאטשטאדקע זאל
אפירן האבען חיו א מאנקאדע נאך ווינש איר עס נישט נאר פאר דער ווערט ווארט עס
דחלושין קיין אומקליק נישט געווען און דאס קירעלאפענע ווארט א סך גלייכער גיטאן ווא
זאל האבען איין איידעם א ביינער טרענער. דעם רבין מיינט איר נין פאמאט אן דאס
זאכען און אז עס זאל אים אפירן יא אן גיין. מיינט איר ער האט פנח אפער צו מאכען
אז אסור אי ווס דר תירוצ אי דס איז זיין קראם און אזעלכע קונים בעשערט אים רבשע
דר פאטשטאד נישט אים חיי מאד היי רוב און מיינט דאס פרימעניצע דאס קירעלאפענע
שענקט דער רביצין צעהן פעטע קאפ הינער הייסט זיא פד דרייען דעם קלונער בחור דעם
סאפ און בערנאט ביי דער דר פד. אפער איך ווייס נישט און וועמים זכות. צו דעם רעבינס
אדער דעם בחורס אלליין איז זיא און פינף חדשים נאך דער חתונה א באפע גווארין פון
א פן זכר. נישט א מופת דעם פאטשטאד הייסט זיך דער רבי גטון מישין ווייב און נעמען זיין
פרימעניצע פון א פן זכר ווענען: און זי האט למד גהאט אפן זכר צו פינף חדשים און אמופת
דער איז דא שולדיג אז דריי טווענד ריידענער קלונער זיך איינעם אום און מאכען אים פד
א גיטווארענעם מעקלער און הימער און זי פריגען טאנצען און שפרינגען ארים אים וויא
דאס יוצאי מצרים ארים דעם ענד ווס זיין האבען זיך נעמאכט פון זייער צירינג און זיכער
און ווייטער גרייב:

אינע טעותים מאכען זיך א סך: דער ארענדאר קומט זיך קלאגען דער פרוין און
שון עקטער פון אונזער זיידען תרח ריגט שון דאס ריטע יאר איבעראנאנד האנד און פיס
אפ. גענומען אן לשון אן שכל. מען מעג אים שון דאס רעכנען פאר א פאר מיין.
נאר גראד פארין שוט שיקט ער דעם ארענדאר צעהן ריקים א טאג. ער זאל צאלען
דאסענהאטש דאס שיקט נאר דס יונגע ווייס אים פריצים נאמען. דר רבי איז אים מכתית
אז דר פרוין וועט א מיתה משה'ן איין נעמען. ווי גטראפען צו דא צוויי וואכען איז דער
גולם גיטראפען קדינט מען אויף איר גראקען א מופת פיגס רבין. אי דאס ווייב. דא
מרשעת איז פריש און געוונד און מאנט ווייטער ראטע מיט צוואנציג ריקים דאס בלייבט
א סוד. פון איין אנדערער שטאט קומט איידענע זיך קלאגען איר מאן ויצט שון דריי
יאר און אסטראג ער האט געפיר גימאכט א פאלשען קוויט דר רבי זאנט צו איר צו אז אין
זיכע צייטען וועט דר מאן ארום. טאקי גיטראפען און אפאר חדשים קומט אן. א מאנפעסט
אפרינג

א פרינץ איז גבורן גווארען וכדומה אלע ארעסטאנטען ווערן בפריים פארט אן א מופת
קייער ברעכענט נישט אז דר רבי דס דר רבי נאר קיין דעה נישט גהאט און עס קען נישט
זיין ער זאל עס האבען גפולט אין הימל. ווארן ער האט דאך נאר צו גאנצט דעם איינעם
מאשעניק צוא בעפרייען צוא וואס פון ווינעס ווערן אנדערע גנבים און ראזבאניקים צוא
צו ערלייכטערן. אונטער זי אויף גוים ווס דער רבי הארט זי נאר נישט פד קיין לייט קיינר
ברעכנט נישט אז דר רבי זאנט אלע צו. נאר ווי פיר מאד עס ווירד נישט מקוים. מאכט
מען א שווייג נאר אז איין מאד אינטער מווענט פערשט זיך א צופאל עס איז און וויא
ער האט גוואנט הייבט מען אים שון אויף דריגס. היינט ווער ווייסט אוב ער האט קמשל
נישט גוואוסט פון ווינע אנענען (האדאטאיעס) און דער גיבענע אז מען רעכט זיך אויף
א מאנפעסט דס וויר קיינער נישט ברעכען. דס שענסטע איז אישליכר גלייבט אן יענעם
נס. האטשן פון ווינעס ווייסט ער דאך אז עס הייבט זיך נאר נישט אן. קמשל דער
ארענדאר מיט זיין פאר גרעכטן מוח מיינט אז דער רבי האט און חלום נקראצט דעם
גופערנאטאר מיט דא פריעה נענד ער זאל פאלד שיקען א סאקראט מיט א ריבוי גרייך
צום סמאטרישעל פיגס אסטראג ער זאל תיפח ומיד דר יודיגס מאן ארום לאזען. דא
עיקר אורזאכע פון זיין בעפרייאונג דס מאנפעסט ווייסט ער און ווייס גרייבן נאר נישט.
וויידער דא יידענע מיינט אז דר צדיק האט גאט א גלעט גטון ביים בערד. ער זאל דא
מינט שיקען דעם מלאך המות מיט זינע אינסטרומענט דעם פרוין פאלד ארום צו נעמן
דו נשמה (טפוא) ווס רעד איך נא דיר נאר נשמה דר פרוין איז דאך נאר אגוי נא. . .
דא טרייפענע (זייר) און אזעלכע ווייזער מיט מאנס פרשון האבן מיר אין פולקען ווער פיר
דר פון קומן אלע מופתים ארום:

6. איין נארר פערפיה'ט הונדערט פראסטאקים.

און איין שווינדלער הונדערט דוראקים.

עס ווארט מיך שון נישט געארט דר משאנע נאראד. דא פראסטאקים פולישע
דרייבקים זאכען פערפיה'ט זיין און גרייבן אן דא מופתים. דס איז און ביי אלע נאציעס
דר פעפער (המין עס) האט נאר ליב אייב נאטירליכע זאכן. ווייל ער ווייסט נישט אז
דער דרך הטבע איז ערשט אריין דאס גראסע וואונדער. דער געמינער מענטש וואס
האריוויש שווער און פישער אויף דאס צו. קום קום פרינסה. זוכט ארץ מיטשער עפיים
אויף א וואונדערליכער ארט איין עוש'ר צו ווערן. ווער שמיסט דער אומגריקליכער אנדער
דעם וואס עס טרעפט זיך חילול א צרה: רחמנא יצירנו. האפט דורך אנס וועט ער
געהאקען ווערן. איז דא ארז נישט פערציפל צוא האבן. וויא קומט עס אפער אז
א יידעלע מענשן. רומדים. אפירן גידיס. פאני פרויות. נישט אפהענגע מענשן זענען
אויף פערנארט אין דעם רבנים מופתים. פאהרן צוא אים. גיבען אים געלד און דעקען
פון ווינע טעקער דר גמינער עולם קוקט אויף זי און ווירד נאך מער פערפיה'ט. קאמיר
זיך נישט נארען. קארג רומדים. קרינע מענשען גיבען זיך נאך אונטער חסידים קארג
ערדע

ענדלע יונגע לייט . וואס האבן שוין איר דעם . פערענעט מען אין פולן וואס
פערשפילן ווערען יאדען אין קליינע און מיט פערענעטן ביים רבין וואו פערלענען נאר
דעם השבון . נאר איך מיר איינגעדען וואו זענען אזו פערטראראמט אז עס פאלט וואו
קוין מאל נישט איין נאכצודענקען איבער דא מיט מופתים אדער אז דארפער איין
געפירט אזו שטארק דער ביטער טראפן . דאס ביסעל פראגן טאקי נאר מען זאל תמיד
לעבן אין רוש אזו וואו נישט קענען פארענענען עס איז נאר א הארצווייטג צו הערן וואו
לייטשע יונגע לייט פערנעט פערלי פתים דער צעהלען נאך אונזערע ווילדע ניסים פנים
רבין . נאר איבער דער נאטור מיט אזו התרחבות . און שלאגען וואו נאר נישט אן צווא
נארן וואו וואו . צו יענים . דער ווייז ווערן דורך וואו דא פראסטערע נאר פערפירט אין
שאור תהיה . און דער שיקר גיט נאך מער א שטייגער וואו איך וועל דא דער צעהלען
א מופת וואס דאס . . . ר חסידים רימען וואו דער מיט און נאנץ פולן קריגט מיט ווער
צדיק און זיין הייליקייט איך שווער איך ביי מיין לעבן אז איך וועל איך קוין דבר שיקר
נישט זאגן :

איידר ווייסט דאך אונדז אז נאך וואסענע וועמענע טוונט אכט הונדערט זיבן און
פופציג האט מען געמאכט דעם . . . רבי אז ביא איהם מאכט מען פאלשע רויטשע
קערעטי פילע . דעם צדיק האט מען איינגעזעט דארט אין אסטראג און ער איז געפן
געסן איבער א קאדעכדיג יאר : מילא וואס דא אפיקורסים האבן שוין דארט געזעט פערשין אז
דער צדיק האט פריצים געוואוסט פון דעם געשעש . נאר חסידים ווערן דאך חרדיה אונזערע
נישט גלייבן . האטש דא נאך אללין מען ביא טהייר נאר קוין פערפירענען נישט זיין . נאר
וואו שיקט וואו צווא זאגען חרדיה דר נאקאן איז געקט פאר וואו גענן רבין : דארפער
מוז מען אנגעבן . אז דער צדיק לייז פאר דא וואו פנים דור . פאר גרויט השכינה און
ווייז דערמיט א קדוש : א מארטירער . וואס קומט אום אום קדוש השם . און איז ווילט
א חלק האבן מענטש אידר איך ווייזשן . פון דעם וואס דא מעשה האט גאסס . נאר
וואו שיקט וואו ! קען מען לאזן דעם רבין פארפאלן ווערן אין קייטען : אז נאמ
האט געארבעט דער צדיק איז ארום פאר שטייט איר נאנץ גוט וואס פאר א שמחה דא
איז געווען צווישען חסידים ביי אן הימער אריין : לאמער וואו נישט נארען . עפס א קליין
גליק פאר דער וועלט : וויפיר עסות האבען געפן געווארט . וויפיר גשמות זענען געקען
ארום גקראכען דא אונזען דער צדיק זאל זיין מתקן זיין מיט א פרידן : פשוט דא גלגלים
אין הימער זענען דאך שטיין געפליבען און דא מראכים זענען גשטאנן פאר לייגט דא הענד :
זיין האבען קוין ארבייט נישט גהאט . ווארין פנים רבינע וועגן האבען זיין דא אונזען
גהאט גרייט אנגעטען : דאך עפס זאל דער רבי ארום אן א מופת : דאס פאסט נאר
נישט וואס איז : עפס איז ער פון דער מאשעניקים וואס צעהן אום א גראשען . גלאש מיט
האבר האט מען אים חרדיה אום געקופט . וואו עס טרעפט ביא דא נידריגע פערעסטיקס
ביא גנבים . גלגלים . שווינדלער : אבער נאר לא : דאס שטייט שוין אונז נישט אן . דא
האט געמאכט זיין א מופת איבער א מופת . אזו מופת קען טאקי נאר דער . ר : צדיק

עווייזע

פערעווייזען : בשעת ער איז געסען אין תפיסה איז מיט אום געסען ווערען א לייב מענטש :
איינער ר' ש' . אז עס איז אן געמאכט מען זאל דעם רבין ארום לאזען און דער ר' ש' .
זאל געפירן פרייבען . דא היקטאעס ווילען איין רעדן בכח . מען האט וואו געסטאריא דער
נאנצער פערק זאל פערען אויף ר' ש' : א פליגער טייערער יוד : ווייל נאר אין נאנצען
אפ זייענען האט וואו נישט גלאזט ווער גלייבט אבער אונזערע לייט . זי קענען אום טראכטן
אויף חסידים א ממזר פלבור אויף . ער פון פנים חסידים פון חסידים וברט דא מקורבים
פנים צדיק איז דא ווער פוטער גווארען . וואו שיקט וואו מען זאל דער לאזען א נפש
פערפאלען ווערן אין גוישע הער אוממוסט און אום נישט . דעם רבין אללין האט ער
אויף נישט גשמעקט . נא וואס וועט מיינט איר האט וואו דער רבי א קנייטש און א בעט
גטאן רבנו שר עולם מיט דער פמליא שר מערה . אזו פריצים דער ר' ש' . גווארען אין
דער נאכט א רואה וואו נאך און און פראנק און פרייא ארום גלאזען דורך ארע
געשטאסענע איינערע טרען און טווערן פנים אסטראג און קיינער האט אום נישט צוריק
גהאקטען . נאר פון אויבען האט מען מיט אום א מרופר גהט . מיט דעם תנאי האט אום
רבש"ע געלפערן . ער זאל פאלד פון שווינדען ווערן און זאל ענטלויפען איבער דער גרעניץ .
און ווייז ער וועט לעבן זאל ער וואו נישט דער וועגן צוריק קומען . קוין עספרייך . אזו און
געוועזן און ער ריום אזו זיין געבען נישט דא . מען זאגט . ער האט מיטגענומען אונזער
אפולקא און אזו אונזען קוין אפערקא . דארט לעבט ער . עס אזו דער נאך גווארען
א גרויסער רשע . דא ווערנער וואס היטען דא אסטראג האבען געפירן באמת אומשוידניג
געקריגען נעכער אפער ת"ק שטעקענס . מיר דאכט וואו דער פארווישען ווערער און דער
סמאטריטער פנים אסטראג זענען אראפ פון דו שטעלן . ווייס אויף דא דראפס זאגען
פודקא דער פארווישען האט ביי דעם רבינע אדיוטאנטען גענומען פון דער מעשה טוונד
קערפער און פאקי נישט קוין פאלשע . און דער סמאטריטער דריי טוונד רויכ . זיין
זאגען ארום לאזען דעם ר' ש' . ווייל מען האט מורא גהאט . קוים וועט ער גוואר
ווערן אז דער רבי אזו ארום און ער אזו געליבען . ווייל מען האט דעם געזען קראכען
אויף אום ארום גלייבט . וועט ער אן הייבען לאמירן און וועט חרדיה דעם רבין נאך אמאל
ערנער איין ווייזען . אקשיא אויף א חסיד אז ער איז אין א צדה וועט ער שוין דעם
רבין אויף נישט שוויגען . דארפער האט מען געמוזט ווער פטור ווערן . דא קענען אפ
פופרים זאגן . חסידים האבען עס פאר א גרויסען מופת און נאנץ ענדענע מענטשן שערן
וואו אויף נישט דאס פאר א מופת נאך צו דער צייטען . זי מען וואו גאר נישט דרום וואס
מתנגדים שרייען . אז א סיפוריק ווארט מען אויף געקענט דאזען ענטלויפען אין א פערקד
כאנר פאר א פאר ברעכען וואס ער האט גטאן אין איין אנדערער מדינה :

וויידער צו יק הויזער זיין אקע חסידים אפילו דא קליגעכע . דא ענדלעכע פאר
פראסטע גאננים . פאר דוראקס . קען מען אויף נישט . וואס דען אזו דא מעשה . א
תרוין אזו דא ברויף . דער שיקר האט אזו גובר געווען אין פויקען . אז האטש טהייל פון
שטיין . מווען זיין נאך זאגן פאם . דער טהוט עס פשוט פון פרנסה ווערן . ער הענגט

אפ

ווייז

אם פון דער פערטער וועלט : יענער דארף געפן קרעדיט . דער זוכט פאר . איינע
 עיר טהן לייטשע שידוכים . און איינער האט פשוט מורא מען וועט אים אונטער צונדען
 דאס הויז . מפקיר זיין זיין פאר מענין . מען קען אים מאכען בלבוזים . ער זאל אים
 גרעסטן אומגליק אריין . ווי עס האבען זיך שוין געראפען אזעלכע מעשלות : און דאס
 אונגליק פלאגאסקערדיגס האפען פיש אין מיטן וואסער . זייא טויגען נישט ווי דער עולם
 זאגט א קאטש א שוואגן צו צויגנדען . זייא זענען פיל און ווילען נישט טהן א האנד אין
 קאטש וואסער אריין . זייא זענען ליידיגע מענטשן . ווס וואלט פון זיי געווען . ווער
 וואלט זיך אויף זיי אומגעקוקט . אזו זענען זייא הייסע חסידים . אין דער חברה טאנצען
 זיי מיט אים קאטש . דער וויר האפט מען אביסל פראגאפן . א שטיק בידקע : אמאל
 א פופיק ביא א סעודת מצוה וואס טרעפט זיך אפט : היינט אז א שרש וכו' . א פריה .
 א שרישי למידה . מארגען תנאים : אויך רופענס . א פארשפיער . איין ארים מאר צייט
 א תהן מאר . א חופה וועטשעקע . שבע ברכות און גאנץ שבעת ימי המשתה : חנוכה .
 פורים שמחת בית השואבה . שמחת תורה . א יומא דפגרא . און וויא זענען דא גייע
 פראגאפן : היינט איז דר צדיק ארויס פון אסטאגא . מארגען איז זיין יאר צייט . וכדומה .
 צו וועלן זיי נאך האבען אזו פיר פרייט צו טהן אלע מיוחסות וואכען און אלץ און
 אין יראת שמים אריין . וועט עפס גערין זעהן א היינטגעוועלטער בער בית . איין
 אונגעטענדער מענטש . מען זאל ביי אים אויך א שמה . א חתונה . א פריה . אים
 גיסען אין מיטען שטיב א פגעניצע און חסידים זאלען זיך אים טהן אין איין העמד
 מיט דעם פערפצווייטען טרית קטן דא אים געשטימטע פרידערין האלב אראפ גלאזט .
 דאס הארץ געטרעטעט . פאר נקבות פראנק און פרייא און טאנצען ווי דא שייכער
 גוים אים וואסאג און טרעטשע . וועלכער אונגעטעלכער מענטש וועט קענען צו זעהן עס
 זאל צו אים קומען א האפטע פרייטאג צו נכס און ארויס ונקען דאס רוהע טשאריט
 מיטן קינד פנים אובין און אויך עסן אדעס מיט דא ושמענעס . און בייא חסידים
 הייסט דער ערשט א וואלער יונג . ער מעג אים הייסען יונג און אדעס דא אונזען . זיין
 איין אדעס עזות פנים . איין אלטען יוד א למדן אים הייסען דא פאר . דס איז ערשט
 גוט . נא אזו עפס א חידוש אז עס קאנווענינט אים א חסיד צו זיין . אי פריה . ווס
 גייט אים אן ווייב און קינד . דא ווייב האריווע . שנייד קרעה און ער קומט צום גרייטען .
 פאר א גויט . אז ער טויג זיך אביסל . גיט מען אים שוין עפס א התמנות . ער זאל אפ
 קעקן א ביינדי .

נא . בין איך אייך שוין דאס אויך מוחר . דא אדעס האבען זיך שוין איינזיכער זיין
 תירוצ פיי זיך . ווס אז דאס אפר פאר א מין קריפה . אז אפילו שחיל אויך גקל-רעטע .
 וואס חסידים ווייסען בפירוש זיי זענען גהאפט . דא היפען אויך און שטיפען זיך מיט
 דעם קאפ אין דער היטן אריין . גלייבט מיר אזו זאלט אייך א תענוג אן טון און זעהן
 מאנכע וינגע לייט : וואס קומען אפאר צו אייך קיין אדעסא . דאדעס זענען זייא אים
 געקאכט מיט דער היינטער וועלט און מאכען אדעס מיט : זיי זיין גאנץ אייראפעאיש
 אן

אין גאסן . זאגן זיך גיט אפ פון מעאסער . פון אונזען ביפאשיק אדעקסעיאוי און
 ווארענען גיט קיין זעקס לעה נאך פלייש אויך קרעפדיק מיט קעו . האפען אביסל רויף
 אים שבת נאך דעם פרישען קינד . אדער שטראדעל . און ווייס איך וואס נאך . פארט
 זיין גאר צוויא אהיים . וועט אדער זייא גאר נישט דער קענין . ער האט שוין איבער
 געטוהן דאס פענימיר . טראגט שוין אלעמע קאפאטע : פראוודע אן אנארטער : דא
 טרונקאטענע הויזען אין דא געפאצע שטייווי . עס וואקסען בייא איהם אים א פאר
 פיקעלדעך . צוואר קורצע . ער זעהט אים ווי אקריינשעטלדיגער יאד . דאך אהסיד .
 לויפט נאך דעם רבין . גוט און טרינקט תיקון . זיין שטיב איז פיר בשענדיג מיט
 האראהונקיס און קוועטשט דא אונזען און דעם אים אויך אדעסא אסור דרבר . מיינט
 איר אפשר ער איז אבער משובה . אז אסור . איבער איהר . קומט ער ווידער מיין
 אדעסא . איז ער ווידר א חברה מאן . זעהט איהר אט אונזער געמאכטע מבשלות פנאגין
 נאך מער דא וועלט . ווארין ווס זאגט דער גראדער יונג . דא יודענע : זעהט איהר .
 דאכט זיך א לייטש : אשטימיר אפיקורסים (ווארין חסידים נאכט מען גיט) : קוקט אריין
 אין דא פערלדיגער לשון קורש ספרים . אין טריפה פאסלין : און אזו אפשר אין יענער
 מעשה אויך געהאפט . דאך פאדט ער צום רעבין . גיט אים א פרוין האפט שרייב :
 קויפט א פיינעקע פון דא יב חלות אוף : און נאך . זעהט איר דאך : מן הסתם
 ציהט זיין נשמה צו איר שורש און דאדורף ווערט דס פאדק נאך מער פראגאפ און
 פריה :

7
גיט מיט שעדמען . גיט מיט ראכען :
קען מען מענשען איבער מאכען .

טאמער מיינט איר אז דער לייטש דער יאד אים קליינען שטעטער טהיש ווידר א
 גרוסע טובה דער מיט ווס ער רייצט זיך דווקא מיט חסידים . וועלט פזוכט און מאכט
 חילוק זיי אין דא אונזען אים דא גוטע יודען און שפעט דער ביי אפ פון יודישקייט . ווער
 שטימט אז ער עררופט זיך נאך פפריהטא עפס צו טהן ווס ביי יודען איז עס איין עבירה
 דר קיעט גאר און מאכט נאך ערר קאלע . דעם הייסען פאנאטקער העצט ער נאך מער
 אוף אים צו רעדן אויף דר פיקדונג אסור לדבר . דעם אהזין פרויען טהיש ער געפן וויי .
 עס קרענקט אים . ער גיט א קרעכץ פון דעם טיפן הארץ און קלאגט אויף דער היינטער
 פערדאפער וועלט . אויף דעם גייעט דור ווס וויר גאר נישט טראגן דען עול פון מצות :
 דא פידע פאדעסען העקט דס גמיינע פאדקאדורא ווידר ביי זיי אין הארץ איין גוורצלט
 א פחד א שונא פרי היינטגעוועלטער פידרונג . זיי זענען טאק פון איין זייט ווי פישר זיי
 איז . אז זיי קענען גאר נישט ווס דא היינטע צייט פארדעט . און וואסען זען דא קינד
 דעם עול גרינגער גמאכט . גאר עס איז וויא שוין דיפער דא קינד זאלען פאר שווארצע
 וועלען וויא זייא . אפי גיט פון דער אמהה חזקה אפ טרעטען . וואסען בייא יודען און

הראשון א' ט' כל' אין קעשינע אים שבת . מיט חור עסן און שמדן גאר גלייך . זיי דאכט זיך אז פון איינעם צום אנדערן איז גאר א קריינער שריט . היינט פאסענען נאך צוא דאס פרינענדיגע חסידים . זיי רייזט מען דר מיט נאך מער . און אוף להקעים דעם אפיקורים דר צייכן זיי נאך מער נסים פינים רבין . מאכן ליצנות פון דאס אוף גקלערטע . טהון זיך אן א לאנגען האלמט מיט שטיקלעך ווייסע שטאטקירך ביים הארז מיט א שווארץ סאמעס קאלפאקער און שטעלן זיך ארום פאר דעם ארון קודש און שפעטן נאך איין ארץ ישראל דייטש א פרינענדיגער געמן צונאך יונגער און פדעקן . מאכן נאך קאהר . און אזו אלע זאכן פון וועלכע דא געפילדעטע האלטען . דר ציילן זיך אן מעשלות אז אין דאס אוף גקלערטע ערשט פארט מען שבת און יום פפור צו מוסף מיט דאס צונאך און מול אין שיר ארין און צו אום געמיס גייט מען מיט דאס ראמן אונטער דר ארים אין א קעסערציע עסן . דר דייטש שטאמט זיך אשמו אין קנעפיל ארין : דער פרוםסער פראנצוז הארץ פסח ביים סדר חמץ און מצה פאר איין עדות וכדומה אונזעלע איבער פרינענע זאכען . און דאס בעקטע ראיה ווייזען זיי . אז ביי זייא אין דעם פרומן שטעטער . וויא עס איז גאר דא איינער . אונד א פאר אוף גקלערטע און האבן דאס גיין עהרדיגע קדחת פיר קהל . דאך פאנוואלן זייא זיך אונזעלע זאכען גאר אוף צוא פיקניש היינט וויפיר הערען אונטער דאס מקדמים . וויא ציטערן אז וויא פארד דר עולם וועט גאר וועקן א קעהרער ווערן זייא פאר זינען דאס פרוםס :

הנראה וואקלטען אונזער געפילדעטע אין דאס קליינע מקומות זיך אנדערש נאך געוועזען מיט צעפיקען דאס גאר מיט בזונות מיט דהקעים . וואס דען רוהין קארטפרישט דענען מיט דעם מיט יענעם א מאר און א געלשאפט זיי מיט שבת געבן צוא פאר שטיין זיי פערדערן וויא זיי לאזען זיך אזו פאר פיהרען מיט זייערע מעשים טובים . מיט זייער גוט הארץ געדען א טובה צו טון צוא אונטער שטיינען פאר א פיישפיל דינען וויא עקטע פירונג מאכט פינים מענטשען און אז נאר דער געפילדעטער קען עפס טון אוף פפנדער ארט . ער איז באמת א חשוב ביי פריצים בייא בעאפטע דער בייא זיך אפ היטען מיט קיין נאך דאס פאנטקער מיט צוא געבן געגענהייט צוא שטעכען דאס אונזען אז דאס בילדונג פירט אראפ פינים וועג דאס פרומע מיט קענען . דאס קעליגע נאס תורה און היידגע זאכען בייא יודען אפ צוא היטען . אט דעמאקט ווארט איהר א סאך גפועקט . דעמאקט ווארט איהר געקריגען געקענעהייטען דעם עולם צוא בעווייזען וויא געטהיג עס איז פיר בעפארמאקס אינדרוישקייטען אפ צו שאפען . דאס אפערקלוישע זאכען אונזען אז ווארפן דאס קינדער בעסער צוא ערציהען . און אזו ווארט מען אייך געהאט צוא פאר דאנקען אז איהר האט אן געגידען א לעכטער אין דאס פונסטערע וואהנגעגען פון אונזער טהייער פאדק ישראלי . זייא וואקלטען זיך ערשט אום געקוקט אז זייא פלאנקען וויא א שטעקע אהן א געטרענע פאסטאך . ער פאסט זיך באגן גוט . מעקקט זייער מילך . קליידעט זיך מיט צייער וואר און דאס זיי געפן אין מיטען סעפ פערשטאכען אין דער גרוסער וואהנגעגען קאנט זייא פון דאס דערנאך אין ווארד דאס וואר אום פדקען . ווייל ער דאך זיך שטיצען

אונטער

אונטער דעם שטאטען פון דאס ביימער . זייא וואלטען זיך פערעכענט אז זיי ווערען אום וויא דס פערד ביים קאשטער און דאס הענד . ער ציעקט עס . ער שטעקט עס מיט דר צוים וויא אהין ער וויר און אז ער טהוט אנגעשרייא : טפוחו . מוז עס בלייבען שטענען . מיטא איז עס דאך דארום אפערד . אפער א מענטש . א צאקס אהרים . וויא האט א פרייה . דאך דאך זיך מיט דאזען ארוםפיהרען ביי דר גאז וויא א פדמה : ער זאגט מענען דענקען וויא יענער דענקט און טהוען וויא יענער טהוט . זייא ווערן ווערען אז דאס ערנדיקע זייער דען מענטשן זיך איבער צו געבן מיט דעם גוף און דער גשמה . מיט ווייב א קינד און פאר מענען וועמען א פשוט נאך גלייך ווי זיי דר פאר האלדירגעס מאכען אים אשם פאר א סגולה טהיער . פאר א מופתים מאכער . צאכען געלד פאר א ווארט פאר אנקאשען מיט דאס אונזען . פאר א קניישט מיט דעם שטערן פאר א שייט מיטן פינגער . אוי וויא גישיגען אוף צוא קעכען ווי אונזערע פרידער לעבען אפ און פולען אונזען וויא וויא אום וויא קעכען . און דאס געפילדעטע קלאסע מיט אדע נאציעס מיט מרכים פדשטען גראפען און אדע גרוסע געקלענעטע אונזערע . גייען אים איהן איין עולם תהווה פאר נאכט פאר פירט פון דעם שטען און דר שאול פחתה :

איר מיינט דאס גוטע יודען ארין איז גיט צו פערדערן הלעפין יא לאמיר זיך מיט נאכען . עפס איז דאך דר גוטער יוד אוף א מענטש . ער האט דאך אוף א הארץ און אין יעדען הארץ קינט אפסיס געפיל . ער האט אוף מוח און קאפ . מוז ער דאך דענקען פאר שטיין . ווער ווייסט נאך אזו גוט ווי ער . אז דער נאנצער אן שטעל איז שער וכו' . נאר ער קעכט שוין גאר אונזערע אונזערע פערשטע פון דאס וואס רונדען אים אים אים האלטען אים אוף דר ארענדע . אז ער קאנט זיך שוין גאר איין רעדען פון דאס קאשטע ראפס אז ער איז אהעכערער מענטש נא שיקט זיך ער זאל גיט אפאר און יאר געמין אה דאס גידאנקען . אז געלד און קארעטעס אוף צוא שטיינער ערווארבען . זענען גיט דאס וועלט קיין אום געלאפענער היסטאריא איז ער דאך גיט . ער זאגט בעשטענדיג לעבן און טאג ארין . מיטא מוז דאס אים אום קומען אפאר צו פדעכען : נאך אפאר אן מיר הענגען דרייסיג טויזנט מענטשען זיי לופען מיר נאך גיבען מיר געלד דס לעצטע קערפער . אז אייך גיב גאר אונזען זיי פאר געשטען מיר . נא וויא האב אייך עפס פון זייערע וועגען גטון סאי פאר דעם פאר סאי פאר יודים משיחין אראפ פדענגען זעה אייך דאך האבען שוין פאר מיר און אין מיין צייט פיר גוטע יודען צו גיטא . עס גייט קעט עטה גיט אפגיס דס איז גיט בייא אונז און דאס הענד . יודען פדער שטייען דורך אונז פחכלות השפלות און זייערע געפוף און אדעמין ווייר מען זאגען זיי טונען גיט צו קיין זאך מען טאר צו זיי קיין צו טונען גיט האבען . זיי זענען גאר שטעלליך און דער פדירה . אייך וויא דאך יא אז און פיל זאכען זענען דאס גוט . דאס רעגערונג גירעכט וויא מען זאגט און מען שרייבט אייבער דאס מאשענסטוים און דאס פאלשע קוויטס וויא זייא מאכען . און אייך בון מסייע יודי עובדי עבירה . זייא זאגען מיר אום זייערע סודות און אייך גיב זייא גירעכט . ווייר זייא גיבען מיר אפדוין דס היסטאריא חלק . ווייפער זאג אייך צו קינדער פנים זכרים . נא

האב

האב איך גאר דעם כוח זיי צו בעפרידיקען אונז אמת. אז דאס נאטור אדער א דאקטאר
העקט נישט פרייב איך טאק א קינגער. דאס גליק איז דאס פארק קעקט נישט נאך.
הונדערטע ביישפילע וויא איך טרעק נישט. אונז עס מאכט זיך גראד א צו פאל אדער
דורך אנדערע אונדאקען קומט אונז ווי איך האב גיזאנט קרייט מען מיר פאר גאטס גבאי
אונז תכלית אריין האב איך גאר נישט גיטון פאר מייע פאראגיס. פרום וועט קעב איך
אויף א פערעמקען בייטעל. אונז איך מיט מייע פיסטעפאמני קינד פערענגן אונז טונענדער
אונז וואקלן נאך קאפיטארען מיט הייזער. מיט צירונג אונז זילבער קען דען דס אונז אייביג
פרייען וועט נישט דאס פאלק אמאל דא אונזען עפענין דעמערט וועל איך אונז זעהן וויא
הייליק. אונז אז איך וועל שוין מיין וועקט אונז איבער שטעפען. איבער מייע קינדער וואס
טונען צו גאר נישט אונז דר לעכטיגער וועלט וואס וועט פון וויא זיין א צערסענעם האלד
האבען וויא שוין. וויא זענין געזונטען אונז ראסקאש זענין נישט גיזאנט צו קיין שום ארבייט
ווייטען נישט וויא אונז מען פאר דנט מיט ערליכען טרוד א קערפיד. אונז אז דא שווארצע
הויז וועט נישט מער אן גיין. אייניקליך וועלן נישט מער קיין חשוכים זיין. דעמאקט
וועלן זיי דס ביטל פער מענען וואס איך האב פאר האריוויט מיט מיין נשמה. אונז געפשוין
אונז מייע געוויסען. דס ביטל גאלד אונז זילבער אונז צירונג וועלן וויא אונז עפין אונז
זיידען אונז דו צרות. אונז דער נאך וואס וועלן זיי טען עס וועט זיי אונז קושען צו גיין
בעטלין אונז דס פארק וועט דר נאך אונז וויא קיין רחמנות נישט האבען. מען וועט וויא
נאך שטייען מיט דא פונדען נאך שטייען: איר הט איר גענוג אן גינעסען מיט יודיש
פירט וואס איבער טאטע הט אן געראפיוויט ביי דער וועקט. מען וועט מיר נאך פנים קבר
דען אונז זיי וועלן כווען איבער קומען אונז דעם רחמנות פון דא אונז גינעסען וואס
איך האב געדורכט ווייר וויא וועלן מלמד זכות זיין אונז דא פאר נאכדעסען קינדער ווי
אונז קאלעקס. איך קען זיי וויא האבען ענדע הערצער אט דאס איז אונז שטיינס גיזאנט
מיין טרייטט גאר וואס פאר א ווייטיג איז דס אונז הארץ. מייע קינדער וועלן איבער קומען
אונז דייטשענס לאקטע אונז מווען קלאגען זיך פאר דא וואס איך האב גינעסען עוקר מן
השורש זיין. אונז דאכט מיר מוז זיך אמאך דער גוטער יוד מיט זיך אריין איבער שטייען
זיי מייע איר בקומט אונז שוין דאס גאנצע גליק מיט דעם פבור מיט דא קארעטעס אונז
דא גוטע מאכלים וואס ער מוז עסין פעהאלטן אונז שטייט קינדער דאך נישט זעהן דער
עוקס וואל פערנאנדעקען וויא וועניג דר רבי עסט נאר וויא א מראך. העלפן איך בין אונז
נישט מקנא איך ווארט נישט גוואלט אונז זיין הוט שטע קען פשעת ער מאכט זיין ביזאקן
ווער שטימט בשעת יציאת נשמה אז ער איז גאר קלאר.

אי וועט איר פערענגן א קשיא: וואל עס אנדערש זיין אז ער קלערט אמאל נאך
איבער זיין לעפען. וויא קומט עס ער נאר ווייטער זעהן דעם פאסקינדע וועג מען קען
דאך נישט זאגען קיין גראפער מענטש קיין גינענדער פאר פערענדער איז ער דאך נישט לאזער
גאר אונזען וואס פאלשע מאסקע. איז ער דאך א טאטענס אקונד פיר וועניג
עפס הט ער דאך געלערנט אונז דא קריינע אומווילדיק פיר ער דאך ענדער זיין. קיין

נאר

נאר קען מען אים אויך נישט אן רופען אז ער האט שכל אונז פיל מענטשען צו צוציען אונז
דיא קעפ צו פאר דרייען.

נאר צוויי וואקען פאר פירן אים אלליין: איינס) עס איז היינט אונז פונטערע
וועקט. אז דאס קערפיד שפיקט דא גראסע ראקע דר פאר קרייט מען אנדעם גוטס אונז
פבור. דער רבי איז אויך נישט מער וויא א פער וואס ער האט אויך ליב א קערפיד מען זיך
א צלם קערפיד. ער פערעכענט זיך טאמיר עס קרענקט אים אין הארצען זיינע געוויסע
פראגען אים פאר וואס קומט עס אים עס גלייבט זיך פארש נישט אונזען אונזען אקערפיר
ובפרט אז עס קומט אונז גרינג אן. אן הארעוועט מען טראגט עס אים נאך פבור גרוד
אקעגן. ער הייבט אן איבער זיינען ווי פין איך אים שטאנד צו פאר דען א קערפיד.
עס גלייבט זיך אים נישט צו פאר לאזען איבער פאקאטעס מיט טייער מעכער זיך צווא
פערענען אין א זעמליאנקע אונז צו טון דא ווייטענע מקדושים אונז אריין קריכען אונז איין
אקטען איילענקייטענעם קאפסען רוט זיין פאר דנט וועט פראגען. אונז ער נאר שוין
אפירד זיין פריי דער בהינה אונז נאר ווערן פערדעקט לעפען אריס אפי עהרליך. האט ער
פשוט מורא. פאר דער פרייז פאר דא קינדער וויא וועלן אים דען קאפ אפ דרייען וויא
ווערן נישט צו פריידען זיין פון דר גרויזע אונזען צו גיין. וואס ארט וויא זיינע געוויסען אפי
גערד. טייערע קליידר צירונג זיבער פוטרעכענס נישט לעקף דא פערסע קאנע דא
שענסטע פערסעטע עופות. וועמין גלייבט אזא וואר טאג אונזען צו לאזען (צווייטענס) איז
זיין פבור ביי אים טייער וואס הענגט גאר אפ פון אנדערע. מען לאזט דאך אים נישט קיין
מינוט רוה. דר קומט צו אים מיט א פאלשען קוויט דר מיט דר ארענדע יענער מיט איין
עקרה. דר מיט א מקשה ניכר איינער ווענען אשידוק. דער מיט איין ענגה דער מיט
א הקיצה דא מיט א דיבוס דארט מיט א שקאפ שד דער מיט א משונענעם יענער מיט
א גרגול. אנדערע נאך שמירות דא נאך קמיעות יענע נאך א ביינעקע פון זיינע יב חרות
איינער ווייר נאר קופען זיין אלשען טרית קשן איין אקטע יארמיקע אקטע תחנות יענער
משעפיש זיך צו אים צו וויא א ווארע. ער מוז יעדען עפס ענטווערן עס וואל אים
פאסען. מילא קיין נביא איז ער דאך נישט ער מען אפירד שוין זיין וויא געניט אלליין וואל
ער נישט אים שטאנד געוועזן אונז צו פירען. מוז ער דאך זיך בעדינען מיט פאר טרועטע
מענטשען וואס שפאנערען אקעס אונז טען אמאל מאנכע פאלשע וואקען אונז דער נאך
קומט ארום א מופת. אט דא גבאים שרייבען עס אריין אונז ווייטע דרכים אונז אקעס נישט
אונז דעם רבינס נאמען. אונז דא האבען וויא דער בייא זייער השפון דער ווייר קען ער
זיך נישט אונז פראגען פון פושעניצע. ער הט מורא פאר דא גבאים וויא וואלען נישט אונז
זאנען פנים תור. דר ווייל מינען דו קינדער זיינע דער טאטע זייערע איז אפאמעשטשטיק
דא חסידים זענין קרעפאטאנאטעס וואס דארפען ארבייטען אונז וויא אונז זיך זאגען זיך פארדען
אונז פושער אונז אין מילך. וויא מענען אונז רייסן אויפציען יעדערען יודען דא פארד
אונז דעם גרעסטן זכרן אריבער ציען אונז מלוה איבערן טיש אונז אפ שמיסן. אונז וואס
מער ענות פנים דעם רבינס וואן איז. איז מער סיסן פון זיין נישט יודישקייט וואס ווענער

ער דאווינט א גרעסערע נשמה האט ער וואס איז מכון צום פינטערע און א רגע און רעט
מיט גאט אופ'ן ווינק. ווען ער קען לערנען אין גנדה איז אמלפת און ער איז טיפער
און נסתר און וואס מער ענוולות. ער טוט איז געדרונגען, ער איז א פערבארענער צדיק :
אט און פירט דער רבי אט א וועלט וואס איז אריין איז נישט גיחא און איידער דאס וועלער
ווייסט נאך רעכט זיך דאס אזא אפ צווישען איז ער שוין גיקרענט פאר א גושען יוד. און דר
יונגער מינט ער דר מלאך שפירט זיך מיט אים און אז ער קומט זא שוין און הייבט אן
אן איבער לייגען אז ער פירט אראפ. דא וועלט פינים ווען איז שוין צו שפעט, ער קען
שוין נישט ארום :

8. נישט געלער נישט הייזער נאר קרושה: איז היינטיגע צייטען אייביגע ירושה:

יידען האבען ארץ ליה וואס נישט דעם דרך השבע און דווקא גענען דען דין :
אונזערע חכמים האבען בעקערט אז פון דרייצן יאר הייסט מען א קשן. מען נוצט נישט
צום מנין : און נישט לעדות וקשבעה. ווייל און דא קינדער יארען האט מען נאך נישט
קיין געזעצטן שוין קיין פעסטן קראקטער. נישט דער קערפער נישט דער פאר שטאנד
זענען נאך אום גיבילדעט. נא הערן דס אונזערע יידען היינטיגע צייטן וויא זענען קרוגר :
זיין מאכען חתונה וועג סונדער און וואס וועלער און מער סצוה מער שמחה האטשן דא
במרא הייסט באין אריין נישט פריער חתונה מאכען פאר אפצין יאר. א תון דאך ויין אונזן
רגיל ופרקי נאח : דאך שטערט מען א וועלער פון אכט גיין יאר און א פערקעלע צום
עמוד און אז דאס וועלער דאס חתונה הייבט אן ארום פארען און דער מדינה דאווינט
ער איז דא גרעסער שיקען און מען לופט און זיין ביז וואונדער. היינט קענט איר אייך
משער זיין וואס פאר אונזערע עס האט א יונג צדיק : אייך דאך אייך דא נישט פיל דר
צייילן איר ווייסט עס באקן נישט אריין נאר גראט קמשל וויל אייך דר מאנען אן א נישט
זאגנסטער זאך :

ערשט צדיק מיט עטליכע יאר האט זיך געיאוישט קיין פילין דעם ס. . . רס שניר
מיט איר א וועלער ר. נ. . . ב. . . פון א יאר צוועלף. גידענקט איר האטשן וואס פאר
א געדרער ער האט אן גמאכט אז עס איז נאר גוועזן א חידוד השם. דער מאנט אייך נאר
זא פיר שוהים האט ער געקליבט. דאס הייסט ער האט וויא מעביר גוועזן פון שוהות
לייף פיר רבנים מופלגי תורה האט ער געוועלט באהר היקים וויא פיר אלטע יידען האט ער
גידענקט איר און ער איז אריין גיקומען און פאר. . . צו א בעל בית קום האט ער גיקרעכען פון ברוט
דא שווער האט ער אן גיהובן שרייען מיט ציין קור : פער א געסעהה פער א טומאה אייך
קען נאר און שטוב נישט אריין גיין דר סוף האט זיך אויס גקאנט ער האט דר זעהן אפגעטור
תנך מיטן ביאיר פון טענערס זאקן וואס האט זיך גראד אראד אהין פארשעפט דס איז עס
גוועזן דער פער א געסעהה א טומאה נאך דא אקע מעשיות האט ער ערשט גיזשעברט
געלער

געלער פון טוט און פון לעבדיג און האט ארום גפירט און פולן צוואנציע טונגד יודיש ברוט
און א קורצער צייט פון דריי חדשים :

אייך קען אייך מעהר דער צייטן וויא ווייט דער יונגערמאנשיק האט פערפיהרט
מענשען און פון וועלט וועגן מען מען דאס גראסע פערפיערען טהענען. אפי קריגט וואס
ער האט השק. א יאהר זעקס שפעטער בין אייך גוועזען בייא אים אין ס. . . דע. . . און
בין אריינגעקומען און דער נאכט מיט א חברה חסידים. איז געווארן א שמייעס פון
אוסלענדישע ספרים. האב אייך מיך ארום געהאפט. אז ביי מיין טאטען איז דא
א ספר וואס איז היינט נאר נישט בנמצא (שו"ת צמח צדק) אונדא מאכט ער צווא מיר
בוה הלשון : העקטו דוא. דוא זאלסט מיר דאס ספר שיקן תיבה אז דוא לעסט קומען
אריים (צווא וואס ער דאך עס. פערשטעה אייך אפירט נישט. אייך האב אים צוואר נישט
פערקערט. נאר אייך קען מיך משער זיין ווען האט ער צייט גהאט צו לערנען. און
צווייטענס ווען האט ער אפצט צייט אריינגעקוקען אין א ספר אייך האב געטווערט.
עס איז דאך אפער דעם טאטענס עזות פנים איינער. האט ער א גושען געשען תרבות
ווייסט דוא נישט הא אייך היים דיר זאלסט צו געלען ביים טאטען דאס ספר. ער זאל נישט
וויסען (הייסט פשוט גנבנין) און זאלסט מיר שיקען תיבה ומיר אונדא האב אייך געמוזט
שטוינען : ווארען אונזער אום איז שוין געשטאנען א לאנגער גבאי מיט א גראפען קארק
וואס האט מיר שוין געוואלט מייע פיינער צווא טראגן. דאס גליק איז. וואס אייך בין פארט
אללין איין אייניקול : און דא אייניקול פאלן נישט אזא אראב פאר דא גושע יידען : אייך
האב א גושען סימן דארהא וויא אזא דאס קיניצער אייניקול ר. . . האט פאסטומאקעט
מיטן ס. . . ער רבין ווען ארץ ישראל גבאית. . . דאס גאנצע וועלט ווייסט דא מעשה.
נאר אז אייך ווייט קענען אייך ווא אייך אללין דערצעהלן אות פאות. מחמת אייך בין גווען
דר בייא :

דער ס. . . ער רבי איז גווען א צייט מיט יאהרען גבאי ראשון איבער דעם ארץ
ישראל געלד פון גאנץ רוסיאנער. און דאס ליניצער אייניקול דער ערשטער משולח פון
דוא געלעטען. מירא כל זמן דער רבי האט מיט אים געפירט קיטצוגיא מיציגיא. האט ער
א סאך סודות אראפגעשלינגען און דער רבי האט און געמוזט שווייגען און זיינע סודות
נאר ביים רבין איז אפער גווען איינער ר. מ. . . ד. . . וואס האט דעם רבין ארופגעפיהרט.
ער זאל וואס מיט דעם ליניצער אייניקול עפס געפונען נא. נא וויא מינט איהר אז
דאס אייניקול. . . איז אריינגעקומען צום רבין און דער רבי האט אים א זאג געשען
פע. . . דא וועלט זאגט אז איהר זענט א גנב. איהר האט שוין אן געקליבען זעקס
טונגד מערבדך פון ארץ ישראל געלד. אט דא האט עס מיין אייניקול ארוםגעוועזען דעם
עזות פנים בוה הלשון. העקט נאר רבי : מיט מיר זאלט איהר אונזע דיבורים נישט דערען
און האב און פרייטע פליצים. . . און אז איהר ווייסט און האב געזאגט זעקס טונגד.
ווייסט און שוין פון לאנג אז בייא אייך געקט אפ צוואנציע טונגד קערדך און האב
געשווינען. נישט איר אב חשבון דא גבאים פון רוסיאנער. וועל אייך און אב געבען חשבון
הכלל

הכר נ'א האבן זך פ'ידע זעהר גוט געזעצט . און מ'ין ליניצער אייניקל איז אונזע
 געפארן גלייך ק'ין פארזי צו דעם יודישען קאמיטעט . און האט דאָרט געוויזען פאר די
 אַרבעטס פה און אנדער גרוסע לייט וויא אזו דער רבי האט פערבאָוועט דאָס גאנצע
 ארץ ישראל געלד . און האט זיג געזען זי וואָלן זיך אריינגיין אין דעם . און זאָלן
 געפ'ינען עפּוס א גוט מיטעל מען זאל גיט קענין גנבנין פון דעם געלד . פון פארזי איז
 ער אונזעק געקאָפּען גלייך ק'ין פעטערסבורג און האט דאָרט געזעט מיט דער חברה
 מפיצי השכרה און האט אים געוויזען נאָך אַלע חשבונות . אז דער רבי האט פערבלייגענט
 אפשר דריי טוונד קערפּקע פון ארץ ישראל געלד אין מיטען דריטן האט ער ערהאלטן
 א דעפעיטע פון אַלע פּוילישע און עסטרייכישע פאנאטישע גברים און פנים רבין אליין
 און שרייבען זיג . אז ער וועט גיט אונזע פאָרן פון פעטערסבורג וועלן זי אַלע אונזעק
 לעגן האלב פּר מעגן און וועלן אים אין קערפּאָסט (פּעסטונג) איינזעצן . מ'ין ריניצער
 אייניקל האט זיך טאקי פשוט זעהר דער שראָקן און איז אַהיים גפאָרן . ער לעבט נאָך
 אפשר היינט פון דאָ וועקט טוונד רויב און דעם רבין האט מען געמאכט אום גבאי .
 זעהט מען ערשט אַרס . אז ארץ ישראל געלד מאכט היינט צוויי מאל אזו פיעל וויא
 פריער :

נאר דאָרוף פון אַיף זיך גיט אַסען וואס איז פון דער פאטשטאָרקען און פראש
 מיט דאָ איינרינג מעגן מעגן און פון ארץ ישראל געלד טאר מען גיט מוֹך דאָכט
 אז דר רבי איז אַ טאָך הייליגער פון ארץ ישראל . אַיף קב אריין גהערט פון אַלע חסידים
 אז דעם רבנים שטוב אזו אַ בית המקדש . און דר רבי איז דר כהן גדול . דו פרוינות
 זענין קרבנות . דער טיש אַ מוזה דאָ ריקקע ציפּוק דעם רבינס איז דאָ מחתה מיט
 קטורת און ווען דר רוף פון דער ליקקע געהט גלייך ארוף איז אַ סימן אז דער רבי איז
 דעמאָרט משפיע כל טוב אַיף דער וועלט . ווען ער גיט אַפּר קרום . איז חזילה שולט
 דינים אַיף יודן נאר ווען עס געהט גאר פייגעקע פון דר ליקקע . דעמאָרט שמיסט דער
 רבי מיט דער פמריא של מעזה און דאָ פייגעקע ווייזען אז ער מיט קודשא ביה כביכול
 שטעקן פיינע אונטער איין עמוד עני און רעדן . ווייסט איהר ווי אַהין און פומן שפאָרט
 אן . גאר ווי עס שטעהט אין דער גמרא (יומא דף ק"א און ב"ב פ' מי שמת) אז אַטאג
 נאָך שמיני עצרת (נאָכדעם ווען מען פּעשט גשם) האָבן אַלע יודן געקוקט אַיף דעם רוף
 פנים מוזה און ווי דר רוף האט זיך גענינגט . ק'ין צפון . דרום מוזה אַרד מערב האָבן
 זי גהאט גישע אַרד שלעכטע סמנים . דער חזקו איז נאר דאָרט האט מען גראָפט וואָרשן
 אַיף מוצאי שמיני עצרת און פנים צדיק קען זיך דעם אַלע טאָג מאַכן נאָ ווען אַיף דר
 עוקה . אז עס זאל טאקי פיי אים בלייבן אַ צוואַנגיג טוונד קערפּקע פון ארץ ישראל
 האט ער נאר טוונד קרבנות מקריב וועלן אַיף זיין מוזה ווען אַיף מחמת ער נעמט גענוגס ער
 נעמט זיך ווינס :

אָס ווייסט מען אין גאנץ פולן אז דר טש . . . ער רבי האט גואָנט פּוה הקשון
 דער טאָשע זיל האט מיר גואָנט פאָרן טוט סערצע וואָלסט נאר געמן און
 ווייט

ווייטער געמען . וואָרן וויפיל דאָ וועסט געמען וועט אַרץ מינס איבערגעקן . און דער
 ר' איז דעם טאקי מקים אקוראט . ער האט שוין דאָנקן נאָט אזו פיל גנומן
 פון ער האט שוין אין צוויי מויערן דריי עשאַשענע . ער האט שוין גהקטן דעם אַקציו
 אַיף פון קיעווער געבערנע מיט איינעם ק אַ ווע דורך ק : : : איז פערפאלען דאָ
 צוויי מויערן אין וואָגא ! . גא ווע מינט איר : האט ס טאקי אין אַמת געהאט
 אַשנאָרען סוף : איין מאל איז ער טאקי אַפּין אַרש געשטראַפט גוואָרן : וואָרן ער האט
 טאקי פאלד געקומן . נאָר מינט הקלה דאָ קינדערישע זאָך . צו שפאָרניש הקלה זיין !
 טאָסע מער מיט אַ זאָקאג . און צווייטענס האט ר"ב פיי אַהים אַ ווען גענדיג די אונזערע
 טאקי דעם יאר און איז גוואָרן אַסטראַפּשע . אונדאָ האט מען ארום געקן פּעשאַנפּעלד
 אז ער איז ער איז געשט געוואָרן פנים רבין מיט דעם ווען : וואָרן אַיף ווייס דאָכט זיך
 הונדערט מענשן קליקען צעהן קלויסערס אַוים גנבנין איז זיך אַרץ גלייכער ווי אַווען
 אַ סטראַפּשע . און דעם רבין האָבן ביה יודען ממלא גווען פּפּר פּפּרס .
 אונדאָ האט מ'ין טאָשע מער נחת פון מיר . אז אַיף פון אַגבאי פנים רבין . וויא
 אַינערדער ק . . . פון זיין ווען . אי מ'ין ווייב איז פון מיר גיט צו פרידען . געשמא איהר
 פארפיער ! איהר פּרשטעהט זי וואָלט אַפּאלען געוועזען אז ווען אַיף פערדען זאל אַיף
 איר שיקען אַצעהיטיר דערפון אַיף צו לעבען מיט דאָ קינד : נאָ . וועגט איר דאָרוף !
 איר קענט זיך דאָ ווען פּר אַ מין נפּהפּה נאָ איז : הא : דאָכט זיך אז וואָ מען דרש אין
 זיך האַראָפּע ליגען דייַשליקס קענען . מצות קאָשען . קינד גיאָטשין און האַרדווען אַיף דע
 קינד . ווי זאָגט איהר : אז אַיף קב זיך פאָרט פיינער . און ק'ין גט וויר זיך גיט געמען !
 נאָ ווע טוהט מען מיט איהר :

נאר הערט נאר אום . אַיף קב זיך מיט איהר אַפּגעקענט וויא אַ טאָשע . אַמת אַיף
 האב דורך איר אַנגעוואָרען מ'ין גפּאית נאר וואָ האב אַיף אַנגערענט . דאָ מעשה דער
 פון איז אזו גוועזן : אַיף האב זיך איין עצה געהאָלטען מיטם רבין מכח איהר . איז
 געבליבן . אז אַיף זאל צוואַרען אַיף שבת חנוכה . דעמאָרט פּענגט מ'ין שווער (דער
 נסתר) מוט דער שוויגער קומן צום רבין אַיף שבת . בלייבט זיך קיינער גיט פייס שווער
 אין דר היים . הויז מ'ין ווייב . וואָרן די אַלע ווען מיט די איידומים . וואָס אַיף קב אום
 גרעכענט אַינס ערשטען שחיל . זענין זיך שוין לאנג צעפארען : איינליך האט ער
 רייכט אזו אַוועק ווי אַיף און אַפּשר נאָך פּעסער אַפּסער : דעמאָרט זאל אַיף מיט געמן
 אַפּאר חסידים פון דאָ פּרוהם : און זאל מיט וויא פאָרען ק'ין קראָקאָדאָליקע
 און זאל איהר דארטען געבען אַפּער ברוחה גט פּר דאָ צוויי עדות : און זאל טאָקע פאָרד
 ענטלופען צוריק : אַיף קב וואָקאש דער לעבט דעם שבת חנוכה . מ'ין שווער און שוויגער
 זענען גקומען צום רבין . און אַיף מיט מינע צוויי חסידים וואָרן ק'ין קראָקאָדאָליקע
 אַ גט איז שוין גוועזען גרייט ביא מיר אין קעשינע . אַנגקומען זענען מיר כהן אַרס
 זינגער עליף פאנאכט : דאָ פיהר האָבען מיר אַב געשטעלט אַפּיסעל ווייטער פון דער שטיב
 און מיר זענען שטילערהייט צו געגאנגען צום פּענסטער . מירא אין וואָס פּר אַ שטאָנד :

איה האב זיא דעמארט געטראפען. וויר איה איין גאר גיט דערזעהלן : איה ווייס דאך אז איהר זענט פון דא ווייבער הערצער און א מינדסטע זאך רהרט איה פארד צו טרערן; גאר וואס דען. איה מוז עס דערזעהלען פון אונזער פבד וועגען : לאז דא וועלט זעהן אז דיר זענען דא אמתע תלמידי תכמים. אין אונז איז מקום געווארן דא גמרא פל ת"ח שצאנו נזקם ונוט פנחש אינו ת"ח. עס מעג אפילו זיין אמתע : א מאמע : איין איינען ווייב! אבי וויא זענען אונז גיט נזק פבד וויא אונז שטעהט אן. זענען מיר נזקם ונוטר ווי אשטראנג! : איה האב אקס געטהון אין פעקסט אריין : ה"ב איה געזען וויא אקאמירציר פערענט. גאר דר וויר לעשט עס אדע מינוט אום דורך דא שפארענטע פון דא טהורען און פעקסטער. דס ווייב ליגט איה א קול שטרוי : געבען איהר רעכטער זייט ליגט א ויגענד קינד : געבען דר ליגט אקיד פון צוויי יאהר ווס דס דא דארר : צופיסענס אמיירעל פון דרייא יאהר. האט ויא דעס ריפקען (רופשף) פיסען ענטוועגען אן. און צווייא עקטערע קינדער ליגען פון ווייזען איה ארעדי און ציטערן פאר גרויס קעקט : פון דרויסען האב איה געהקט דא ווערטער גאטטעניא : נעס מ'ף שוין צוא פון דער וועלט : דאס איה גיט ציזעהן מייע צרות פון דא אונזען! (צום ויגענד קינד) נא ווס זשע זאל איה דיר טהון : אז א"י האב דך פארט גיט מיט וואס צו זיגען : גאט זאל שוין ביי מיר דא נשמה צו געבען. וואלט איה שוין פערשפארט צו קעקען און צו הערן זיין פערערהמנות! נא מאמע ווי! (צו דר אין דר דאר) : נא ווס זשע קען איה דיר העלפן מיין נשמה : (צו זיך) אז דר פארמירגער גאט. ה"ב רחמנות אויף מיין לעבדיגע יתומים : דאס איה גיט צו זעהן וייער מיטשעניע (צום רופשף) : שוין דריי יאר אז דא מיטשעקט זיך אופן טוט : (מיט טרעהרען) וועה איז מיר און ווירד איז מיר צו צו זעהן און צו צוא הערן אייער בייט רחמנות! וואס זשע פון איין עצה קען איה מיר מיט איין געבען (צו דא דא צוויי דר וואקסענע) גאט איה קינדערליך מיין קינדער : דעקט איה צו דר מיט. מיר איז פרוי גיט קאלט! אה! מיר וואקען מייע צרות : מ'ף בריהען מייע ווייטגען! אין מיר ווערט צוא גאנגען מין הארץ : מין גאל ווערט צו געצט און מין חיות עקט זיך מיר אדע מינוט! געוואקט ווס דס ער גווארט האבען פון מיין לעבען : ווס דס ער מיר פערשטערט מיין בידע שטיקיר וועלט : בידע! הא! פאר ווס בידע! וואס איז מיר אב געגאנגען מיידעל ווייס בייא מין טאטען : אמת טאקי אין ארימטייט אין פיסטערגיט. דאך ה"ב איה קיין זארג גיט געוואקט האט דא מאמע געפאקען פרויט איז געווען גיט : אהא גיט ה"ב איה אים געפעטען ביי מייע הברתהס א שטיקיר פרויט! אבי קיין צרות גיט האבען צרות! צו צרות זענען גיט גלייך! אט דס זיך מין מאמע אויף קיין האניק גיט געקעקט. גאר ווי קומט עס גאד צו מייע צרות. וועה איז מיר מין הארץ. אזא ויגענד וויא איה פון זאך שוין איפר טראגען אזא פיר צרות וויפער טראפען אין ים : און דורך וועמין : דורך אזא נעכפניק : אזא האראבאשניק. ווס מאכט מ'ך רייך מיט זיין חסידות און האט מ'ך אנוועק גווארפען אופים וואסר האטש שטארב פאר אשטיקיר פרויט! אזי איז מיר! איה וועמין האב איה זיך גאד מער צוא בעקלאנגען וויא

איה מין אייגענעם טאטען : א פנים ער דס דען מיט דר מאמען פעסער געפיהרט : גאט זאל מ'ך גאר גיט שטראפען פון דו ביי. אט דס חסידות טרייבט אונז יונג אין דער ערד אריין : אזי דורך דו רביים איז פערפנסטערט אונזער וועלט : וואס מען קען גיט זייגענען פאר גאט : דאך מען גיט זייגענען פון רייט : איה וועל שטייען געוואלט אין דר גאסען אז דער רבי דס מ'ך געקויקעט. און ווי קויקען אדע יודישע קינדער! איבער זייער א גראטץ מיט דא אונזען מוז איה זיך דא וואקענען מיט פניף קראנקע קיינע קינדער אנה דער הויכער ערד און זיך מוסשען מוט זיי אופן טוט. איה ווייס. אפשייט זיגריי איה דערמיט. גאר סאי ווי סאי פון איה פערפאלען. דאז ער ביי מיר דא נשמה צונעמען. ווער איה פון שפערען אדע צרות. נא נשמה מייע : נא דיר זיגען! נא ציך דו זיידע פרוסט! ציזעהן זאל עס דעם טאטען זיינעם איה דער ריגען איה זאל איהם שוין פטור ווערן!

איה ה"ב דר הערט ווי ויא זידעקט מ'ך אזא מיטין רבין ה"ב איה נאך צונעמערט א פירטעל שעה. דערנאך ה"ב איה שטיקערתייט א קראפ געטהון אין דער טהור און א חסיד פון דא צוויי דס וואס אנגערופען עפענט זייט מוחר ציזער איה האב א פריף וון אייער מאן מיט עטליכע קערפליך. ווא אזא ארויס געגאנגען אין ה"ב אריין. און איה ה"ב איהר שוין אריינגשטיפט דעם גיט אין דו הענד אריין. גאר וואס דען! דא צייט ווס מיר זענען דא געווען ביי דר שטוב זענען דר וויר דא פערד ענטלאפען געווארן. מין מרשעת דס דר וויר געמאכט א גרום געוואלט. א קיצור דס גאנצע שטענדטיר דס וואס אויפגעחאפט : מיר לופען דר וויר ווי אהין דא אונזען האפן אונז געטראגען. דאך וואס אפער איה צרות געבען אין קראקאדאריווקע עפס איין אפיקורס. ווס ער לאכט גאר פון גוטע יודען! ער האט גאר דר הערט דס געשירי האפט ער זייער א פאר פערד און דופט אונז נאך אונז געחאפט נא פערפאלען דס שפיער! מען דס אונז טאקי נאך ביי נאכט איינגעזעצט אין סטאן און איה מארגען האט מען אונז מיטס אטאפ אב געשקט אין שטאט אריין ווי דער רבי וואהנט. מירא דעם רבין האט געקאסט אויף א רגע היפשע עטליכע קערפליך. ער זאל זיך אב ריינגיין פון דער דיערא און מ'ך מיט דא צווייא חסידים האט מען אריין געפאקט און אסטראג!

תחלת האב איה געמיינט. אז דא גאנצע וועלט און אויף מיר גאפען. גאר מוט דער צייט פון איה פאמעליכען גוואנט גווארן צום אסטראג וויא צום דרדקן חדר. מיר האפען געוועלט אז מען זאל אונז פנגבה צו לאזען אפסיר פראנפין. און ווי פאלד דס. אז וואס אלדינג רעכט. איה האב אפילו עטליכע מאד געשקט צום רבין ער זאל מיר אפ געפין מייע פון טוונט קערפליך וואס איה האב מיר בייא אים אן גומעקט אין דעם גאנצער צייט. פרי איה זאל מיר האבען מיט עפס צו ראטעוויין : גאר ער האט מיר דס געשקט א תשובה : אז איה וועל נאך אמאל שיקען צו אים : צו אויך וועל עפס איהם אריין מישען אין א דאפראם וועט ער מ'ך פאר שיקען פון גאד אויף קאמארזשנע : דאבאטע דא תשובה האט מיר אפילו נוט געשקעט. גאר וואס זאל איה טהון. מען

כח שחייבין. ויארן איך ווייס זיך יא צו ווס מען קומט צו מען שפילט זיך מיט דיא לייט. אזו ווי מאנפליק מיט דר מאקאדאנער רביצין :

ווער עס וויל דערנען דיא וועלט כסדר .
איז דער אסטראג דאס בעסטעס חדר .

בקיצור איך ווילן מיט מינע חסידים א יאר און צוויי איך דע שוין פאמעט פאר געסן צו זיין איך און אסטראג צו אין קרוז . עס איז אונז שוין גאנץ היימליך געווען . מיר פלעגן גאנצע טעג זייען פיסטע פאס רעדן שטותים איפר קיין נסים און מופתים פון גוטע ווערן . ווס יעדער פון אונז האט שוין פיר פארנן אמאל געקענט דעקלן פון די צדיקים מיט דיא חסידים ביי זיך אין הארץ . האט איינער פיר דעם אנדערן זיך געהיט ארום צו רעדן . פאר קערט יעדער פון אונז האט זיך געשטארט מער ארום צו ווייזן וויין הייס חסדישקייט . ווער שמייסט אז מיר זענען זיך צו נוף גוקן מיט דיא אנדערע יודישע תפוסים . האבען מיר גהאלטן שטאר און אייזן פאר גוטע ווערן און האבן און זיין גוט גראזט קיין שטוב פאלען . איר מינט אפער דארט זענען עפס געסן געבן געבן דו שאפניקים (גורנים) חליקה און חסידים און נאר פיר בלבלולים נאר וואס דען טייל האבען פיר צרות אפאר מתרעם געווען אז ווער אומגליק איז ארום גסומן דורך דעם רבין אדר דורך חסידים . איך וויל איך אום רעכנין דיא וואושוטע פיר ברעך פיר ווס וי זענען געסען . וועט איר זעהן אז עס איז טאקי פשוט איין אומגליק . ווארן און אמתן ווי פיר אעקלי ואבען און נאך וויכטיגע טון זיך אפ און פולן און קיין האן קרייט אפילו גיט און זיין . פאר קערט זענען ברעך שטענע ווערן פורן אום ווער וועלט פגבד טון דוא שטענע שירובים און לאזן נאך איפר א פגבדירן נאמן . נאר ווער מוז האט גורם געווען מען זאל זיך גראד צו זיין משעפין און אפט איבער א מחלוקתיל רשם שמים פאר גוטע ווערן זענען זיין גרפד גווארן . זיין רופען עס אן דורך א מסיכה . דיא וואך איז אפר פשוט ווס דען מען זאל פאר שווייגען אז ער הארט פון יענעם צדיק און רעט אום און דעם אנדערן אסור דרפר אונדא . איז א יושר מען זאל אים אפשפיר אפ טון לאז דער צעהר וויסען אז דאס איז א מופת פינים רבין . מאלט איך דארט זענען טייר געסען פיר פאלשע קוויטש א פאלשען מאנפראקט . מיר א וואושוטע עבודה . אז דער אקטער פרוץ איז אפר פארט געווען א פב שפברבים און האט גשיגטען דיא הוט פייס אעגראר ראטע . אזו אז ער האט געבד נט גקענט אלע מאד געבין דעם רבין א פרוין . נא אז האט האט שוין יא גהאלפען ער האט א מיתה משונה איין געווען און דיא וועקערעס זענען געווען יונגע צוציקס וואס האבן נאר אין ווען גהאט עולם הזה . וואס איז דא אז וי האבן זיך שוואל בעצה גען מיט גוטי ברודער און א חסיד א גרוסר פריה האט נאך גמאכט אקוראט דעם אלטען פפריהנס חתימה און אוועקסיר : אדר און א קאנטראקט און עטריבע יאר פאר יעדנער דיא קרעטשע . מיט אקבלה אדר און תבואה וואס ער האט אפ גענומן דאס גאנצע

גאנצע געקד ונפעכאד . דר רבי האט איך גיקריגען אפגעטון פרוין ער זאל אים בעגלישן ער זאל מצדית זיין און ויין גישעפט : הא וואס מאכט עס אים ווערן דיא יודשים דיא רשעים ווענער האבן צו חילן און דער ווייר וועט געבד דער בידע יוד וואס האט און דעם אלטען פרוץ גיהארוויט יארן ראנג : אמאנץ קעבין און האבן עפס ירושה ביין איהם וועט עס מער תכלית האבן : חלעפין קודם פיר דער רבי וועט דאך אונדא דער פון גיטען : און חסידים וועלען און אפ קעקען אפגידיל אפיער משקה וועט מען תמיד האבען ביי אים פראנק און פרוי . פאר שטייט איר ווי אזו איר איז געבד און גרוט נאך זיך מאכען אז דיא פריים זאלען קריגען עפס איין אפיקורס . אדר נאר א גוי פאר איין אדוואקאט און אזו שלמול גייט ווערד נאר פין א נארישקייט ארום צווישען חסידים אז זיך איינער מבין און לייגט צוא אפגעשטעריר . ביי עס קומט ארום אז דער קוויט אדער דר קאנטראקט איז פארש איר דאך שוין גענוג אז דר יוד וועט גיט אפ געמען וואס איהם קומט געבד ערליך האט ער גיט גישאנצט מיט דעם בער : זיין : מען פירט איהם נאר צוויין און אסטראג . אזו טרעפט זיך מען וואס אמאר אפ ביי אירן אגנבהלי : מינט איר אפער חליקה . ער האט גיגבית חם ושרום ער האט נאר אפ גיקלפט ביין דיא גנבים וואס פלעגן ביי אים שיפורין און האבען פאר אים קיין סודות גיט געהאט : איך בעט איך ווער ווארט בעסר געווען אז עס טרעפט אפשה מציאה : אפאר פיר זיכער : עטריבע פונט נאדע זאכען : אןשמענקעלע היפשע פרילאטען אקרוששאקיר מוט פעריל . און מען קען עס קופען און גלייכען געלד און דר ביי אפ געמען אהוב ביין דיא גוים . דס אפריגע וועט ער זיך אויך ביין ווי אום צאלען מיט פראנצען קען שוין נאר ערליכער זיין : ווס וי וועלען עס דען און וואסער צוויין ווארפען וועדען וי קריגען אנדירע פאקאנט און ער וועט נאך אן ווערען פשטענדיק קונים אונדא איז גלייכר ער זאל איין מאכען דס גשעפט ווער זאל זיך רעכטען און אזו שרימוז עס וועט ארום קומען און ער וועט אים שוקדיג נדכר ווערן : איינער געבד האט שוין גאר קיין פריה גוט געהאט זיין קהר האט איהם קיין פאס גיט געוואקט געבין . ער זאל זיין צאהלען פאדאט וויפיל זיי האבען זיך אום געפאטען : האט ער געבד מחמת איין פריה געקופט אפאלשען פאס : צום אומגליק דאך זיך אום עפס מאכען א נארישקייט . מען איז אום גאר חושד ער האט געהאנדעלט מיט פאלשע אסגנאציעס : האטש דס איז אונדא געוויס . ער האט זי גישט געמכט . ער קען זיך אפילו גיט התמינין : עס זענען ענגלישע דר ווייל קוקט מען זיך צוא אום פאס און דיא מעשה קומט ארום מוז ער געבד יענעם אויך איינוויקען : וואס איז געבד גאט די נשמה שוקדיג . יענור געבד מיטשעט זיך יודען טובות צוא טהון און איז זיך טובד מעגלעך איידער ער מארט נאך דעם פאס צום סוף נאך ער געבד לידען פאר אנדערע אום שטיינס גענוט וויפער ער האט אין גאנצען גענומן פיר דעם פאס עטריבע קערפליך ווס הייזער האט ער זיך געטראיעט דערפון אט האט ער געהאט קאשע מיט יאך און און אמאדע אויף משקה אקלייגער תיקון . קומט אים אבצולגען יארען אין אסטראג און ווער

ווער ווייסט וואס פאר אפסק ער וועט נאך העלן ווער שמיסט און די באקראפטען איז דאך
אונזא ארומנות. איז נעפע האנדעלט : דס ערלע קאפער פליהט : ער דרעהט וואו
פון ארו ווייסען. נעמט און גוט קרעדיט סחורה און מוזן : מילא ער האנדעלט אפסקער
אפער וועט כוחות פאר וואס גוט אקריינער בער הוצאה איז ער אהוי דאך מען פיהרען
וויא דייט מלמדים גיטע דאך מען האקטען אין דער היים צוא דוא פהרמלעך און
מאקע צו דיא קעסט קערער דוא וועט לייטלעך : וון און איידעם דעם רבין דאך מען
נעפען איין גארענע ווען מען גענענט וואו איידער מען פאקרט אויף דעם יריר. ער
זאג פנעשען מיט הצרחה. און אז נאט הערשט מען האט אסאך געוויפט פייס דייטש
און לייפטיק אדער פייס קאצאפ אין חאקוב : מוז מען דאך אי ווען האפען דעם רבין
עפס שעהן טרסקע וילבר אמתנה צוא פרענגען : היינט אין שטאט אין קרויז מוז מען
וואו שוין שטעלן. אין מיטן מוז מען מאקע גוט לעפען מיט דיא אפיקורסים אויך קומט
א מחבר גיט מען איהם אפטר הענדעך פאר וויין ביכער. מחמת ער קוקט עס דען אן
קום ווענט וואו יענער מיט דעם ריקעו ווערד שוין דערפון אשד צירלדן. נאר וואס דען
מען דאך דס שטן אויך דס מור פערשטיפען מען שטעקט דאך פער בונדען אים נשעפט
מיט דיא לייט אויך : דאז אזא בחור אפערקען אפיריד וועט ער גיט ביכער און אפטר
נאך דערין אונט ווארט : אועללע הוצאות אחת נאחת ווערד מאקע ארו מאהל ווענגער
קין השבון דאך ער גיט פירען. ווארען דיא ברכה קען דאך גוט שורה וויין אויף
א געעהקטער וואו : ביז דיא מאשין פרייט שטעהן. ער נעצט אן נאר היינטגע צייטן
איז דאך שוין אנגעצוי קין עולה און מין חרפה גיט אפירי ביא דיא גרוסע אפגעשקערטע
דער זאקאן אין ארו מדינות האקט עס אויך גוט פאר קין פערברעכן. ווארען אין אמתן.
אז איידער ווערד טאקי פרייעס אומגיקלעך און קען יענס גיט אהקען וואס ער האט ביא
איהם גענימען צום האנדל. נא קומט אום דוא נשמה ארום צוא נעמן. ער האט דאך
אום געניען אויך פראצענט געלד. אדור סחורה וואס ער האט אין איר פערדענט. און
אז דעם האבן דאך אונזער חכמים פאר עטליכע הונדערט יאהר פערשטאנען דוא סברה
פון דער היינטער פארטיישן עקאנאמיע. אז קרעדיט אז איין ארט שותפות. היינט
אז יענער האט פערלורין. מוזען ליידין ארו וועט שותפים. דאס הייסט דו קרעדיטארין :
וואס איז וועט גראד אום גענאנגען דוא שטראף אויך דעם חסיד אום ריפט מען. און דוא
איינענע בערי חובות האבן יענס אויך געקלערטן נאך אונטער געשטאנען און אום
געקלאפן מיט גייעס קרעדיט. ער זאג ווייטער פיהרען וויין געשעפט. אונדא וויא זאגט
מען עפס דר מכאף המות האט תמיד איין אוסריד. וויא שטעפן וואו געפוק צוא אום
פאר וואס ער האט אזו פרייט געפירט מיט ווער געלד און האט תמיד געפירטעט. וויא
זענען אום נאר חושד אז ער האט כר ימיו געשווינדעקט. דס ארין קין קאפיקע קאפישאר
גוט פערקומט און און דס נאר געדרעהט אמשין ביז ווא האט געמוזט קאפין. דער ביא
וויקען ווי דווקא געהופטן אז ער דס ווא אפער גראזט אגרויסע אפומיקי און וויא וויי
ער אבקומן מיט שהוא הפואה. פאדערין וויא פון איהם. ער זאג וויא וויין סחרישע

ביכר

ביכער אויך גויש. וויא מען וועט קלאר ארום ווען אוב ער דס אריינעקענט אונדא משא
ומתן איין קאפישאל. און דס פארד געהאנדלט. נאר ער איז גווארן געקאמט אפאלר
אומשילדע דווקא אומגיקען וואס מען דס נאר פריער איבער ווען. א פנים וויא ווייסען גיט
אז ער דס קין ביכער קין מאד גיט געפירט נאר פליש אפירט שטעפן ער האט וואו שוין
אפירט געקאנט מאכן ביכער פון א פריה און האט אומגעשטעלט פערדענעשטע וועקסליך
אויך גוטע פריינד. קרובים און דס שוין אפסקענט צו מאכען א קאנקורס פון וויינע לייט
און אפצושטוערן. און דיא פאקאנאנע אפגעפן. אז ער האט נאר גיט מרויח נכסים (דאס
הייסט געהאנדלט גערד אדר סחורה) דיא קאנקארסע פראווינענט דס שוין אפילו גמאכט
א פרינאטאר אז ער איז געווינא אפאלר און איז גוועזן פראנק און פריי האבן אפער
דוא רוצחים אזו לאנג געארבייט ביז ווי האבן וין קאנקורסני פראווינענט געפעקט און
וויקען אים דווקא מאכן ער סלאטענט באקראט ווייל ער האט געהאנדלט אן ביכער. און
דיא ביכער ווידען וויא אומוויינען זענען פאלש געווארן. געה שחזע וויא עפס. אז דיא
שפארען וואו אן דעם זאקאן. וואס מען דס ווי שוין גיט אומגעפערט. אונטעוויינט פאר ווי
מען וויי וויא שוין געפן פופצען פראצענט גיין. ווי ווילן איהם אנלעגן אנלעלי ווענע
אומשילדע א סך. אנדער ווידען זיצן פאר דער פאנק חלעפין עס רייסט אום דאס הארץ
צוסקענרונ. איידער איז געפוק אומסטאנע געווארן א קנפץ ער זאל קענען געפן זשוריסאוב
דער פאנק און פאר וין חתימה נעמן וויינע פראצענט. דער אנדער ווידען מיטשעט וואו שוין
עטליכע יאר אונזין געשעפער. דיא שקאנטישען ווילען אים שוין גיט געפן קין קרעדיט
גיט ער וואו איין עצה און קריכט און דר פאנק מיט דס געדינגענע זשוריסאט מיט די עטליכע
טוינט קערפליך צו פיהרען ער וואו דו הענד. גיט אפ ווי ער אזו שולדיג. שטעקצט צו
אפסיל סחורה און דער קראם מאכט חתונה א קערין קינד פון א יאהר דרייען. פערצין
מיט איין אייניקל קופט דעם ווייב אפסיל ציערענט. צום פרען איז ווייט ביז זעקס
חדשים וועט נאט העלפן. דר ווייל האפט מען עטליכע גמילות חסדים אויך אפאר טאג
צאלט אפ און דער פאנק און שטעקט פאדער ווידען פאר א גיט וועקסיר דער נאך אז
גמילות חסדים אזו שוין שווער אויף צוא טרייבען. גיט מען וואו פליש איין עצה. מען
שטעקט גראט פאר א וועקסיר מיט פראצענט. אזו פיהרען וואו א צייט פנים פאנקאוו
געלד איז שוין לאנג גיט דא קין קאפיקע. נאר מען וועט נאך אקט מיט דעם פת :
פרייעס קומט אן א גייער נאטשאלניק. א גייער שטעקען. אדור אמאל טהוט נאר איינער
אפ אפאקסיר : מן הסתם פאר וואס ער רעט אויף דיא שקאלים. אדער אויך דס היימישן
גיטען ווי : נא נא. הייבט מען אים אן צו שפארען : נאר געלד. יענער האט שוין קין
פראצענט גיט צו צאהקען און דא פאר לאנגט מען פון אים דאס גאנצע קאפישאר. גידיך
ער האט נאר גענומען אויף אפ צו געפן. גיט גענוג מען שרייבט אים איבער דס לעצטע
געקיל און טהעט אים דוא חרפה. מען פערקופט וויין הונדאד מיט דער פוק. איר זאקט
נאך ווערן וויא וויא שטעפן אז וויא טרעפן אן שמהלדך. קוקט מען וואו נאך גוט און
זעקט איין אים מיט דעם זשוריסאט. וואס איז אונדא נאט דוא נשמה שולדיג היינט וויא

ווען

חית

זענען געפירן דיא ווס ויסצען. נאר פאר א פערקיר קערפין קאמיר זיך נישט נאכערן א יוד ווכט
 געפירט מפרנס צו זיין ווייב און קינדער אז ער זאל זאגן דיא גאנצן פארשניגע וועט ער
 ציט זיין אקאפיקע : ווארן טייער וועט דר פריץ און אפילו דער יוד גיכער קופן ביים
 גוי . מוז ער דאך זיכען עפס א פארטייט . פאראנשים אונזר רעדניגע פערפונט טאקן דאס
 שטרענג . מחמת איין פרורה לעניט ער זיך א היתר דיא קרין וועט פון זיין קאנטראבאנד
 ציט פרדית ווערן נישט אימליכער סוחר אז אבער אים שטאנד אריין צו פירן זייער פרוקס
 סחורה דורך א זייטען וועג . נישט איבער דער טומאזשנע (קאמער) נא געפניגן זיך ווייז
 פרוקס ווס לעבין דר פון אונזענ' בראקאנט אונטער דם נאמין פערקיר מאכיר . זיין געבין
 זאלאג דם סוחר פון דר סחורה אונזענ' זיך משה געוויסע פראצענט פון זייער טרחה . און
 שרייבט דאך זיך טרעפן ענטוועדיר איידעלע טהוט אום אפ א שפיציר און נאנט אום
 דעם נאטשאלניק . אדור עס ווערט גראד איין אנדערער אפגעשטשוק : אקציר זען דער
 מאכט און ווארד מיט דם קאנטראבאנד . ער פרוכט זיך מיט גוטן מיט בעזן : עס העלפט
 אבער נישט . מען נעמט דא סחורה מיט דיא וועגן און ווא פערד צו . ער ווירד פדיל
 צייל . דער סוחר לייט און דער פייא אונז ער מוז געפירן זיין און אסטראג . אעליכען
 אונגליקען טרעפן זיך אפט און דוקא מיינסטענס פייא פרימע יודן : ווייל זיין האבן
 געפירן קיין פרייה . זיין האבען יונג חרונה פערלאזען זיך און דא קעסט . דעם שווער .
 דם פאטער געהט שטעקט דם פיסיר גרן געלד זעצט דער שרייבן אן . אדר מען מאכט עפס
 א געשעפטל אן דא מיינדעסטע זאקענטענס . אן לשון אן ערפארונג . וואס הייסט אפשר
 דחירה קערטן גויש און פערפונען א שעה און טאג דו גמרא . אדר נאר א מראכה קערטן
 וועט מען דאך אונדא נישט קענען קיין ארענטליכען שידוך טון . ווארן ווער וויר זיך משה
 זיין מיט איין אפיקורס . מען ווערד פארד פטור דא עטליכע גורדן און בלייבט נאך שולדן
 דר וויר אז ער שוין בעפאלדן מיט קינדער . האפט ער זיך אן וויא איינער אן אס טרענגט זיך
 אן א שארפער שווערד :

נעך אפט האב איך געטעניט מיט דו אקע ארעסטאנטען . מיינע האבן גפולט וויא
 זייערע יונגע יארען זענען פאר גאנגען מיט גאר נישט און האבן זיך זייער פדלערט . אנדערע
 ווירד . מיינסטענס הייסע חסידים . האבן זיך געהאלטן פיי ווער שטיינער אז אזוי רעכט .
 אזוי מוז א יוד קעבן און קינדען . און האבן אדם גוואלט פוויזען אז זיין זענען גערעכט צו
 דענקן זי אזוי . אדער זיין מאכען דען אן שטער . דם האב איך נישט גקענט ארויס :

**אחרים האט מען אמאל צו פערדאנקען
 ער דערנאכט דם מענשענס געדאנקען :**

וואס און מיר אזי פאר גאנגען אונז דר צייט וואס איך בין געווען אין אסטראג
 וועט איר שפעטיר גוואר ווערן פון מיר מעשה . נאר דיא צוויי חסידים ווס זענען מיט
 מיר געווען האבען יעדער אנדערע געדאנקען ארויס געוויזען . איינער קרמן דר קליינער
 אין נירליכען א פאר קנישטשער חסיד און האט נאר אלעס מקבל באהבה געווען . דער
 אנדערער

אנדערער מרדכי . דאס מען גאנץ דימדיג געווען : האטש ער האט זיך פארשעקט א פייא
 אים אין הארץ גייט עפס פארה א גאנצע מלחמה :

אמאל שטיי איך און אין דער פרייה . זעה איך ווי מירן מרדכי . אייד פון אראר
 עטליכע פערציג מיט ארויסע לוסענע . גייט עפס זייער פאר הארטיג ארויס . וואס
 אזי דיר אונט מרדכי . עס . זאגט ער . איך האב עפס גהאט אהלום היינטיגע נאכט .
 זייער אמיאסין : א נא קאז דיר פוטר חרם זיין . יא . ענפערט ער מיר . דיא האט
 רעכט . מיר האבען זיך ביינע געצט צו דער גראטע און ער דער ציירט מיר . איך הער
 גאנץ אפגעקוקט און זעה אז ער איז שטארק צענדערט בשעת דער צייען . אה דאס
 זענען זייער ווערטער :

אין שלאף שטעלט זיך מיר פון אז איך בין פנאכט און א חירוג ארט . א סאך
 מתים נעמען זיך צו נויף . אקע אין וויסען אן גוטן מיט דיא קינדען איין די מתיים . עס
 מאכט זיך א גרויסער ראד און אין מיטען שטייט אגולרענע משה . פיר מלאכים טראגען
 זי און איין מלאך גייט פון דער משה און שרייבט : צדק לפניו יהוה . אזוי ווי איך לעג
 אין איין ציטערניש . קימט צו מיר צו א מת און שטעקט מיך מיט פיס : שטיי און
 דשע . גיי מכה זיין דם גרוסען וידענפיינד רי יצחק בער רעווינאהן קיין ירושלים .
 מיר האבען אן גהופען קלאפען דיא ציין אין מויר . איך האב אנשטייט גאטן : סטאשט :
 ווי קען אזא איין אפיקורס ריגען דאך וויא מירן רעכענס פאטער דער צירק דוגט .
 שטיי רשע . ענפערט מיר דאס מת' שטיי . דר מאן דא גאר נישט אונזער נאמען :
 דאס פון איך ציין זיין רעכענס טאטע וואס דיא פארהאט היינט צווא איהם . געוואלט
 דבי . וויא קימט איר קיין הויז דארין . דא איך געפונען מיט פלאטערניש . שטא האט
 דער אקטער א זאג : גאטן צווישען דיא ציין שא . וועל איך דיר ענטדעקן דעם
 גאנצן אמת און די זאקסט דם מנה זיין דער וועלט . פדי זי זאלען וויסען בעצייטענס
 וויא זי זענען . אקאדער שווייט דאס גאנצן מירן מרדכי . ער האט זיך געשטאקט . עס איז
 אים נישט מעגליך געווען ווייטער צו רעדן . איך האב אים געמזט און מיינסטען און צוא
 זאגען אז איך ווער קיינס נישט ווייטער דער צייען פון ער וועט מיר ענדליכען : ענדליך האט
 ער זיך צוא זאגען גענומען מיט אלע פוחות און האט מיר אן גהופען דר צייען . וויא
 אויס אריינסער :

דעם אלטענס ביאגראפיע

איך בין אריין א פוירישער א געפירטער . האט דר אקטער זיך גאט . גוואקסען
 פון איך פיי א פראסטאק . פון געווען אפסטע פאסניק וויא אזוי פוירישע יונגער . צוא
 צווערף . יארה האט מיר דער טאטע חתונה געמאכט : לא די איך האב נישט געווינט אויף
 דער וויסער וועלט אקענין פריסה . האב איך נאך דער צוא נישט געקענט אונזארט עכרי :
 איך האב א קוק גאטן עס איז שלעכט . האב איך זיך אן גהויבען סטראיען אויף דעם
 גאנץ פון אייגען יודען . איך האב זיך געפערקט פישעריג אין מקוה . פנאכט פלעג
 איך גיין אין א פאלאנקע . ווען מענטשן זאלען זעהן און מיינען איך ווייט נישט אז

זיין זעקן מיך . איך פרעג נאר עסין פרום מיט וואסער : פלעג אים רופען אונ שולת .
אונ תפידין . איבער דער קלוד וויא א משיגענער : פלעג נאר האפען א ווידר סלאמערשט
קיינער זאל נישט במעקלן מען זאל דאך פון אלע וויסען קוקען . עס האט אזוי אוועק
געוועלט עטליכע יאר : ביז מען האט מיך אן געווען רופען . דער נסתר . ווייבער האבן זיך
אן געווען מלשעפן צו מיר מיט בקלות . א סאך ווייבער האבן אים געזאגט זייערע פערד
איינער זיין האפען פאר מיר מחנה געווען . ווארין איך האב זיין געקענט . אייניגע
האב איך גראד צו געמראפען מיט א מופת . אקצור . איך בין געווארען אלע מאהר
מעהר מפורסם . גרעסר אונ גרעסר . נא איז דיא צייט געקומען איך זאל אן הייבען
פראוויזן מיט יודישקייט . מיט שלש סעודות . מיט גבאים . מיט חסידים . מיט אפונדער
מנין . דיא וועלט האט מיט מיר אן געווען קריגען . מען האט מיר גשקט מגידות ברית
פון גאנץ פוילן . געקד האט מען מיר געראגען פון אלע זייטען דס איז נאך קארט געווען
פאר מיר . האב איך גויר געווען מען זאל מיך מאכען פאר ארץ ישראל גבאי אונ האב געדינט
טוענער אין קעלשע ארין אונ ווען די גבאים פון ירושלים פלעגן פירדערן מיט ברית
צו מיר . אז מען שטארבט דארט פאר הונגער . האב איך געקען אהרין . אז דר אפיקורס
אישטע פער נעמט צו אלע געדרען אויף זיינע אפיקורסישע ביכלעך וואס ער דרוקט
קלאמערשט פון יידענס טובה וועגען . אונדא האב איך זייער צו פירדען אפ געקעט מיין
זועלט אן דאגות . אן מיה . קיין מלך האט נישט פארמאגט מיינע ראסקאשין . ביז די צייט איז
געקומען . איך דארף שטארבען . האב איך איבער געגעבן מיין ווידן דיא נאנצע ממלה אונ
אויף בין מיר געשטעלט בבבד גדול אויף דר דרטיגער וועלט . קינד אונ קיט זענען געאנגען צו
מיין קינד . מיט אקלאג אונ א געוויין . מען האט מיך טובד געווען צו דער מחרה אין דער
מקוה : מען האט איבער מיר געזאגט הספרים אונ שכתבים אן אישעיר איך האב אלץ געקענט
ביז מען האט מיך אין גריב ארין גלייגט אונ האב מיר איין גרעט . מן חסות אז מען נישט
מיר אזוי פיר בבד אויף דר וועלט . קומט דאך מיר אונדא : היינט ווס האב איך מיך נאך צו
דעקען אויף יענער וועלט : קום האט מען מיך פארשויט דער איך ווי עמיצער צו שפארט
קבר אונ פלעגט מיך ווי איך היים . ווער פיסט רי דען : האב איך איהם אפגעג געטאן אויך
בין דר מלאך דומה . זאג מיר פאקד זיין נאמען . איך האב זיך געזען דער שראקען אונ
ענפער . איך האב א סאך געמען : מגיד . רבי . געטער יוד . צדיק . דער אדמור ארץ
ישראל גבאי (אין דר גאנצער צייט ווס איך פון געווען גוט יוד האט זיך קיינער נישט געזאגט
מיך רופען ביים נאמען . אויסער אז מען האט מיר אויף גרופען צום ספר מוש מיין טישער
מורה מורנו . אז איך האב שוין נישט גראדעס מער הערען מיין נאמען . ביז איך האב
נאר פאר געסן וויא איך היים) איך האב נאר אום גרעט דיא ווערשער . אף . אז ער
טהוט מיר אפדאקס איבערן קאפ מיט א שרעקליכען געשריאי דאס בוקט די פחור . ווס
האקט פריידיגט ארע אמתע חכמים אונ משכילים . אויך דעם דורש טוב פאר יודען :
יצחק דוב בן יהודה (געווענאוהן) האקט דיא געמאכט צו שאגן אונ צו שפאט הויך דס
דאקט . דיא אויס געזאפט צו צייט מיט יארען יודיש פרום . קום מיט מיר צום

ביח

בית דין שר מערה . דארט וועט מען זיך שוין אפ לעכנין מיט דור וויא א פאסע . מוש
דיא ווערשער האט ער מיך א חאפ גטאן ביי דר פארד אונ האט מיך ארם געווארשט
א צייט ביז ער האט מיך ארין געפירט אונ גאנץ גרויסען וואהר . מיך האט ער נישטעלם
בייא דער מחר . איך טיט א קיך וועגן ארם אין ארם דוא גרעסען לייט פון יודישע חכמים
געקריקטע : דר רמבם . דר אבן עזרא וכדומה פון ארעט צייטען . געבן זיין משה
דעסווער . אלע אין קרוינען . ארם זיין מראבים . איך בין נאר נבהר ומשתחם געווארען :
פלעגט דעם וואס מען האט געאלטען בייא אונ פאר דעם גרעסען אפיקורס וועט ער
געוויסען דוא וואס יודען שטאלצירען אויף זיין אונ אום גוט מען אפ גרויס בבד א פנים אין
בן עדן . היינט קענסט דוא דוה מלשע זיין אז איך האב דר זעקן דארט אן קימען ר אישטע
בערין . איך האב אום פאלד דר קיט . מען נעמט אים איבער אויף א גרויסער שטיי : אויף
דען קאפ שטייט מען אום אן א געלענע קיין איז אלע שטיין אויף אונ גיפן אום שרום איז טיילן
אום צו גרויס עהרע . אויף דס טיש לייגט אופען זיין ספר . אפס דמים . אויף לשון קורש מוש
זיין איבער געזאגט אויף עפס א גויש לשון . איך בין געוואר געווארן אז דאס אונ ענגליש אונ דר
פאר אליין האט ער א גרויסע וכייה . ווייר מוש דס ספר האט מען אפ גראטעט פאר יודישע
גמלות פנים טיט אין דעם פשטת תר . איך שטיי . פון מר פאדען שטיינער פלייש פאר
צרות : איך האב מיך נאך ארם געשטיקט . וויא ווער איך אויף נישט האפען עפס א זכות :
אז איך בין שוין דא גויס בין איך ווערט ציט זיין אין בן עדן : איך האב דאך אונ גרויסע
דאלע געשפיקט אונ טוענער יודען האבן פון מיר געהאלטען עולם ומלואה . אויף זיין
סאל העבן דוא גרויסע לייט געווענעט זייער פרוק צו דר מחר אונ דער זעקן מיך .
אז געווארען א גרויס געפירדער . זיי האפען מיך שיעור איין געלינגען . אין דעם הערט
מען א פת קול : שאט רבותים : מלאך דומה : געם דעם חוטא אונ ווארף אום צוויק
אין זיין גריב ארין . מען דארף אום אפירן נישט פיר הערן : דיא בערג קוויטער ווס מען פלעגט
איהם דר לאנג מיט קערפדיר זענען גענוג דאסאואסעלסאוא מען ווייסט ארו זיינע שטיקים
צייט ער האט זיך געשניצט אויף אונגס ווס מען רופט אויף דס עולם השקר . גוט יוד . קאן ער
זינגען אינים פיסטעקן קבר ביז מען וועט דא פאקדערן זיין משא : איין אנדער פת קול
אז ווידר אן געזען מיט אפגרינדע פריינד קול אונ האט אפגעל געגעבן . מען זאל אישטע
בערין פאקד לאון איבער פאדען קיין ארץ ישראל : מיט די דיפידים : ער האט עס פאר געטאג
ווייר ער האט זיך מקריב געווען פון יידענס וועגן : פסגס אגאנץ דעבן האט ער גערארט
געווארט פיר צרות פיר דחקים : פלעג יארן איז ער קראנק געווען אונ אין בעטיג דעגערדיג :
אינאם אין זיין עג שטייגל : אין יסורים : אין מאנגער האט ער פלעגערדיג גרענעס תורת
אונ תבא : געקענט אונ געפירשט אונ געשריבן נישטליכע ספרים יארן דוא אונגן צו ערליין זיי
זאקן פאר שטיין דען גייסט פון זייער רעגניאן אונ זאלען זיין נישט מבזה זיין בייא דיא
אומות העולם מיט זייערע קרימע געגא אונ זיך אליין שאדען : אויך האט ער ווידער פאר
ענפערט יודען אונ זייער תורה געגן דיא וואס ווילען אונ זיין חסונות וועגן : סאי פון
יודען סאי פון אנדערע נאצערס . אמת ער האט טאקי נאר געשריבען לשון קורש פון

דעם

דעם וועגן האט דאס ריכטיגע געווען און פֿעל גרויסע דייט פון קריסטען געוואקסט
אויס צו שטעמען און האבען אים כבוד צו געטוהן. צו צייטען אונטער שטיצט זיינע
פערשוינדענע און גענומען זיינע עצות געהערט. נאר יודען אליין האבען נאר ווייניג געוויסט
זיין יועקט; פאר קערט דער רוב וואס גלייבט אן גוטע יודען מוט חסידים האבן אים
פערקאנט. פערקאנט. געהאטן פאר זיין אפיקורס. ער האט אפילו פון זיינע ספרים
קיין נחת נישט געהאט אין זיין לאנד פון זיינע ברודער. וואס פון זיינע וועגן האט ער
זיי געשריבען. דיא עטיקע וואס ער האט פֿיים לעבן געדורכט. ווען נישט דאס רעגירונג
וואס האט אים דא צו אונטער שטיצט. וואקסן נאך נישט געווען. און אפילו אזוי האבן
זיי אים אויך נישט פֿעל איין גערעכנט. ווארן ער האט נישט געקערט צו די היינטיגע מחברים
אונטער יודען וואס ווייסען נישט וואס מוט זייא טהיט זיך און זענען נאר פֿריהם צו רייסען
דאס פאדים. גיין און דא הייזער און אונטערפֿען זייערע ספרים און ענגלישע דער מוט
דאס גאנצע ענין. זיינע אפריגע נישטליכע ספרים ווערן הקיפה פאר פֿילט ווערן. ווייך
קינער האט זייא נישט און זונען. דארפער קומט אים דא אויך דעם עולם אמת זיין שחר
און זיין חרם כבוד וויא ער האט פאר דינט:

קוים האט דאס בת קול דאס ארום גערעט זענען געקומען צוויי גרויסע מהנות איינע מוט
פֿיערדיגע מדאכס און האבן געזען אויף זייערע פֿריינד רי איששע פֿערין און דא אנדערע
פֿונקטער שרים מוט רוחות און האבן מיך אנוועק געמאכט. זייא האבן מיך געליידערט
און גווארפֿן פארד מיט כעס פארד מיט גלעכטיר פֿון זייא האבן מיך פֿערקאנטשט אהער.
אויך זאג נישט צו זעהן דעם כבוד וואס מען נישט אב רי איששע בערין רכן דא וישע געביר
מדינתו צו מין זון און זאג אים ער זאג פארד אנוועק ווארפֿן דאס גוט יודישקייט און
זאל מער יודען נישט פֿערפֿירען. לאז ער אליין ויך געמין צו זענען תורה מוט אפגעגע
אויגן. כדי ער זאג נישט פאר פֿלעגדן אנדערע קאז ער ויך רייפֿען און דא אמתע משכירים
וואס זענען נאך דא האטש וועניג. אויף דער פארשער וועלט; לאז ער ויך וויסען קיין
שקעכט ווארט נישט רעדן אויף השכרה. פֿערקעהרט אוב ער וועט נאך האבן א שטיקיר
דעה ביים פאקס. זאג ער זייא ראשען מוט שכל און מוט יודישקייט דיא נשמה אויס
צו פֿירדען וויא ווייט איר השגה געהט און פֿערצינדען תורה מיט חכמה. כדי זיי זאלן
דארט זיין נחמדים כבירות. ווערן זייא דא זיין אהוב לשמים ווארן דאס אז דעם יודענס
שליחות אויף דער וועלט. ער זאג דורך זיינע מעשים טובים און דרך ארץ געשעצט זיין
בייא אלו אומות. כדי זיי זאלן כבוד אפגעבן אונטער אמונה. זאג מין זון ער האט נאך
צייט ויך צו ראטעווען און אפשר ווערן אנדערע ויך פון אים אב קענין. וועט ער נאך
האבן זכות הרבים; א דאס האט מיר דער אלטער זיך אויס דערצעהלט און אנגעזאגט
און דא גאנצע סצענע איז פארד פֿערשוינדען גווארן אויף דא ויך אפגעקאפט אין איין
צושטענדש.

דעם הלום האט מיר דער חסיד אויסדראגערט מיט אזא פלאטערניש מיט אזא
יראת שמים. אז א פרעמדער סעקש וואס קען נישט דעם מדינתו זאג געווען שפען דער
בייא

בייא. וואקסט ער גמינט. אז ער איז ויך אין אמת מוסר נפש אפילו פארען רבינס
פאנטאפער. נאר אויך האב ויך אים יא געקענט נאך פון דער היים. אז ערשט צוריק מיט
זיין אכט יאר האט ער ויך אפילו נישט מוסר נפש געווען פֿר משה רבינוס הומשיר אויך
איר וועט ויך הערן פון דעם לשמים וואס מיר ווערען דא האבן צווישן ויך נאר ער
האט מיך אפער פארט געהאלטן פאר איין אמתין חסיד. דעם רבינים האט ער עס פאר
מיר געמאכט דיא מאוסע תויות מיט דעם אנשטער אויך זאג מיינען. היינט אז אויך
קען אים גאנץ גוט. און דעם רבין נאך פֿער. האב אויך ויך מיינען געווען. לאס אויך
מאקן מיט אים א לשמים פון חסידות; אויך דא נישט געוויסט אז מיך וועט ער נישט חושד זיין
פֿשוט אופן. דר ווייך הערן זיינע סברות וועגן חסידות אויך דא אים פאלד א פֿרעג גטון:
זאג זשע מדינתו אויך פֿעט דא וויא אזו דענקסט דו אים דעם חלום:

וואס זאג אויך דענקן אים האט ער מיר גענטווערט אויך ווייט זיך אז דאס איז
אונדא פון דער סטרא אחרא ר"ר אויך ווער אונדא פאקטן אויך דעם חלום א הפסקה הער
נאר אים מדינתו האב אויך אים א זאג גטון מלא דיא קשיא: אזוי דיא אייגענע מעשה
אויך ווייט און גלייב אז די צדיקים תאפין אונדא מדאכס און זענען גרייטע עולם הפאניקים
נאר גוב זשע מיר צו פֿערשטען אויך פֿעט דא. ווי אזו פֿוסט דו ביי דיא יאקן גקומען
צום אמת הקעבין דו פֿוסט ויך שון אכט גווען אריפֿר פֿערציג יאר בשעת דו פֿוסט א חסיד
גווארן. פֿערשטעה אויך עס נישט ובפרט דא פֿוסט ויך שון אזו ווייט פֿערצינדען גווען איין
דער קריפה ר"ר: אז עס איז ויך דיר שון כמעט אונגעקערט געווען אים צו דרייען פאר
נעם נישט וויפֿיד אפיקורסישע פֿיכדך דא האט אייך געקענט אין זיין לעבן נאר דאס
לעבן איז נאך וועניג. דא האט ויך שון אפֿר אליין גמאכט עטליכע אפיקורסישע פֿיכדך
אויך לשון קודש. איינס דאכט ויך מיר האט דא שון לאנג אפגעדרוקט. אויך האב
פֿערזעטן ווי עס הייסט:

עס הייסט אויף יידיש דיא דורה פון פרומקייט האט מדינתו א זאג געטון מיט א
פֿעדאקטען טאן. יא יא. האב אויך גענטווערט אויך האב אפילו דעמאלט געהערט רעדן:
אז אין דיא יידישע גאנצען האט מען אויף דיר גשריפֿן. אז דא פֿוסט פון דיא געציכענטע
דא האט פֿר שטאנן עפים א גוים פֿיחלאזאפיע אפערצוועטען האטש איה ווייט טאקיר
ער היום נישט וואס מען מיינט דר מוט. נאר אזו פֿיל פאר ששעה אויך דאך אז מען
האט דא א פנים גרובט פֿר א גרוסן פֿירוסוף; נא אקץ קשה ווי אזו האט עס דא פֿליצט
א מראג געטון צו ווערן אזא תיסקר חסיד וויא דא פֿוסט. מין נישט מדינתו. אז אויך
ווייך דא חריזה אראב פֿיחלען פון דעם גאנג דא קענסט ויך מדי. הנהא וואקסען אכר
געפֿודישע גקומן צום שכל. נאר אויך מין עס גראט: מיר זיינט ויך עס עפים נישט אין קאפ
אריין. עס זאל זיין אזו גאר פֿשוט. עפים קעהרסט דא מיינן דר מוט הא מדינתו וויא
זאקסט דא:

נעה שון געה טיפוש האט א זאג געשהן דער אנדערער חסיד מיט התפעלות: וויא
אזו זאל ער עפים מיינן דר בייא. אז אויך פֿין אליין געשטאנען. וויא ער האט א וויפֿיד
גראט

בהאט אין צוואנציג טיט דיא דארטנע גבירים און מיט ארו אפיקורסים. קב איך אליין גהרש
ווי ער האט זיי א זאג געטון בזה הלשון: הערש אום אפיקורסים איך זאג אייך. אז דער
אפיקורס מערערעסוואהן איז אפילו נישט ווערטה צו זיין דעם בעל שמים פסענענעקע.
איך ווייס אפילו אז פאר וועגן ליטלעך איז צוואנציג וואס האבן זיך גהאט גענומן אויף דעם
אפיקורסישען דרך. האבן שוין גשריפן קריינע שיהלדלך לשון קודש קורצע און זאגנע אן
גהילן רעדן דייטשערש נאר איבער אים האבן זיין גמזש ווערין חסידים. ווארן אפילו דיא
גבירלישע האבן זיך גנומן א ראיה פון אים חלעפן ער איז דאך גנוען א בריה אין די חפציהם
אין פרישיא איז ער גקומן צום אמת און האט פאר ברענט אלץ וויינע (טרפה פסול) אפילו
דעם תנ"ך מיטן ימח שמונעקס ביאור. אונדזי האבן אלץ טאטעס און לאנג גרודקס
זייער קינדר. ביי זיי האבן גמזש אונזעק ווארפן דיא ארוואכן און זיך נעמן נאר צו חסידות.
ביינעם וועט זאגט דו דא פרעגס. אז ער מיינט עפס דר מיט וועט זאל ער מיינן:

מיין מרדכי'ן איז פשוט צו גקומן א שמים געווען פון דעם חסידים ריבורים: איך
האב געפיקט אין אים אז ער ווערט ברייטער וויא קענער. איך האב זיך אפן נאר אפגנווישט
דיא ליפן און האב טאקי ערנסט א פרעג געטון. זאג זשע מיר מרדכי'ן איך בעט דיר
דוא ווייסט זיך יא דיא ארו גענו. האט עס עפס א ממש. צו עס איז טאקי נאר הכר
הברים הא שוטה איינער הט ער מיר א זאג געטון עס זאג וויינער האבן א ממש וואלט איך
זיך עס נישט אוועק געווארפן דאס קענסט דוא זיך אליין פערשטעקן גרייב מיר פרעגס אז
דעם רבינס איין ריגנטער איז שיערער פון ארו וויינער פיקלך רהבדיל. נאר עס זאג
אפילו האבן עפס א ממש. איז דען יא פראי צו געהן אין דעם דרך אס פון איך פערציג
יאר פערפירט גנוען אין דעם. נא קב איך אפילו קיין חיי שעה חסידים האבן מיר
גרודקס. מתנגדים האבן מיר נישט געטעט אנקוקן. און טאקי צווישן דיא לייט אליין מען
ווייסט דען דארט ארעבין צו זאגן אז זיי קומן זיך ציגונף הערשט מען מער נישט. נאר
דער ביינעט א לשון קודשין שיר: דערזעהלט עפס פון א ראמאן. דר וועט נאר פאר
בראכט איבער א בזה. דער געהט ארום איבער דר שטוב און הוירט זיך א פראגעווישע
גראמאטיג מען זאג עפס א קעט טהון. א זונג. א שפרונג. א טאנץ און ווי פיי איינ
חסידים א שטייגער. ווער וואס און וויא מתים געהט מען ארום. אזו לעבט מען אב דאס
ביסיל יארן און מען הט נאך אומקבור פון ארו ווייטען דא איז זיך נאר איין אנדער וועלט
מען לעבט. מען שוועבט. מען טאנצט אין כבוד פון אלו ווייטען: דר ביי טאקי איז מען
אין ערדער יוד אויך. . . זאג זשע מיר מרדכי'ן. איך בעט דיר אז עס איז יא און ווי
קומט עס דו זאגסט זיך אזו פיער יאהרן האקטן אין דעם דרך דערציג קב איך נאך געהערט:
אז דו פלענסט עובר זיין אויף כל התורה כולה ווי א משומד להקעים: פד וועט האסטן זיך
ביי ארום גקוקט ביי אהער:

דס וועט איך קב עובר גנוען על כל התורה זאל דיר נאר נישט קשה זיין ווארין
דו דארפט וויסן אז נישט נאר איך אליין פון אלו גנוען דיא פיקטענע השכלה פירט צו
אלדעס ביי: הייבסט דוא נאר אן קוקן און תנ"ך ביסט דוא שוין פערמיג ווייטער ווייטער
אז

אזו שוין איין עק פון גאנץ יודישקייט פד שטייט דו שוין פרעגס דס ענין דר פון. הא און
האב איך אים אפגעג גיטן.

עס איז א חידוש ביי דיר הט ער מיר גענטווערט מיט אפאר וואונדער קור אמוסט
שריינען דוא גוטע יודען אופין מורה נבוכים הא ווי פד שטייט דו:

נא מרדכי'ן האב איך אים זאגן גיטן מיט גישפעט דאס קען טאקי נאר זאגן
אזא בעל תשובה מיט אזא מסירת הנפש ווי דו מיר האלטען נאך נישט ביי דר מדרגה נאר
וואס דען איך גלייב דיר נאך פארט נישט. אוב דוא וועסט נישט אמאל תרטה האבען און
צוריק ווערין דס וועט דיא ביסט גנוען. . . מחמת איך האב געהערט אז דוא האסט שוין
אמאל גמאכט אזא שפיר ביסט גווארן אהייסער חסיד אויך דרייא יאר און דער נאך זיך
וויינער גקערש.

מיין מרדכי'ן איז גווארן רוטה און הט מיר א זאג גיטן מיט א מבוש קור: דאס
איז טאקי אפשר אמת נאר דס איז אדך גנוען אמאל אבער נישט היינט אט וועל איך דיר
אליין דר ציינען מיין גאנצע פראגראפע און קורצען. וועסט דו שוין אליין פד שטייט היינט
זועט שוין דס נישט זיין דער נאר אס אקוראט:

מרככים בראראפיע

דס ווייסט דיא זיך אפרים אז איך פון אויף גוואקסען גווארן אן אטאשען האסט
זיך א סימן. אז איך הייס מיטן טאטענס נאמן. . . דוא מאכט מיינע איז גנוען וויינער
אגרוסע אביווישע. איך ווייס נאך ער היום גיט פון וועט זיך מפרנס גנוען צו פון
סעריכע. צו פון פאקטעקע צו פון פאדווערין צו פון מיהערין. נאר דס גירענק איך אז צו
זיבען אכט יאר פון איך שוין געוועזן אגרוסער שיינען א פיסטעפאקטיג א גראבער יונג.
דעמאלט הט מען מיר גיבראכט קיין צוואנציג צו אפעטער. מילא ביים פעטער פון איך אום
גערסין גווארן יעדער הט מיר גהרגית גיממית. אפאריך קב איך גיהאט איבער דו אויגן
מען זעהט זיי נאך היינט אן דוא ציינענס. איך פון העקר וויא אהויד. דערנא האב איך
פיינר גיהאט ווי חזיר. נאר אז איך פו ערשט גווארן קב איך אקוק גיטן אז איך פון און
דר ערד מיט דו ביינער. איך ווער גוט אום גירסין קב איך זיך מיישט גנוען וועט קען איך
טון אמת טאקי איך האב פיינר א ספר און דער האנד אריין צו געמן. נאר אזו וויא דער
פעטער מיינער איז גנוען אפליינען און ביי אים און שטוב פרעגין דו שרייבליך פון דר.
אפט שרייבען רוסיש לאס איך זיך אויך פגנען שרייבען. האטשט און הארן קב איך עס
נישט גקענט אן קוקען נאר וועט זאל מען טון נישט ברעכט איינען. יאקאש איך קב זיך אן
געהווען אביסיל אריין רוקען און רוסיש פון דעם האב איך מיר שוין אן גיהווען צו לערנען
אביסיל יודיש. איך זאג קענען א בריוור אן שרייבן פון איינע צום מאן און געמן דער
פד פנינף קאפיקס אז דו קלונגער האבן דר זעהן איך שרייב רוסיש און יודיש. האבן
זי מיר אן גיהווען רוקסין האב איך טאקי נאר זיי אויף להקעים ווייט. גערענט געוואוסט
קב איך אז אחסיד איז פעקער און שטענער אי פד נאט אי פד לייט נאר אזו ווי קיין חסיד
האב איך דאך גיט גקענט זיין האטשט איך פון גנוען אגרוסער ענות פנים. איך קב אום
נעריסען

גערדישען יונג און אקט דא אונזען * נאר איך האב דאך נישט פאר שטאנען דא אקט
חסדישע און שטערליך האב נישט געקענט זייער לשון און מיט דעם וואס איך האב שוין געפילט
גישריקען יודיש און דא נאך רוסיש האב איך מיך נאר גיקולט * מען האט מיך שוין
גיהאלטן פאר געשטאמט איך האב א שם געהאט פאר איין אום גיקאנט יונגער * האב איך
נמיט נאר מחמת איין ברירה ווערן א היקטיא נאך האב תמיד גערעכנט אז ווער עס
קערנט עפס וועלט נאכין מוז עובר זיין כד תורה כד חסידים און צענענעניש. אנדערש
סען מען קיין און גיקערשטער נישט זיין * דער ווייז מעג איך מיר טון וואס מיר הארץ
גיקסט זי * און פיר האב איך שוין שכל געהאט צו פיר שטיין אז איך ווער אמאל קריגען
עצדיקע גירדען * וועט מען מיך שוין האקטען פאר איינמיטשען מענטש מען וועט פאר געסען
מייע וינגלישע נאכין * העמעלט ווער איך קענען ווערן איין אמתער חסיד * ווארן דער
נאמן חסיד און גענוג צו האפען פאר * צו מעגן אפ גארן דו וועלט און דו שטאמט ארים
פירטן ביי דער נאז טון דו שטענדיג שידוכים * פאר דעם וואס איך קען עפס וועלן מיך
געקירדעטע פאטשטיאנען חסידים וועלן פיר מיר דורך ארץ האבן * איך ווער הייסן פייא
זי דר ברירה דער בער תשובה דער אמתער חסיד * נגידים וועלן מיך אכטען פאר מייע
שטיקליך און דר פראקסער עולם פאר אלע דריי נאכען * און בין איך דר ווייל גנגן ווייטער
מיט דעם פירטען קערנען * איך האב שוין געקענט לשון קודש דייטש און רוסיש האב איך
געפירט נאר וואר יונגערש * אקט איז ביי מיר מותר געווען האב איך זיך אריין געמאכט צו
אנדערען גביר און צוואי קיין שלימולניק בין איך נישט געווען * איך בין געווען פובליקאטער
ביים גביר און אים פאר דאך פון עצדיקע יאר האב איך מיר ביי אים דורך טוענער התפעלות
און גיקריגען א צעהן טויזענד קערפליך * דער עולם האט אן געהאט און מיר פאר זייען
אפאל איך בין שוין איין אנדערער מענטש א דא האב איך מיר אפיר לייגט * וואס טוג מיר וואס
דו ארומע דייטשען מיט דא עצדיקע סמארקאטע געפירדעטע * אים שטיינט גאנץ געפן
מיר אפ פאר אז דר עיקר זענען דאך פארט חסידים און דו ערדיקע יודען פון זיין איז זיך
פמעט פיר דא שטאמט אן זי האב איך נאר א קריינען ווערט * פירצליים בין איך אפער
גיקערט גווארן און האב איך זיך ארויף גישלעפט דו חסידישע מאסקע און בין גווארן
א היסער חסיד מיטן פירען מויד * אונדא פון איך דעמאקט נאר איין אנדערער מויד
גווארן און שטאמט * דר צווייטער רב פירט זיך מיט מיר ביי דר האנד חסידים גריינען מיר
מייע קריש ביי דו נגידים האב איך גיקריגען צעהן מאר און פיל קרעדיט * אפאל איך ווייס
היינט אז איך בין איין איש מכובד און וואס איך לאז ארום פנים מוז איז הייליג ווי רחוק
דו תורה היינט ווייב איך אז גיקריגען זענען טאקי נאר חסידים זי האפען דו וועלט און יענע
וועלט * הויז זי טוג טאקי אדעס און פפרות :

פון דר פאנגראפע בין איך נאר צעמישט גווארן * נאך אמאל א מענטש וואס האט
גיקענט דריי פיר לשונות וואס האט שוין גיקערנט חקירה א סך וואס האט פאר וואס
און האט שוין טוענער און * צום סוף האט ער דעם ארדיג אונזען גווארפן און האט זיך
נאר גינענען צום חסידות איז זיך אפנים איינס פון דא צוויי * אפער ער איז טאקי דער
נאנען

נאנען איז טאקי נאר חסידות איז דר בעסער דורך צו גאט * אדר עס מעג זיין א פאלשער דרך
און דר וועלט אזוי ווי איך האב גינענענאנט דא נאנענע צייט פון מיר נפאית * נאר מן הסתם
ריגט עפס און דעם און מין פון אז ווער עס קען נאר שפילן דא נאנענע ראדע דר פון *
דר איז טאקי א גיקריקער מענטש און דר וועלט א פנים האט עס אז מירדלי האט נאר מער
פון מיר גוואקט דעם פאלשקייט פון חסידות נאר ער האט אפיר גוואקט ווי און דא ראדע
צו שפילן * אז ער האט מיך אזש געקענט אפ נאנען און טאקי דארפן איז ער גליקליך
א דא בין איך אריין גפאלן און א שרעקליכן ספק * אז איך האב מיר אליין קיין חשבון
נישט געקענט אפ געבן * וויא אזוי זיך אן הייבן אריין קאזן און דא דרכים פון יענע לייט
ווארום איך ווייס זיך פארט דעם נאנענע פאלשקייט מיט דעם שטיינעל וואס און דעם וויסנען
חסידות טוט זיך אפיר צווא זאך איך בעסער טאקי געהן דען אלס דורך וואס מייע עקסערן
און איך בין גגאנען ביז אהער און איך זעה שוין דאס פאלשקייט ארום איך זעה שוין * אז
קיין שום גוטן ברענגט עס נישט איינס קעגן מן הסתם פאר שטיי איך נאך זיט ווי און דא
ראדע צו שפילן * מיט דא גאנצן בין איך זייער גשמאק עקסערן גווארן האט זיך
מיר גהקומט א שרעקליכער חלום וואס ווייז איך וועל לעבן ווער איך אים נישט פאר געסן איך
ווייז אים איינסטע און שרייבן :

דער חלום

און שטאף האט זיך מיר אום גווען איך בין קראנק פריצט שטייט פיר דר מראף
המות פיל מיט אונזען פון קאפ ביז פוס און איין האלט ער א פולטען דאך און דער אנדער
א קריגעלע סם המות און מיט א ווילדער שטימע מאכט ער צו מיר : זיין תורה רשע פארן
טוט גווארד האב איך א גשרי גטון איז דען שוין מיר צייט גקומן יא האט ער אוועק גשרי
גטון * און מיר האבן אן גהופן דא גראנקען צו פירן * וואס זאל איך דא מחורה זיין
ווערדע זענען מייע עבירות צו דא וואס איך האב אפיר גטון אקס חסיד אלס גבאי ביים
רפין * אדר וואס איך האב אן גהופן צווייפען אן דעם חסידות מיט דר נאנענע ראדע און איין
דר גרוסער פאר צווייפלונג איז מיר דורך גפולן א מחשבה זעה אז מיר נשטייט קיין אים
דעכט וואס בין איך שוקדיג אז איך האב גאט גטון אנדער און האב ביז אהער נאר נישט גוואקט
אזוי איך טוג עפס איין עבירה * מיר האט זיך אום געווען אז איך האב נאר גטון לומר מצות
לשם שמם * ווי דעם רפין איז גיהא גווען און חסידים האבן אן געקומען * און אזוי ווי ביי
מיר איז ביז אהער אין גרעט געווען אז דעם חסידות מיט דר תורה איז נאר איינס היינט אן
דאס חסידות האט מיך פירט איז אפשר דא תורה און נישט דעכט * און דעם אונזענליק
האט דער מראף המות מיר א שניט גטון מיטן חלף איך בין גשפארען קום בין איך אום
גאנצען האט מען מיך פארד גהאפט ווי א רוח א מלמד * מען האט מיך גווארפן פון איין
עק וועלט צו דר אנדערן ביז איך בין צו געקומען צו א גרוסן שלאס דא ביז איך גבליפן
אליין פריצט עפענט זיך א מיר א נידערישקער יונגער מאן גייט ארום מיט שווארצע
אונזען וואס קוקען מיט רחמנות און דער נאנענע וועלט און איין האט א גרוס בוך און דר
אנדערער א בליישטאפט אונזענען אונז א גרוסע פערדער ער האט מיך גהייסען אריין
פירן

פירען אוהם קליינען קאבינעטער ביז ער וועט זיך אפמאכען . דאָרט האָב איך דער זעהען
אן גרויסען קאסעטען אָפּען . אויך פון שטעקאנען געוועזען צו זעהן וואס אים ליגט . וואס
מינט איר מוזען נישט אַ קאפּפּעק נאר גרויסע וועקערן אויף מיראנען קערפּלעך אונטער
גישווענען פון דם גרויסען פאנקער יקנהוס עפער פאדע פון דראבישטשע . איך האב יאר
דורע גקריגען אונד האב מיר אן גישטשט אפילע פאזעכע מוט גרויסע וועקערען ווייז אונד
לענע צייטען זענען דו וועקסלען גיטטיג געוועזען ביי דר וועלט אונד גוטע יודען פלעגן זיין
אויך האפּען זייער גאנץ קאפּפּשאַר וואס זיי האפּען אן גישטשט פנים נאראד און געוועזען ביי
אויס אונד דו האנד . קוים האב איך געוואקט מיט דר אפּוואקי ענטשנפּען דער איך צוא
פאדען אקאדעסע מיט פור קארע פערד מיט זיכרנעם אפּוואקט (געשפּאנען) אובן אן ווצט
אחידישער גביר פון צואר עטריכע פּיפּציק אן דער רעכטער זייט איידענע מוט אגרויסען
שקייער מיט א שיער שטערונטיכער פון גרויסע פעריראונד פרידנאטען אפּאר זאנגע אהרונג
אומליכער ברילאנט וויא א האזענע נים . מוט גרויסע אירלאנסקע פעריראונד דימעטיגע
פירערדך אויך אקע פונג א מאקע פאסענע יופע מוט פיקס : אונטען סקא ארום אפּוואקט
גאלדען געשטריקט בריסטע דם פנים און געקארטשט מוט אפּאר ווערמישע אונד אפּוואקט
נאז אויך דר רעכטער פאק אפּראדיווקע מוט עטריכע גרוע האר אויך דר קאדע יוצט אקורן
גקרידעטער יונג מאן מיט אקעכטיג פנים אפּאר שווארצע פּינקלעדיגע אונטען פון דו
פאנסענע לפּען שיינט אראפּ איין אן גענעם שטייכערע . ער האט דו וואונשט (גענער)
אונד טרייבט אן געפּען אויך נאר מיט דעם פנים אקענען דער אלטער יודענע ווצט אפּלוס
ינגער ווייפּעלע שיינ ווי דו ווא דם פנים קאכערונד ווי דו לסנה : דו פלעג אונטען ווי דר
מאקענען שטערן אויך דו פאקען שטערען וויא צוויי ווען . מאקע ארום נאר זעהר זופּר אן
זיטון ווא איז ארינסט מירער בייא דר אלט . אויך דר רעדער דו שטאנעם אונד דעם זאדאק
אונד פּענעט מיט חסידים אקערליי . דר גביר מוט דר ארטער יודענע זענן אראפּ גקראכען
פּינעם פּעטיטאן מען האט זיי אריין גפּוּקט אונד קאבינעט פּריצט דערט מען אקור פון דעם
נאר ארום : יקנהוס עפּעל פאדע מוט ווייב גייט אריין צום משפּט קום חב איך דר דערט
דען נאמן פין אויך שיר פּינעם חיות ארום . פראוודע אויך האב דעם גביר נישט דוא זכיה
גהאט צוא קענען אופּין פנים נאר זיין נאמן האט געקרינגען . איך דענק מיר : סטאטש
דעם איז דר גרויס פאמיראנט דר חסידישער פערד מאדשאד : דר השפּלהם טוים פיינד :
דר מחותן פון ארו גרוע צדיקים דר וואס דו גאנצע וועלט האט פרא אים פורע ומשתתח
געווען וואס גערד איז ביי אידעם געווען גע . פאטשאם זיינס אום צו פירן ארו פריצט אקע
גרעסטע שרים פלעגן אום צו ריב טון וואס האט מען אים צו רופן צום משפּט אונד רייענדיג
פין אויך צו גבאנגען צו דר טור אונד חב אריין גיקוקט דורך דם שריסער קאפּ . אויך טוא
ציקוק שטייט מיין גביר מיטן ווייב אויך דו קניעס פרא נאט אונד דר פּרעדיגער יונגער מאן
דר ווייט מיט דם בוך זיינו אקע רמאות . ווי ער האט גישווינדעלט אונד האט אפּ גערפּווייט
יודען אונד גוים קהלם קאפּפּשאל ענדמות אונד חברה סומען יחומים אונד אקמנות מוט
שלישית געלדער אויך קליינע פראצענט ווייל מען האט אויךם גהקטען פאר דעם גרויס

בטח

בטוח אונד מיט פּרעמד גערד האט ער זיך גשטערט פרא א גרויסן פער צדקה פּרענט שייטן מיט
טווענדער ווען עס איז אום גקומען עמזין תרבות אן צו קערנען : דיא גפּידישע יונגע לייט
צו פּנאדען זיין אייזן אונד דר ערד אריין דר אויך קקערונג נישט צוא זאגן א קאפּ אויך הייבן
אפּי ער זאל גילטן פרא אטייערן יוד . זיין פאלשער פבור זאד גקענצן זיין יחוס זאל שטייגן
זיין פרומע מאקע זאד אקאקע שפּירין . אלע מלאכים פלעטערן דיא קאנטארסקי ביכער .
א גשטיי א גפּידער . אויך איין מאד דערט מען א קור פון רבשע נאד אונד זיכער איז נישט
קיינעמס נאר מיינס . אונד ווער עס געמט זיך פרא מעגן נישט מיט עקריכקייט מעג זיין בייא
וועמין עס איז סאי ביי יודען סאי ביי גוים . ביי רייכע אדר ביי ארימע ביי יחידים אדער
ביי פּר . דר גזקט מיר אונד איז אים משפּטין . דו גאנצע פמליא של מערה האבן דם
דר דערט האבן זיי מיט איין קול אום גשטייגען . אום פאגשטייט מיט דעם גביר עפל פאדע
גייט אונטער די צבועטשע וועקט אונד הבין אים מיט דעם ווייב פרא שטאקטן זיי זאדן אפּ קומען
אונד מוזן אן קומען צו חילף צו דו אויך . גקערשע וואס זיי האבן פרא דרייט דיא יאר דיא טעג צו
דעם האבן דיא מלאכים געוונגן א דירעקטע . אונד צום טאקט צו גשפּיקט מיט דיא וועקטער :

פבור אויך דער וועלט

אר חסידות אונד געלך

יז שוין אונטער גבראכט

פון יעדען אום גלאכט

גענוג שוין אז שרייפּר

זאדקען זיין אנטרייפּר

אונד דיא חסידישע פאדען

זאל זיטען אובעגאן

פאלשקייט איין עק

פאנאטזאם אונטען

מאסקירטע פאר יענעם

זאלען געהן אין גיהנם

געפּידעטע יונגע לייט

היינט איז אייער צייט

שיקט אייערע אנגעטען

אייערע אינסטרומענטן

טינט . פערדער פאפּיער

אין דעם אמת צו פריהער

גוטע ביכער דרוקט

צייטפּקעטער שיקט

אין אקע גאסען שרייעט :

דר צייטגייט איז גפּרייט !

קלעהרט אויף דעם נאראד
זאגט זי אום דעם סוד
אז דא פארב מעקט זיך אפ
אין די מאסקע פארט אראפ! ...
נעמט אייך נאר געשטאק
הענגט ארום א פדאק
אמת קריגט אויף דר פארן
יושר זעצט איבערגאן.
לאזען דס יודען זעהן
און ארום זיין זיך דרעהן!

דאס ענגע-קאהר!

אויס חסידים. שרים און רוחות
אום פבור. געדר און יחס
דר מארגענשטערן געהט שון אויף
פאנאטיזאס אראפ. פילדונג ארום!
בראזא!!!

דס ריד הערענדיג בין איך נאר פערשימלט גווארן אין בין גפארן חלשות. איך
חאפ מיך אויף שטעה איך ווידר אריין אינגער א הוכן פארג. איך קוק ארום זעה איך אויפן
שפיטץ א הוכן סטארב. אויף אים הענגט א גרוסע שילד מיט שרעקריק שטארקע פיערדיגע
אותיות דא נעקער: החיים והמת והתרת בחיים. (קעפן און שט. נאר סרוב דא אום
לעפן) דא איז מיר דר קאפ פערשונגן גווארן: וועלכער וועט פהרט ער צוא: זאך מען
זיך הארטן און דעם חסיד'שען נאנג: אז מען מעג טהין אלדעס פייער. אזוי אונטער דעם
דעקטוד פון חסידות. אזוי א פרוין דעם רבין. פלעקטן זיך אין מקנה און אומקאנצעניען
דיא אומקעקערטע. קב איך דאך ערשט גהערט דעם פסק פנים דריכטשאט גביר. ווידר
געהען נאך דעם גייעס סיסטעם. זיך פילדן. לערנן נוצדיקע וועלט זאכן און ארדענטקייט
האגדלין און עהרע מאכן יידן צווישן קריסטן: ווס זשע וועט דס רוב יודען אין פולן דר
צו זאגן: איז עפס א לעבן ארום צו געהן איינר אין א שטעטל. מבוזה ומבוזה. פאר
שווארצט צו ווערן טאג און נאכט נישט זיכר זיין מיט דעם לעפן. מיט דעם פיסר פרעגן.
נישט קענין קומן צו קיין צייטשן שירד! אזו קלענערדיג איז מיר איינגעפארען ארום צוא
קלעטערן אויפן פארג. איך קענט אייך משער זיין ווי איך קב מיר גמישטעט. אז איך ווייס
נישט קיין שלעג קיין וועג. ווס זשע מינט איר' איז מיר ארום נקומן: מיר דס זיך גראכט איך
בין שון גאר אויבן. פדעצט פיר איך ווי עס עפנט זיך אונטער מיר א גרוב און איך הייב אן
זינקן אראפ און אראפ. אדע מאד טיפ'ר און טיפער. ביז איך בין גבירן שטעהן אין יא
פונקטערן טאג אז אין חרום טאקי קב איך גראכט דס קער זיין דר שאול תחתיה וויא. איך
שטעהע אזו אין איין פאשענדיש און ווייס נישט ווי איך בין אין דר וועלט: דער איך

אונטער

אונטער מור הט אומגעשאטען א געקעכטער ווי פון צעהן הארטאש'ס איך קוק זיך אום. א
שרעק! אפשר ששים רבוא מקאבי חברה טייטשען אויף מיר מיט דא פונגער און אלע מאל
לאזען זי אום א קור: אט דס איז דר חסיד ווס הט א מינוט פארן שט אונגעהויערן מסופק
ווערן אויב דא תורה איז מן השמים און פאלד איז ער פערטיג גוועזן גאר צו צייגען
אוב עס איז דא א גאט אויף דר וועלט. אין מיטען זייער געפילדער זעה אויף עס פליעהט
א מלאך מיט זעקס פריגער פנים הימער אראפ. ריא חברה האפן זיך אן געהיבן שייטשען
צווישען זיך: אט קומט שון מיכאל מלמד זכות זיין אויף דא חסיד'רע! מיכאל איז אויף
צו געפלויען מיט דא ווערשער: שאט קיגער! לאכט נישט. לארמט נישט אזוי! איך
ווער אייך זאגען א קליין משך וועט איר ארום זעהן אז דער יונגער מאן אזו אשונג.
איינער הט אפאל צו גענומען א פייעלע פון דער מיטערס נעסט איידער עס האט נאך
געקענט רעכט דא אייגליך עפנען. האט עס אין. אשטייגער איינגעזעט און נישט ארום
געלאזט אפילו אין שטיב. האטש אנדער פייעלדך זענען בייא אים ארום געפלויען פראנק
און פרייא אין שטיב און פלעגן אפילו ארום לויפען אויף דר פרייער לאפט. דאך אויס
געוואונדעניש און אום רובשאפט צום בער בית וואס האדיוויט זיין. גוט זיך אפ מוט
זיין און לערנט זיין וועגן און שטייט קום זענען זיין ווידר צוריק געקומן און נעמען שטייגליך
דס יונגער פייעלדע איז אפ געסען אין שטייג א מאדעכדג יאך. עס האט געפיקט זיין
שטיקער צוקער: דס פיסער שטעמיע. געווענליך דאס פוסעל וואסער: נאר קום האט
עס אפער אן גהויפען פיהלען אז עס פעהלט אום פרישע לאפט און אז עס זאגט תפוס און
עס בעוויכט זיין פרייהייט. וואס דס אזו דס סהויערשטע בייא יעדען פשעפניש. אזו דס
פונדען פייעלע נישט גיט גוועזן דס שיינע שטייגער מיט דעם עסן און פונקטן וואס עס
קריגט אלע טאג גלייך. עס הט גענאכט ארום: עפס דאס הארץ האט אים גואנט אז
דרויסען איז פערט. טאמיר וועט עס קריגען א פרימעל. א פרי צוא ציפען צום אס
וועקערונג. עס האט זיך שטארק מקנא גוועזן אן דא אנדערע פייעל וואס פאנעגען זיך
פריי אום צומיר און תאפן זיך צו מאד ארום פונען מיר צווייגלדך און פלעטלדך און קונעלן
אן דר פון. אויף איין מאל טרעפט זיך דר בעל בית דס נישט גוט צו גומאכט דס טורא.
מיין פייעלע האפט זיך ארום. פרוהט פון איין וואגד צוא דער אנדערער. מוט דעם
אומפענד האט עס זיך נישט איין מאד דעם קאפ צוא שלאגען דא שטיב און אום שון
אויף ענג. עס פרוהט צוא צום קעכטיגען פענסטער. א דא האט עס זיך גאר מחיה גוועזן
צום גליק אזו דאס פערשקיקע אויפן גווען מיין פייעלע פונקט ארום און אזו פערפלויען
אויף היינטגען טאג פערפאלען. צוריק געקומען אזו עס שון נישט האטשען עס קען זיין עס
דס נישט איין מאד געדושען מאגנעל קערט. עס אזו דורך געזעצט גווארן פונם לעגן.
עס אזו אום געזעט גוועזן אריין צו פארען און א נעמיץ. אדער נאר א שרש פון א יעג
עס הט דאך קיין חרטה נישט גהאט פאר וואס עס: אזו אוועק פנים ערשטן בער בית ווארן
דר פרייהייט אזו אזו שטייער גוועזן פון ארבעט. דס לוגט און דר נאטור פון אלע לעפנדיגע
וועזען. דאס פייעלע קען דונען פאר א משך אויף דו מענשן. ווס ווערן נישט ערצוגען

נאך

נאך זייער נאטירליכען גייסט און מייסטענס ביא יודען דו פאנאטישע ערשערן . זייערע
 נאטירשע מקדמים האלטן זיי פון קינדווייז אן איין געשלאסען אים חדר . ערנער ווי דאס
 מיינעקע און שטיינער ווי איין ארעסטאנט . און אסאך אן מען האנדלען זיי מיט איין מאכר
 ווידער גמא . ווידר מעשלות פון גוטע יודען . קיין פרייען מרט . קיין פרייען בליק דאס
 מען זיי נישט טהון . קיום הייבן זיי אן ערשער ווערן . זעהן אים זיך אנדערע מענטשן
 בווענען זיך פריי און דר גרוסר וועלט גענוסן פרישע גייסטעס נאהרונג . האפען א גוויינעל
 חכמה . אפגעטיל צי טונג און קומען דאך צוריק און בית המדרש אריין . ווידר און זיי דער
 העכט דס געפיהר פון פרייהייט . דס חיות גייט זיי אום נאך אביסיר פרייער קאפט . וואקט
 מען זיי צו פיסלד גווייזט פרייער און שטיינעל דס הייסט און שולע . דער נאך און דער
 וועלט זיך פריי צו בעווענען . געניסען מיט מאכען מיט זייערס גלייכען פערזונען פון דאס
 נאטור פרישע . בילדונג . אוודאן העסטן זיי גוויסט צו שעטצן אויב דס חדר און דו פאר
 לערנסטען פון דר רעליגיאן וואס נאר דר פרייער מענטש פיהלט דען רעכטן טעם און זיי . גיין
 דוא פערטער . דוא שטענדיגסטע מקדמים . דוא פערפיהרעט גוטע יודען האלטען זיין צוריק
 נאר אים ענדן שטיינער . האנדלען זיי מיט שעמיע . חסידשער תורה . מיט צוקער . מופתים
 פון צדיקים . מיט וואסער . דאס זיין אפילו מיט פראנצין . נאנץ נאטירליך . אז זיי טרפט
 זיך א סלאשטאיר ארום צו האפען . אויס דעם שטיינער . אויס דער שטייב . דא פליין זיין
 ווא דר שווארצער פערטער וואקסט . זיי הערן שוין קיין וועלט גיט . דאס שטיינער . דוא
 שטייב . מיט דאס מאכרס ווערן זיי נמאס ומבוזה עס פאלט . גאר נישט איין צוריק צוא
 קומען . עס מען מיט זיי דער גיין וואס עס וויל . דס פריהער לעבן איז ביי זיין ערנער וואס
 גיטארבעט און מיט דער פרייהייט קענען זיין זיך גאר נישט זעטען . זיין פערזונען אויס
 זשאנאקסט אפילו אנדערע פירות וואס זענען שטעלד . נא קאן מען זיי געפילן איין שולדיגען
 דער און דא חייב זיין אדר דו וואס האבן זיין אייגענע שטערט און שטיינער און נישט גלאזט
 געניסען וואס דאס נאטור פארדערט נאך אמא . מען געמט דען מענטשליכען גיט וואס איז
 א שטיק פון דער נאטור (דא נשמה בקאזט גאט אריין אינים מענטשן) . און קען איין
 איין רגע בעגריפען ארעם וואס ער זעהט פאר זיך און דר וועלט און מיט דעם שטב נאך
 קערען וואס עס גייט פאר אפער דער וועלט וועלכער האט און זיך און כח שורט צוא זיין
 אפער צייט און וואס דעם גייסט וואס האט שוין און פיעל ענערקט און דער נאכט
 בעשאפענער נאטור . וואס מעסט אויס דו וואס . דוא לבנה מיט אלע שטערן וואס ערפיהרעט
 אלע פאג גייעס . דאס מענטשליכע קעסן פערזונענער און אנגענהער . צו מאכען דען
 גייסט דו ענדע מאטעריע שטריסט מען איין ד' אמות של חכמה . אדער נאך ערנער און
 פיסטע אפער שטיינע מעשה בייכד . וואס און א טהורם . אז פער אימערט מען דאס
 רעבין פינים מענטשן . ביז ער קרייט דא געקענענטיש וואס ארום צו האפען און
 פערזונט פינים עין הדעת . פערשטארקט וואס און אום דוא תאוה . און איין געמיינע
 זיין נאציע איז אים צו ענג . ער ווייסט זיך . זיין תורה ווידר אים פערמאוסט . ער וואקט
 נאר פרישערע פראוויס . ער ווידר נאר פרוקו און ערשערן : און זייער מלמדים וואס האבן
 אים

אום און לאנג אימאוסט געמישט : גוויס זיין זארגן אים גוועזן פערט געוואקסען פון
 קינדווייז אן נישט און אייגענע שטריקט צו לעבן וואס אביסיר פרייער בווענען און דר וועלט : אום
 לערנען רעליגיע און נאטירליכע זאכן צום פראקטישען לעבן . צוא געניסען מעסט דאס
 פרייהייט . דו פרישע רופט דא נאטירליכע שפייזען אפגעקערט און פראקטישע בילדונג
 און ארו מאל מיט גוטען פערקאקען און שטייב . אין שטיינער אריין . אין דר געמיינענאט
 דר רעליגיע צוא לעבן : און קיין ספק אז דאס קינד וואלט זיך אן פרייע געוואקט און
 געקענט פרייע רובטונגן פראיינגען און אין הארמאניע פרייען : וואס און ער אפער שולדיג
 אז מען האט זיין גייסט גוקוועקט און נישט געקאזט ענטוויקלען און דו קינדער יארן דו ערשטן
 מוטן וויסטן חדר . דר נאך שווער און שווער . פון וואס גיבן אים אפער און דו בעסטע
 זייענער יאדערען דעם פאנאטישען דעספאטיזמוס דוא גוטע יודען מיט זייערע מראבי חברה
 דוא פרייערדיגע חסידים . דאס לעבן פארדערט אפער דאך זינים . ער טהוט כל הפסולות .
 טאנצט בלינד מיט און קאהן : בעשטיגט זיך מיט אביסיר משקה נאר דס נאטירליכע געפיל
 ציעהט אום אדס צו עפנים א תכלית . ער קען זיך אריין קיין חשבון נישט אפגעבן וואס
 אין אום געהט פאר פון דער ריינען רעליגיע האט ער קיין רעכטן פערקא . ארעם און פאר
 זייער אונגן אייגענע היקט אין וואקען פון אכערגלייבן . וואס דר געווינער מענטשנפערשטאנד
 מיטשטעט וואס אומאוסט דורך זיין דו לעבדיגע זון דר אמינה צו זעהן . ער בעשטראכט ארום
 זיך פילע יונגזייט זינגענדיגן זענען נאר אנדערע מענטשן . ווערן נאכמיט ביא לייט קענען
 זיך און דר וועלט א גוטן טהון . האבן עולם הזה און פערזארגן וואס מיט עולם הבא .
 שווישען צו זיין האט ער מוילא ער און שוין צו ווייט פערקאכט און דר פונקטענטיש .
 אנדערען דאך זיך נאר טרעפן דוא מוידעסט גילענדיגט דאס רעדיר דרעהט וואס אפער :
 ער פארט אריין אין איין אומגרוק פון זיין חסידשן לייכטזונט און אין דעם פערזאנליכען
 אויגענבליק האט :

דר יצהר אויפן אום שליטה און פרייט אין זיין הארץ אריין אספק אויפן גאט און דר תורה
 קוים האט מיכאל דוא בייך געענדיגט האט אן גהויבן דוא ערד ציטערן אונטער מור עס האט
 שווקדוק גווענעט . און גברוצט . דארוף האב און גוועקט א בת קול שרייען מיט אעמולדיק
 קול . אורח אדם תסוף דרכו ועל ד' יועף רבו דעם מענטשנס דומהייט פרישט אים און
 א קרומען וועג און און גאט און ער פרוקט דו מיכאל האט ממד זכות גווען און דס יונגן
 פאן . אז ער און נישט שוידר דר פריסט דו אפער דען כד מעהר מחייב גווען דר רבנים
 פרישט דו יחידים נאח דו נאנצע גמיינע פער אנטווארטנד פרישט אריינגעקען זיי ווייסן
 דאך וואס דו גמרא זגט כד ישראל ערבים זה בזה . דס הייסט פרישט דאס און און ערב
 איינער פארן אנדערן : ווייך דר כד דאך זינגן פרישט יחיד . פערקאכט אפער נישט אז דר
 פלל בעשטעט אום רופער יחידים פארט דאך ווידר צוריק דא אט וועקסענענאסט און יעדן
 בעווינדור פון וואס יעדן פווינער דענקט נישט פרישט כד כלל אויסצופערן דו פערליר דאך דען
 פינים המעל אראפגעשקט זיט איהר הונדירט פופציג דס גייע חסידשע סיסטעם מיט דו
 גוטע יודען פון עטליכע יחידים האט זיך עס אנגעהאפן צו זיין זענען צו געשטאנען נאך
 יחידים . ביז עס איז גווארן א כד . און דאך געזען מענטשן בעשאפען מיט אפרייער פתוחה :

הב איהם איינגעקען שכל פרשטעקען ווס אזו רעכט אזו אומרעכט . גרייף אזו קרום : שיינ
אזו מיאוס ניצלף אזו שעדלף . גוט אזו שרעקט ווי אנטרייער טאשע קב אזו יעדען אויס
גקליבען פון זייערע זכות אבות מור פון א פאק אזו קב זיי געבען א תורה . זיי זאלן וויסען
ווי אזו זיך צופיהרן פון זייער טובה וועגן אזו זיי זאלן זיין דו טרייער רעדער ביי מיין איפריגע
קינד פון אלע נאציגע . זיי זאלן מיר זייער ביישפיר דו מענטשהייט בעקענען ווערען וועגן צוא
ווערען . צווישן גוט אזו שרעקט קעגן אזו טוט ווארן דו ווס גלאנדען אין קרוימע וועגן . חוץ
ווס זיי זענען בידים מקצר זייער קעגן . ווס דס הייסט מאבד עצמו לדעת זעלבסטשערדער
אזו זייער שטעקער קעגן אזו פון קעגן נישט : טהייר פייניגן זיך קלאמערשט פון מיינעט
וועגן . האטש אזו פערלאנגען עס גאר נישט . פערקעקט אזו וויר דער מענטש זאל שוין זיין
גונד אזו זאך בעסער זיין לעבן צו פערקעגנערן אזו ניצלעך צוא גברותן געניסן דס ווס אזו
ערקוב איהם אזו קעגן דענקן צו א העקערן צוועק . האב אזו גאר דערמאנט ערניין אין מין
תורה מען זאך פארקעגן ברייער גוטע יעדען אן . זיי קיין שרייט נישט טהוען . זיא פרוינות געבן
דען קעצטען גראשן : ארימגעקען טעג אזו נעכט פיסטע פאס ווי אזו איין עולם התורה . אזו
קוקען דס אדיר אזו פור אריין ווס פון א הויות ער מאכט . ווי אזו ער רייכערט דיא דיקקע
הט נקות . פלעסקיט זיך אזו מקור : רייסן זיך ווי די קעטץ אויפן זייער שרים . וכדומה
שטותים ווס נאר מוטעקע קעגן נאך טון יעדער פונדער זאך אויפן לעבן אזו אריין קוקען אזו
מין תורה וועט ער זיך פארד אויפן צייגן אז דס איז אקוראט ווי איין עבודה זרה . ווי בישוף
ווס אזו קב שטענען פון פאסן . ווי פיר פילן עס וויפעל ווייסן ביי זיך גאנץ גוט דאך מאכן
זיי נאך דוא פונקטערע פון פירשע פאנאטיקער ווייל זיי טוג אזו צו זייער ראלע פון מעגן צו
זאמלן שידוכים צו טון . זיך נארישען פבור פון שאפען דו גוטע יעדען מוט דו צענעקען ווס
מאכן דען אן ששעל אום אייגענעם אונטערעם זענען מער שולדיג : זיי ווערען אזו מווען פון
מיר צום משפט שטיין . פון ווס זיי זינגן אום דו מוקד פון מיינע שפעקל שערן זייער וואל
אזו טרייבן זיי אזו דר מדבר אריין . לאזען זיי ארום גלאנקען אזו דר טריקענער הוטן אן
אפרישן טראפן וואסר זיין גייסט צוא דר קוויקען . זיא האדיווען זיי מוט פאר דומפענע
קרייטען פון זייערע דרשות פאטען זיי מוט מאכאמיטע וואסר פון זייערע מופתים ווס זיא
שעפן אום דר וויסער ברייע פון זייער פהאנטאזיע : דאך איז קיין גוטש פטור אפילו דר
מונדיקט יוד . דר פאקסטער מענטש דוא נארישקע יעדען ווארן ווען אזו מענטשן
זענען גוט גרייף קרוב אזו טייל קב אזו צו גטיקט מער טייר וועגנער פאר שטאנד ווייר
אנדערש וואלט דיא וועקט קיין קיום גהאט . גאר אזו מענטשן קב אזו גרייף געגען דו בחירה .
דר צו אזו קיין נישט פהאנדוקט גווארן ווי אשטפסונד . אזו פהאנדוקט פון אוערען וועגן
קב אזו געגען די עצות אזו דו פאר שריפטן פון מין תורה דעם גענאדען מענטש האב אזו
דר מוט נאך גריינגר גמאכט . ער וואקט ווז גרופט מיטשען מיט זיין שכל צו גיפן לעפענס
לעלען : אזו דס וואקט זיך יעדער גמאנגן נאך זיין פערשטאנד . אזו אזו גוט גיט . אבר דס
פראסטן עולם קב אזו צום בעסטן דר מוט פון זאגט ווער זשע איז איהם שוקדיג אזו ער וויר
זיך נישט פערדינען מיט זיין בחירה . מיט זיין ששקער ששק . מיט מין הייזער תורה . דאריפ

איז יעדער יוד פערנאנטווארטלעך פון דעם רבין . פון ווערען ער איז א טהייר . אזו וויר
דר רבים איז פערנאנטווארטלעך פון יעדען יוד וויר דו יוד איז פערנאנטלעכט : אזו ווייס
נארישע מענטשן פערען מיד קשיות : רבשע . אזו דיר איז וויר דר וועג נישט רעכט . פון ווס
מאכט דו נישט קיין עק פון אלע גוטע יעדען אזו איין מאל . וועט פון שפארן דס פאק פון
פירט צו וועקן : שושים . איר נעקט צו ווייס אזו וויקט דער זיין מיינע געמיינטע . דאך
קענט איר דס פערנייסן פשוט אזו . אלא מאי עס זענען דא פיר פערנאנטע מענטשן וואס
האלטן דיא וון . דיא רבנה מיט דיא שטערן פון געט . נא וועל אזו פון דיא געניס מחירב
זיין אזו הימלס קערפער . דיא גאנצע וועלט זאך אונטער זיין . פרי זענען זאלן זיך נישט
טוען זיין . זיא פון געט צו האלטן . ובפרט אזו דיא גוטע יעדען מיט חסידים זענען דאך
אזו מיינע פשעפטישן . אזו קב זיי אזו געגען א בחירה . אזו לאז זיי צייט . זיי זאלען
זיך בעסערן . ווארן אזו פון א מאריק אף . אי זיי טהוען עס נישט . ווערן זיא מאקי זייער
פסק האבן . נישט קשה . אזו קב צייט . איר זעהט דאך אזו דר געטענדיקט צווישן דיא
פערקער וויר אלע מאך וועניגער . גאר דיא ווילדע האקטען זיך נאך אן זייערע אלטע
נארישקייטען . דיא ציוויליזירטערע האבן שוין דיא דוקחייטן זאגן אונזען גווארפן : עס
זענען צוואר נאך דא פיר אנדערע פאנאטישע געגן ווס זענען בעסער פון עבודה זרהידי פילדונג
רייניגט זיי אבר אלע מאל מער : פירע פירע פון שטיין שוין גוט זייער צוועק אזו פונדען
צום גוטן דעם גייסט אזו דיא בחירה וואס איז האב זיא געגען אזו וועט אזו זיין מיט דעם
חסידות מיט דיא צייט דיא השכרה טהוט אירם . אזו וויי איז דעם ווס דר צייט גייסט קט
אים שוין אזו מעקקזאם גמאכט ווס זיין פשטימונג איז אזו ווי ער דאך נישט פירען אזו דר
וויסער וועקט . אזו ער דר שטיקט אין זיך דען גייסט . גאר זייער תאוות ממלא צו זיין
אזו פון פירט דאדורף נאך אנדערע איינער אונזער וועט מיר פון ענפן פון הונדערט פון פלענדשע
אזו דיא אללין וועל אזו אזו גוט מוחזק זיין . פון ווס זיי האבן זיך נישט פערדינט מיט זייער בחירה
ביי דיא רייד האב איה מיד אזו גמאפט אין איין שרעק אזו אין אונזען קום האב
אזו געפינט דיא אונז דר זעה אזו פון מיר שטייט דר סמאטרישער פינים אסטראג מיט א
פאפער אין דר האנד אזו אביאווט מיר אזו איז פון פפרייט . פארד קט מען מיר ארום
גפירט פינים טוער . אזו מיר איז א גייע הוט גקומן אזו איז האב מיד גפירט פרייא
גאר דר חלום איז מיר אלץ גלעגן אין קאפ : ער קט מיד גאר זאלישעט . אזו פון גוואר
גווארן אזו מין ווייב איז גשמארקן פשוט פון הונדערט אזו ווי איז קב אזו איין אים חן
גווארפען : האבען מיר דאך מיינע געוויסען גפלאנט . איה האב בייא מיר גוויסט אזו
אזו פון דיא אורזאכע פון איר ווינגען אומצייטיגען טוט . דיא קינד זענען גמאנגן אין
דיא הייזער פעטדין . צווייא עקטערע ווינגליך האט קהר אפ געגען פאר סאדראשען .
מיר אריין איז גווען ביטער . אזו האב מיד אירם געקלאנקט אזו האב נישט
גוואוסט צוא וואס זיך צוא געמין דאס חסידות איז מיר גמאס גווען ווייר דער
חלום איז מיר גשמאנגן פון דיא אונז וויר דיא אלטע גוואנטישען מיד גמאנגן צוא דער
קברה . דער ווייר דאך מען דאך עשין איז דא טוג אזו נישט ציא קיין נאך . אזו האב

מִיָּה גִּפְרִיפֶט וְעֵרִין אֲשׁוּחַת נָאֵר אִיָּה הֵב מִיָּה נִישׁ גִּקְעֵנֶט הַאֲרָמִין אִיָּפֶעֶר דּוּא מַחְרוֹקֶתִין סִין
 דִּי מַעֲלִישִׁיעַ סַעֲקֵשֶׁן חֲסִידִים . אִיָּה אִיָּה בִּין גְּהֶאֱנִין אִיָּה דְּעֵר רֹפֶשֶׁן אִיָּה הֵב גִּשְׁפִּילֵט
 חֲסִידִישִׁיעַ רֹאדֶע הֵב דְּאֶהֱטִיט גִּוּאִיסִט צוּ וְעֵקֶר זִיט צוּ וְאֶרְפֶּען * בִּין אִיָּה גִּוּאִירִין אִיָּה
 עֵס אִיָּה אִיָּה גִּישִׁט גִּעֲנֶאֱנֶען בִּין אִיָּה גִּוּאִירִין אִיָּה בְּעֵר דְּרֶשֶׁהֶר אִיָּה נִישׁ אִיָּה שְׂרָבֵן אִיָּה מִיר
 נָאֵר נִישִׁט גִּיָּדֶאֱשֶׁן אִיָּה מִיר אִיָּה גִּפֶאֱרֵן צוּ זִיין אִיָּה גִּוּאִירִין אִיָּה אִיָּה גִּנְבִים אִיָּה מִאֲשַׁעֲנִיקִים
 וְיִיר אִיָּה בִּין שׁוֹן גִּעֲנִיטֶה גִּוּוֹעִין אִיָּה אִלֶּע עֲצוֹת אִיָּה הִיטְרֶאֱסִין וּסִי אִיָּה הֵב מִיָּה אִיָּה גִּהֶעֱרֶה
 אִיָּה אִסְטֶרֶאֱן אִיָּה וְיִירֶעֶן צוּ מִיר גִּרֶאֱפֵן . אִיָּה הֵב זִי גִּדְּרִיט וְיִי אִיָּה צוּקֶמֶן צוּ
 מִאֲנֶען אִיָּה זִיִּיא דְּעֶרְנֶען מִעֲנֹת * אִיָּה בִּין אִיָּה גִּוּאִירִין זִיִּיעֶר הֶאֱדֶאֱמִיִּיא * הֵב זִי פִיר גִּעֲזֶאֱנֶה
 מִוֹעֲנֶד לִינְעֶד פֶּרֶען בִּי זִי גִּעֲמֵן גִּעֲרֵד בִּין דְּעֶמֶס וְעֵנִין פִּין יִעֲנֶעֱמֶס וְעֵנֶען הֶאֱשִׁישִׁי אִיָּה הֵב
 אִפִּילוֹ קִיין טִישְׁגִּיאִוִּנִיק נִישׁ אִיָּה גִּקֶּקֶט . אִיָּה הֵב נָאֵר מִוֹרֶה גִּהֶאֱט צוּ צוּטְרֶעֶשֶׁן אִיָּה וְוֶאֱס
 פִּר אִלְשׁוֹן וְוֶל אִיָּה מִיט אִיָּה דְּעֵרִין רֶאֱנֶה הֶאֱט עֵס נִישׁ גִּירֶעֱרֶט מֶעֶן אִיָּה גִּוּאִירִין אִיָּה אִיָּה
 בִּין אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר . דִּי נִישׁ הֵב מִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר צוּ וְעֵרִין אִיָּה מִסִּר אִיָּה הֵב אִיָּה עֶרְשִׁט
 דִּי צִיִּילֵט אִיָּה גִּישְׁמֶרֶט שְׂרִיבֶעֱרִיר אִיָּה עֶר הֵב עֵס אִיָּה גִּעֲפֵן דְּעֵס פִּרִּיסְטֶאֱו . דְּעֵר פִּין הֶאֱב
 אִיָּה גִּהֶאֱפֵט אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה מִיָּה מִיָּה גִּהֶאֱפֵט צוּ זִיין אִיָּה פֶאֱקֶטֶר בִּי אִיָּה אִיָּה גִּהֶאֱפֵט
 הֵב צוּ דִּי מִרֶאֱבֶה הֶאֱב אִיָּה צוּס בְּעֶסֶן גִּוּוִּינְדֶּקֶר . קִיין זִיִּיא אִיָּה פֶאֱר מִיר נִישׁ שְׁוֹעֶר נִישׁ
 גִּוּוִּינְדֶּקֶר גִּוּוִּינְדֶּקֶר וּסִי דִּי פִּרִּין הֶאֱט פִּין מִיר פִּרִּין לֶאֱנֶטֶט הֶאֱב אִיָּה אִיָּה גִּישְׁמֶרֶט מִיר אִיָּה רֶעֶבֶט
 גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה אִיָּה גִּישְׁמֶרֶט פֶּרֶעֶן מִיָּה רִיִּיסֵן בִּי דִּי פֶאֱרֵד אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר דּוּא אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר
 שְׁמִירִין דִּי פֶאֱרֵט מִיט שְׁוֹוֶאֱקֶט רֹפִין זִשִׁיר פֶּאֱרֶשִׁוֶּע זִדִּלִּין אִיָּה שְׁעֶלְשִׁין אִיָּה אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר
 אִיָּה בִּיסִיר בְּרֶאֱנֶה הֶאֱב אִיָּה נָאֵר רִיב גִּהֶאֱט פִּינִים חֲסִידִישִׁיעַ לְעֶפֶן וְוֶאֱס זִשִׁיעַ הֶאֱט זִיִּיא
 גִּהֶאֱט אִיָּה בִּין פֶּשִׁיט גִּוּאִירִין אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר שִׁיבֹר אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר
 שְׁאִרֶאֱטֶאֱן * אִיָּה הֶאֱב מִיר קִיין מֶאֱר קִיין חֶשְׁבֹּן נִישׁ גִּקְעֵנֶט אִיָּה גִּעֲפֵן אִיָּה הֶאֱב קִיין מֶאֱר
 נִישׁ גִּוּאִירִין וּסִי בִּין אִיָּה * אִיָּה הֵב פִּרִּין הֶאֱט דִּי מִעֲנֶשֶׁהִיט אִיָּה הֵב פִּינֶד גִּהֶאֱט מִיָּה עֶלְמֶעֶר
 מִיין זִיִּיא וְיִיר אִיָּה קִיין הֶאֱב גִּוּאִירִין אִיָּה דְּעֵר גִּוּאִירִין אִיָּה בִּין גִּוּאִירִין וְיִיא אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר
 צוּיִישִׁין מִעֲנֶשֶׁן וְיִיא אִיָּה צוּיִישִׁיעַ שְׁעֶלְשִׁין אִיָּה הֶאֱב קִיין גִּוּוִּינְדֶּקֶר נִישׁ גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה אִיָּה
 אִיָּה אִיָּה שְׁוֹן אִיָּה גִּישְׁמֶרֶט דִּי עֶטְלִיעַ פִּינֶסֶטֶר יֶאֱרֶען אִיָּה צִרֹת אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה
 אִיָּה הֶאֱב אִיָּה רֶאֱנֶה וְיִיר אִיָּה צוּיִישִׁיעַ . בִּין אִיָּה זִיִּיא אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה
 הֵב אִיָּה מִיר אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר דִּי הֶקֶדֶשׁ גִּקִּיס הֶאֱב מִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר אִיָּה הֶקֶדֶשׁ אִיָּה דְּאֶרֶשׁ הֵב מֶעֶן
 מִיר גִּישִׁיט דִּי רֶסֶוּחֶה וּסִי מֶעֶן זִיִּיא נָאֵר אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה
 אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר רִיבִים מִוּפֶתִים . אִיָּה גִּוּוִּינְדֶּקֶר רִיבִים וְיִירֶעֶן

פִּר שְׁפִירֶען אִיָּה דִּיא יֶאֱהֶרֶען אִיָּה פִּוִּלִישִׁיעַ קִייןֶעֶר
 אִיָּה מִיין פֶּאֱרֶק * מִיין פִּרִּישׁ אִיָּה מִיין פִּרִּישׁ
 אִיָּה הֶאֱב דִּי רִיעַב אִיָּה אִיָּה בִּי דִּי לְעֶפֶן מִינֹט
 אִיָּה דִּי בִּין אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה אִיָּה
 דִּיא בִּלִּיב אִיָּה אִיָּה דִּיין פֶּפֶרֶה דִּיין קֶרֶבן *

